



Die bulgarische Wirtschaft vor und während der COVID-19-Pandemie:

Herausforderungen,
Möglichkeiten und
Perspektiven im Kontext
der Europäischen Union

Българската икономика преди и по време на коронавирусната пандемия:

Предизвикателства,
възможности и
перспективи
в контекста на
Европейския съюз

The Bulgarian economy before and during the Coronavirus disease pandemic:

Challenges,
Opportunities and
Prospects in the Context
of the European Union



Deutsch-Bulgarische
Industrie- und Handelskammer
Германо-Българска
индустриално-търговска камара



Институт за икономическа политика
Economic Policy Institute

 Diese Publikation wurde vom Institut für Wirtschaftspolitik im Auftrag der Konrad-Adenauer-Stiftung zusammengestellt. Die Inhalte liegen in der alleinigen Verantwortung des Instituts für Wirtschaftspolitik und spiegeln in keiner Weise die Ansichten der Konrad-Adenauer-Stiftung wider.

Autoren: **Yassen Georgiev, Dragomir Belchev, Mariana Trifonova**

 Публикация е съставена от Институт за икономическа политика по възложение на фондация „Конрад Аденауер“. Съдържанието е отговорност единствено на Институт за икономическа политика и в никакъв случай не може да бъде считано за отразяващо позиции на фондация „Конрад Аденауер“.

Автори: **Ясен Георгиев, Драгомир Белчев, Мариана Трифонова**

 The publication was compiled by the Economic Policy Institute on behalf of the Konrad Adenauer Foundation. The content is the sole responsibility the Economic Policy Institute and in no case shall it be considered as reflecting the position of the Konrad Adenauer Foundation.

Authors: **Yassen Georgiev, Dragomir Belchev, Mariana Trifonova**

Inhalt

Abkürzungsverzeichnis.....	4
Quellen.....	5
Einleitung.....	7
Die bulgarische Wirtschaft vor der COVID-19-Pandemie.....	11
Auswirkungen des Coronavirus auf die bulgarische Wirtschaft.....	27
Besteuerung in Bulgarien.....	39
Arbeitsrecht in der Corona – Krise.....	45
Lohn- und Lohnnebenkosten – Bulgarien.....	48
Auf der Suche nach Wegen aus der Coronakrise.....	62
Die Neuen Regeln für die Finanzberichterstattung über die Verkaufsgeschäfte von E-shops.....	69
EVN Bulgaria – Licht. Wärme. Leben.....	72
Überblick über einige Schlüsselsektoren.....	75
Bulgariens Potenzial für eine stärkere Beteiligung an europäischen Lieferketten.....	121

Съдържание

Списък на съкращенията.....	4
Източници.....	5
Въведение.....	7
Българската икономика преди кризата, свързана с коронавируса.....	11
Отражения на коронавируса върху българската икономика.....	27
Данъчно облагане в България.....	39
Трудовото право по време на кризата, предизвикана от коронавируса.....	45
Разходи за заплати и социално осигуряване – България.....	48
В търсене на изход от кризата, предизвикана от коронавируса.....	62
Новите правила за фискално отчитане на продажбите, осъществени от електронни магазини.....	69
EVN България – Светлина. Топлина. Живот.....	72
Преглед на ключови сектори.....	75
Потенциал на България за по-голямо участие в европейските вериги на доставки.....	121

Contents

List of abbreviations.....	4
Sources of information.....	5
Introduction.....	7
The Bulgarian economy before the Coronavirus disease crisis.....	11
Impact of the Coronavirus disease on the Bulgarian economy	27
Taxation in Bulgaria.....	39
Labour legislation in the context of the Coronavirus disease crisis.....	45
Wages and social security costs – Bulgaria.....	48
In search of a way out of the crisis caused by the Coronavirus disease.....	62
The New Rules for Fiscal Reporting of Sales Made by Electronic Shops.....	69
EVN Bulgaria – Light. Heat. Life.....	72
Overview of key sectors.....	75
Bulgaria potential for greater participation in European supply chains.....	121

Abkürzungsverzeichnis

BAEE – Bulgarische Assoziation für Elektrotechnik und Elektronik

BASCOM – Bulgarische Assoziation der Softwareunternehmen

BIP – Bruttoinlandprodukt

BWS – Bruttowertschöpfung

BNB – Bulgarische Nationalbank

ДМА – Sachanlagen

EK – Europäische Kommission

EU – Europäische Union

EAFKMU – Exekutivagentur zur Förderung der kleinen und mittelständischen Unternehmen

IKT – Informations- und Kommunikationstechnologien

IT – Informationstechnologien

NSI – Nationales Statistikinstitut

LMI – Lebensmittelindustrie

MSOE – Mittel- und Südosteuropa

Списък на съкращенията

БАСЕЛ – Българска асоциация на електротехниката и електрониката

БАСКОМ – Българската асоциация на софтуерните компании

БВП – Брутен вътрешен продукт

БДС – Брутна добавена стойност

БНБ – Българска Народна Банка

ДМА – Дълготрайни материални активи

EK – Европейска комисия

ЕС – Европейски съюз

ИАНМСП – Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия

ИКТ – Информационни и комуникационни технологии

ИТ – Информационни технологии

НСИ – Национален статистически институт

ХВП – Хранително-вкусова промишленост

ЦЮИЕ – Централна и Югоизточна Европа

List of abbreviations

BASSEL – Bulgarian Association of Electrical Engineering and Electronics

BASSCOM – Bulgarian Association of Software Companies

GDP – Gross Domestic Product

GVA – Gross Value Added

BNB – Bulgarian National Bank

TFA – Tangible Fixed Assets

EC – European Commission

EU – European Union

EAPSME – Executive Agency for Promotion of Small and Medium Enterprises

ICT – Information and Communication Technologies

IT – Information Technology

NSI – National Statistical Institute

FBI – Food and Beverage Industry

CSEEE – Central and South-eastern Europe

Quellen

Bulgarische Nationalbank

Eurostat

Wirtschaftsministerium der Republik Bulgarien

Nationales statistisches Institut

Die Weltbank

Colliers International

Eastern Focus

International Trade Centre

Location perspectives

McKinsey Global Institute

Migration Policy Institute

Statistisches Bundesamt (DESTATIS)

Observatory of Economic Complexity

UNCTAD

Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)

Източници

Българска народна банка

Евростат

Министерство на икономиката на Република България

Национален статистически институт

Световна банка

Colliers International

Eastern Focus

International Trade Centre

Location perspectives

McKinsey Global Institute

Migration Policy Institute

Statistisches Bundesamt (DESTATIS)

Observatory of Economic Complexity

UNCTAD

Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)

Sources of information

Bulgarian National Bank

Eurostat

Ministry of Economy of the Republic of Bulgaria

National Statistical Institute

World Bank

Colliers International

Eastern Focus

International Trade Centre

Location perspectives

McKinsey Global Institute

Migration Policy Institute

Statistisches Bundesamt (DESTATIS)

Observatory of Economic Complexity

UNCTAD

Vienna Institute for International Economic Studies (wiiw)



Dr. Mitko Vassilev
Hauptgeschäftsführer
Deutsch-Bulgarische
Industrie- und
Handelskammer

Д-р Митко Василев
главен управител на
Германо-Българска
индустриално-
търговска камара

Dr. Mitko Vassilev
Chief Executive
German-Bulgarian
Chamber of Industry
and Commerce

Sehr geehrte Leserinnen und Leser,

Wir befinden uns in einer Zeit außergewöhnlicher Bedingungen. COVID-19 stellt die Wirtschaft, die Unternehmen und die Gesellschaft insgesamt auf globaler Ebene vor neuen Herausforderungen, die bleibende Spuren hinterlassen werden. Im Kontext des erheblich veränderten Arbeits- und Sozialumfelds war eine rasche Anpassung durch rechtzeitige Maßnahmen, die Umgestaltung von Geschäftsprozessen, die Änderung von Prioritäten und eine flexible Reaktion auf die neuen Anforderungen bereits erforderlich.

Die Unsicherheit über die Entwicklung des wirtschaftlichen Umfelds, verursacht durch die Ausbreitung der Pandemie und die restriktiven Maßnahmen, ist im Alltag und bei der Arbeit der Menschen immer noch spürbar. Die negativen Folgen wirkten sich schnell auf den internationalen Handel aus, was sich auch auf die bulgarische Wirtschaft bemerkbar machte.

Selbst in dieser schwierigen Zeit blieb Deutschland der wichtigste Handelspartner des Landes. Bulgarien und die Bundesrepublik sind durch eine strategische Partnerschaft verbunden. Die aktuelle Analyse zeigt erneut, dass Deutschland seit 2009 als größter Handelspartner Bulgariens fest etabliert ist: Im Laufe der Jahre haben die deutschen Direktinvestitionen im Land zugenommen, und die Zahlen der Handelsumsätze zwischen Bulgarien und Deutschland erreichten Rekordzahlen. 2019 war ein weiteres sehr erfolgreiches und dynamisches Jahr, in dem mit 8,5 Milliarden Euro der größte Handelsumsatz erzielt wurde.

Es wird Zeit erfordern, diese Ergebnisse wieder zu erreichen, aber unserem Motto "Gemeinsam erfolgreich" gemäß sind wir überzeugt, dass wir gemeinsam an der Bewältigung dieser Krisensituation arbeiten können. Die Tätigkeit der Deutsch-Bulgarischen Industrie- und Handelskammer (DBIHK) in den letzten mehr als zwei Jahrzehnten ist darauf ausgerichtet, eine Plattform für die erfolgreiche Realisierung von Geschäftsmöglichkeiten zu schaffen. Wir bleiben ein vertrauenswürdiger Geschäftspartner für Bulgarien und Deutschland.

Selbst in dieser schwierigen Situation könnten wir neben den Herausforderungen auch neue Perspektiven in einigen Bereichen aufzeigen. Eines der wichtigsten Themen ist zweifellos die Digitalisierung der Wirtschaft. Industry 4.0 ist nicht mehr nur eine Theorie – es ist eine Realität, die Unternehmen berücksichtigen müssen. Auch die Frage der Diversifizierung der Lieferketten wurde auf die Tagesordnung gestellt. Das Thema wird auch in den kommenden Jahren von zentraler Bedeutung sein, sowohl für Unternehmen, die sich zu einer Verkürzung der Lieferketten verpflichten, als auch für Länder, die versuchen werden, diese Industrien anzuziehen. Bulgarien als Wirtschaftsstandort hat eine Reihe von Wettbewerbsvorteilen, und wenn wir unsere Anstrengungen in diese Richtung ausrichten, hat es alle Chancen, in den Fokus der internationalen Unternehmen zu geraten.

Ich wünsche jedem von Ihnen viel Gesundheit, einen starken Geist und beruflichen und persönlichen Erfolg für die Zukunft!

Уважаеми читатели,

Намираме се в период на извънредни обстоятелства, свързани с COVID-19, когато икономиката, бизнесът и обществото като цяло в глобален мащаб са изправени пред нови предизвикателства, които ще оставят трайна следа. В контекста на рязко променената работна и обществена среда вече се наложи бързо адаптиране чрез навременни мерки, трансформация на бизнес процеси, промяна на приоритети и гъвкаво реагиране на новопоявилите се предизвикателства.

Несигурността относно развитието на бизнес средата, породена от разпространението на пандемията и ограничителните мерки, продължава да присъства в битовото и трудовото ежедневие на хората. Негативните последици намериха бързо отражение върху международната търговия, което се отрази и на българската икономика.

И през този труден период Германия остава основен търговски партньор на страната. България и Федералната република са свързани помежду си със стратегическо партньорство. Настоящият анализ отново показва, че от 2009 г. насам Германия трайно се утвърждава като най-голям търговски партньор на България: през годините преките германски инвестиции в страната нарастват, а числата в търговския оборот между България и Германия поставят рекорди. 2019 г. бе поредната много успешна и динамична година, през която бе постигнат най-голям стокообмен в размер на 8,5 млрд. евро.

Ще отнеме време, преди да постигнем тези резултати отново, но следвайки нашето мото, ние сме сигурни, че „Заедно успяваме“ и че с помощта на сътрудничеството можем да преодолеем тази кризисна ситуация. През последните повече от две десетилетия дейността на Германо-Българската индустриално-търговска камара (ГБИТК) е насочена към създаване на платформа за успешно реализиране на бизнес възможности. Ние оставаме доверен партньор на бизнеса в България и в Германия.

Дори и в тази тежка ситуация, освен предизвикателства, бихме могли да открийм и нови перспективи в някои области. Една от най-важните теми безспорно е тази за дигитализацията на бизнеса. Индустрия 4.0 вече не е само теория – тя е реалност, с която фирмите трябва да се съобразяват. На дневен ред бе поставен и въпросът за диверсификация на веригите на доставки. Темата ще остане ключова и през следващите години, както за компаниите, които ще предприемат скъсяване на веригите на доставки, така и за държавите, които ще се стремят да привлекат тези производства. България като бизнес дестинация разполага с редица конкурентни предимства и ако насочим усилията си в тази посока, има всички шансове да попадне във фокуса на международни компании.

На всички желая крепко здраве, силен дух и бъдещи успехи в професионален и в личен план!

Dear Readers,

We are in a time of extraordinary conditions in connection with COVID-19, in which the economy, the companies, and the society, are facing new challenges on a global level, which will leave lasting traces. In the context of the significantly changed work and social environment, a rapid adaptation through timely measures, the redesign of business processes, the change of priorities, and flexible response to the new requirements were already necessary.

Uncertainty about the development of the economic environment, resulting from the spread of the pandemic and the restrictive measures, is still noticeable in people's everyday lives and work. The negative consequences quickly impacted international trade, which also affected the Bulgarian economy.

Even in these difficult times, Germany continued to be the most important trading partner of the country. Bulgaria and the Federal Republic are connected by a strategic partnership. The current analysis shows again that Germany has been firmly established as Bulgaria's largest trading partner since 2009: Over the years, German direct investments in the country have increased and the number of trade turnover between Bulgaria and Germany reached record levels. 2019 was another very successful and dynamic year, with the largest trade turnover of 8.5 billion euros.

It will take time to achieve these results again, but according to our motto, we are convinced that "Together we will accomplish it" and that we can work together to overcome this crisis. The activity of the German-Bulgarian Chamber of Industry and Commerce (GBCIC) in the last more than two decades is focused on creating a platform for the successful realization of business opportunities. We stay a trustworthy business partner for Bulgaria and Germany.

Even in this difficult situation, we could point out new perspectives in some areas in parallel to the challenges. One of the most important issues is undoubtedly the digitization of the economy. Industry 4.0 is no longer just a theory – it is a reality that companies must take into consideration. The issue of supply chain diversification was also on the agenda. The topic will continue to be of central importance in the coming years, both for companies that are committed to shortening supply chains and for countries that will try to attract these industries. Bulgaria as a business location has several competitive advantages, and if we concentrate our efforts in this direction, it has every chance of becoming the focus of international companies.

I wish you all good health, a strong spirit, and professional and personal success for the future!



Thorsten Geißler
Leiter des Auslandsbüros
Bulgarien der Konrad-
Adenauer-Stiftung

Торстен Гайслер
ръководител на бюрото
на фондация „Конрад
Аденауер“ в България

Thorsten Geissler
Head of the Bulgarian
office of the Konrad
Adenauer Foundation

Sehr geehrte Leserinnen und Leser,

die Corona-Pandemie hat die Weltwirtschaft ebenso unerwartet wie hart getroffen. Die Europäische Union und nationale Regierung haben sich bemüht, den Rückgang der Wirtschaftsleistung abzumildern, Unternehmensinsolvenzen abzuwenden und Arbeitsplätze zu erhalten – auch in Bulgarien. Dabei war die niedrige öffentliche Verschuldung des Landes ein Vorteil, nationale finanzielle Reserven konnten zielgerichtet und schnell eingesetzt werden. Im Zuge des Sommers sanken Infektionszahlen und Beschränkungen des öffentlichen Lebens konnten zurückgefahren werden, die Wirtschaft begann, sich zu erholen. Aber mit Beginn des Herbstes setzte die zweite Infektionswelle ein und brachte erneute Belastungen für die Unternehmen mit sich.

Diese Studie untersucht auch im Detail, wie sich die verschiedenen Sektoren der bulgarischen Wirtschaft vor und während der Krise entwickelt haben, zugleich will sie aufzeigen, welche Handlungsoptionen bestehen, die zu einer nachhaltigen Erholung führen können. Die Europäische Union und ihre Institutionen haben ein Maßnahmenbündel beschlossen, das zu einem Investitionsschub und damit zur Sicherung und Schaffung von Arbeitsplätzen führen soll, Herzstück ist der European Recovery Fund mit einem Finanzvolumen von 750 Milliarden €. Davon wird auch Bulgarien in großem Umfang profitieren. Wichtig ist, dass die Mittel nicht für eine Wiederherstellung des status quo ante eingesetzt werden, sondern einen Innovationsschub auslösen und dass dabei die Gesichtspunkte der Umweltverträglichkeit und der Nachhaltigkeit berücksichtigt werden.

Unternehmen werden die Krise zudem dazu nutzen, Vulnerabilitäten und Abhängigkeiten zu analysieren und Produktions- und Arbeitsabläufe zu optimieren.

Mehr Menschen als je zuvor werden künftig im Home Office arbeiten, Besprechungen werden vermehrt als Videokonferenzen durchgeführt werden. Aus Bulgarien sind seit 1990 ca. 1,3 Millionen Menschen ausgewandert, sie fehlen auf dem heimischen Arbeitsmarkt. Aber allein zwischen Mitte März und Ende Mai 2020 sind ca. 117.000 Auslandsbulgaren in ihr Heimatland zurückgekehrt, insgesamt wird deren Zahl auf ca. 200.000 geschätzt. Nach ersten Befragungen wollen ca. 10 % in jedem Fall bleiben, weitere 16 % ziehen dies in Erwägung, davon sind viele jung und gut ausgebildet. In der Krise liegt auch eine Chance, nicht zuletzt die, auf künftige Krisen besser vorbereitet zu sein.

Es gibt Anlass zum Optimismus. Mehrere Pharmaunternehmen haben in einer Rekordzeit Impfstoffe entwickelt, die vielversprechend erscheinen. Ein Rückgang zur Normalität und zu einer kräftigen Erholung der Wirtschaft steht noch nicht unmittelbar bevor, erscheint aber mittelfristig machbar. Die Wirtschaftskrise hatte schließlich auch keine strukturellen Ursachen, sondern wurde ausschließlich durch die Pandemie ausgelöst. Die Tourismusbranche wird sich beispielsweise schnell erholen, wenn Reisen wieder ohne Einschränkungen möglich sind. Dennoch ist dieser Prozess kein Automatismus. Für politische Gremien gilt es ebenso wie für Unternehmensleitungen, jetzt die richtigen Entscheidungen zu treffen.

Die Konrad-Adenauer-Stiftung dankt den Autoren der Studie ebenso wie der Deutsch-Bulgarischen Industrie- und Handelskammer und dem Institut für Wirtschaftspolitik die vertrauensvolle Zusammenarbeit. Wir hoffen, dass die Publikation viele interessierte Leser finden wird, die von dem umfangreich aufgearbeiteten Datenmaterial ebenso profitieren, wie von den Analysen.

Уважаеми читатели,

Пандемията от коронавирус удари световната икономика много неочаквано и тежко. Европейският съюз и националните правителства положиха усилия да намалят икономическия спад, да предотвратят обявяване в несъстоятелност на предприятия и да запазят работни места – включително в България. При това ниската публична задлъжнялост на страната беше предимство, националните финансови резерви можеха да бъдат използвани целенасочено и бързо. В хода на лятото броят на заразените спадна и ограниченията на обществения живот можеха да бъдат разхлабени, а икономиката започна да се възстановява. Но в началото на есента започна втората вълна на епидемията и предизвика повторно натоварване за предприятията.

Това изследване проучва също така подробно как са се развивали различните сектори на българската икономика преди и по време на кризата, същевременно то иска да покаже, какви възможности за действие съществуват, които могат да доведат до трайно възстановяване. Европейският съюз и неговите институции взеха решение за пакет от мерки, който трябва да доведе до тласък на

инвестициите и с това до сигурност и създаване на работни места, в основата е Европейският фонд за възстановяване с финансов обем от 750 милиарда евро, от които и България ще се възползва в голям размер. Важно е средствата да не бъдат използвани за възстановяване на статуквото, а да предизвикат иновационен тласък, като бъдат взети предвид също така екологична съвместимост и устойчивост.

Освен това предприятията ще използват кризата, за да анализират уязвимостта и зависимостите и да оптимизират производствените и работните процеси. Повече хора от когато и да било в миналото ще работят в бъдеще от вкъщи, заседанията все повече ще се провеждат като видеokonференции. От 1990 година около 1,3 милиона души са емигрирали от България, те липсват на местния пазар на труда. Но само между средата на март и края на май 2020 година около 117 000 българи, живеещи в чужбина, са се завърнали в родината си, броят им се оценява общо на около 200 000. Според първите анкети около 10% искат във всеки случай да останат, други 16% обмислят това, сред тях има много млади и добре образовани хора. В кризата се крие и шанс, не на последно място и този да бъдем по-добре подготвени за бъдещи кризи.

Има повод за оптимизъм. Няколко фармацевтични компании за рекордно кратко време разработиха ваксини, които изглеждат многообещаващи. Връщането към нормалността и бъдещо възстановяване на икономиката все още не предстоят непосредствено, но изглеждат възможни в средносрочен план. Икономическата криза в крайна сметка нямаше структурни причини, а беше предизвикана изцяло от пандемията. Туристическият бранш например бързо ще се възстанови, ако отново станат възможни пътувания без ограничения. Този процес обаче не е автоматичен. Както политическите

органи, така и ръководителите на предприятия сега трябва да вземат правилните решения.

Фондация „Конрад Аденауер“ благодари на авторите на изследването, както и на Германо-Българската индустриално-търговска камара и на Института за икономическа политика за сътрудничеството, базирано на взаимно доверие. Надяваме се, че публикацията ще намери много заинтересовани читатели, които да имат полза както от подробно обработения обширен материал от данни, така и от анализите.

Dear Readers,

The coronavirus pandemic struck the world economy very unexpectedly and severely. The European Union and the national governments put efforts to curb the economic decline, to prevent insolvency of enterprises and to preserve jobs – in Bulgaria too. Moreover, the low public indebtedness of the country was an advantage; the national financial reserves could be used purposefully and quickly. During the summer the number of people infected dropped and the restrictions on the public life could be loosened, the economy started to recover. However, the beginning of the autumn saw the second wave of the infection and brought new hardships for the enterprises.

This research studies in depth how the various sectors of the Bulgarian economy evolved before and during the crisis and at the same time it attempts to show the available options that could lead to sustainable recovery. The European Union and its institutions have resolved on a package of measures to trigger investments and hence security and creation of jobs, the major part of which is the European Recovery Fund with a financial volume of EUR 750 billion, of which Bulgaria will also largely benefit. It is important that the funds are not used to restore the status quo ante but to trigger innovations, while taking into account the environmental compatibility and sustainability viewpoints.

The enterprises will also use the crisis to analyse the vulnerability and dependences and to optimize production and work processes. More people than ever

before will work from home in the future, more and more meetings will take place as videoconferences. Some 1.3 million people have left Bulgaria since 1990 and there is a gap on the local labour market. However, between mid-March and end-May some 117 000 Bulgarians living abroad returned home and the total number is estimated to be 200 000. According to the first surveys some 10% are planning to stay in any case, while other 16% are taking it into consideration, among them a lot of young and well-educated people. The crisis is also a chance, last but not the least, to be better prepared for future crises.

There are reasons to be optimistic. Several pharmaceutical companies developed promising looking vaccines in record time. The return to normality and to a future strong recovery of the economy is not around the corner but seems possible in the medium term. After all, the economic crisis was not caused by structural reasons but by the pandemic only. The tourist sector, for example, will recover quickly, if unlimited travels are again possible. This process, however, is not automatic. The correct decisions are to be made now by the political bodies and the company directors.

Konrad Adenauer Foundation would like to thank the authors of the research and the German-Bulgarian Chamber of Industry and Commerce and the Institute for Economic Policy for the cooperation based on mutual trust. We hope that the publication will be enjoyed by a wide circle of readers, who will benefit from both the data processed in detail and the analyses.

Die bulgarische Wirtschaft vor der Corona-Krise

Българската икономика преди кризата, свързана с коронавируса

The Bulgarian economy before the Coronavirus disease crisis

WIRTSCHAFTLICHE ENTWICKLUNG – WICHTIGSTE INDIKATOREN

Nach der Erholung von der globalen Finanz- und Wirtschaftskrise verzeichnet die bulgarische Wirtschaft seit 2015 eine durchschnittliche Real-Wachstumsrate von 3,6%. Im Jahr 2019 stieg das BIP um 3,4% auf 60,7 Mrd. EUR (118,7 Mrd. BGN) zu Marktpreisen. Nach vorläufigen Schätzungen erreichte das Pro-Kopf-BIP 8.680 Euro zu Marktpreisen, die bulgarische Wirtschaft hat jedoch immer noch Nachholbedarf, um den Durchschnitt der stärker entwickelten Länder einzuholen, wobei der BIP Bulgariens nur 53% des EU-27-Durchschnitts, berechnet nach Kaufkraft erreicht. Dies beschert dem Land den letzten Platz in der EU in Bezug auf diesen Indikator. Es ist zu vermerken, dass dies jedoch einen Fortschritt im Vergleich zu 2015 darstellt, als der Indikator 48% betrug.

In den letzten nahezu zehn Jahren haben sich die Antreiber des Wirtschaftswachstums des Landes allmählich gewandelt, und

obwohl seit 2015 ein nahezu konstantes Wachstum zu verzeichnen ist, sind verschiedene Faktoren dafür maßgeblich. In den Jahren nach dem rasanten wirtschaftlichen Abschwung im Jahr 2009 waren die Exporte aufgrund der wachsenden Auslandsnachfrage der Hauptmotor der Wirtschaft. In den letzten zwei Jahren hat die Verlangsamung des globalen Nachfragewachstums jedoch zu einem schwächeren Exportwachstum geführt. Gleichzeitig führten das schrittweise steigende Einkommen und die schrittweise steigende Kaufkraft zu einem Inlandsverbrauch, der sich als Hauptantriebskraft etablierte und 2019 um 5,7% zunahm. Auch die Staatsausgaben leisteten mit 6,5% einen Beitrag. Die Bruttokapitalbildung hat sich in den letzten zwei Jahren obwohl etwas schwächer, ebenfalls positiv ausgewirkt. Dies wurde durch die im Vergleich zu den Vorjahren höhere Inanspruchnahme der Mittel aus den Europäischen unterstützt (Abbildung 1.1).

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ

След възстановяването от глобалната финансова и икономическа криза икономиката на България след 2015 г. нараства със среден реален темп от 3,6%. През 2019 г. БВП се увеличи с 3,4% като достигна 60,7 млрд. евро (118,7 млрд. лева) по пазарни цени. По предварителни оценки БВП на глава от населението достигна 8680 евро по пазарни цени, но икономиката на България все още е в процес на догонване на по-развитите страни и тази сума представлява едва 53% от средното за ЕС-27 равнище, изчислено по стандарти на покупателната способност. Това отрежда и последното място на страната в ЕС по този показател. Трябва да се отбележи, че това е прогрес спрямо 2015 г., когато показателят сочеше 48%.

През последните почти десет години двигателите на икономическия растеж на страната започнаха да се трансформира, като въпреки че

от 2015 г. насам има почти постоянен ръст, водещи са различни фактори. В годините след резкия икономическия спад от 2009 г. главният двигател бе експортът в резултат на увеличаващото се външно търсене. В последните две години обаче забавянето в ръста на глобалното търсене доведе до по-слабо нарастване на износа. От друга страна, постепенно увеличаващите се доходи и покупателна способност генерираха вътрешно потребление, което се установи като главна движеща сила, увеличавайки се с 5,7% за 2019 г. Принос имаха и държавните разходи, които нараснаха с 6,5%. По-слабо, но позитивно въздействие през последните две години имаше и брутно капиталобразуване, което е подкрепяно от по-успешното спрямо предходни периоди усвояването на средства от европейските структурни фондове (Фигура 1.1).

KEY INDICATORS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

After recovering from the global financial and economic crisis, Bulgaria's economy had been growing at an average real rate of 3.6% since 2015. In 2019, GDP increased by 3.4%, reaching EUR 60.7 billion (BGN 118.7 billion) at market prices. According to preliminary estimates, the per capita GDP reached EUR 8,680 at market prices, but Bulgaria's economy is still catching up with the more developed countries, and this amount represents only 53% of the EU-27 average, calculated in relation to the EU purchasing power standards. This ranks the country last in the EU on this indicator. It should be noted that this is progress compared to 2015, when the indicator was 48%.

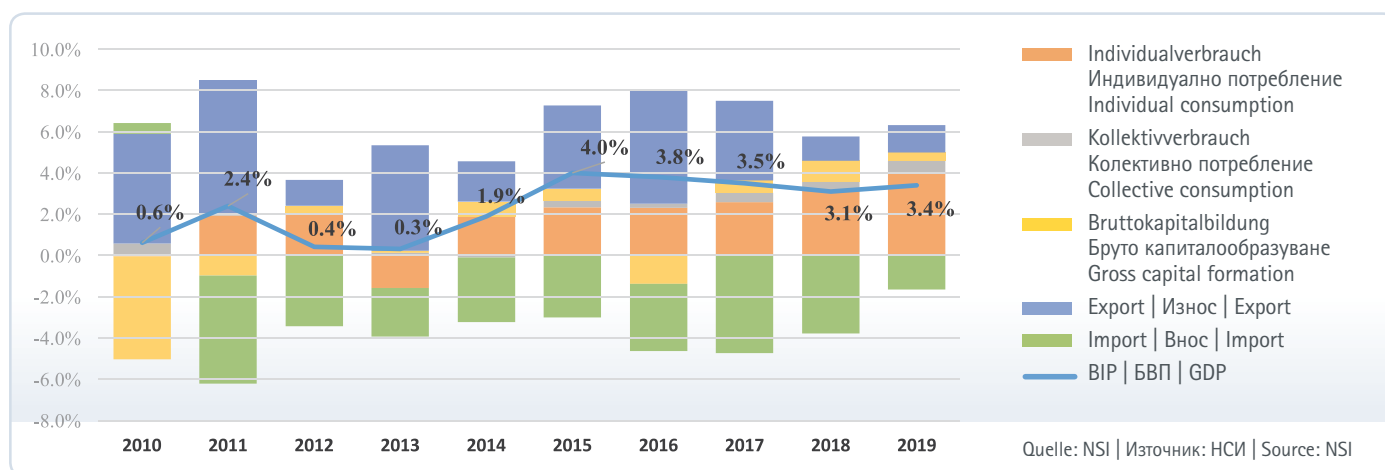
In the last almost ten years, the drivers of the country's economic

growth have begun to transform, and while there has been almost constant growth since 2015, there are different leading factors. In the years following the sharp economic downturn in 2009, the main driver was the export as a result of growing external demand. In the last two years, however, the slowdown in global demand has led to weaker growth in export. On the other hand, gradually increasing incomes and purchasing power generated domestic consumption, which established itself as the main driving force, rising by 5.7% in 2019. Government expenditures which marked a 6.5% growth also have a contribution. Gross capital formation has also had a smaller but positive impact in the last two years, which is supported by the more successful absorption of funds from the European Structural Funds compared to previous periods. (Figure 1.1).

Abb. 1.1. Beitrag der Endverbraucherkomponenten zum Wirtschaftswachstum (% , 2010–2019)

Фигура 1.1. Принос на компонентите на крайното използване към икономическия ръст (% , 2010–2019 г.)

Figure 1.1. Contribution of final consumption components to economic growth (% , 2010–2019)



Welche Sektoren treiben die Wirtschaft des Landes an? Die führende Rolle bei der Bruttowertschöpfung spielt der Dienstleistungssektor, der schneller wächst als der der Industrie. Sein Anteil für 2019 liegt nach vorläufigen Angaben bei 70,4% – der Höchstwert der letzten 10 Jahre. Der Anstieg des Dienstleistungsanteils ist nicht nur auf die höhere Kaufkraft der Bevölkerung zurückzuführen, sondern vor allem auf die rasche Entwicklung der Outsourcing-Branche und des Informations- und Kommunikationstechnologiesektors.

Im Zeitraum 2015–2019 ändert sich die Struktur des Beitrags einzelner Sektoren zum Wachstum der Bruttowertschöpfung (Abbildung 1.2). Es ist ersichtlich, dass die Branche bis 2017 führend bei der Mehrwerterschöpfung ist, die Verlangsamung des Exportwachstums wirkte sich aber auf den Index der Industrieproduktion aus, der 2018

nur um 0,3% und 2019 um 0,6% anstieg. In den letzten 2 Jahren haben die Bereiche Information und Telekommunikation sowie Immobiliengeschäfte einen bedeutenderen Beitrag geleistet. Letztere sind das Ergebnis erheblicher Investitionen in den Immobilienmarkt und insbesondere in den Wohn- und Nichtwohnungsbau. Wenn es um Wohnraum geht, wird der Kauf einer Eigentumswohnung immer erschwinglicher. Dies ist zum einen auf das steigende Einkommen und die Tendenz der Abwanderung von Menschen in die Großstädte und zum anderen auf die niedrigen Zinsen für Darlehen zur Wohnraumfinanzierung zurückzuführen. Der Nichtwohnungsbau wird hauptsächlich durch Investitionen in Büroflächen (für die Bedürfnisse der Outsourcing- und IKT-Branche) sowie durch die Nachfrage nach Einzelhandels- und Logistikflächen im Zusammenhang mit dem steigenden Inlandsverbrauch unterstützt.

Kои са секторите, които задвижват икономиката на страната? Доминираща роля в създаването на брутна добавена стойност има сектора на услугите, който се увеличава с по-бързи темпове от този на промишлеността. Неговият дял за 2019 г. е 70,4% по предварителни данни, което е и най-голямата стойност в последните 10 години. Увеличаването на дела на услугите е генерирано не само от по-високата покупателна способност на населението, но най-вече от бурното развитие на аутсорсинг индустрията и сектора на информационните и комуникационни технологии.

В периода 2015–2019 г. се наблюдава промяна в структурата на приноса на отделните сектори в ръста на брутна добавена стойност (Фигура 1.2). Може да се забележи, че до 2017 г. промишлеността е водеща в създаването на добавена стойност, но забавянето в ръста на износа се отрази на индекса на промишленото производство,

който се увеличи с едва 0,3% за 2018 г. и 0,6% за 2019 г. През последните 2 години по-значителен принос имат секторите на информация и далекосъобщения, както и операции с недвижими имоти. Последните са в резултат на значителните инвестиции в пазара на имоти и в частност жилищното и нежилищно строителство. Що се отнася до жилищното строителство, покупката на жилище става все по-достъпна. От една страна, това се дължи на повишаващите се доходи и тенденцията за миграцията на хора към големите градове, а от друга, на ниските лихвени нива по кредитите за закупуване на жилище, поддържани от банките. Нежилищното строителство е подкрепено основно от инвестициите в офис площи (за нуждите на аутсорсинг и ИКТ индустриите), както и с търсенето на търговски и логистични площи в контекста на засилващото се вътрешно потребление.

What are the sectors driving the country's economy? The dominant role in the creation of gross value added is played by the services sector, which is growing faster than the industry one. Its share for 2019 stood at 70.4% according to preliminary data, which is the highest in the last 10 years. The increase in the share of services is generated not only by the higher purchasing power of the population, but mostly by the rapid development of the outsourcing industry and the information and communication technology sector.

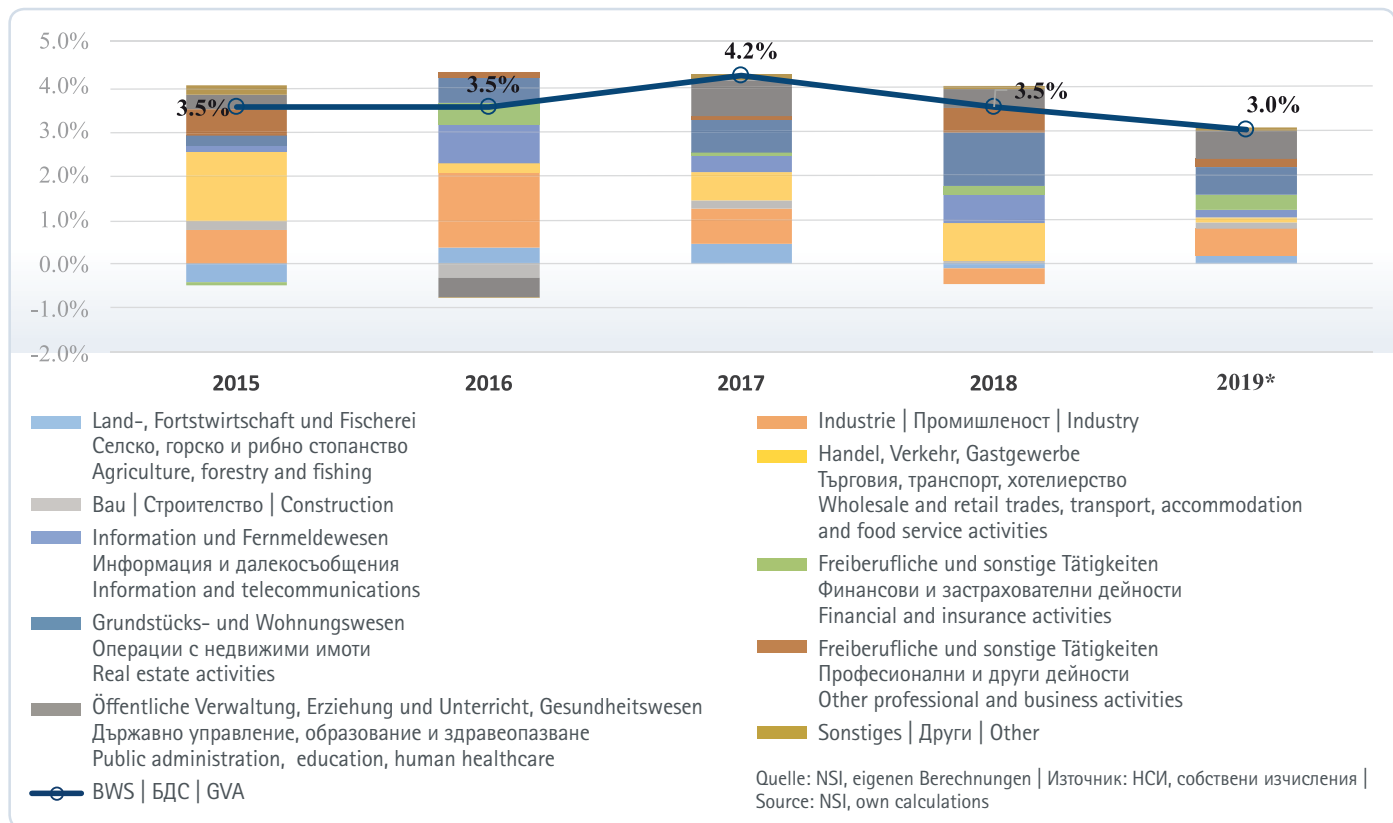
In the period 2015–2019, some changes have occurred in the structure of the contribution of individual sectors in the growth of gross value added (Figure 1.2). It can be seen that by 2017, the industry was leading in the creation of added value, but the slowdown in exports affected the industrial production index, which increased by only 0.3% in 2018 and 0.6 % in 2019. In the last 2 years, the information and telecommunications and the real estate operations sectors have made a more significant contribution. The latter are the result of significant investment in the real estate market and

in particular residential and non-residential construction. When it comes to residential construction, buying a home has become more affordable. On the one hand, this is due to rising incomes and the trend of population migration to the cities, and, on the other, to the low interest rates on loans to buy a home maintained by banks.

Non-residential construction is mainly supported by investment in office space (for the needs of the outsourcing and ICT industries), as well as by the demand for retail and logistics space in the context of increasing domestic consumption.

Abb. 1.2. Beitrag der Wirtschaftssektoren zum Wachstum der Bruttowertschöpfung (% , 2015–2019)

Графика 1.2. Принос на икономическите сектори в ръста на Брутната добавена стойност (% , 2015–2019 г.)
Chart 1.2. Contribution of economic sectors to the growth of gross value added (% , 2015–2019)



AUSSENHANDEL

Die bulgarische Wirtschaft zeichnet sich durch ein hohes Maß an Offenheit aus und bis 2019 machte der Handelsumsatz (Exporte + Importe) 100,8% des BIP aus. Das Land pflegt enge Handelsbeziehungen zu anderen EU-Mitgliedstaaten und betreibt fast 64% seines gesamten Handels mit diesen.

EXPORT

Im Jahr 2019 machte der Warenexport 75,4% der Gesamtexporte des Landes aus und hat in den letzten 5 Jahren um 20% in vergleichbaren Preisen zugenommen. Wenn man noch mehr zurückgeht, stellt man fest, dass der Anteil der Waren an den Gesamtexporten leicht

zugenommen hat und seit 2010 um 1,5% gestiegen ist. Auch die Exportstruktur nach Art der Verwendung hat sich geringfügig geändert: Für den betrachteten Zeitraum verringerte sich der relative Anteil der Konsumgüter und Rohstoffe um jeweils etwa einen Prozentpunkt auf 25,4% bzw. 39,1%. Andererseits stieg der Anteil der Investitionsgüter auf 24,3% (21,2% zu Beginn der Berichtsperiode). Dieser Trend hängt mit der schrittweisen Umstrukturierung der Produktion des Landes zusammen, die sich zwar langsam, aber kontinuierlich in den globalen Lieferketten nach oben bewegt. In absoluten Zahlen ist ein Anstieg in allen Kategorien zu verzeichnen, wobei das höchste Wachstum bei den Investitionsgütern – knapp 50% – festzustellen ist (Abbildung 1.3).

ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ

Икономиката на България се характеризира с висока степен на отвореност като към 2019 г. стокооборотът (износ + внос) съставлява 100,8% от БВП. Страната е изградила силни търговски връзки с останалите страни-членки на ЕС и осъществява близо 64% от общата си търговия именно с тях.

ИЗНОС

През 2019 г. износът на стоки представлява 75,4% от целия износ на страната като за последните 5 години се е увеличил с 20%, измерено в съпоставими цени. Ако се върнем още малко по-назад може да се види, че има известно увеличение на дела на стоките в общия износ, като от 2010 г. насам той се е увеличил с 1,5%. В структурата на експорта според вида на използване се също се наблюдава леко изменение: за разглеждания периода относителният дял на потребителските стоки и суровините намаляват с по около един процентен пункт до съответно 25,4% и 39,1%. От друга страна,

делът на инвестиционните стоки се увеличава до 24,3% (21,2% в началото на периода). Тази тенденция е свързана с постепенното реструктуриране на производството на страната, която макар и бавно преминава по-високо във веригата на доставки в глобален

мащаб. В абсолютна стойност на практика се наблюдава повишение във всички категории, като най-висок е ръстът в инвестиционните стоки – близо 50% (Фигура 1.3).



FOREIGN TRADE OF BULGARIA &

Bulgaria's economy is characterized by a high degree of openness, and by 2019 the trade turnover (exports + imports) accounted for 100.8% of the GDP. The country has built strong commercial relations with the other EU member states and carries out nearly 64% of its total trade with them.

EXPORT

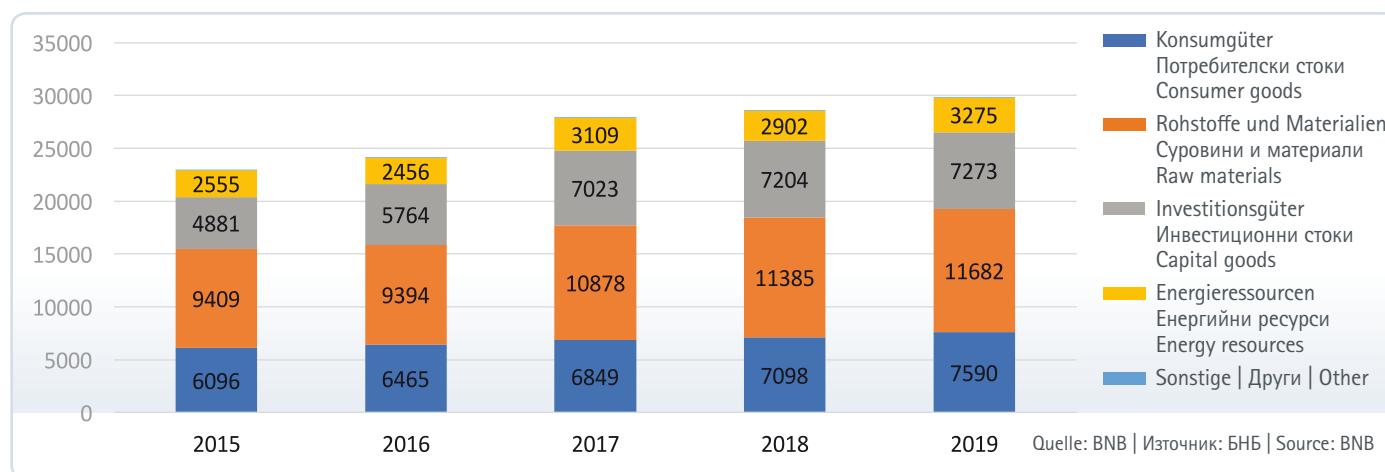
In 2019, the export of goods represented 75.4% of the total exports of the country, and for the last 5 years has grown by 20%, measured at comparable prices. If we look back at the near past, we can see a

certain increase in the share of goods in total exports, and since 2010 it has increased by 1.5%. There is also a slight change in the structure of exports by the methods of use: for the period considered, the relative share of consumer goods and raw materials decreased by about one percentage point each to 25.4% and 39.1%, respectively. On the other hand, the share of capital goods went up to 24.3% (21.2% at the beginning of the period). This trend is related to the gradual restructuring of the country's production, which, although slowly, is moving upward in the global supply chain. In absolute terms, in fact, there is an increase in all categories, with the highest growth is in capital goods – nearly 50% (Figure 1.3).

Abb. 1.3. Warenexport nach Art der Verwendung (Mrd. Euro, jeweilige Preise, 2015–2019.)

Фигура 1.3. Износ на стоки според начина на използване (млрд. евро, текущи цени, 2015–2019 г.)

Figure 1.3. Export of goods by the methods of use (EUR billion, current prices, 2015–2019)



IMPORT

Der Warenimport für 2019 macht 84,3% der Gesamtimporte des Landes aus. Die Änderung der Struktur der Gesamtimporte ist offensichtlicher, da der Warenanteil trotz seines absoluten Anstiegs um fast 3,3% zurückging. Bulgarien ist weitgehend abhängig von Energielieferungen in Form von Brennstoffen, Rohöl und Erdgas, die einen nahezu konstanten Anteil der Warenimporte

ausmachen – etwa 15%. Andererseits ist im Zeitraum 2015–2019 ein allmählicher Rückgang des Rohstoffanteils zugunsten der Konsum- und Investitionsgütern zu verzeichnen (Abbildung 1.4). Die zunehmende Kaufkraft äußert sich in einem höheren Endverbrauch und der zunehmenden Import von Investitionsgütern – in der Kapitalbeschaffung für die Hightech-Produktion.



ВНОС

Вносът на стоки за 2019 г. представлява 84,3% от общия внос на страната. Изменението в структурата на общия внос е по-очевидна, като въпреки увеличението си в абсолютен размер, делът на стоките е спаднал с близо 3,3%. България е в голяма степен зависима от енергийните доставки под формата на горива, суров петрол и природен газ, които формират почти константен относителен дял

от вноса на стоки – около 15%. От друга страна, в период 2015–2019 г. се наблюдава постепенен спад в относителния дял на суровините и материалите за сметка на потребителските и инвестиционните стоки (Фигура 1.4). Увеличаващата се покупателна сила се проявява в повече крайно потребление, а увеличаващият се внос на инвестиционни стоки – в натрупване на капитал за осъществяване на по-високотехнологично производство.

IMPORT

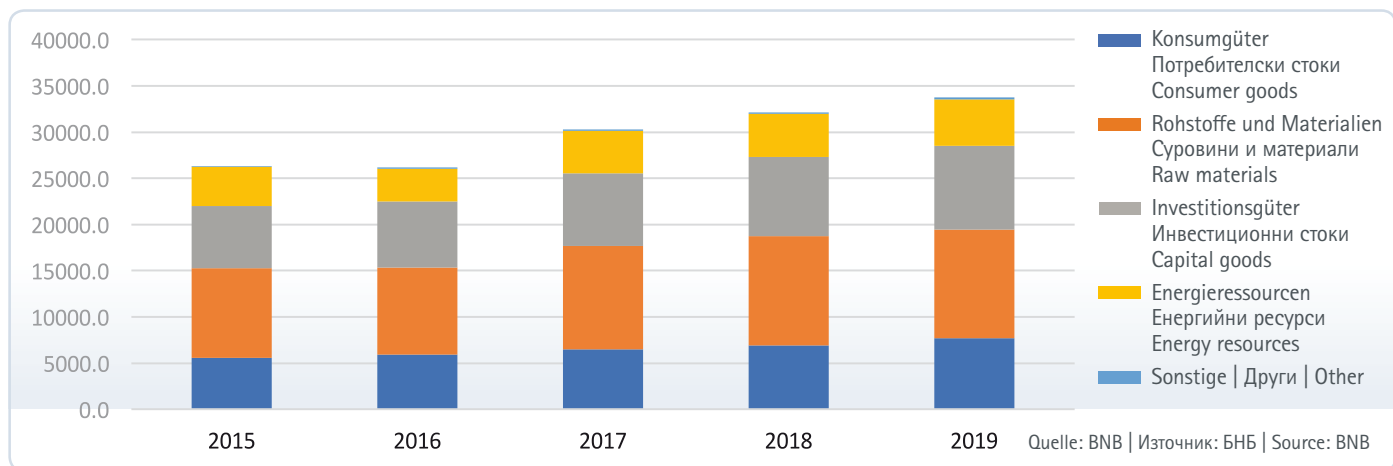
The import of goods for 2019 represented 84.3% of the country's total imports. The change in the structure of total imports is more obvious, and despite its increase in absolute terms, the share of goods fell by nearly 3.3%. Bulgaria is largely dependent on energy supplies in the form of fuels, crude oil and natural gas, which constitute an

almost constant relative share of goods import - about 15%. On the other hand, in 2015-2019 there was a gradual decline in the relative share of raw materials at the expense of consumer and capital goods (Figure 1.4). The increasing purchasing power manifests itself in bigger final consumption and the growing import of capital goods - capital accumulation for high-tech production.

Abb. 1.4. Warenimporte nach Art der Verwendung (Mrd. Euro, 2015-2019)

Фигура 1.4. Внос на стоки според начина на използване (млрд. евро, 2015-2019 г.)

Figure 1.4. Import of goods by the methods of use (EUR billion, 2015-2019)



Geografisch ist der Außenhandel stark von den engsten Handelspartnern, den EU-Ländern abhängig. Den größten Anteil am Handelsumsatz für 2019 wird hat traditionell Deutschland mit 13,3%. Der Handel mit den Nachbarländern ist ebenfalls gut entwickelt - Rumänien (7,9%), der Türkei (6,9%) und Griechenland (5,6%). Während der Handel mit der Türkei nahezu ausgeglichen ist, ist das Haushaltssaldo mit Rumänien und Griechenland positiver - 189 Mrd.

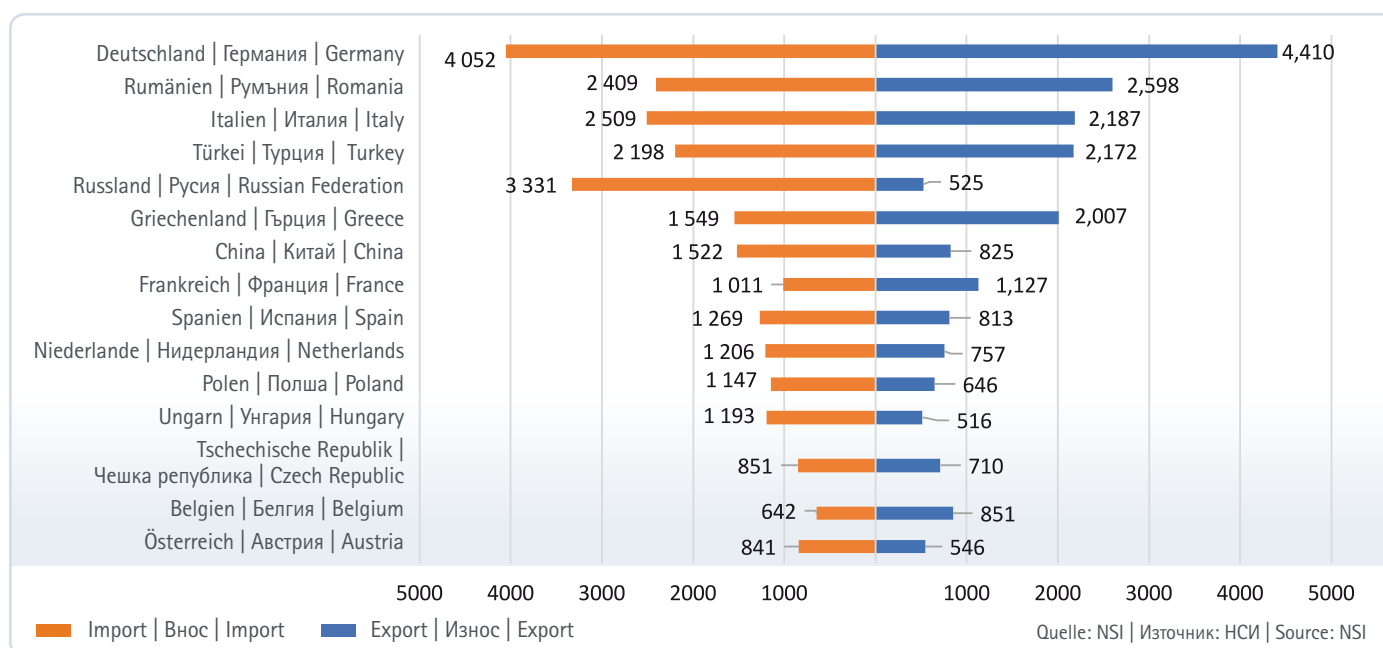
EUR bzw. 458 Mrd. EUR. Ein großes Haushaltsdefizit entsteht durch den Handel mit der Russischen Föderation (2710 Milliarden Euro), was etwas mehr als 70% des gesamten negativen Saldos des Landes entspricht. Dies ist auf die der Struktur der Importe aus Russland zurückzuführen, die größtenteils aus Energieressourcen bestehen (Abbildung 1.5).

Geografisch gesehen, die Außenhandels ist stark von den engsten Handelspartnern - den EU-Ländern abhängig. Den größten Anteil am Handelsumsatz für 2019 wird hat traditionell Deutschland mit 13,3%, was stark ausgedrückt ist der Handel mit den Nachbarländern - Rumänien (7,9%), Türkei (6,9%) und Griechenland (5,6%). Während der Handel mit der Türkei nahezu ausgeglichen ist, ist das Haushaltssaldo mit Rumänien und Griechenland positiver - 189 Mrd.

se forma положително бюджетно салдо в размер на съответно 189 млрд. евро и 458 млрд. евро. Огромно бюджетен дефицит се формира от търговията с Руската федерация (2710 млрд. евро), което е малко над 70% от общото отрицателно салдо на страната. Това се обяснява със структурата на вноса от Русия, който в голямата си част е съставен от енергийни ресурси (Фигура 1.5).

In geographic terms, foreign trade is heavily dependent on the closest trading partners - the EU countries. Traditionally, Germany ranked first with the largest 13.3% share of the turnover in 2019, followed by the neighbouring countries Romania (7.9%), Turkey (6.9%) and Greece (5.6%), the trade with them being also strong. While trade with Turkey is almost balanced, a positive budget balance of EUR 189 billion and

EUR 458 billion is formed with Romania and Greece. A huge budget deficit is formed from the trade with the Russian Federation (EUR 2,710 billion), which is just over 70% of the country's total negative balance. This is explained with the structure of imports from Russia, which is largely composed of energy resources (Figure 1.5).

Abb. 1.5. Top 15 der größten Handelspartner nach Warenaustausch (Mrd. Euro 2019)**Фигура 1.5. Топ 15 на най-големите търговски партньори по стокооборот (млрд. евро, 2019 г.)****Figure 1.5. Top 15 largest trading partners in terms of turnover (EUR billion, 2019)****BILATERALER HANDEL ZWISCHEN BULGARIEN UND DEUTSCHLAND**

Deutschland hat sich nach 2009 dauerhaft als größter Handelspartner Bulgariens etabliert. Der bilaterale Warenaustausch betrug 2019 8,458 Milliarden Euro und verzeichnete ein jährliches Wachstum von 3,7%. Das machte 13,4% des gesamten Warenaustausches aus. Die Exporte nach Deutschland beliefen sich auf 4,407 Milliarden Euro oder 14,8% der Gesamtexporte. Die Importe aus Deutschland beliefen sich auf 4,050 Mrd. EUR oder auf 12,2% der Gesamtimporte für 2019 (Tabelle 1.1).

Zum zweiten Jahr in Folge ergibt der Handel mit Deutschland eine positive Handelsbilanz, diesmal in Höhe von 357 Millionen

Euro. Dies ist besonders wichtig auf dem Hintergrund dessen, dass Deutschland als einer der größten globalen Exporteure mit nur 70 seiner 237 Handelspartner, für die statistische Informationen bei dem Statistischen Bundesamt (DESTATIS) vorliegen, eine negative Handelsbilanz hat. Das Land, mit dem Deutschland das größte Handelsdefizit verzeichnet, ist logischerweise China mit 14,013 Milliarden Euro. Mit seinem negativen Saldo für 2019 liegt Bulgarien allerdings an 26. Stelle. Von den Ländern Südosteuropas weist Deutschland nur mit Nordmazedonien ein größeres Handelsdefizit auf (Nordmazedonien liegt auf Platz 14). Wie erwartet liegen in dieser Rangliste einige mitteleuropäische Länder vor Bulgarien, die stark in die deutschen Lieferketten integriert sind (die Tschechische Republik auf Platz 8, die Slowakei auf Platz 12, Ungarn auf Platz 16 und Slowenien auf Platz 23).

ДВУСТРАННА ТЪРГОВИЯ МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И ГЕРМАНИЯ

След 2009 г. Германия трайно се утвърждава като най-голям търговски партньор на България. През 2019 г. двустранният стокообмен възлиза на 8,458 млрд. евро като отбелязва 3,7% ръст на годишна база и формира 13,4% от целия стокообмен на страната. Износът за Германия е 4,407 млрд. евро или 14,8% от целия износ. Вносът от Германия е в размер на 4,050 млрд. евро, което съответства на 12,2% от целия внос за 2019 г. (Таблица 1.1).

Трябва да се отбележи, че за втора поредна година търговията с Германия формира положително търговско салдо, този път в размер на 357 млн. евро. Този факт е особено важен в контекста

на това, че като един от големите глобални износители Германия има отрицателен търговски баланс с едва 70 от 237-те търговски партньора, за които се предоставя статистическа информация от Statistisches Bundesamt (DESTATIS). Логично държавата, с която Германия регистрира най-голям търговски дефицит, е Китай с 14,013 млрд. евро, но размерът на отрицателното салдо за 2019 г. отрежда на България 26-то място. От страните в Югоизточна Европа Германия има по-голям търговски дефицит единствено със Северна Македония (14-то място). Очаквано по-напред от България в тази ранглиста са някои от централноевропейските страни, които са силно интегрирани в германските вериги за доставки (Чехия: 8-мо, Словакия: 12-то, Унгария: 16-то и Словения: 23-то място).

BILATERAL TRADE BETWEEN BULGARIA AND GERMANY

After 2009, Germany permanently established itself as Bulgaria's largest trading partner. In 2019, the bilateral trading of goods amounted to EUR 8 458 billion, recording growth of 3.7% on an annual basis

and forming 13.4% of the country's total trade. Exports to Germany amounted to EUR 4 407 billion or 14.8% of total exports. Imports from Germany amounted to EUR 4,050 billion, which corresponds to 12.2% of the total imports for 2019 (Table 1.1).

It should be noted that for the second consecutive year, trade with Germany formed a positive trade balance, this time in the amount of EUR 357 million. This is particularly important in the context of the fact that, as one of the major global exporters, Germany has a negative trade balance with only 70 of the 237 trading partners for which the Statistisches Bundesamt (DESTATIS) provides statistical information. Logically, the country with which Germany registers the

largest trade deficit is China with EUR 14,013 billion, but the size of the negative balance for 2019 ranks Bulgaria 26th. Of the countries in Southeast Europe, Germany has a larger trade deficit only with Northern Macedonia (14th place). As expected, ahead of Bulgaria in this ranking are some of the Central European countries that are strongly integrated into the German supply chains (Czech Republic: 8th, Slovakia: 12th, Hungary: 16th and Slovenia: 23rd).

Tabelle 1.1 Bilateraler Warenaustausch zwischen Bulgarien und Deutschland (2009 – 2019)

Таблица 1.1. Двустранен стокообмен между България и Германия (2009 – 2019 г.)

Table 1.1. Bilateral trade between Bulgaria and Germany (2009 – 2019)

Jahr Година Year	Warenaustausch (Mio. Euro) Стокообмен (млн. евро) Trading of goods (EUR million)	Wachstum, % Ръст, % Growth, %	Export (Mio. Euro) Износ (млн. евро) Exports (EUR million)	Wachstum, % Ръст, % Growth, %	Import (Mio. Euro) Внос (млн. евро) Imports (EUR million)	Wachstum, % Ръст, % Growth, %	Saldo Салдо Balance
2009	3,394	-22.4	1,320	-4.6	2,074	-30.6	-754
2010	3,894	14.7	1,658	25.6	2,236	7.8	-578
2011	4,891	25.6	2,355	42.0	2,536	13.4	-181
2012	4,957	1.3	2,126	-9.7	2,831	11.6	-705
2013	5,534	11.6	2,741	28.9	2,793	-1.3	-52
2014	5,868	6.0	2,655	-3.1	3,213	15.0	-558
2015	6,288	7.2	2,893	9.0	3,395	5.7	-502
2016	6,638	5.6	3,216	11.2	3,422	0.8	-206
2017	7,294	9.9	3,590	11.7	3,703	8.2	-112
2018	8,153	11.8	4,174	16.2	3,979	7.5	194
2019	8,458	3.7	4,407	5.6	4,050	1.8	357

Quelle: Bulgarisches Wirtschaftsministerium | Източник: Министерство на икономиката на Р България | Source: Ministry of Economy of the Republic of Bulgaria

Die Dynamik in der Struktur des bilateralen Handels verdient ebenfalls ein besonderes Augenmerk. Nach Angaben von 2018 entfällt der größte Teil der bulgarischen Exporte in die Bundesrepublik auf Maschinen und Bauteile (26,1%), gefolgt von Metallen (18,4%) und Textilien (8,7%) (Abbildung 1.6). Dies ist ein relativ neuer Trend in der Struktur der bulgarischen Exporte, die vor 10 Jahren noch stark von den Erzeugnissen der Textilindustrie dominiert wurde. Der Übergang zu Maschinen und Bauteilen als führende Exportproduktgruppe markiert die schrittweise Umstellung der bulgarischen Wirtschaft auf Erzeugnisse mit höherem Mehrwert, wobei der größte Beitrag dazu

vorwiegend von der sich entwickelnden Automobilindustrie geleistet wird. Auch unter den aus Deutschland importierten Waren nehmen Maschinen und Bauteile die Spitzenposition ein (33,8%), gefolgt von Beförderungstechnik (16,3%) und chemischen Produkten (11,1%) (Abbildung 1.7). Der intraindustrielle Handel nimmt zunehmend Gestalt an als Charakteristik des bilateralen Handels. Letzteres zeigt sich an der Überschneidung einzelner Warengruppen wie Maschinen und Bauteile, die sowohl in den bulgarischen Exporten als auch in den Importen aus Deutschland Präsent sind.

Внимание следва да се обърне и на динамиката в структурата на двустранната търговия. По данни за 2018 г. най-голям дял в експорта на България към Федералната република имат машините и компонентите (26,1%), следвани от металите (18,4%) и текстила (8,7%) (Фигура 1.6). Това е относително нова тенденция в структурата на българския износ, който само до преди 10 години бе силно доминиран от произведенията на текстилната промишленост. Преходът към машини и компоненти като водеща стокова група бележи постепенната трансформация на българската икономика към продукция с по-висока добавена стойност, като тук в частност

приносът е основно на развиващата се автомобилна индустрия. При внасяните от Германия стоки на българския пазар челно място заемат отново машините и компонентите (33,8%), следвани от транспортната техника (16,3%) и химическите продукти (11,1%) (Фигура 1.7). Вътрешноиндустриалната търговия (intra-industry trade) все по-ясно започва да се оформя като белег на двустранния търговски обмен, като последното е видно от съпадението на отделни стокови групи като машини и компоненти, които присъстват както в българския експорт, така и във вноса от Германия.

Attention should also be paid to the dynamics in the bilateral trade structure. According to data for 2018, machines and components (26.1%) had the largest share in Bulgaria's export to the Federal Republic, being followed by metals (18.4%) and textiles (8.7%) (Figure 1.6). This is a relatively new trend in the structure of Bulgaria's export, which only 10 years ago was strongly dominated by textile industry products. The transition to machines and components as a leading commodity group marks the gradual transformation of Bulgaria's economy to products with higher added value, which is mostly due

to the contribution of the developing automotive industry. Among the goods on the Bulgarian market imported from Germany, machines and components again occupy the leading position (33.8%), followed by transport equipment (16.3%) and chemical products (11.1%) (Figure 1.7). Intra-industry trade is increasingly beginning to take shape as a sign of bilateral trade, the latter being evident from the coincidence of individual commodity groups such as machines and components, which are present in both Bulgarian exports and imports from Germany.

Abb. 1.6. Struktur des Exports aus Bulgarien nach Deutschland (% , 2018)

Фигура 1.6. Структура на износа на България към Германия (% , 2018)

Figure 1.6. Structure of Bulgaria's exports to Germany (% , 2018)

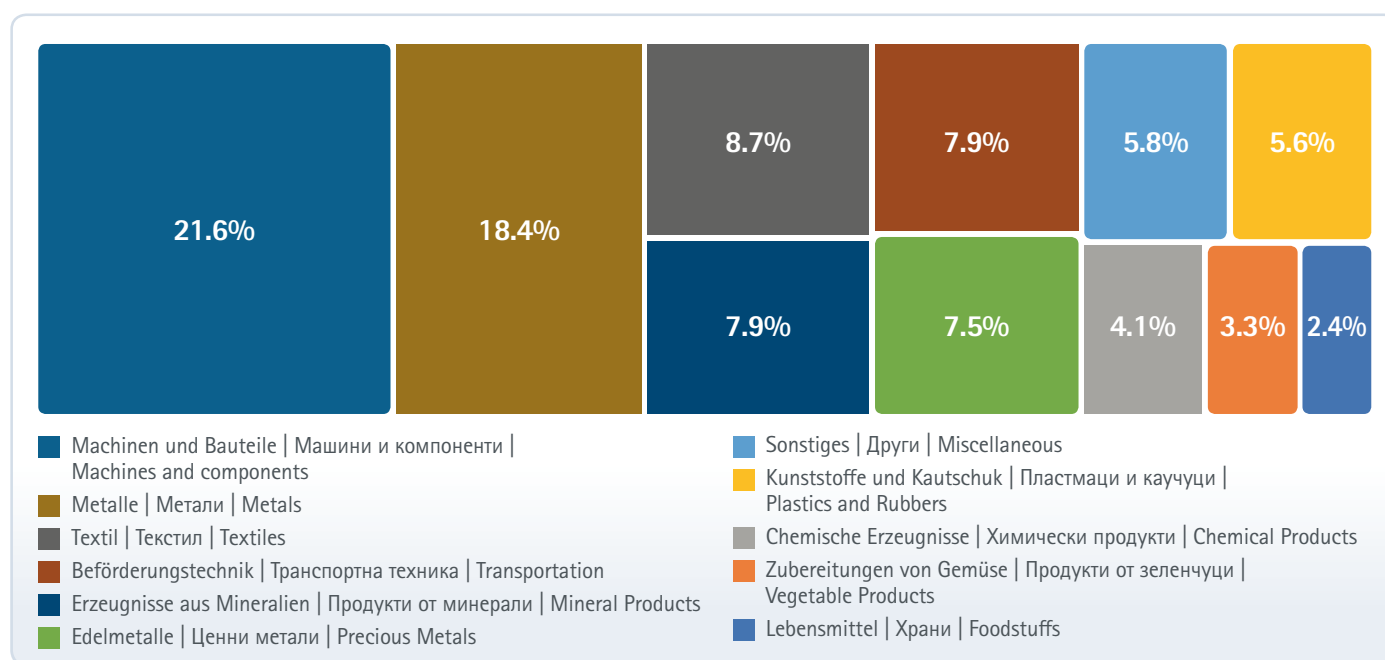
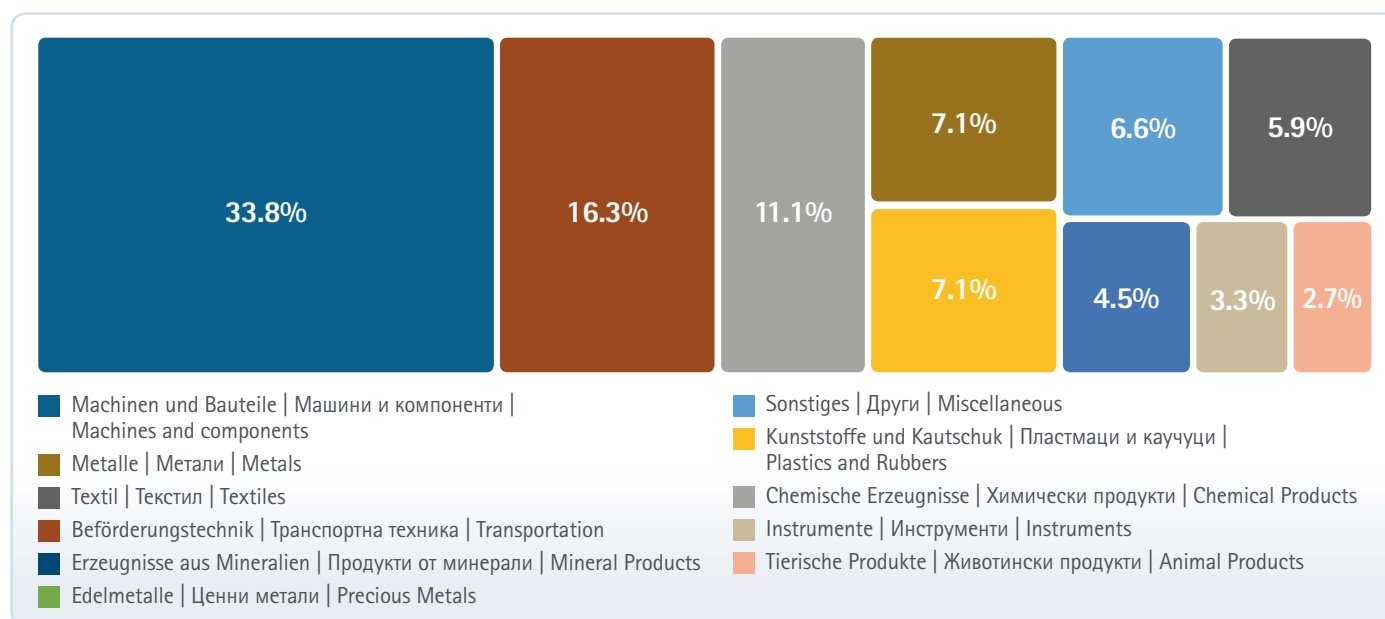


Abb. 1.7. Struktur des Imports aus Deutschland nach Bulgarien (% , 2018)

Фигура 1.7. Структура на вноса на България от Германия (% , 2018)

Figure 1.7. Structure of Bulgaria's imports from Germany (% , 2018)



Quelle: Eigene Berechnungen aufgrund von Angaben von Observatory of Economic Complexity. Die Klassifizierung wurde nach dem zweistelligen Warencode des Harmonisierten Systems zur Bezeichnung und Codierung der Waren erstellt. | Източник: Собствени изчисления по данни на Observatory of Economic Complexity. Класификацията е по двуцифрен код на Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките. | Source: Own calculations based on data from the Observatory of Economic Complexity. The classification is based on a two-digit code of the Harmonized Commodity Description and Coding System.

Трогът на положителните сигнали за трансформация и изкачване във веригата на стойността на българския износ, по-детайлната разбивка на стоковите групи по четирицифрен код за 2019 г. показва, че все още водещите експортни продукти на България са суровини (Фигура 1.7). Рудите на благородни метали и техните компоненти съставляват 10,4%, а нерафинираната мед 7,5% от общата стойност на износа към Германия. Същевременно остава обнадеждаваща тенденцията за наличие в топ 10 на множество експортни стокови групи от отраслите на машиностроенето, електрониката и транспортните средства, макар всяка една от тях да допринася между 1,9 и 3,3% към общата стойност на експорта.

Die Dominanz dieser Branchen (Codes 84, 85 und 87) bei aus der Bundesrepublik importierten Waren ist viel ausgeprägter, wobei 7 der Top-10-Warengruppen zu den Warencodes 84, 85 und 87 gehören (Abbildung 1.8). Die Diversifizierung der Importwaren, wobei keine davon mehr als 2% des Gesamtimportwerts hat, kann als nachhaltigeres Modell interpretiert werden, da die größere Abhängigkeit der Exportstruktur von Rohstoffen ein gewisses Risiko wegen der höheren Volatilität der Rohstoffpreise auf den internationalen Märkten birgt.

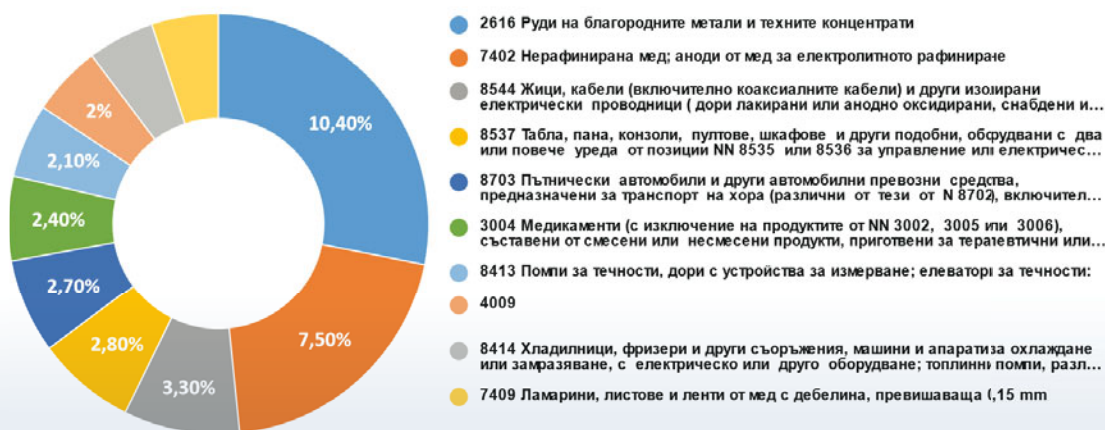
Въпреки положителните сигнали за трансформация и изкачване във веригата на стойността на българския износ, по-детайлната разбивка на стоковите групи по четирицифрен код за 2019 г. показва, че все още водещите експортни продукти на България са суровини (Фигура 1.7). Рудите на благородни метали и техните компоненти съставляват 10,4%, а нерафинираната мед 7,5% от общата стойност на износа към Германия. Същевременно остава обнадеждаваща тенденцията за наличие в топ 10 на множество експортни стокови групи от отраслите на машиностроенето, електрониката и транспортните средства, макар всяка една от тях да допринася между 1,9 и 3,3% към общата стойност на експорта.

Много по-отчетлива е доминацията на тези отрасли (кодове 84, 85 и 87) при импортните стоки от Федералната република, където 7 от топ 10 стокови групи принадлежат към номенклатурни кодове 84, 85 и 87 (Фигура 1.8). Диверсификацията на отделните импортни стоки, при която нито една от тях не допринася с повече от 2% към стойността на общия внос, може да се интерпретира като по-устойчивия модел, защото по-значителната зависимост на експортната структура от суровинни стоки крие известен риск, свързан с по-високата степен на волатилност при цените на суровините на международните пазари.

Despite the positive signals for transformation and the climb in the value chain of Bulgarian exports, a more detailed breakdown of commodity groups by four-digit code for 2019 shows that raw materials are still the leading export products of Bulgaria (Figure 1.7). Precious-metal ores and their components account for 10.4%, and unrefined copper for 7.5% of the total exports to Germany. At the same time, the trend of having many export commodity groups from the sectors of mechanical engineering, electronics and vehicles in the top 10 remains encouraging, although each of them contributes between 1.9 and 3.3% to the total value of exports.

The dominance of these industries (with codes 84, 85 and 87) in imported goods from the Federal Republic is much more pronounced, where 7 of the top 10 commodity groups belong to nomenclature codes 84, 85 and 87 (Figure 1.8). The diversification of individual import goods, none of which contributes more than 2% to the value of total imports, can be interpreted as a more sustainable model, because the greater dependence of the export structure on raw materials carries some risk associated with the higher degree of volatility in raw materials' prices on international markets.

Abb. 1.7. Top 10 of the commodity groups exported to Germany for 2019.
Фигура 1.7. Топ 10 на стоковите групи за износ към Германия за 2019 г.
Figure 1.7. Top 10 of the commodity groups exported to Germany for 2019.



Quelle: Wirtschaftsministerium der Republik Bulgarien. Die Klassifizierung wurde nach dem vierstelligen Warencode des Harmonisierten Systems zur Bezeichnung und Codierung der Waren erstellt. | Източник: Министерство на икономиката на Р България. Класификацията е по четирицифрен код на Хармонизираната система за описание и кодиране на стоките. | Source: Ministry of Economy of the Republic of Bulgaria. The classification is based on a four-digit code of the Harmonized Commodity Description and Coding System.

Abb. 1.8. Top 10 der Importgruppen aus Deutschland nach Bulgarien für 2019

Фигура 1.8. Топ 10 на стоковите групи за внос от Германия за 2019 г.

Figure 1.8. Top 10 of the commodity groups imported from Germany for 2019.



INFRASTRUKTUR

Die Verbindungsinfrastruktur ist ein Hauptfaktor für die schnellere Entwicklung der Wirtschaft. Trotz umfangreicher Investitionen in die Straßeninfrastruktur seit dem EU-Beitritt des Landes besteht immer noch ein großer Unterschied zwischen der Anbindung von Nord- und Südbulgarien an den restlichen Teil des Landes. Dies zeigt sich auch in der wirtschaftlichen Entwicklung beider Regionen, wobei der südliche Teil verhältnismäßig besser entwickelt ist. Im Global Competitiveness Report für 2019 des Weltwirtschaftsforums belegt Bulgarien von insgesamt 141 Volkswirtschaften den 56. Platz in Bezug auf den Zustand der allgemeine Infrastruktur und den 68. Platz in Bezug auf die Verkehrsinfrastruktur. Es wird über eine Verbesserung der Straßenanbindung im Vergleich zur vorherigen Ausgabe berichtet, die Qualität bleibt allerdings relativ schlecht, insbesondere im Hinblick auf das Nebenstraßennetz.

In den letzten zwei Jahren wurden große Schritte unternommen, um die Lücke in der Entwicklung der Straßeninfrastruktur zwischen dem Norden und dem Süden Bulgariens zu schließen. Zur etappenweisen Fertigstellung der Autobahn Hemus (Sofia – Varna) ist die Finanzierung bereitgestellt und die Bauarbeiten sind im Gange. Die Fertigstellung und die vollständige Inbetriebnahme sind für 2024 geplant. Zu diesem Projekt gehört auch der Bau der Schnellstraße Sofia – Vidin, an der intensiv gebaut wird. Durch dieses Projekt wird die Anbindung der am wenigsten entwickelten Wirtschaftsregion Bulgariens (der Nordwesten) an das Hauptstraßennetz des Landes

sowie die Verbesserung des Güterverkehrs auf der Donaubrücke 2 gewährleistet.

Die Vorstellung der Eisenbahninfrastruktur im Global Competitiveness Report fällt besser aus. In Bezug auf die Schinennetzdichte belegt Bulgarien den 26. Platz. Gleiches gilt jedoch nicht für die Qualität des Schienennetzes (102. Platz). Das veraltete Eisenbahnnetz ist ein Erbe der sozialistischen Vergangenheit Bulgariens und erfordert enorme Investitionen. Bei seiner Verbesserung wurden jedoch erhebliche Fortschritte erzielt, vorwiegend mit europäischen Fördermitteln finanziert. Man geht davon aus, dass der bulgarische Teil des gesamteuropäischen Verkehrskorridors 4 Kalotina – Sofia – Plovdiv – Svilengrad – Kapitan Andreevo bis Ende 2024 vollständig renoviert wird.

ARBEITSMARKT

Wichtigste Indikatoren

Die wichtigsten Arbeitsmarktindikatoren haben sich seit 2013 allmählich verbessert. Dies ist in erster Linie mit dem Wirtschaftswachstum und den dadurch entstandenen Beschäftigungsmöglichkeiten zurückzuführen. Die Erwerbsquote der Bevölkerung in der Altersgruppe zwischen 15 und 64 Jahren erreichte 2019 73,2%. Dies bedeutet, dass trotz des Bevölkerungsrückgangs eine signifikante Anzahl der nicht erwerbstätigen Personen in dieser Zeit aktiv geworden sind. Somit liegt dieser Indikator nahe am EU-27-Durchschnitt (73,4%) (Abbildung 1.9).

ИНФРАСТРУКТУРА

Свързващата инфраструктура е един от основните компоненти, които спомагат за бързото развитие на бизнеса. Въпреки мащабните инвестиции в пътна инфраструктура от приемането на страната в ЕС насам, все още съществува голяма разлика в свързаността между Северна и Южна България. Това проличава и в икономическото развитие на двата региона като южната част е сравнително по-добре развита. В Доклада за глобалната

конкурентоспособност за 2019 г. на Световния икономически форум България заема съответно 56-то място по състояние на общата инфраструктура и 68-мо място по транспортна инфраструктура от общо 141 икономики. В доклада се отчита подобряване на пътната свързаност в сравнение с предходното издание, но качеството продължава да бъде в сравнително лошо състояние, особено по отношение на второкласната и третокласната пътна мрежа.

В последните 2 години бяха предприети големи стъпки за намаляване на разликата в развитието на пътна инфраструктура между северната и южната част на България. Осигурено е финансиране и се работи върху поэтапното завършване на магистрала „Хемус“ (София – Варна), чието пълно пускане в експлоатация е планирано за 2024 г. Към този проект можем да добавим и изграждането на скоростния път София – Видин, който се строи с бързи темпове. Изграждането му ще осигури свързаност на най-слабо развития икономически регион на България (Северозападния) с останалата магистрална пътна мрежа на страната, както и подобряване на товарния транспорт по Дунав мост 2.

Представянето на железопътната инфраструктура в Доклада за глобалната конкурентоспособност е по-добро като по гъстота на железопътната мрежа страната се намира на 26-то място. Не може да се каже същото обаче за нейното качество (102-ро място). Остарялата железопътна мрежа е наследство от социалистическото минало на България и изисква огромни инвестиции, но се

забелязва значителен напредък по нейното подобряване, главно финансирано от структурните фондове на ЕС. Очакванията са до края на 2024 г. да бъде обновена изцяло българската част на Общоевропейския транспортен коридор 4 ГКПП Калотина – София – Пловдив – Свиленград – ГКПП Капитан Андреево.

ПАЗАР НА ТРУДА

Основни показатели

Основните показатели, свързани с пазара на труда, се подобряват постепенно от 2013 г. насам, което е свързано главно с реализирания през периода икономически ръст и създадените нови възможности за заетост. Коефициентът икономическа активност на населението във възрастовата група между 15 и 64 г. достига 73,2% през 2019 г. Това означава, че въпреки процесите на намаляване на населението, значителен брой от т.нар. неактивни лица са били „активирани“ през този период. Така показателят се доближава до средното ниво за ЕС-27 (73,4%) (Фигура 1.9).

INFRASTRUCTURE

The connecting infrastructure is one of the main contributors to the rapid development of the business. Despite large-scale investments in road infrastructure since the country's accession to the EU, there is still a big difference in connectivity between northern and southern Bulgaria. This is evident in the economic development of both regions as the southern part is relatively better developed. In the 2019 Global Competitiveness Report of the World Economic Forum, Bulgaria ranks 56th in terms of general infrastructure and 68th in terms of transport infrastructure out of a total of 141 economies. The report takes into account the improvement of road connectivity compared to the previous edition, but the quality remains poor, especially with regard to second- and third-class roads.

In the last 2 years, major steps have been taken to reduce the difference in the development of road infrastructure between the northern and southern parts of Bulgaria. Funding has been provided and work is underway on the stage-based completion of the Hemus highway (Sofia – Varna) and its full commissioning is planned for 2024. We can add to this project the speed road Sofia – Vidin, which is being built at a rapid pace. Its construction will ensure connection of the least developed economic region of Bulgaria (northwest) with the rest of the main road network of the country, as well as improvement of

freight transport on the Danube Bridge 2.

The performance of the railway infrastructure in the Global Competitiveness Report is better as the country ranks 26th in terms of railway network density. However, the same cannot be said in terms of quality (102nd place). The outdated railway network is a legacy of Bulgaria's socialist past and requires huge investment, but significant progress has been made in improving it, mainly funded from the EU structural funds. It is expected that by the end of 2024 the Bulgarian part of the Pan-European Transport Corridor 4 BCCP Kalotina – Sofia – Plovdiv – Svilengrad – BCCP Kapitan Andreevo will be completely renovated.

LABOUR MARKET

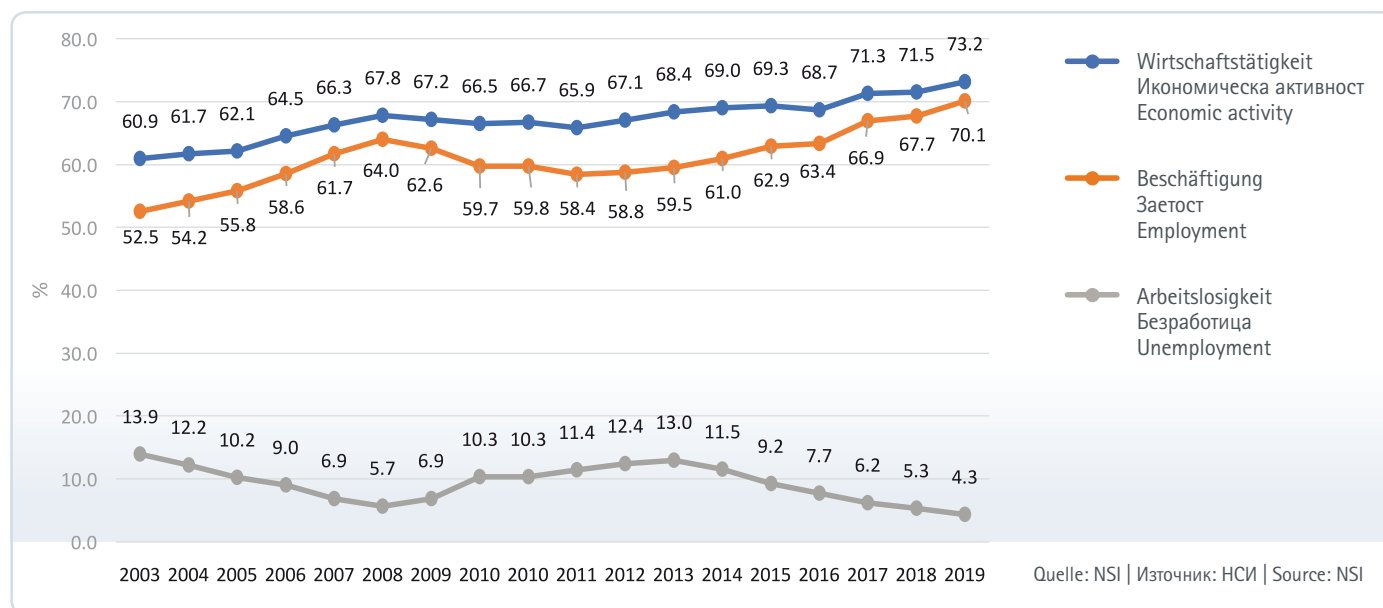
Main indicators

The main indicators related to the labour market have been gradually improving since 2013, which is mainly related to the economic growth during the period and new employment opportunities. In 2019, the activity rate of the population in the age group 15 – 64 reached 73.2%. This means that despite the processes of population reduction, a significant number of the so-called. inactive people were 'activated' during this period. Thus, the indicator is close to the average for the EU-27 (73.4%) (Figure 1.9).

Abb. 1.9. Wichtigste Arbeitsmarkindikatoren (% , 15-64)

Фигура 1.9. Основни показатели на пазара на труда (% , 15-64 г.)

Figure 1.9. Main indicators of the labour market (% , 15-64 years of age)



Trotz der positiven Entwicklungen zeichnen sich einige besorgniserregende Trends ab. Eines der wichtigsten Probleme ist der Unterschied zwischen den Regionen des Landes und zwischen den kleinen und den größeren Ortschaften. In Bezug auf den regionalen Indikator sind klare Differenzen zwischen der wirtschaftlichen Entwicklung Nord- und Südbulgariens und daher auch signifikante Unterschiede auf dem Arbeitsmarkt. Die Nordwestregion ist in dieser Hinsicht nach wie vor am stärksten betroffen. 2019 lag die Erwerbsquote dort bei 59,7% und die Arbeitslosigkeit bei 11%. Andererseits schafft die Konzentration der Wirtschaft in einigen wenigen Großstädten Voraussetzungen für eine Binnenmigration in diese Städte. Das schränkt auch die Möglichkeiten für die erwerbstätige Bevölkerung ein. Infolgedessen werden in kleineren Ortschaften die Menschen viel einfacher entweder nicht erwerbsaktiv oder sie bleiben auf dem Arbeitsmarkt, allerdings als Langzeitarbeitslose.

DEMOGRAFISCHE SITUATION

Die größte Herausforderung für den Arbeitsmarkt ist die Bevölkerungsalterung, die mittel- und langfristig zu einem Arbeitskräftemangel in der Wirtschaft führen wird. Laut Prognosen des NSI wird die Gesamtbevölkerung des Landes in nur 10 Jahren (zwischen 2020 und 2030) um fast 6% oder um 415.000 Menschen zurückgehen (Abbildung 1.10). Dies bedeutet, dass auch die Menschen im erwerbstätigen Alter (15-64 Jahre) weniger werden und ein Rückgang von fast 8% oder etwa 351.000 Menschen erwartet wird. Diese demografischen Prozesse werden auch einen erheblichen Druck auf den Staatshaushalt ausüben. Einerseits werden die Erwerbstätigen, die Sozialversicherungsbeiträge zahlen, weniger und andererseits werden mehr nicht mehr erwerbstätige Menschen auf Rentenzahlungen angewiesen sein.

Въпреки положителното развитие, съществуват няколко тревожни тенденции. Като един от най-важните проблеми може да се посочи различието в представянето на регионално ниво и на ниво големина на населените места. Що се отнася до регионалния показател, съществува ясно разграничение между икономическото развитие на Северна и Южна България, а оттам и значителни разлики в пазара на труда. Най-засегнат в това отношение остава Северозападният район, където през 2019 г. заетостта бе 59,7%, а безработицата 11%. От друга страна, концентрирането на икономическата активност в няколко от големите градове в страната създава предпоставки за вътрешна миграция към тях от по-малките населени места, което също така ограничава възможностите пред икономическото активното население. В резултат на това в по-малките населени места много по-лесно хората могат да се окажат извън работната сила или да останат на пазара на труда, но като трайно безработни.

ДЕМОГРАФСКА КАРТИНА

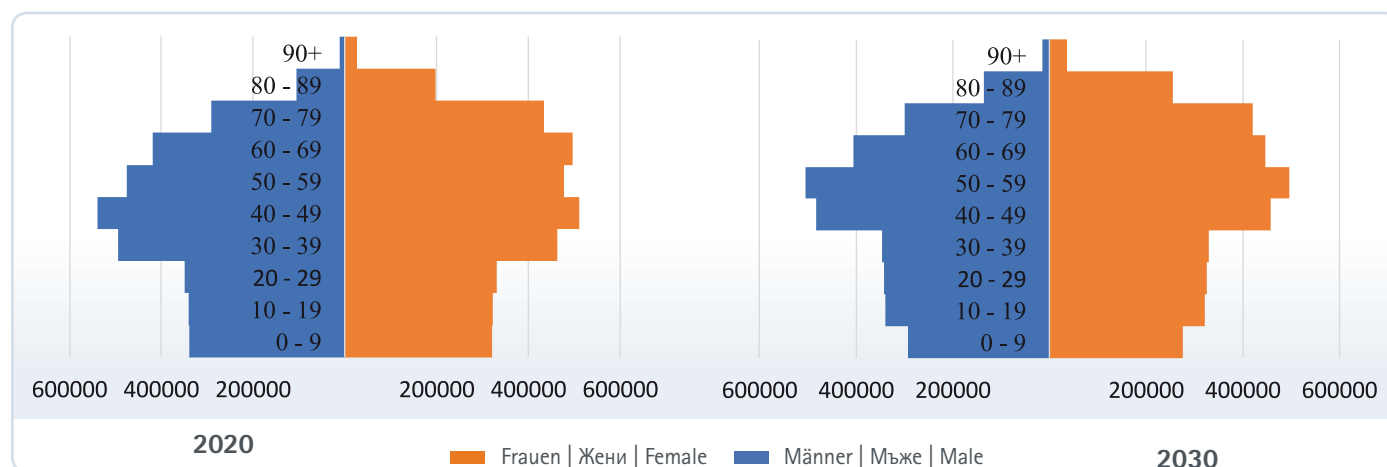
Основното предизвикателство пред пазара на труда е процесът на застаряване на населението, което в средносрочен и дългосрочен период ще доведе до липса на достатъчно работна сила в икономиката. Според прогнозите, направени от НСИ, само за 10 години (между 2020 г. и 2030 г.) общото население на страната ще намалее с близо 6% или 415 хил. души (Фигура 1.10). Това означава, че хората в активна работна възраст (15-64 г.) също ще бъдат по-малко, а очакванията са за спад от близо 8% или около 351 хил. души. Тези демографски процеси ще упражнят и значителен натиск върху държавния бюджет. От една страна, ще има по-малък брой хора, които ще внасят осигуровки, а от друга, ще се увеличи броя на хора, останали извън работната сила, които ще разчитат на пенсионни плащания.

Despite the positive developments, there are several worrying trends. One of the most important concerns is the difference in performance at the regional level and at the level of the size of the localities. Regarding the regional indicator, there is a clear distinction between the economic development of northern and southern Bulgaria, and hence significant differences in the labour market. The north-west region remains the most affected in this respect, where in 2019 employment was 59.7% and unemployment 11%. On the other hand, concentration of the economic activity in several major cities in the country creates conditions for internal migration from smaller localities, which also limits opportunities for the economically active population. As a result, in smaller localities it is much easier for people to find themselves out of the workforce or to remain in the labour market, but as long-term unemployed.

DEMOGRAPHIC SITUATION

The main challenge for the labour market is the aging population, which in the medium and long term will lead to a lack of sufficient labour force in the economy. According to projections made by the NSI only within 10 years (between 2020 and 2030), the total population of the country will decrease by nearly 6% or 415 thousand people (Figure 1.10). This means that people in active working age (15-64 years) will also be fewer, and expectations are for a decrease by nearly 8% or about 351 thousand people. These demographic processes will also put significant pressure on the State budget. On the one hand, there will be fewer people who will pay social security contributions, and on the other hand, there will be more people left out of the workforce who will rely on pension payments.

Abb. 1.10. Bevölkerung Bulgariens (Anzahl, 2020 und 2030)
Фигура 1.10. Население на България (брой, 2020 г. и 2030 г.)
Figure 1.10. Population of Bulgaria (number, 2020 and 2030)



Quelle: NSI | Източник: НСИ | Source: NSI

Angesichts dieser negativen Trends stellt sich die Frage, wo Reserven zu suchen sind, die das System in gewissem Maße ausgleichen könnten. Eine Besonderheit des bulgarischen Arbeitsmarktes besteht darin, dass wenige Jugendliche in der Altersgruppe zwischen 15 und 24 Jahren erwerbstätig sind. Nach diesem Indikator liegt das Land mit 23,9% an vorletzter Stelle in Europa, während der EU-Durchschnitt bei 39,3% liegt. Nur im Nachbarland Griechenland ist der Anteil niedriger – 22,5%. Die Probleme junger Menschen, sich in den Arbeitsmarkt zu integrieren, begannen 2012, als der Indikator auf 30,4% lag. Meistens ist diese geringe Erwerbsquote darauf zurückzuführen, dass junge Menschen ihre Ausbildung fortsetzen, da der relative Anteil der Jugendlichen von im Alter von 15 bis 24 Jahren, die arbeitslos und nicht in Ausbildung sind, 13,7% beträgt. Das liegt nah am EU-27 Durchschnitt von 10,1%. Obwohl die Universalisierung der akademischen Ausbildung eine Voraussetzung für hochqualifizierte Fachkräfte in Zukunft ist, birgt der späte Eintritt in den Arbeitsmarkt das Risiko, dass es bei den Jugendlichen an Arbeitsgewohnheiten mangelt, was ebenfalls zu Problemen führen kann. Eine Verbesserungsmöglichkeit hier wäre die Schaffung flexiblerer Arbeitsplätze. Ein weiteres Potenzial auf dem Arbeitsmarkt sind Menschen mit Behinderungen, bei denen die Erwerbsquote relativ gering ist. Eine andere Möglichkeit wäre die Anziehung hochqualifizierter Arbeitskräfte aus der bulgarischen Diaspora im Ausland. Eine derartige Rückwanderung wäre jedoch nur mit einer gezielten Regierungspolitik und einer Verbesserung der Lebensqualität im Lande in Kombination mit einer günstigen internationalen Konjunktur möglich.

AUSBILDUNG

Das bulgarische Bildungssystem ist angesichts der Ergebnisse, die erwartet werden, nach wie vor unterfinanziert. Obwohl die öffentlichen Ausgaben Bildung im Jahr 2018¹ um 6,9% gestiegen sind, betragen sie nominal 3,5% des BIP. Im Vergleich dazu haben nur Rumänien und Irland niedrigere Werte (3,2%), und der durchschnittliche Anteil der 27 EU-Mitgliedstaaten (das Vereinigte Königreich ausgenommen) beträgt 4,6%.

Ein Mangel des Bildungssystems und insbesondere der Hochschulbildung besteht darin, dass sie nicht ausreichend auf die Bedürfnisse des Arbeitsmarktes zugeschnitten sind. Darüber hinaus wird dieses Problem durch die negativen demografischen Trends nur verschärft. Nach Angaben des NSI haben 2019 insgesamt 51.464 Studenten aller Bildungsstufen (Bachelor, Master und Doktor) ihre akademische Ausbildung absolviert – 9,5% weniger als 2017. Nicht nur die Anzahl, sondern auch und Struktur ist von Bedeutung. Im Jahr 2019 studierten fast 12,8% aller Absolventen Sozialwissenschaften, Journalismus und Information (der EU-27-Durchschnitt lag 2018 bei 9,2%), und Studenten, die Wirtschaft, Verwaltung und Recht studierten, machten 30,9% aus (Der EU-27-Durchschnitt lag 2018 bei 24,6%). Der Gesamtprozentsatz der beiden Fachbereiche beträgt 43,6%, im Laufe der Jahre hat sich die Struktur jedoch geändert (51% im Jahr 2014). Gleichzeitig machen Absolventen in Naturwissenschaften, Technik, Ingenieurwesen und Mathematik nur 19,7% aus, was unter dem EU-27-Durchschnitt für 2018 (25,4%) liegt (Abbildung 1.11).

С оглед на тези негативни тенденции възниква въпросът и къде всъщност биха могли да бъдат запасите, които да балансират системата в известна степен. Една от спецификите на пазара на труда в България е ниските нива на икономическа активност на младежите във възрастова група между 15 и 24 години. По този показател страната се намира на предпоследно място в Европа с 23,9%, като средното ниво за ЕС е 39,3%. Единствено в съседна Гърция нивото е по-ниско – 22,5%. Проблемите пред младежите за интегриране на пазара на труда започват през 2012 г., когато показателят е сочил 30,4%. В повечето случаи тази ниска активност се дължи на това, че младежите продължават своето обучение, тъй като относителният дял на едновременно незаетите и неучещи младежи на възраст 15-24 г. е 13,7%, което не е толкова далеч от средното за ЕС-27 10,1%. Макар универсализацията на висшето образование да предполага по-висококвалифицирана работна сила в бъдещ момент, късното включване на пазара на труда води след себе си риска от липса на трудови навики, което също може да създаде проблеми. Една от възможностите за подобряване в този аспект е създаването на по-гъвкава заетост. Потенциал на пазара на труда представляват хората с увреждания, където заетостта е сравнително ниска. Друга възможност е привличането на качествена работна ръка от българската диаспора извън страната, но подобна обратна миграция би била възможна само при целенасочена държавна политика и повишаване качеството на живот в страната, съчетани с благоприятна международна конюнктура.

ОБРАЗОВАНИЕ

Образователната система в България все още остава недостатъчно финансирана с оглед на резултатите, които се очакват от нея. Въпреки че публичните разходи за образование за 2018 г.¹ се увеличават с 6,9%, в номинално изражение те са 3,5% от БВП. За сравнение само Румъния и Ирландия са с по-ниски стойности (3,2%), а средния дял за 27-те страни членки (изключва се Великобритания) е 4,6%.

Един от недостатъците на образователната система и в частност висшето образование е, че то не е достатъчно съобразено с нуждите на пазара на труда. В допълнение към това, негативните демографски тенденции само изострят този проблем. По данни на НСИ през 2019 г. общо за страната са завършили 51 464 студенти във всички степени на образование (бакалавър, магистър и доктор), което е с 9,5% по-ниско в сравнение с 2017 г. Не само броят, но и структурата е от значение. През 2019 г. близо 12,8% от всички завършили са изучавали социални науки, журналистика и информация (средното за ЕС-27 през 2018 г. е 9,2%), а изучавалите бизнес, администрация и право са съставлявали 30,9% (средното за ЕС-27 през 2018 г. е 24,6%). Общият процент на тези две направления е 43,6%, но се наблюдава промяна в структурата през годините (51% през 2014 г.). Същевременно завършилите в областта на науката, технологиите, инженерството и математиката съставляват едва 19,7%, което е под средното за ЕС-27 за 2018 г. (25,4%) (Фигура 1.11).



In view of these negative trends, the question is about the reserves which would balance the system to some extent. One of the specifics of the Bulgarian labour market is the low level of economic activity of young people in the age group 15 - 24. Based on this indicator, the country ranks last but one in Europe with 23.9%, against average EU level of 39.3%. The level is lower only in neighbouring Greece - 22.5%. The challenges for young people's integration into the labour market began in 2012, when the indicator was 30.4%. In most cases, this low activity is due to the fact that young people continue their education, as the relative share of both unemployed and not in education or training young people aged 15-24 is 13.7%, which is not much higher compared to the EU-27 average of 10.1%. Although the universalisation of higher education implies a highly skilled workforce in the future, late inclusion in the labour market entails a risk of lack of work habits, which can also cause problems. One of the opportunities for improvement in this aspect is the creation of more flexible employment. A potential reserve for the labour market are people with disabilities, amongst whom employment is relatively low. Another opportunity is attracting quality labour force from the Bulgarian diaspora outside the country, but such a reverse migration would be possible only with a targeted government policy and by improving the quality of life in the country, combined with favourable international conditions.

EDUCATION

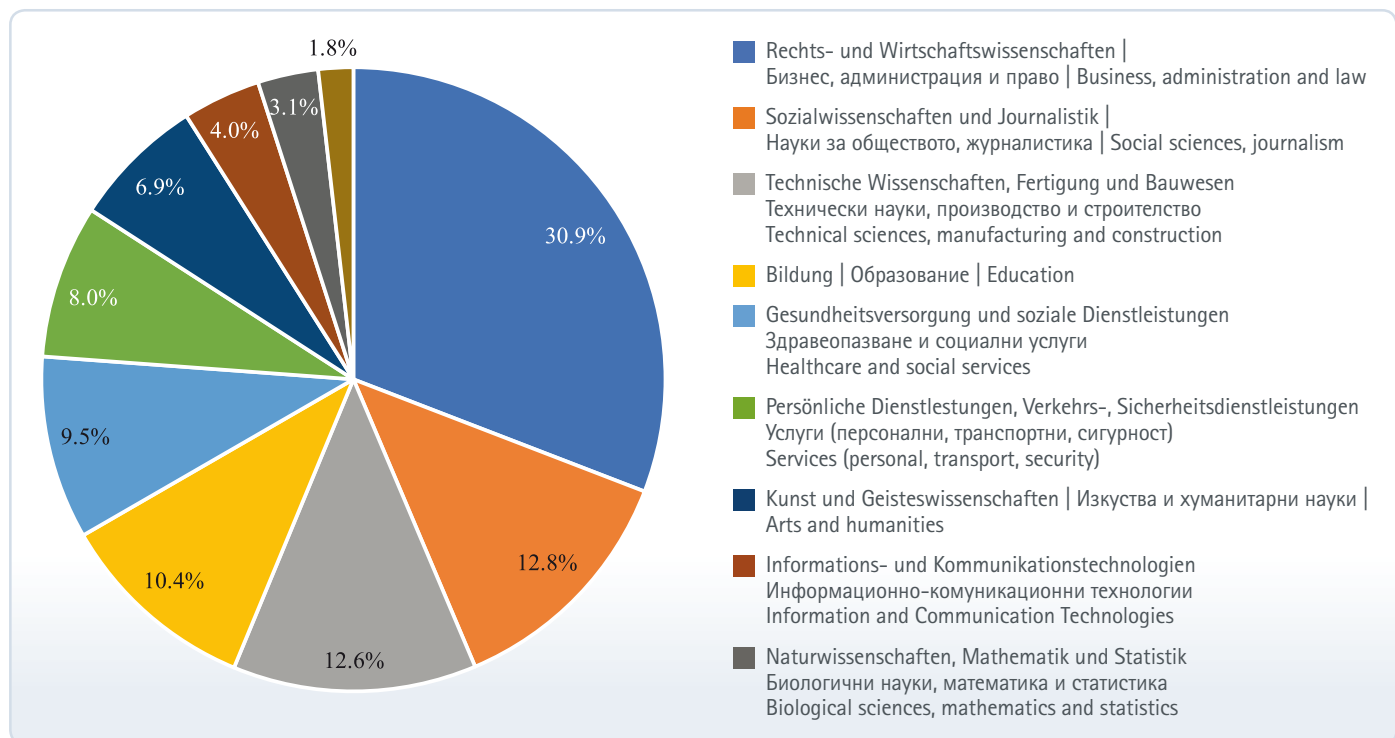
The education system in Bulgaria is still inadequately funded, in view of the expected results. While public spending on education increased by 6.9% in 2018¹, in nominal terms it accounts for 3.5% of the GDP. In comparison, only Romania and Ireland have lower values (3.2%), and the average share for the 27 EU Member States (excluding the United Kingdom) is 4.6%.

One of the disadvantages of the education system, in particular higher education, is that it is not sufficiently tailored to the needs of the labour market. In addition, the negative demographic trends only exacerbate this problem. According to NSI data, in 2019 a total of 51,464 students graduated from all levels of higher education (bachelor, master and doctor), which is by 9.5% lower than in 2017. Not only the number but also the structure is important. In 2019, nearly 12.8% of all graduates studied social sciences, journalism and information (the EU-27 average in 2018 was 9.2%), and those studying business, administration and law accounted for 30.9% (the EU-27 average in 2018 was 24.6%). The total percentage of these two areas is 43.6%, but over the years there has been a change in the structure (51% in 2014). At the same time, graduates in science, technology, engineering and mathematics account for only 19.7%, which is below the EU-27 average for 2018 (25.4%) (Figure 1.11).

Abb. 1.11. Hochschulabsolventen nach Fächern (% , 2019)

Фигура 1.11. Завършили висше образование по тесни области на образованието (% , 2019 г.)

Figure 1.11. Graduates in specific fields of education (% , 2019)



Quelle: NSI, eigenen Berechnungen | Източник: НСИ, собствени изчисления | Source: NSI, own calculations

Um dem Fachkräftemangel in bestimmten Berufen entgegenzuwirken, hat das Ministerium für Bildung und Wissenschaft eine Liste staatlich geschützter Fachgebiete und Berufe sowohl in der höheren als auch in der sekundären Berufsbildung erstellt. Die Ausbildung in diesen Fachgebieten wird vom Staat bezuschusst, indem die Ausbildungsgebühren vom Staat übernommen sowie zusätzliche Stipendien gezahlt werden. Die Bereiche, die in der sekundären Berufsbildung als gefährdet eingestuft sind Maschinenbau, Elektrotechnik, Chemie, Beförderungstechnik und Bauwesen.

Nachdem der Rechtsrahmen abgeändert wurde, wird die sekundäre Berufsausbildung durch eine duale Berufsausbildung unterstützt. Die Änderungen umfassen eine Definition der Anforderungen; die Entwicklung einer Datenbank der an der dualen Ausbildung teilnehmenden Unternehmen und die Einführung

eines Arbeitsvertrags für Auszubildende im Rahmen des dualen Ausbildungssystems, um sie in die Sozial- und Krankenversicherung aufzunehmen. Das geänderte Gesetz legt auch Regeln für die Ausbildung von Ausbildern in Unternehmen fest, einschließlich einer obligatorischen Weiterbildung in Pädagogik und Methodik, damit die Ausbilder die erforderlichen Kompetenzen erwerben, um Auszubildende im dualen System in den Unternehmen zu unterstützen.² Darüber hinaus werden aus den Mitteln des OP "Wissenschaft und Bildung" Stipendien für das Vorpraktikum der Schüler und für die Weiterbildung von Lehrern und Methodik-Lehrern finanziert. Da eine Hauptschwierigkeit bei der Umsetzung der dualen Berufsausbildung darin besteht, Unternehmen als Partner von Berufsschulen oder Schulen mit Berufsklassen zu finden, werden auch Arbeitgeber unterstützt. Für sie werden Schulungen für die Mentoren, die die Schüler im Unternehmen betreuen, angeboten.³

Za da se пребори с недостига на определени професии, Министерството на образованието и науката създаде списък със защитените от държавата специалности и професии, както във висшето, така и в средното професионално образование. Обучението по тези специалности се финансира допълнително от държавата. Това се осъществява чрез поемане на таксата за обучение, както и чрез изплащането на допълнителни стипендии. Направленията, които са обозначени като застрашени в средното професионално образование, са главно съсредоточени в машиностроене, електротехника, химическа, транспортна техника, строителство.

Средното професионално обучение е подпомогнато от развитието на дуалното обучение с преразглеждането на законовата рамка. Измененията обхващат определението за изискванията; разработването на база данни за дружествата, участващи в дуалното обучение, и въвеждането на трудов договор за обучаващи се лица по системата за дуално обучение с цел включването им в социалното и здравното осигуряване. Измененият закон също така установява правила за обучението на обучителите в предприятията, включително задължително обучение по педагогика и методология, така че да придобият необходимите компетенции за подкрепа на обучаващите се по дуалната система в дружествата.¹ В допълнение

към това чрез средствата от ОП „Наука и образование“ ще бъдат финансирани стипендии за предварителния стаж на учениците и за обучения на учителите-методисти. Тъй като една от трудностите в осъществяването на дуалната система на обучение е намирането

на фирми, които да се включат като партньори на професионалните гимназии или на училищата с професионални паралелки, е предвидена подкрепа и за работодателите. За тях са осигурени обучения за хората, които ще са наставници на учениците.³



In order to overcome the shortage of certain professions, the Ministry of Education and Science made a list of state-protected specialties and professions in both higher and secondary vocational education. Studies in these university programmes receive additional budget funding. This is done by paying the tuition fee, as well as by paying additional scholarships. The areas that are marked as endangered in secondary vocational education are mainly concentrated in mechanical engineering, electrical engineering, chemical engineering, transport equipment and construction.

The secondary vocational education was supported by the development of dual training, as a result of a revision of the legal framework. The amendments include setting out requirements; developing a database for the companies participating in dual training and introducing

an employment agreement for trainees in the dual training system in order to include them in the social security and health insurance system. The amended law also provides for rules for the training of trainers in enterprises, including compulsory training in pedagogy and methodology, so as to acquire the necessary competencies to support students in the dual system in companies.² In addition, the funds from OP "Science and Education" will finance scholarships for the initial internship of students and for training of teachers-methodologists. Support is also provided for employers, as one of the difficulties in the implementation of the dual training system is finding companies to join as partners of vocational secondary schools or schools with vocational classes. They are provided with training for those who will become students' mentors.³

2. Überwachung und Beurteilung der Aus- und Weiterbildungssysteme 2019, EK | Мониторинг на образованието и обучението 2019 г., ЕК | Monitoring of education and training 2019, EC

3. <https://bnr.bg/shumen/post/101318416/24-000-000-lv-za-dualno-obuchenie>

Auswirkungen des Coronavirus auf die bulgarische Wirtschaft

Отражения на коронавируса върху българската икономика

Impact of the Coronavirus disease on the Bulgarian economy

Die globale pandemische Krise, die wir seit Anfang des Jahres erleben, hat die Gesellschaft und die Volkswirtschaften auf der ganzen Welt vor neue und unbekannte Herausforderungen gestellt. In Bulgarien wurde der erste Fall von COVID-19 am 8. März festgestellt, und vom 13. März bis zum 13. Mai wurde der Ausnahmezustand verhängt. Restaurants und Einkaufszentren wurden geschlossen; der Schulunterricht und alle Formen der Aus- und Weiterbildung in Gruppen wurden eingestellt, sowie auch die Durchführung von Massenveranstaltungen, einschließlich Sport-, Kultur-, Unterhaltungsveranstaltungen und wissenschaftliche Veranstaltungen. Seitens der Arbeitgeber wurde je nach den Besonderheiten und Möglichkeiten der jeweiligen Arbeit Telearbeit für die Arbeitnehmer eingeführt. Für einen bestimmten Zeitraum wurde auch ein Einreiseverbot für Drittstaatsangehörige verhängt. Alle diese Maßnahmen führten zu einem deutlichen

Rückgang der Wirtschaftstätigkeit, und ganze Sektoren, hauptsächlich im Dienstleistungsbereich und wo der direkte Menschenkontakt erforderlich ist, wurden direkt von den auferlegten Einschränkungen betroffen.

Da die Einschränkungen im März eingeführt wurden, waren die negativen Auswirkungen der COVID-19-Krise im zweiten Quartal 2020 am stärksten ausgeprägt. Die Wirtschaft verzeichnete in diesem Zeitraum einen BIP-Rückgang von 8,7% gegenüber dem entsprechenden Quartal des Vorjahres, wobei der Rückgang bei allen Indikatoren zu verzeichnen war. Den größten negativen Einfluss war bei der Bruttokapitalbildung (-5,0%) und dem Verbrauch (-3,6%) zu verzeichnen, während die Auswirkung auf die Nettoexporte nahezu Null betrug (+0,3). (Abbildung 2.1)

Глобалната епидемиологична криза, която се разрази от началото на годината, изправи обществата и икономиките в целия свят пред нови и непознати предизвикателства. В България първият случай на COVID-19 бе потвърден на 8 март, а от 13 март до 13 май бе въведено и извънредно положение. Затворени бяха заведения и търговски центрове; преустановени бяха учебните занятия и всякакви групови форми на обучение, както и провеждането на масови мероприятия, включително спортни, културно-развлекателни и научни събития. От страна на работодателите, в зависимост от спецификата и възможностите на съответната трудова дейност бе въведена дистанционна форма на работа за служителите. За определен период също бе въведена и забрана за влизане на граждани от трети страни. Всички тези мерки доведоха

до значителен спад в икономическата активност като цели сектори, свързани най-вече с услугите и изискващи директен контакт с хора, бяха засегнати пряко от въведените ограничения.

Тъй като същинските ограничения бяха въведени през март, негативните последици от COVID-19 кризата се отразиха най-отчетливо през второто тримесечие на 2020 г. Тогава икономиката отбеляза свиване на БВП от 8,7% спрямо съответното тримесечие на 2019 г. като спадът бе отчетен във всички показатели. Най-голямо се оказа негативното влияние върху брутното капиталонакопаване (-5,0%) и потреблението (-3,6%), докато ефектът върху нетния износ бе почти нулев (+0,3). (Фигура 2.1)

The global epidemiological crisis that broke out at the beginning of the year has posed new and unknown challenges to societies and economies worldwide. The first case of COVID-19 in Bulgaria was confirmed on March 8, and a state of emergency was introduced on March 13 which lasted till May 13. Restaurants and shopping centres were closed; classes and all forms of group education were suspended, as well as the holding of mass events, including sports, cultural, entertainment and scientific events. On the part of the employers, depending on the specifics and possibilities of the respective labour activity, a 'home office' form of work was introduced for employees. A ban on the entry of third-country nationals was also introduced

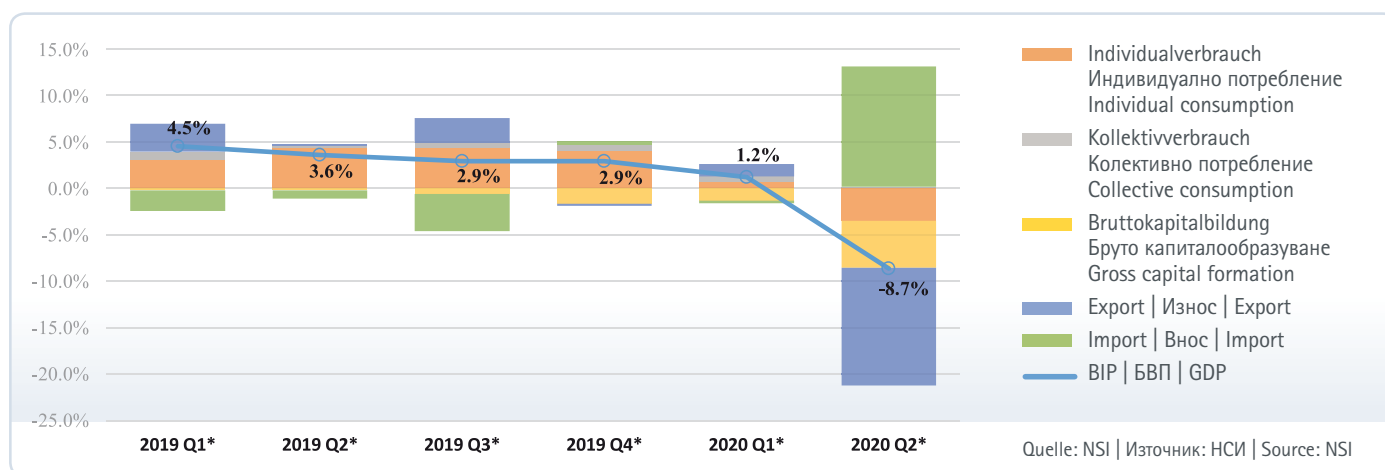
for a certain period. All these measures led to a significant decline in economic activity, and entire sectors, mainly related to services and requiring direct contact with customers, were directly affected by the restrictions imposed.

As the actual restrictions were introduced in March, the negative effects of the COVID-19 crisis were most pronounced in the second quarter of 2020. Then the economy registered an 8.7% contraction in GDP compared to the same quarter of 2019, and decline was reported in all indicators. The largest negative impact was on gross capital formation (-5.0%) and consumption (-3.6%), while the effect on net exports was almost zero (+0.3). (Figure 2.1)

Abb. 2.1. Betrag zum BIP nach Komponenten (% Veränderung, Fixpreise, Q1 2019 – Q2 2020)

Фигура 2.1. Принос по компоненти към ръста на БВП (% на изменение, константни цени, Q1 2019 – Q2 2020)

Figure 2.1. Contribution by components to GDP growth (% change, constant prices, Q1 2019–Q2 2020)



Die Geschwindigkeit und Form der wirtschaftlichen Erholung bleiben jedoch fraglich, da die Unsicherheit in Bezug auf die Ausbreitung des Virus weiterhin besteht. Als Reaktion auf die neue globale Herausforderung ändern die einzelnen Länder ständig ihre Maßnahmen und verursachen dadurch neue Schocks zwischen den Volkswirtschaften. Dieser Trend bedeutet, dass Konsum und Investitionen dauerhaft unterdrückt werden, was sich negativ auf das BIP-Wachstum auswirkt. Die Unsicherheit hinsichtlich der kurzfristigen

Entwicklung der Situation wird auch aus den unterschiedlichen Prognosen einer Reihe führender internationaler Institutionen für 2020 und 2021 ersichtlich (Tabelle 2.1). Am optimistischsten ist die Einschätzung des Internationalen Währungsfonds für einen Rückgang des BIP um -4% im Jahr 2020. Am pessimistischsten fällt die Prognose von BNB aus, die einen Rückgang der Wirtschaft von -8,5% prognostiziert.

Под въпрос обаче остават скоростта и формата на икономическото възстановяване, тъй като продължава да съществува несигурност относно разпространението на вируса. В отговор на новото глобално предизвикателство отделните държави непрекъснато променят мерките си, с което прехвърлят нови шокове между икономиките. Тази тенденция означава, че потреблението и инвестициите ще останат трайно подтиснати, рефлектирайки негативно върху ръста

на БВП. Неизвестността по отношение развоя на ситуацията в краткосрочен план е видна и от разнопосочните прогнози на редица водещи международни институции за 2020 и 2021 г. (Таблица 2.1). Най-оптимистична е оценката на Международния валутен фонд за спад на БВП от -4% за 2020 г., а най-сериозно свиване на икономиката прогнозира БНБ с -8,5%.

However, the speed and form of economic recovery continues to be disputable, as uncertainty remains about the spread of the virus. In response to the new global challenge, individual countries are constantly changing their measures, thus shifting new shocks among the economies. This trend means that consumption and investment will remain permanently suppressed, thus negatively affecting GDP

growth. The uncertainty regarding the development of the situation in the short term is also evident from the divergent forecasts for 2020 and 2021 made by a number of leading international institutions. (Table 2.1). The most optimistic is the estimation of the International Monetary Fund for a decline in GDP by -4% in 2020, and BNB predicts the most serious contraction of the economy by -8.5%.

Tabelle 2.1 Prognosen internationaler Institutionen für das BIP-Wachstum (%)

Таблица 2.1. Прогнози за ръст на БВП от международни институции (%)

Table 2.1. Forecasts for GDP growth by international institutions (%)

Institution Институтция Institution	2020	2021
BNB БНБ BNB	-8,5	5,1
Europäische Kommission Европейска комисия European Commission	-7,1	5,3
Weltbank Световна Банка World Bank	-6,2	4,3
Internationaler Währungsfonds Международен валутен фонд International Monetary Fund	-4,0	6,0
Europäischen Bank für Wiederaufbau und Entwicklung (EBWE) Европейска банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) European Bank for Reconstruction and Development (EBRD)	-5,5	3,0
WIIW	-6,3	1,7

Wenn wir die Situation auf europäischer Ebene betrachten, ist die Leistung der bulgarischen Wirtschaft besser als die Erwartung für Westeuropa und vergleichbar mit der anderer EU-Mitgliedstaaten aus Mittel- und Südosteuropa (Tabelle 2.2). Prognosen gehen davon aus, dass die Wirtschaft des Euroraums im zweiten Quartal 2020 gegenüber dem Vorjahreszeitraum um 11,8% schrumpfen wird. Bulgariens

größter Handelspartner, Deutschland, verzeichnet einen Rückgang von 9,7% im Vergleich zum Zeitraum April bis Juni 2019.

Es gibt vier Hauptkanäle, über die wirtschaftliche Schocks bei einer Pandemie übertragen werden. Sie treten gleichzeitig auf und haben je nach Wirtschaftsstruktur einen unterschiedlichen intensiven Einfluss.

Ako разглеждаме ситуацията на европейско равнище, то представянето на българската икономика е по-добро от очакваното за Западна Европа и сравнено с това на другите страни членки на Европейския съюз от Централна и Югоизточна Европа (Таблица 2.2). Прогнозите предвиждат икономиката на еврозоната да се свие с 11,8% през второто тримесечие на 2020 г. спрямо същия период на миналата година, а най-големият

търговски партньор на България в лицето на Германия отчита срив от 9.7% спрямо април-юни 2019 г.

Съществуват четири основни канала, по които се предават икономическите шокове в условията на пандемия. Те възникват едновременно, влияейки с различна интензивност според структурата на икономиката.

If we look at the situation at the European level, the performance of the Bulgarian economy is better than the one expected for Western Europe and compared to other EU Member States from Central and Southeastern Europe (Table 2.2). Estimates suggest that the euro area economy will shrink by 11.8% in the second quarter of 2020 compared to the same period last year, and Bulgaria's largest trading partner in the

face of Germany reported a 9.7% decline compared to April-June 2019.

There are four main channels through which economic shocks are transmitted in a pandemic. They occur simultaneously, and their impact varies in terms of intensity depending on the structure of the economy.

Tabelle 2.1 Prognosen internationaler Institutionen für das BIP-Wachstum (%)

Таблица 2.1. Прогнози за ръст на БВП от международни институции (%)

Table 2.1. Forecasts for GDP growth by international institutions (%)

EU-Mitgliedstaat Страна-членка на ЕС EU member state	2019	2020	2021
Bulgarien България Bulgaria	3,4	-7,1	5,3
Kroatien Хърватска Croatia	2,9	-10,8	7,5
Tschechien Чехия Czech Republic	2,6	-7,8	4,5
Estland Естония Estonia	4,3	-7,7	6,2
Ungarn Унгария Hungary	4,9	-7,0	6,0
Lettland Латвия Latvia	2,2	-7,0	6,4
Litauen Литва Lithuania	3,9	-7,1	6,7
Polen Полша Poland	4,1	-4,6	4,3
Rumänien Румъния Romania	4,1	-6,0	4,0
Slowakei Словакия Slovakia	2,4	-9,0	7,4
Slovenien Словения Slovenia	2,7	-7,0	6,1

Quelle: Europäische Kommission | Източник: Европейска комисия | Source: European Commission

ÄNDERUNG DER VERBRAUCHERGEWOHNHEITEN

Infolge der restriktiven Maßnahmen und der sozialen Distanz ändert sich auch ein Großteil der Konsumgewohnheiten der Bevölkerung. Dienstleistungen, die einen direkten Kontakt erfordern, wie öffentliche Verkehrsmittel, Tourismus, Restaurants und Freizeitaktivitäten, werden gemieden. Dies wird durch Umsatzdaten der Dienstleistungen im zweiten Quartal bestätigt. Der Umsatz der Verkehrsdienstleistungen verzeichnet einen Rückgang, was nicht nur auf den Inlandsverkehr zurückzuführen ist, sondern auch auf den allgemeinen Rückgang des Außenhandels und der Beförderung von Waren. Der größte und stärkste Rückgang wurde jedoch bei den Aktivitäten der Reiseveranstalter verzeichnet, die äußerst begrenzt waren (ein Rückgang von fast 95% im zweiten Quartal).

Ein Teil der Mittel, die im Normalfall von Haushalten für diese Dienstleistungen aufgewendet werden, wurde nun für andere Waren und Dienstleistungen ausgegeben. Die soziale Distanzierung wird dazu führen, dass immer mehr Menschen online einkaufen werden. In Bulgarien ist ihr Anteil immer noch gering (21,7% im Jahr 2019 gegenüber dem EU-Durchschnitt von 60%). Das heißt, dass Wachstumschancen für den elektronischen Handel vorhanden sind. Dies wird auch durch die Steigerung des Umsatzes der Kurierdienste um ganze 21,6% bestätigt. Die Einschränkung der sozialen Kontakte und die Anzahl der Personen, die von zu Hause arbeiten, führten zu einem Anstieg der Ausgaben für Telekommunikationsdienste (11,8%), Informationsdienste (12,2%) und IT-Aktivitäten (5,7%) (Abbildung 2.2).

ПРОМЯНА В НАВИЦИТЕ НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

В резултат на ограничителните мерки и спазването на социална дистанция се променят и голяма част от потребителските навици на населението. Избягват се услуги, които изискват пряк контакт като например масовия транспорт, туризъм, хранене в ресторанти, развлекателни дейности. Потвърждение за това са и данните за оборота в услугите през второто тримесечие. Наблюдава се спад в оборота на транспортните услуги, което е пряко свързано не само с вътрешния транспорт, но и с общия спад във външната търговия и транспорта на стоки. Най-голямо и рязко свиване бе усетено в дейността на туроператорите, която бе крайно ограничена (близо 95% спад за второто тримесечие).

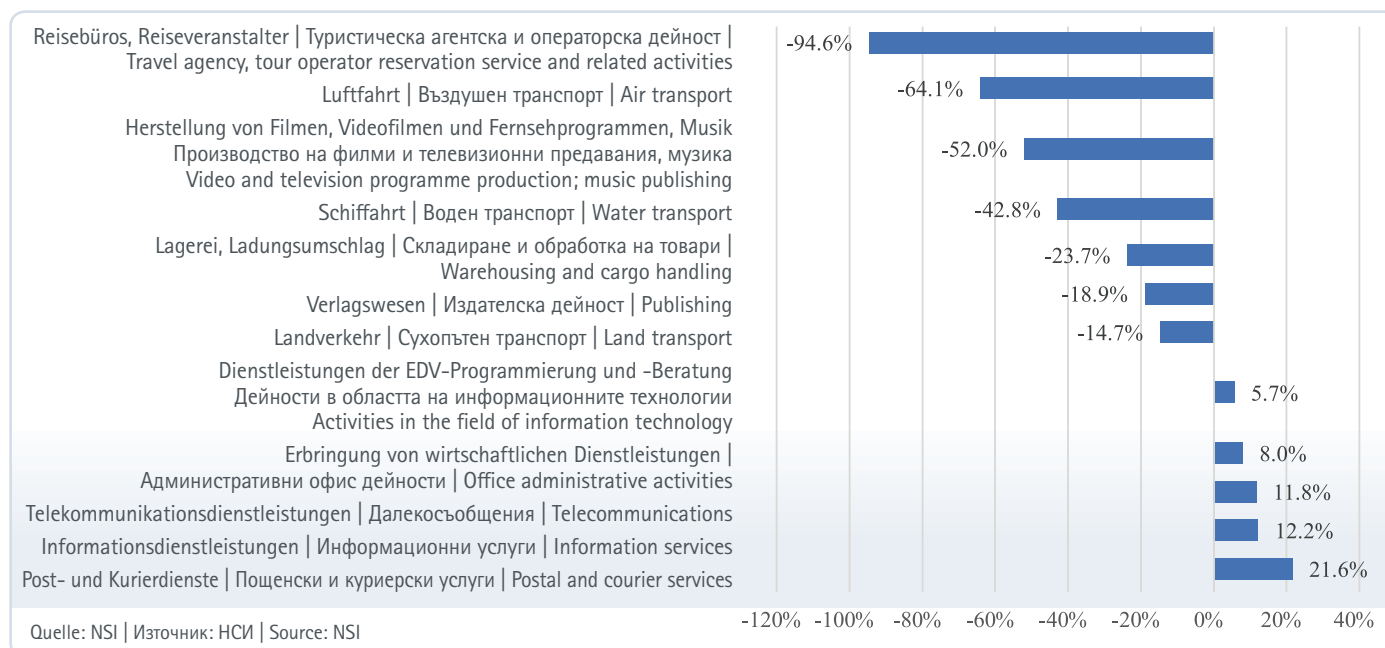
Част от средствата, които обикновено се разходват от домакинствата за тези услуги, бяха пренасочени към други стоки и услуги. Социалното дистанциране ще доведе до все по-голям брой хора, които пазаруват онлайн. В България този дял е все още нисък (21,7% за 2019 г. при средно за ЕС 60%), което създава възможности за ръст пред електронната търговия. Това се потвърждава и от увеличаването на оборота на куриерските услуги с цели 21,6%. Ограничаването на социалните контакти и на броя на хората, работещи дистанционно, пък доведе до увеличаване на разходите за услуги, свързани с далекосъобщения (11,8%), информационни услуги (12,2%) и дейности в областта на информационните технологии (5,7%) (Фигура 2.2).

CHANGING CONSUMER HABITS

As a result of the restrictive measures and the observance of social distance, a large part of the consumer habits of the population are also changing. Services that require direct contact such as public transport, tourism, restaurant dining, and leisure activities are avoided. This is confirmed by the data on the turnover in services in the second quarter. The turnover in transport services has reported a decline, which is directly related not only to domestic transport, but also to the general drop in foreign trade and transport of goods. The biggest and sharp contraction was felt in the activity of tour operators, which was extremely limited (a nearly 95% decline in the second quarter).

Parts of the funds usually spent by households on these services were redirected to other goods and services. Social distancing will lead to a rising number of people shopping online. In Bulgaria, this share is still low (21.7% in 2019 compared to the EU average of 60%), which creates opportunities for growth in e-commerce. This is confirmed by the increase in the turnover of courier services by as much as 21.6%. The restriction of social contacts and the number of people working remotely led to higher costs of telecommunications services (11.8%), information services (12.2%) and information technology activities (5.7%) (Figure 2.2).

Abb. 2.2. Prozentuale Veränderung der Umsätze der Dienstleistungen (Q2 2020 im Vergleich zu Q2 2019, arbeitstagsbereinigte Daten) | Фигура 2.2. Процентно изменение в оборота на услугите (Q2 2020 спрямо Q2 2019 г., календарно изгладени данни) | Figure 2.2. Percentage change in the turnover of services (Q2 2020 compared to Q2 2019, calendar adjusted data)



 Mit der Veränderung der Verbrauchergewohnheiten müssen sich auch die Unternehmen ändern, um den neuen Anforderungen gerecht zu werden. Die schnelle Anpassung hat zu einer Beschleunigung des Tempos der digitalen Transformation geführt. Sie findet in drei Hauptbereichen statt: Digitalisierung der Lieferketten, Digitalisierung der Vertriebskanäle und Einführung künstlicher Intelligenz. Die Notwendigkeit einer raschen Entwicklung könnte ein neuer Wachstumsmotor sein, da die meisten Innovationen auch nach dem Virus bleiben werden. Es stellt sich die Frage, ob der Arbeitsmarkt und das Bildungssystem dieser Entwicklung gerecht werden können.

BESCHÄFTIGUNG UND EINKOMMEN

Der Arbeitsmarkt ist der erste, der die Auswirkungen des allgemeinen Wirtschaftsrückgangs spürt. Das Verbot bestimmter Aktivitäten im Ausnahmezustand und die Schließung einzelner Produktionsstätten aus verschiedenen Gründen (Quarantäne, Lieferverzögerungen usw.) haben zu einem Beschäftigungsabbau und einem Anstieg der Arbeitslosigkeit geführt. Die Einkommensrückgänge und die allgemeine Unsicherheit

führen zu einem Rückgang des individuellen Verbrauchs. Im zweiten Quartal 2020 war die durchschnittliche Anzahl der Beschäftigten um fast 183.000 geringer als im gleichen Zeitraum des Jahres 2019, was einem Rückgang von 5,6% entspricht. Logischerweise stieg auch die Arbeitslosigkeit, wobei die durchschnittliche Arbeitslosenquote nach Angaben von NSI im zweiten Quartal 5,9% erreichte. Alternativ werden die Folgen für den Arbeitsmarkt durch die Statistik des Arbeitsamts sichtbar. Im Zeitraum vom 3. Februar bis 4. Oktober 2020 wurden 291.165 neue Menschen als arbeitslos angemeldet, die Anzahl der Neuanstellungen betrug im gleichen Zeitraum 186.839.

Der am stärksten betroffene Wirtschaftszweig ist hierbei das Gastgewerbe (Hotelwesen und Gastronomie), wo im zweiten Quartal 2020 ein Rückgang von 68.000 Beschäftigten im Vergleich zum Vorjahr zu verzeichnen war. Dies entspricht 34,5% aller Beschäftigten in der Branche. In der verarbeitenden Industrie, in der 19% aller Beschäftigten arbeiten, beträgt der Rückgang 4,7%. Zu den stärksten betroffenen Sektoren gehört auch der Bausektor, in dem 14,7% weniger Arbeiter beschäftigt sind (Abbildung 2.3).

 С промяната в навиците на потребителите трябва да се променят и компаниите, за да могат да отговорят на тези нови изисквания. Бързото приспособяване се изрази в бързи темпове на дигитална трансформация. То се реализира в три основни направления – дигитализация на веригите на доставки, дигитализация на каналите за продажби и въвеждането на изкуствен интелект. Нуждата от бързо развитие в тази насока може да се окаже и новият двигател на растеж, тъй като повечето от нововъведенията ще останат и след като вирусът отмине. Въпросът, който възниква, е дали пазарът на труда и образователната система ще могат заедно да го запазят.

ЗАЕТОСТ И ДОХОДИ

Пазарът на труда е първият, който усеща последиците от общия спад в икономическата активност. Забраната за определени дейности по време на извънредното положение, съчетано със затваряне на производствени мощности поради различни причини (карантина, забавяне на доставки и т.н.) даде резултат в намаляване на заетостта и увеличаване на безработицата. Намаляването на доходите и общата несигурност водят до спад в индивидуалното

потребление. През второто тримесечие на 2020 г. средният брой на заети лица в икономиката е бил с почти 183 хил. души по-малко в сравнение със същия период на 2019 г. или намаление от 5,6%. Съвсем логично безработицата също се увеличи като през второто тримесечие средната безработица по данни на НСИ достига 5,9%. Альтернативен измерител на последиците върху пазара на труда са данните на Агенцията по заетостта. В периода 3 февруари – 4 октомври 2020 г. новорегистрираните безработни лица са 291 165 души, а новопостъпилите на работа за същия период възлизат на 186 839 души.

Най-засегнатите отрасли на икономиката по отношение на заетостта са хотелиерство и ресторантьорство, където спадът е от 68 хил. души през второто тримесечие на 2020 г. спрямо същия период на миналата година. Това се равнява на 34,5% от всички заети в сектора. При преработващата промишленост пък, където работят 19% от всички заети в икономиката, спадът е с 4,7%. Сред най-засегнатите също така е и секторът на строителството, където заетите са с 14,7% по-малко (Фигура 2.3).

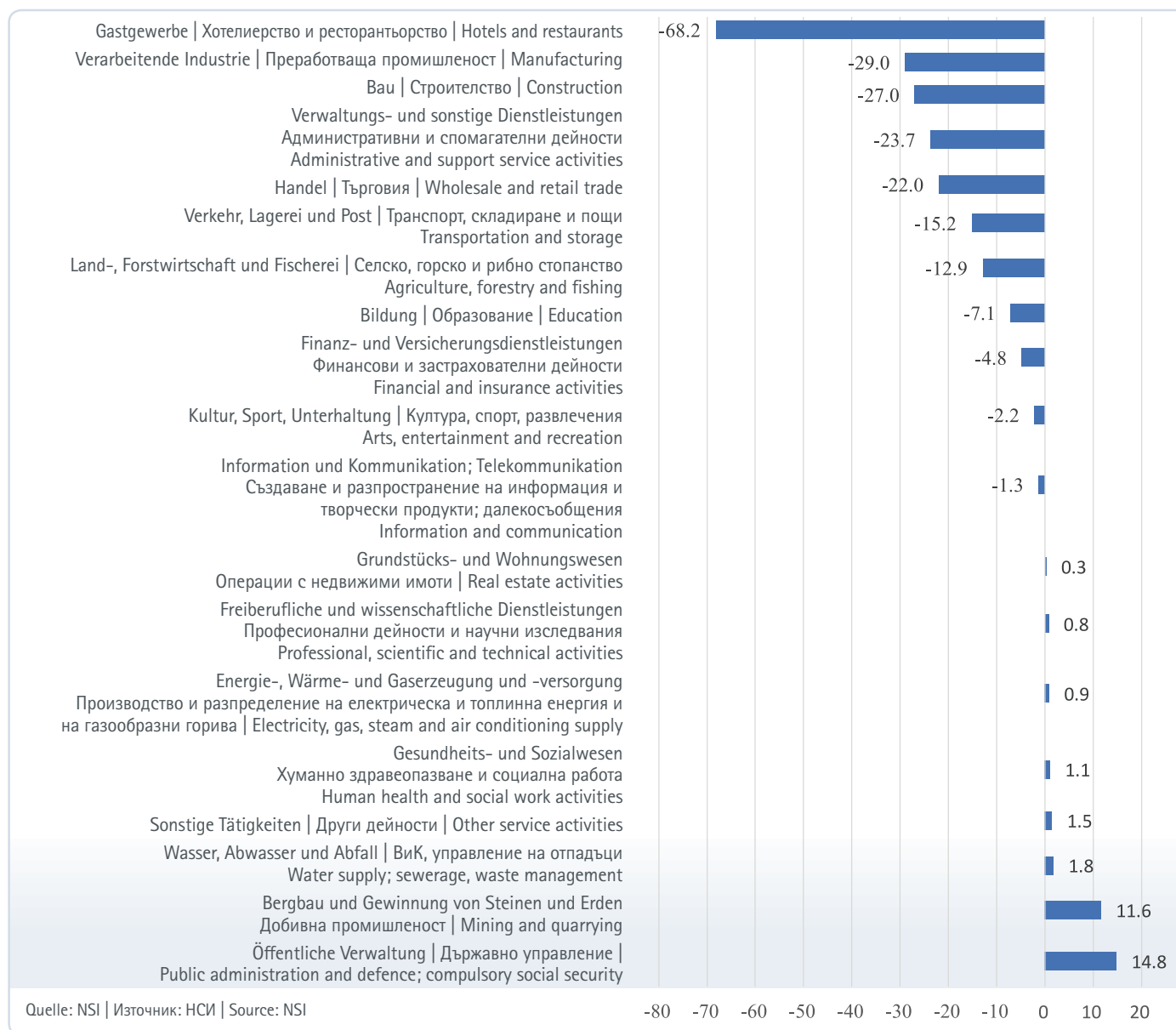
 With the change in consumer habits, companies must also change in order to be able to meet these new requirements. Rapid adaptation has resulted in accelerated digital transformation. The latter has occurred in three main areas: digitalization of supply chains, digitization of distribution channels and introduction of artificial intelligence. The need for fast development along this line may be the new growth driver, as most of the innovations will remain after the virus passes. The question arising is whether the labour market and the education system will be able to power it.

EMPLOYMENT AND INCOME

The labour market is the first to feel the effects of the general decline in economic activity. The ban on certain activities during the state of emergency, combined with the closure of production facilities for various reasons (quarantine, delays in supplies, etc.) has resulted in shrinking employment and growing unemployment. Declining incomes and general insecurity lead to reduced individual consumption. In the

second quarter of 2020, those employed in the economy numbered by almost 183,000 fewer than in the same period of 2019, or a drop of 5.6%. Quite logically, unemployment also went up, with the average unemployment rate reaching 5.9% in the second quarter, according to NSI data. An alternative measure of the consequences on the labour market is the data of the Employment Agency. In the period 3 February–4 October 2020, the newly registered unemployed were 291,165, and the newly employed for the same period amounted to 186,839.

The economic sectors most strongly hit in terms of employment are hotels and restaurants, where the decline was by 68,000 people in the second quarter of 2020 compared to the same period last year. This is equivalent to 34.5% of all employees in the sector. In the manufacturing industry, which accounts for 19% of all employed in the economy, the decline is by 4.7%. The construction sector is also among the most affected sectors, where the employees are by 14.7% less (Figure 2.3).

Abb. 2.3. Veränderung der Beschäftigung: Q2 2020 im Vergleich zu Q2 2019 (Tausend Personen)**Фигура 2.3. Промяна в заетостта: Q2 2020 г. спрямо Q2 2019 г. (хил. души)****Figure 2.3. Change in employment: Q2 2020 compared to Q2 2019 (thousand people)**

Der Arbeitsmarkt wurde vom Staat durch Beschäftigungsförderprogramme unterstützt, die den Einkommensverlust einigermaßen abschwächten. Mit dem größten Budget (500 Mio. BGN) wurde das sogenannte Maßnahme "60 / 40" ausgestattet, mit der der Staat 60% des Versicherungseinkommens und der Sozialversicherungsbeiträge von Arbeitnehmern übernimmt, deren Unternehmen direkt von der Pandemie betroffen sind. Vorrang haben die Sektoren, die die größten Schwierigkeiten verspüren – Gastgewerbe, Einzelhandel, Verkehr, Industrie usw. Sechs Monate nach dem Ausnahmezustand sind 235 Millionen BGN für 200.000 Arbeitsplätze ausbezahlt. Die Maßnahme wird bis Ende 2020 bestehen bleiben und 2021 wird sie in einem beschränkten Umfang funktionieren.

Im Allgemeinen ist der Arbeitsmarkt dabei, das bisherige Modell neu zu organisieren, um den Herausforderungen zu begegnen. Um die Sicherheit der Arbeitnehmer nach Möglichkeit zu erhöhen, wurde zunächst Telearbeit eingeführt –im März waren es fast 28%

der Arbeitgeber. Im August gaben 9,4% der Arbeitgeber an, immer noch die Form der Telearbeit einzusetzen. Diese Veränderung im Arbeitsprozess zeichnet sich als einer der Haupttrends aus, die durch die Pandemie beschleunigt wurden, nämlich das Überdenken des Bedarfs an Büroflächen. Die Optimierung dieser Art von Kosten ist bereits im Gange und es kann davon ausgegangen werden, dass eine Reihe von Unternehmen diese neue Arbeitsform auch dann beibehalten würden, wenn der durch die Pandemie verursachte unmittelbare Bedarf nicht mehr vorhanden ist. Höchstwahrscheinlich wird dies jedoch nicht im großen Stil geschehen, und Telearbeit wird auf bestimmte Positionen oder an bestimmten Arbeitstagen beschränkt.

Ein weiterer wichtiger Trend, der erwähnt werden sollte, ist, dass die Maßnahmen, die die Arbeitgeber nach dem ersten Schock ergreifen mussten, bereits nachlassen und die Notwendigkeit, Personal zu entlassen oder Arbeitsplätze abzubauen, immer

seltener wird. Weiterhin besorgniserregend ist jedoch der hohe Anteil der Unternehmen, die noch unbezahlten Urlaub als Kostensenkungsmaßnahme nutzen (11,5%), (Abbildung 2.4).

Weltweit ändern Unternehmen auch ihre Herangehensweise an die Mitarbeitersuche. Laut einer Umfrage unter 800 Führungskräften

ist es wahrscheinlicher, dass sie in Zukunft mehr Zeitarbeitskräfte (für bestimmte Aufgaben) und Freiberufler einstellen. Ziel ist es, Unternehmen dadurch flexibler bei der Verwaltung ihrer Lohnkosten zu machen.

Пазарът на труда бе подпомогнат от държавата посредством схеми за подкрепа на заетостта, което смекчи до известна степен загубата на доходи. С най-голям бюджет (500 млн. лв.) бе т.нар. мярка „60 на 40“, чрез която държавата покрива 60% от осигурителния доход и осигурителните вноски на работници, чиито предприятия са засегнати пряко от пандемията. Приоритетни са секторите, които изпитват най-големи затруднения – хотелиерство и ресторантьорство, търговия на дребно, транспорт, промишленост и т.н. Шест месеца след обявяването на извънредното положение са изплатени 235 млн. лв. за 200 хил. работни места. Мярката ще продължи да работи и до края на 2020 г., а през 2021 г. ще бъде съкратен нейният обхват.

Като цяло пазарът на труда е в процес на реорганизация на сегашни модел, така че да отговори на поставените предизвикателства. На първо място, с цел повишаване сигурността на служителите там, където бе възможно, бе въведена дистанционна форма на работа като през март това са били близо 28% от работодателите. През август 9,4% от работодателите заявяват, че все още продължават да ползват дистанционна форма. Тази трансформация в трудовия процес се очерта като една от основните тенденции, ускорени от пандемията, а именно преосмислянето на нуждата от офис площи.

Оптимизацията на този вид разход вече е в ход като може да се предположи, че редица компании биха запазили тази нова форма на работа и след като отпадне непосредствената нужда, породена от пандемията. Най-вероятно обаче това няма да се случи в голям обем, а дистанционната работа ще се въведе за определени позиции или пък ще бъде ограничена до определени работни дни.

Друга важна тенденция, която следва да се отбележи, е, че след първоначалния шок мерките, които работодателите е трябвало да предприемат, вече затихват, като нуждата от освобождаване или съкращаване на персонал се налага все по-рядко. Притеснителен обаче остава високият процент на компании, които все още ползват неплатения отпуск като мярка за ограничаване на разходите (11,5%) (Фигура 2.4).

В глобален мащаб компаниите също променят своя подход към търсенето на работници като според направено допитване¹ до 800 висши мениджъри те са по-склонни да увеличат в бъдеще наемаването на временни служители (за определена работа) и работници на свободна практика. Целта е по този начин компаниите да бъдат по-гъвкави в управлението на разходите си за заплати.



The labour market was supported by the government through employment support schemes, which to some extent mitigated the loss of income. The largest budget (BGN 500 million) was allocated to the so-called "60 to 40" measure, through which the government covered 60% of the insurance income and social security contributions of workers whose enterprises were directly affected by the pandemic. Priority was given to the sectors experiencing the greatest difficulties-hotels and restaurants, retail, transport, industry, etc. Six months after declaring the emergency situation, BGN 235 million was paid for 200,000 jobs. The measure will be in force till the end of 2020, and its scope will be limited in 2021.

In general, the labour market is in a process of reorganizing the current model with the aim to meet the challenges. In the first place, in order to ensure employees' safety, where possible, a teleworking form was introduced, and in March teleworking was taken up by nearly 28% of the employers. In August, 9.4% of employers said they still used teleworking. This transformation in the work process has emerged as one of the main trends, accelerated by

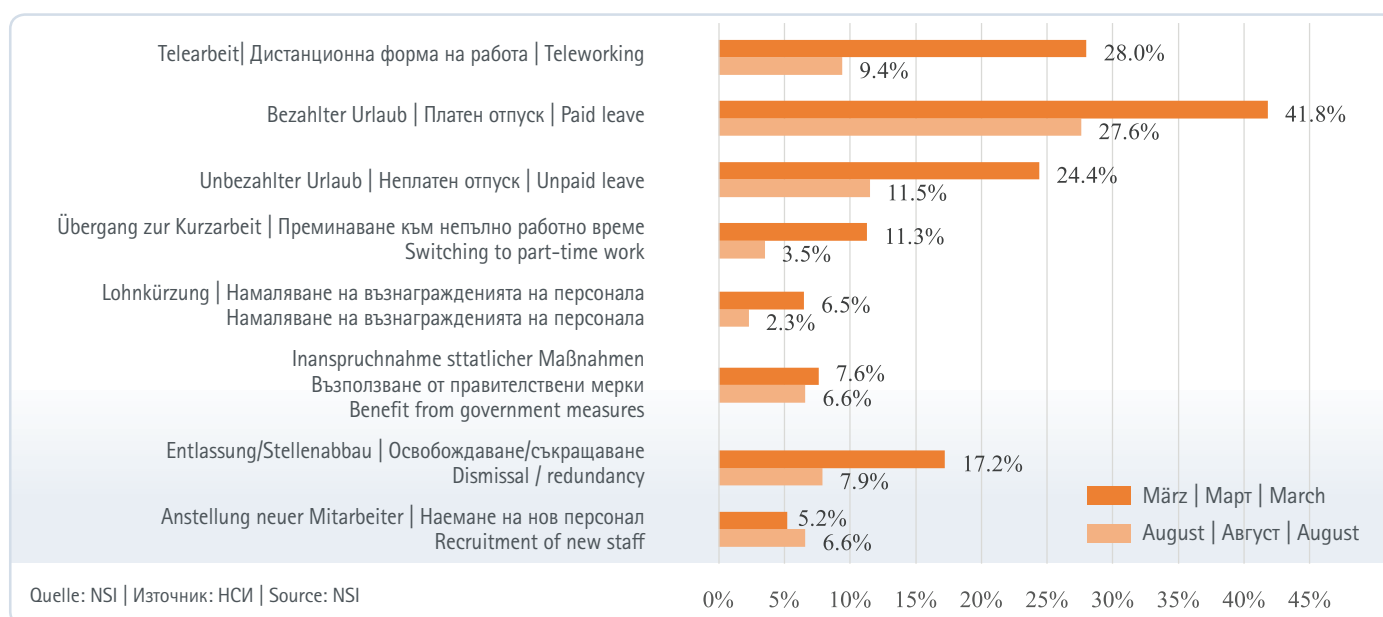
the pandemic, namely reconsidering the need for office space. The optimization of this type of cost is already underway, and it can be assumed that a number of companies would keep this new work form even after the immediate need caused by the pandemic has dropped. Most likely, however, this will not happen in large numbers, and teleworking will be introduced for certain positions or will be limited to certain working days.

Another important trend to be noted is that after the initial shock, the measures that employers had to take are already subsiding, and the need to lay off or dismiss staff is becoming less common. However, the high percentage of companies that still use unpaid leave as a measure to cut costs remains a concern (11.5%) (Figure 2.4).

Globally, companies are also changing their approach to looking for workers, and according to a survey among 800 senior managers, in the future they are more likely to hire more temporary workers (for certain jobs) and freelancers. The idea is that companies become more flexible in managing salary costs.

1. McKinsey Global Business Executive Survey, July 2020 <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/what-800-executives-envision-for-the-postpandemic-workforce>

Abb. 2.4. Maßnahmen in Bezug auf das in dem Unternehmen (der Firma) beschäftigte Personal
Фигура 2.4. Предприети мерки по отношение на наетия в предприятието (фирмата) персонал
Figure 2.4. Measures taken with regard to the staff employed in the enterprise (company)



Der Rückgang des Verbrauchs von Waren und Dienstleistungen ist nicht nur auf die soziale Distanzierung und die Einschränkungen zurückzuführen, sondern auch auf die Multiplikatoreffekte in der Wirtschaft. Aufgrund des Beschäftigungsrückgangs haben einige Verbraucher ein geringeres Monatsbudget als zuvor, was wiederum weniger Verbrauch bedeutet. Andererseits hat die Krisensituation selbst eine Unsicherheit bei den Verbrauchern hervorgerufen, was die nahe Zukunft anbelangt. Daher sind sie vorsichtiger, wenn sie Geld ausgeben und verzichten auf große Anschaffungen wie eine Wohnung, ein Auto oder ein anderes Anlagevermögen. Diese Trends zeigen sich am deutlichsten in der Veränderung der Umsatzindizes im Handelssektor. Im Juli blieb die Veränderung des Index zum fünften Monat in Folge negativ, wobei der durchschnittliche Rückgang in diesem Zeitraum 16,8% betrug.

AUSSENHANDEL

Die Exporte sind ein weiterer wichtiger Kanal, über den wirtschaftliche Störungen zwischen den Volkswirtschaften übertragen werden. Der hohe Integrationsgrad des EU-Binnenmarkts wird dabei sofort

sichtbar. Der Rückgang des Endverbrauchs und der Produktion bei den größten Handelspartnern Bulgariens hat zu einer Unterbrechung der globalen Lieferketten geführt und wirkte sich auch auf die Exporte des Landes aus. Die Auswirkungen der Behinderung des freien Warenverkehrs waren in den Monaten des Ausnahmezustands (März – Mai) am deutlichsten zu spüren, und im Juni und Juli war eine gewisse Erholung der Exporte zu verzeichnen.

Unterschiedliche Waren je nach Verwendungsart weisen in der Rückgangszeit unterschiedliche Dynamiken auf. Der größte Beitrag zum Rückgang der Exporte im Zeitraum März bis April 2020 haben die Energieressourcen aufgrund des starken Rückgangs der Nachfrage und der Preise weltweit. Sehr oft werden exportierte Waren zur Herstellung anderer Produkte verwendet, und der Rückgang der Industrieproduktion betrifft insbesondere Exporteure von Investitionsgütern, deren durchschnittlicher Rückgang in den letzten 4 Monaten 4,6% beträgt. Mittelfristig dürften die Exporte durch den Rückgang der Auslandsnachfrage weiterhin niedrig bleiben (Abbildung 2.5).

Спадът в потреблението на стоки и услуги не се дължи само на социалното дистанциране и ограниченията, но и на мултиплициращите ефекти в икономиката. В резултат от намаляването на заетостта част от потребителите разполагат с по-малък месечен бюджет от преди, което означава и по-малко потребление. От друга страна, самата кризисна ситуация създаде несигурност в потребителите за близкото бъдеще, което ги кара да бъдат по-предпазливи в разходите си и да се въздържат от големи покупки като например жилище, кола или друг дълготраен актив. Най-ясно тези тенденции могат да се видят в промяната в индексите на оборота в сектор Търговия. През юли промяната в индекса се запази отрицателна за пети пореден месец, като средният спад през този период е 16,8%.²

ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ

Експортът е друг основен канал, през който се прехвърлят икономическите смущения между икономиките, като високата степен на интегрираност на вътрешния пазар на ЕС се прояви веднага. Спадът на крайното потребление и производството в най-големите търговски партньори на България създаде разрыв в глобалната верига на доставките, което се отрази и върху износа на страната. Отражението на възпрепятстването на свободното движение на стоки се забелязва най-отчетливо в месеците на извънредно положение (март – май), а през юни и юли се наблюдава известно възстановяване на износа.

Различните стоки според начина на използване имат и различна динамика през периода на спад. Най-голям принос в спада на

2. Месечно процентно изменение на индекса на оборота в сектор Търговия съпоставен със същия месец на 2019 г. | Monthly percentage change in the turnover index in the Trade sector compared to the same month of 2019

износа в периода март – април 2020 г. имат енергийните ресурси поради рязкото намаление в търсенето и цената им в глобален мащаб. Много често изнасяните стоки се влагат в производството на други продукти, а спадът в промишленото производство особено

много засяга износителите на инвестиционни стоки, чиито среден спад за последните 4 месеца е 4,6%. В средносрочен период се очаква износа да остане подтиснат от спада във външното търсене (Фигура 2.5).

The drop in consumption of goods and services is not only due to social distancing and constraints, but also to the multiplier effects in the economy. As a result of diminished employment, some consumers have a smaller monthly budget than before, which means less consumption. On the other hand, as a result the crisis situation itself, consumers are faced with an uncertain near future, which makes them more cautious in their spending and reluctant to make large purchases such as home, car or other fixed assets. These trends can be most clearly seen in the change in the turnover indices of the trade sector. In July, the change in the index remained negative for the fifth consecutive month, with an average decline during this period by 16.8%.²

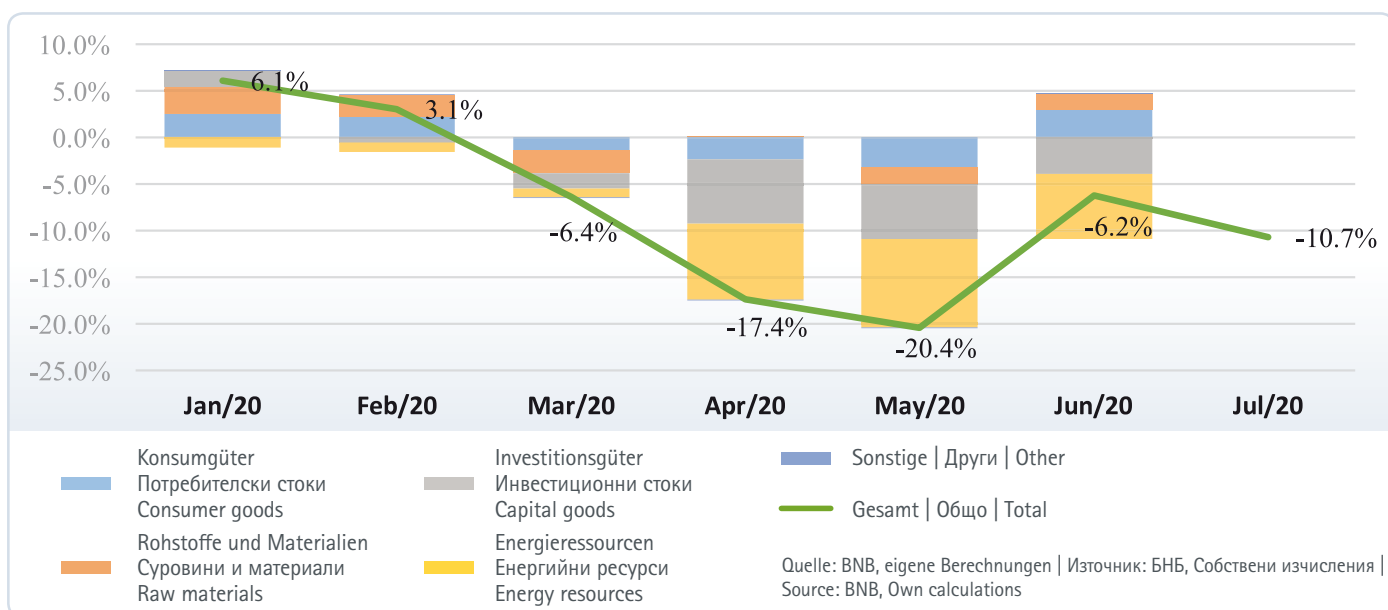
FOREIGN TRADE

Exports are another major channel through which economic disruption is transferred between economies; this was manifested

immediately with the high degree of integration of the EU internal market. The decline in the final consumption and the production of Bulgaria's largest trading partners has created a disruption in the global supply chain, which also affected the country's exports. The effect of impeding the free movement of goods was seen most clearly in the months of emergency (March-May), and in June and July there was a certain recovery of exports.

Different goods, depending on their use, have different dynamics during the period of decline. Energy resources have the largest contribution to the decreasing exports in the period March-April 2020 due to the sharp drop in demand and prices at global level. Exported goods are very often used in the production of other products, and the decline in industrial production particularly affects exporters of capital goods, whose average decline over the last 4 months was 4.6%. In the medium term, exports are expected to remain subdued by the lower external demand (Figure 2.5).

Abb. 2.5. Prozentuale Veränderung der Warenexporte nach Verwendungsmethode (monatliche Daten, 2020 im Vergleich zum entsprechenden Monat 2019) | Фигура 2.5. Процентно изменение на износа на стоки според начина на използване (месечни данни, 2020 г. спрямо съответния месец на 2019 г.) | Figure 2.5. Percentage change in exports of goods by the methods of use (monthly data, 2020 compared to the corresponding month of 2019)



Im Juni erreichte der Industrieproduktionsindex der EU-27 92,3% des Wertes im Jahr 2019, wobei die Unterschiede zwischen den Ländern unterschiedlich waren. Deutschland, Bulgariens größter Handelspartner, erholte sich langsamer und erreichte 88,5%. Im ersten Halbjahr 2020 stieg der Export nach Deutschland im Vergleich zum Vorjahr jedoch an und erhöhte seinen Anteil am Gesamtexport von 14,7% auf 16%. Auch der Export nach China

und Belgien leisteten einen positiven Beitrag. Italien, der drittgrößte Markt für bulgarische Waren, war eines der am stärksten von der COVID-19-Krise betroffenen Länder, und die Exporte dorthin waren logischerweise um fast 20% geringer. Die traditionellen Märkte in Griechenland, der Türkei und Rumänien, an die fast 23% der bulgarischen Exporte gehen, leisten ebenfalls einen negativen Beitrag (Abbildung 2.6).

През юни индексът на промишленото производство на страните от ЕС-27 достигна 92,3% от стойността му през 2019 г. като разликите между отделните държави варират. В Германия, най-големият търговски партньор на България, възстановяването протича по-бавно, достигайки 88,5%. Въпреки това през първата половина на 2020 г. износът към Германия все пак нараства спрямо същия период на 2019 г., увеличавайки дела си от общия износ от 14,7% до 16%.

Положителен принос има също и износът към Китай и Белгия. Италия, която е третият по големина пазар за българските стоки, бе една от страните, засегнати най-много от COVID-19 кризата, и логично износът към нея бе с близо 20% по-малко. Традиционните пазари на Гърция, Турция и Румъния, които са отговорни за близо 23% от износа на България, също допринасят негативно (Фигура 2.6).

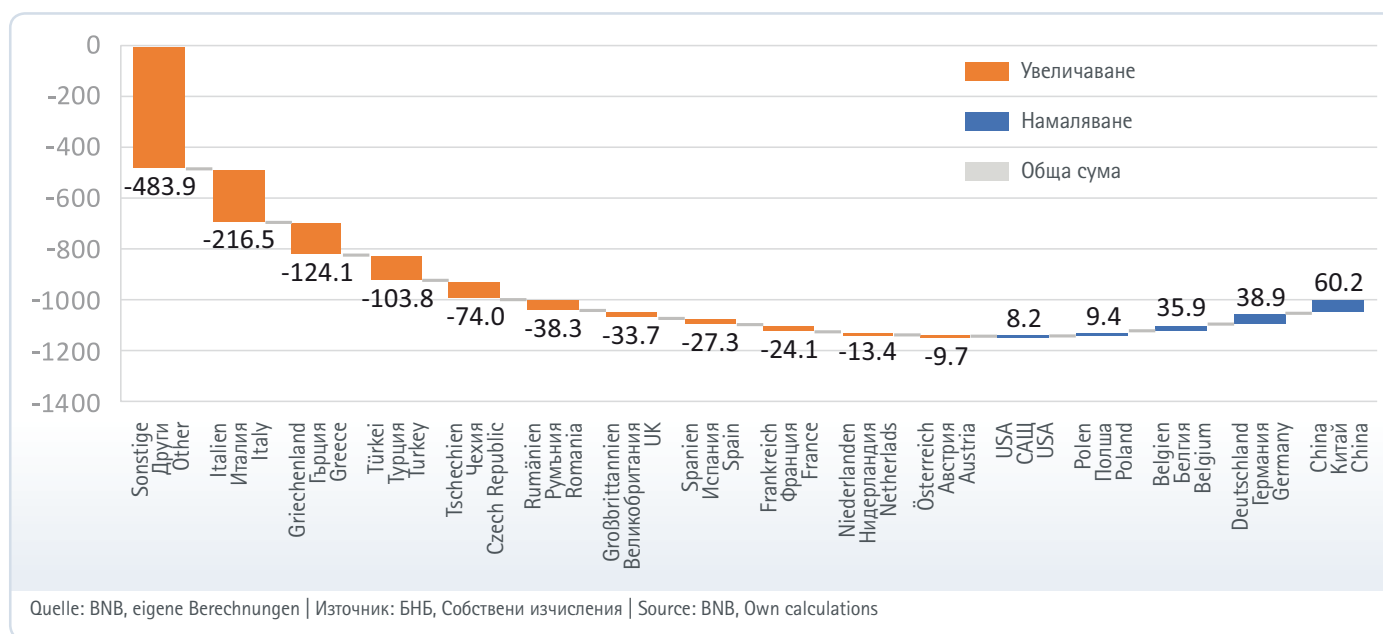
In June, the industrial production index of the EU-27 countries reached 92.3% of its value in 2019, with differences varying from country to country. In Germany, the Bulgaria's largest trading partner, the recovery has been slower, reaching 88.5%. However, in the first half of 2020, exports to Germany increased compared to the same period in 2019, pushing up the share of total exports from 14.7% to 16%. Exports to China and Belgium also made a

positive contribution. Italy, which is the third largest market for Bulgarian goods, was one of the countries most affected by the COVID-19 crisis, and logically exports to it were nearly 20% less. The traditional markets of Greece, Turkey and Romania, which are responsible for nearly 23% of Bulgaria's exports, also contributed to the negative development. (Figure 2.6).

Abb. 2.6. Prozentuale Veränderung der Warenimporte nach Verwendungsart (monatliche Daten, 2020 im Vergleich zum entsprechenden Monat 2019)

Фигура 2.6. Процентно изменение на вноса на стоки според начина на използване (месечни данни, 2020 г. спрямо съответния месец на 2019 г.)

Figure 2.6. Percentage change in imports of goods by the methods of use (monthly data, 2020 compared to the corresponding month of 2019)



Der Rückgang der gesamten Landesindustrieproduktion führte zum Verbrauch weniger Importwaren (Abbildung 2.7). Während des Ausnahmezustands wurde ein Rückgang der Rohstoffe und Materialien, die in der nächsten Produktionsstufe eingeplant werden, verzeichnet. Andererseits waren auch die Investitionen der Unternehmen in Anlagevermögen begrenzt. Im ersten Halbjahr 2020 waren die Investitionen in Anlagevermögen um fast 6,2% geringer als im ersten Halbjahr 2019.

Der niedrigere Verbrauch und die tieferen Energiepreise führten auch zu einem Rückgang der Importen dieser Komponente. Der niedrigere Preis für Energieressourcen bedeutet auch eine Verringerung des Inflationsdrucks. In Verbindung mit den Erwartungen eines geringeren Verbrauchs deutet dies darauf hin, dass sich die

Deflationsprozesse in der Wirtschaft intensivieren werden. Allein von März bis August sank die durchschnittliche jährliche Inflationsrate um 0,7 Prozentpunkte auf 2,5%.

TOURISMUS

Der Ausbruch der COVID-19-Krise hat sich äußerst negativ auf den Tourismussektor ausgewirkt, da die Reiseeinschränkungen auf globaler Ebene zu einem Zusammenbruch des Reiseverkehrs geführt hat. In Bulgarien macht der Export von touristischen Dienstleistungen 6,3% des BIP aus. Das Gastgewerbe beschäftigt jährlich durchschnittlich 182.000 Menschen. Trotz staatlicher Subventionen für Charterflüge wurde das Vertrauen in ausländische Touristen bis zum Ende der Sommersaison nicht wiederhergestellt. In

den ersten sieben Monaten des Jahres belaufen sich die Einnahmen aus touristischen Dienstleistungen auf nur 37% der Einnahmen während des gleichen Zeitraums 2019. Die Statistiken zeigen auch

einen enormen Rückgang der Anzahl der übernachteten Person (25,6%) und der Übernachtungen (29,3%).

Спадът в общото промишлено производство в страната доведе съответно и до потребяването на по-малко вносни стоки (Фигура 2.7). По време на извънредното положение бе отбелязан спад в суровините и материалите, които се влагат в следващото ниво на производство. От друга страна, бяха ограничени и инвестициите в дълготрайни материални активи от страна на компаниите. През първото полугодие на 2020 г. инвестициите в ДМА са с близо 6,2% по-малко в сравнение с първата половина на 2019 г.

По-ниското потребление и спада в цените на енергийни ресурси доведе до спад и във вноса на този компонент. По-ниската цена на енергийните ресурси означава и намаляване на инфлационния натиск. В комбинацията с очакванията за по-ниското потребление това говори, че ще се засилят и дефлационните процеси в икономиката. Само от март до август средногодишната инфлация е спаднала с 0,7 п.п. до 2,5%.

ТУРИЗЪМ

Избухването на COVID-19 кризата се отрази изключително негативно на сектора на туризма, след като ограничаването на придвижването в глобален мащаб доведе до срив в пътуванията. В България износът на туристически услуги представлява 6,3% от БВП, а секторът на Хотелиерство и ресторантьорство осигурява заетост средно годишно на 182 хил. души. Въпреки субсидирането от страна на държавата на чартърни полети, до края на летния туристически сезон не успя да се възвърне доверието в чуждите туристи. Така за първите 7 месеца на годината реализираните приходи от туристически услуги са в размер на едва 37% от приходите за същия период на 2019 г. Статистиката отчита също така огромен спад в броя на пренощуващите лица (25,6%) и на реализираните нощувки (29,3%).

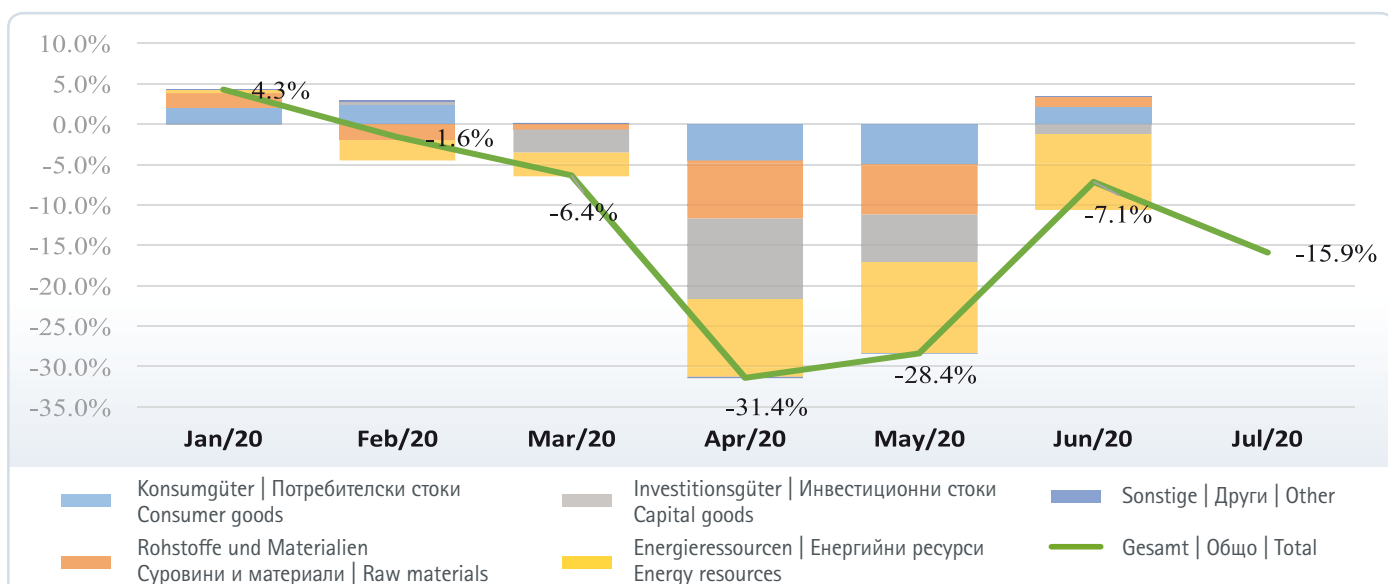
The decline in the country's total industrial production led, respectively, to the consumption of fewer imported goods (Figure 2.7). During the state of emergency, less raw materials were used in the next level of production. On the other hand, investments in tangible fixed assets by companies were restricted. In the first half of 2020, investments in fixed assets were nearly by 6.2% less than in the first half of 2019.

Lower consumption and lower energy prices led to a drop in imports under this component. The lower price of energy resources also means a reduction in inflationary pressures. Combined with expectations of lower consumption, this suggests that deflationary processes in the economy will intensify. From March to August alone, the average annual inflation fell by 0.7 percentage points to 2.5%.

TOURISM

The outbreak of the COVID-19 crisis has had an extremely negative impact on the tourism sector, as restrictions on movement on a global scale have led to a collapse in travelling. In Bulgaria, the export of tourist services accounts for 6.3% of GDP, and the hotel and restaurant sector employs an annual average of 182,000 people. Despite state subsidies for charter flights, the confidence of foreign tourists had not been restored by the end of the summer tourist season. Thus, for the first seven months of the year, the revenues from tourist services amounted to only 37% of the revenues for the same period in 2019. The statistics also report a huge decrease in the number of persons who spent the night (25.6%) and had overnight stays (29.3%).

Abb. 2.7. Veränderung der Importe von wichtigen Handelspartnern (Millionen Euro, Januar – Juni 2020 im Vergleich zu Januar – Juni 2019) | Фигура 2.7. Промяна във вноса от основни търговски партньори (млн. евро, януари – юни 2020 г. спрямо януари – юни 2019 г.) | Figure 2.7. Change in imports from major trading partners (EUR million, January–June 2020 compared to January–June 2019)



Quelle: BNB, eigene Berechnungen | Източник: БНБ, Собствени изчисления | Source: BNB, Own calculations

Besteuerung in Bulgarien

Данъчно облагане в България

Taxation in Bulgaria

POPOV • ARNAUDOV
& PARTNERS



Die Höhe der Steuersätze, die Methode zur Bestimmung der Steuerbemessungsgrundlage und die Regeln für die Einhaltung der Steuergesetze sind die wesentlichen Faktoren für die wirtschaftliche Auswirkung eines Steuersystems. Angesichts dieser Faktoren bietet das Steuersystem in Bulgarien günstige Voraussetzungen für wirtschaftliche Aktivitäten. Es ist wettbewerbsfähig, vorhersehbar und relativ einfach und hat darüber hinaus einen der niedrigsten Steuersätze innerhalb der EU. Das Besteuerungssystem ist in drei Kategorien unterteilt: in direkte, indirekte Steuern und lokale Steuern.

DIREKTE STEUERN:

Einen zentralen Platz bei den direkten Steuern nehmen die Körperschaftsteuer und die Einkommenssteuer mit einem Steuersatz von 10%, unabhängig von der Höhe der Steuerbemessungsgrundlage, ein.

Размерът на данъчните ставки, начинът на определяне на данъчната основа и правилата за спазването на данъчното законодателство са основните фактори, определящи икономическите последици от данъчното облагане. С оглед на тези фактори, данъчната система на България е благоприятна за структуриране на бизнес. Тя е конкурентна, предвидима и сравнително проста, а също така се идентифицира с едни от най-ниските данъчни ставки в рамките на ЕС. Режимът на данъчното облагане се класифицира в категории: преки, косвени данъци и местни.

ПРЕКИ ДАНЪЦИ:

Ключово място сред преките данъци заемат корпоративният данък и личният данък, чиято данъчна ставка е в размер на 10 %, независимо от размера на данъчната основа.

The tax rates, the method of determining the tax base, and the rules for compliance with tax legislation are the main factors behind the economic effects of taxation. With a view to these factors, the tax system in Bulgaria is conducive to structuring a business. It is competitive, predictable and relatively simple, and, in addition, has some of the lowest tax rates within the EU. The taxation regime is classified in the following categories: direct, indirect and local taxes.

DIRECT TAXES:

Within the category of direct taxes, the key ones are corporate tax and personal income tax, the tax rate being 10%, regardless of the size of the tax base.

	Steuer Вид данък Type of tax	Steuerbemessungsgrundlage / Steuersatz Данъчна основа/ставка Tax base / rate	Besteuerungsgegenstand Обект на облагане Taxable items
DIREKTE TEUERN ПРЕКИ ДАНЪЦИ DIRECT TAXES	Körperschaftsteuer	10 % auf den Gewinn	Der Gewinn der gebietsansässigen (bulgarischen) juristischen Personen
	Корпоративен данък	10 % върху печалбата	Der Gewinn der ausländischen juristischen Personen mit Geschäftssitz in Bulgarien
	Corporate tax	10 % on profits	- Печалбата на местните (български) юридически лица; - Печалбата на чуждестранните юридически лица от място на стопанска дейност в Република България - The profit of local (Bulgarian) legal entities; - The profit of foreign legal entities from a place of business in the Republic of Bulgaria

DIREKTE TEUERN ПРЕКИ ДАНЪЦИ DIRECT TAXES	Steuer Вид данък Type of tax	Steuerbemessungsgrundlage / Steuersatz Данъчна основа/ставка Tax base / rate	Besteuerungsgegenstand Обект на облагане Taxable items
	Alternative Steuer Алтернативен данък Alternative tax	Glücksspieltätigkeit: – von BGN 500 bis 22.000 – für Spiele mit Spielautomaten und Spiele im Glücksspielkasino je nach Art der Spielrausrüstung; – 15% auf den Gewinn – für Spiele, bei denen der Spieleinsatz über den Preis eines Telefondienstes oder eines sonstigen elektronischen Kommunikationsdienstes erfolgt Betrieb von Schiffen: 10% auf einer Grundlage, die nach der Schiffstonnage ermittelt wird Хазартна дейност: – от 500 – 22 000 лева – за игри с игрални автомати и игри в игрално казино според вида на игралното оборудване; – 15 % върху печалбите – За игри, при които залогът за участие се дава чрез цената на телефонна или друга електронна съобщителна услуга Дейност по опериране на кораби: 10 % върху основа, определена спрямо тонажа на кораба Gambling activities: – BGN 500 – BGN 22,000: for games with slot machines and games in a gambling casino depending on the type of gaming equipment; – 15% on profits: for games where the participation stake is determined through the price of a telephone or another electronic communication service Operation of ships: 10% on a base determined against the tonnage of the ship	Diese Steuer wird an Stelle der Körperschaftssteuer bezahlt. Damit werden nur die im Gesetz geregelte Glücksspieltätigkeit und der Betrieb von Schiffen besteuert. Този вид данък замества корпоративния данък и с него се облага само посочената в закона хазартна дейност и дейност от опериране на кораби This type of tax replaces the corporate tax and is levied only on the gambling and ship operating activities specified in the law.
	Quellensteuer Данък, удържан при източника Withholding tax	– 5 % auf Erträge aus Dividenden und Liquidationsausschüttungen; – 10% auf das Einkommen ausländischer juristischer Personen, wenn dieses nicht über einen Geschäftssitz im Land realisiert wird – 5 % върху доходи от дивиденди и ликвидационни дялове; – 10 % върху доходи на чуждестранни юридически лица, когато не са реализирани чрез място на стопанска дейност в страната – 5% on the income from dividends and liquidation shares; – 10% on the income of foreign legal entities, when it is not generated through a place of business in the country	• Erträge aus Dividenden und Liquidationsausschüttungen; • Einkommen ausländischer juristischer Personen, wenn dieses nicht über einen Geschäftssitz im Land realisiert wird • Доходи от дивиденди и ликвидационни дялове; • Доходи на чуждестранни юридически лица, които не са реализирани чрез място на стопанска дейност в България • Income from dividends and liquidation shares; • Income of foreign legal entities, when it is not generated through a place of business in Bulgaria
	Vorsteuer Данък върху разходите Expenditure tax	10 % auf die Ausgaben 10 % върху размера на разходите 10 % on the amount of costs incurred	• Ausgaben für Repräsentationszwecke; • Soziale Ausgaben; • Sachkosten für den persönliche Gebrauch von Vermögensgegenständen • Представителни разходи; • Социални разходи; • Разходи в натура за лично ползване на активи • Representation expenses; • Social welfare expenses; • Expenses in kind for personal use of assets
	Einkommenssteuer Данък върху доходите на физическите лица Personal income tax	10 % des Einkommens, unabhängig von dessen Höhe 10 % от дохода, независимо от неговия размер 10 % on the income, regardless of its amount	• Das Einkommen der gebietsansässigen natürlichen Personen aus Quellen in Bulgarien und im Ausland; • Das Einkommen der ausländischen natürlichen Personen aus Quellen in Bulgarien • Доходите на местните физически лица от източници в Република България и в чужбина; • Доходите на чуждестранните физически лица от източници в Република България • The income of local natural persons from sources in Bulgaria and abroad; • The income of foreign nationals from sources in Bulgaria

UM DIE INVESTITIONEN IN BULGARIEN ANZUKURBELN, SIND BEI DEN DIREKTEN STEUERN FOLGENDE STEUERERLEICHTERUNGEN VORGESEHEN:

Bei der Körperschaftsteuer:

- Befreiung von der Körperschaftsteuer von in der Republik Bulgarien zum öffentlichen Angebot zugelassenen Organismen für gemeinsame Anlagen, nationalen Investmentfonds und sonstigen Organismen für gemeinsame Anlagen sowie Zweckgesellschaften;
- Erlass der Körperschaftsteuer von Unternehmen, die Menschen mit Behinderungen beschäftigen;
- Steuerliche Anreize für die Einstellung von Arbeitslosen;
- Steuerliche Anreize für die Bereitstellung von Stipendien.

Bei der Einkommensteuer:

- Befreiung von der Besteuerung bestimmter Arten persönlichen Einkommens aus: dem Verkauf oder Umtausch einer kleinen Anzahl von Immobilien oder beweglichen Sachen; der Veräußerung von Anteilen und Aktien von Organismen für gemeinsame Anlagen und nationalen Investmentfonds; bestimmten Arten von Versicherungen; bestimmten Arten von Zinsen, ausgenommen solche auf Einlagenkonten; bestimmten Arten von Entschädigungen,

inkl. Versicherungsentschädigungen und Schadenersatz; Sozialhilfe, Zulagen und Sozialleistungen, Ausbildungsstipendien, manche Vergütungen aus unselbständiger Arbeit – Lebensmittelgutscheine, der Wert von Arbeits-/Dienstkleidung und persönlicher Schutzausrüstung, Reise- und Unterbringungskosten usw.

- Steuervergünstigungen für persönliche Versicherungsbeiträge zur freiwilligen Versicherung; persönliche Pensionsversicherungsbeiträge, Spenden zugunsten von im Gesetz festgelegten Personen und für bestimmte Arten von Spenden;
- Einführung eines fixen Betrags (zwischen 60 und 25 Prozent) der gesetzlich zugelassenen Kosten, um den die Steuerbemessungsgrundlage für bestimmte Einkommensarten reduziert wird.

Doppelbesteuerung:

Bulgarien wendet die Grundsätze der Vermeidung der Doppelbesteuerung an. Zum einen wurden in der bulgarischen Rechtsordnung konkrete Bestimmungen zur Vermeidung der Doppelbesteuerung aufgenommen. Zum anderen hat Bulgarien im internationalen Kontext über 70 Doppelbesteuerungsabkommen abgeschlossen.

ЗА СТИМУЛИРАНЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ В БЪЛГАРИЯ СЕ ПРЕДВИЖДАТ КОНКРЕТНИ ДАНЪЧНИ ОБЛЕКЧЕНИЯ, СВЪРЗАНИ С ПРЕКИТЕ ДАНЪЦИ И ТОВА СА:

При корпоративния данък:

- Освобождаване от облагане с корпоративен данък на колективните инвестиционни схеми, допуснати за публично предлагане в Република България, национални инвестиционни фондове и други предприятия за колективно инвестиране, както и дружества със специална инвестиционна цел;
- Преотстъпване на корпоративен данък на предприятия, наемащи хора с увреждания;
- Данъчно стимулиране при наемане на безработни лица;
- Данъчно стимулиране при предоставяне на стипендии.

При данъка върху доходите на физическите лица:

- Освобождаване от облагане на някои видове лични приходи от: продажба или замяна на малък брой имоти или на движимо имущество; разпореждане с дялове и акции на колективни инвестиционни схеми и на национални инвестиционни фондове; определени видове осигуряване; някои видове лихви,

без тези по депозитни сметки; някои видове обезщетения, в т.ч. застрахователни и такива за вреди; помощи, добавки и обезщетения със социален характер, стипендии за обучение; някои приходи от трудови правоотношения – ваучери за храна, стойност на работно/служебно облекло и лични предпазни средства, пътни и квартирни пари и др.

- Данъчно облекчение за лични вноски за доброволно осигуряване и застраховане; за лични вноски за осигурителен стаж при пенсиониране, за дарения, в полза на определени в закона лица и за определени видове дарения;
- Въвеждане на фиксиран размер (между 60 и 25 на сто) на нормативно признати разходи, с които се намалява размерът на облагаемата данъчна основа на определени видове приходи.

Двойно данъчно облагане:

България прилага принципите за избягване на двойното данъчно облагане. От една страна, в местното законодателство са въведени конкретни разпоредби, чрез които се избягва двойното данъчно облагане. От друга страна, в международен аспект, България е сключила над 70 спогодби за избягване на двойното данъчно облагане.

TO STIMULATE INVESTMENT IN BULGARIA, SPECIFIC TAX INCENTIVES RELATED TO DIRECT TAXES ARE PROVIDED, WHICH ARE:

For corporate tax:

- Exemption from corporate taxation of collective investment schemes admitted for public offering in the Republic of Bulgaria, national investment funds and other collective investment undertakings and special purpose vehicle corporations;
- Tax relief on corporate tax to enterprises employing people with disabilities;
- Tax incentives for hiring unemployed people;

- Tax incentives for the provision of scholarships.

For personal income tax:

- Exemption of certain types of personal income from: sale or exchange of a small number of real estate or movable property; disposal of stocks and shares of collective investment schemes and national investment funds; certain types of insurance; certain types of interest, excluding those on deposit accounts; certain types of benefits, incl. insurance payments and compensation for damages; benefits, social allowances and compensations, training scholarships; some employment income: food vouchers, value of work/official clothing and personal protective equipment, travel and accommodation expenses, etc.



- Tax relief for: personal contributions for voluntary social security and insurance charges; personal contributions for the period of insurance for the purpose of retirement; donations in favour of certain persons prescribed by law; and certain types of donations;
- Introduction of a fixed amount (between 60 and 25 percent) on expenses recognized by regulation, which reduces the amount of the taxable base for certain types of income.

Double taxation:

Bulgaria applies the principles of double taxation avoidance. On the one hand, the domestic legislation contains specific provisions whereby double taxation is avoided. On the other hand, in international terms, Bulgaria has concluded over 70 agreements for avoidance of double taxation.



INDIREKTE STEUERN:

Darunter fallen die MWSt, die Verbrauchssteuer und die Versicherungsprämiensteuer. Eine wichtige Rolle spielt dabei die MWSt, dessen Satz in der Regel 20 % beträgt.



КОСВЕНИ ДАНЪЦИ:

В обхвата на косвените данъци влизат ДДС, акциз и данък върху застрахователните премии. Ключово място заема ДДС, като в общия случай размерът на данъчната ставка е 20 %.



INDIRECT TAXES:

The scope of indirect taxes includes VAT, excise duty and insurance premium tax. VAT plays a key role, and, in the general case, the tax rate stands at 20%.

	Steuer Вид данък Type of tax	Steuerbemessungsgrundlage / Steuersatz Данъчна основа/ставка Tax base / rate	Besteuerungsgegenstand Обект на облагане Taxable items
INDIREKTE STEUERN КОСВЕНИ ДАНЪЦИ INDIRECT TAXES	Mehrwertsteuer Данък добавена стойност Value added tax	20 % auf den Wert der Lieferung (Ware/Dienstleistung) 20 % върху стойността на доставката (стоката/услугата) 20 % on the value of the delivery (good/service)	Entgeltliche steuerpflichtige Lieferung von Waren oder Dienstleistungen; Entgeltlicher in-nergemeinschaftlicher Erwerb mit Leistungsort im nationalen Hoheitsgebiet; Import von Waren Възмездна облагаема доставка на стока или услуга; Възмездно вътреобщностно придобиване с място на изпълнение на територията на страната; Внос на стоки Taxable supply of goods or services for consideration; Intra-community acquisition of goods for consideration within the territory of the country; Import of goods
	Versicherungsprämiensteuer Данък върху застрахователните премии Insurance premium tax	2 % auf den Wert der Versicherungsprämie 2 % върху стойността на застрахователната премия 2 % on the value of the insurance premium	• Versicherungsprämien aufgrund von Versicherungsverträgen • Застрахователни премии по застрахователни договори • Insurance premiums under insurance contracts
	Verbrauchssteuer Акциз Excise duty	Alkohol und alkoholische Getränke – feste Sätze (von 0,75 bis 1100 BGN pro Hektoliter), je nach Ethylalkoholmenge; Tabakerzeugnisse – Zigarren und Zigarillos (270 BGN pro 1000 Stück), Rauchtobak (152 BGN pro kg), Zigaretten (spezifische Verbrauchsteuer von BGN 109 pro 1000 Stück und proportionale Verbrauchsteuer von 25% des Verkaufspreises); Energieprodukte – Festsätze, basierend auf Liter/ Gigawattjoule/ Megawattstunde Алкохол и алкохолни напитки – фиксирани ставки (от 0,75 до 1100 лв. на хектолитър), съобразно количеството етилов алкохол; Тютюневи изделия – пури и пурети (270 лв. за 1000 къса), тютюн за пушене (152 лв. за кг), цигари (специфичен акциз 109 лв. на 1000 къса и пропорционален акциз от 25 % от продажната цена); Енергийни продукти – фиксирани ставки, на база литър/ гигаваджаул/ мегаватчас Alcohol and alcoholic beverages: fixed rates (from BGN 0.75 to BGN 1100 per hectolitre), according to the quantity of ethyl alcohol; Tobacco products: cigars and cigarillos (BGN 270 per 1,000 pieces), smoking tobacco (BGN 152 per kg), cigarettes (specific excise duty of BGN 109 per 1,000 pieces and proportional excise duty of 25% of the selling price); Energy products: fixed rates, based on litre/ gigawatt joule/ megawatt hour	• Alkohol und alkoholische Getränke; • Tabakerzeugnisse; • Energieprodukte und elektrische Energie • Алкохол и алкохолни напитки; • Тютюневи изделия; • Енергийни продукти и електрическа енергия • Alcohol and alcoholic beverages; • Tobacco products; • Energy products and electricity

Die bulgarische Rechtsordnung sieht vor, dass bestimmte Waren und Dienstleistungen von der Mehrwertsteuer befreit sind. Diese sind:

- Lieferungen im Zusammenhang mit der Gesundheitsversorgung;
- Lieferungen im Zusammenhang mit der Sozialfürsorge und Versicherung;
- Lieferungen im Zusammenhang mit Bildung, Sport oder Sportunterricht;
- Lieferungen von Kulturgütern;
- Lieferungen im Zusammenhang mit der Religion;
- Non-Profit-Lieferungen;
- Lieferungen in im Zusammenhang mit Grundstücken und Gebäuden;

- Erbringung von Finanzdienstleistungen;
- Erbringung von Versicherungsdienstleistungen;
- Glücksspiele;
- Lieferung von Briefmarken und Erbringung von Postdiensten.

LOKALE STEUERN:

Die lokalen Steuern bilden die dritte Steuergruppe in Bulgarien. Das Steuerrecht sieht vor, dass die Steuersätze durch den jeweiligen Gemeinderat am Ort der Geschäftsstelle/der Ausführung der Tätigkeit im Rahmen einer gesetzlich festgelegten Spanne festgelegt und eingetrieben werden. Die wichtigsten lokalen Steuern sind:

Българското законодателство предвижда, че някои стоки и услуги се освобождават от облагане с ДДС и това са:

- Доставки, свързани със здравеопазване;
- Доставки, свързани със социални грижи и осигуряване;
- Доставки, свързани с образование, спорт или физическо възпитание;
- Доставки, свързани с култура;
- Доставки, свързани с вероизповедания;
- Доставки с нестопански характер;
- Доставки, свързани със земя и сгради;
- Доставки на финансови услуги;

- Доставки на застрахователни услуги;
- Хазарт;
- Доставки на пощенски марки и пощенски услуги.

МЕСТНИ ДАНЪЦИ:

Местните данъци са третата група данъци в България. Данъчната система предвижда, че ставките се определят от съответния Общинския съвет по местонахождението на обекта/извършване на дейността, в определения от закона диапазон и се събират от тях. Основните местни данъци са:

The Bulgarian law stipulates that certain goods and services are exempt from VAT, and these are:

- Supplies related to healthcare;
- Supplies related to social care and social security;
- Supplies related to education, sports or physical education;
- Supplies related to culture;
- Supplies related to religious denominations;
- Supplies of non-economic nature;
- Supplies related to land and buildings;
- Supplies of financial services;

- Supplies of insurance services;
- Gambling;
- Supplies of postage stamps and postal services.

LOCAL TAXES:

Local taxes are the third group of taxes in Bulgaria. The tax system stipulates that the rates shall be determined by the respective Municipal Council at the location of the site/performance of the activity, within the range defined by the law, and taxes shall be collected by the local authorities. The main local taxes are, as follows:

LOKALE STEUERN МЕСТНИ ДАЊЦИ LOCAL TAXES	Steuer Вид данък Type of tax	Steuerbemessungsgrundlage / Steuersatz Данъчна основа/ставка Tax base / rate	Besteuerungsgegenstand Обект на облагане Taxable items
	Gewerbesteuer Патентен данък Business tax	von 1 bis 5 600 BGN – je nach Tätigkeit, wobei der Mindest- und Höchstbetrag gesetzlich festgelegt sind от 1 до 5 600 лв. – според вида дейност, като има нормативно установен минимум и максимум на размера from BGN 1 to 5,600: depending on the type of business, with a minimum and maximum amount determined by the law	- Die wirtschaftlichen Aktivitäten von Einzelpersonen: Angebot von Unterkünften, Restaurants, Unterhaltungssangebote, Einzelhandel usw. - Извършването на стопански дейности от физически лица: предлагане на места за настаняване, заведения за хранене и развлечения, търговия на дребно и др. - Conducting business by natural persons: offering accommodation, restaurants and entertainment, retail, etc.
	Steuer bei entgeltlichem Immobilienerwerb Данък при придобиване на имуществата по дарение и по възмезден начин Tax on property acquisition by donation and for consideration	von 0,1 bis 6,6 % des Immobilienwertes от 0,1 до 6,6 % от стойността на имуществото from 0.1 to 6.6% of the value of the property	- durch Spenden erworbene Immobilien; - entgeltlich erworbene Immobilien und beschränkte dingliche Rechte an Immobilien - entgeltlich erworbene Kraftfahrzeuge - Имуществата, придобити по дарение; - Недвижимите имоти и ограничените вещни права върху тях, придобити по възмезден начин; - Моторните превозни средства, придобити по възмезден начин - Property acquired by donation; - Real estate and limited real rights thereon acquired for consideration; - Motor vehicles acquired for consideration
	Immobiliensteuer Данък върху недвижимите имоти Real property tax	von 0,1 bis 4,5 % der Steuerschätzung für die Immobilie от 0,1 до 4,5 % от данъчната оценка на имота from 0.1 to 4.5% of the tax assessment of the property	- Gebäude und Grundstücke auf bulgarischen Gebiet - Разположените на територията на страната сгради и поземлени имоти - Buildings and land properties located on the territory of the country
	Erbschaftssteuer Данък върху наследствата Inheritance tax	von 0,4 bis 6,6 % des Vermögenswerts от 0,4 до 6,6 % от стойността на имуществото from 0.4 to 6.6% of the value of the property	- geerbtes Vermögen von bulgarischen Staatsbürgern im In- oder Ausland; - geerbtes Vermögen von Ausländern im Bulgarien - Наследените имуществата в страната или в чужбина на български граждани; - Наследените имуществата в страната на чуждите граждани - Property of Bulgarian nationals inherited in the country or abroad; - Property of foreign nationals inherited in the country
	Verkehrsmittel-Steuer Данък върху превозните средства Vehicle tax	Wird für jedes Verkehrsmittel je nach Art, Leistung, Baujahr etc. festgelegt за всяко превозно средство се определя съобразно вид, мощност на двигателя, година на производство и др. It is determined for each vehicle depending on the type, engine power, year of manufacture, etc.	- Verkehrsmittel; - Schiffe; - Luftfahrzeuge - Превозни средства; - Кораби; - Въздухоплавателни средства - Vehicles; - Ships; - Aircraft
	Tourismussteuer Туристически данък Tourist tax	von 0,20 bis 3,00 BGN für jede Übernachtung je nach Ortschaft in der Gemeinde und der Kategorie der Unterkünfte от 0,20 лв. до 3,00 лв. за всяка нощувка съобразно населените места в общината и категорията на местата за настаняване from BGN 0.20 to 3.00 per night depending on the localities in the municipality and the category of accommodation	- Übernachtungen in Unterkünften wie Hotels, Hütten, Pensionen usw. - Нощувките, предоставяни от лица, предлагащи места за настаняване (хотели, хижи, къщи за гости и т.н.) - Accommodation provided by entities offering accommodation services (hotels, chalets, guest houses, etc.)
	Steuer auf die Taxibeförderung von Fahrgästen Данък върху таксиметров превоз на пътници Tax on transport of passengers by taxi	von 300 bis 1000 BGN от 300 лв. до 1000 лв. from BGN 300 to 1,000	- jedes Fahrzeug, für das eine Genehmigung für die Taxibeförderung von Fahrgästen erteilt wurde Jedes - всеки автомобил, за който е издадено разрешение за извършване на таксиметров превоз на пътници - Any vehicle for which a permit for taxi transport of passengers has been issued

Arbeitsrecht in der Corona – Krise

Трудовото право по време на кризата, предизвикана от коронавируса

Labour legislation in the context of the Coronavirus disease crisis

DR. MAYA NEIDENOWA
RECHTSANWÄLTIN

Die Einführung von Kurzarbeit, die in Deutschland seit Beginn des letzten Jahrhunderts bekannt ist, wurde erstmalig in Bulgarien im Zusammenhang mit der Corona-Krise als staatliche Hilfsmaßnahme eingeführt in einer Form, die wegen ihrer Unbekanntheit nicht alle Arbeitgeber zur Umsetzung überzeugte und zu der grundsätzlichen Fragestellung, inwieweit diese Maßnahme, die in Bulgarien als sog. Maßnahme 60/40 bekannt ist, als Kriseninstrument effektiv war und ist. Die Maßnahme 60/40 bedeutet, dass 60% des versicherungspflichtigen Grundgehalts vom Staat erstattet für einen gewissen Zeitraum erstattet wird, wobei 40% des sozialversicherungspflichtigen Grundgehalts weiterhin vom Arbeitgeber gezahlt werden muss. Die Geltung der Regeln für die Auszahlung von Kurzarbeitergeld für die Dauer des sog. epidemischen Ausnahmezustands wurde zunächst bis zum 30. September 2020 verlängert. Nach den letzten gesetzlichen Änderungen soll die Kompensation an die Arbeitgeber ab dem 01. Juli 2020 für maximal sechs Monate ausbezahlt werden dürfen, das bedeutet also bis **Ende des Jahres 2020**. Zur Erinnerung – in Deutschland werden 60 bis 80% des sozialversicherungspflichtigen Bruttogehalts vom Staat erstattet und zwar bis zum Ende des Jahres **2021**, wobei der Arbeitgeber sich nicht zusätzlich an die Kurzarbeitsgehälter finanziell beteiligt, der Arbeitnehmer hat entsprechend eine reduzierte Arbeitszeit oder

arbeitet gar nicht. Da der Arbeitgeber nach Art 138a Abs.2 bulg. Arbeitsgesetzbuch für die gesamte Dauer der Epidemie auch eine reduzierte Arbeitszeit anordnen kann, haben viele Arbeitgeber eher von dieser Alternative Gebrauch gemacht, anstatt Kurzarbeitergeld zu beantragen und damit 40% an den Arbeitskosten beteiligt zu werden und das bei einem erhöhtem administrativen Arbeitsaufwand. Die Anforderungen für die Erstattung von 60 % der Grundgehälter nach der „Maßnahme 60/40“ für die Arbeitgeber sind derzeit folgende:

Es muss ein Einnahmerückgang von nicht weniger als 20 % im Vergleich zum vorangegangenen Monat, für den Antrag zur Auszahlung der Mittel gestellt wird; nachgewiesen werden.

Der Arbeitgeber darf ferner keine offenen Steuer- und Sozialversicherungsverbindlichkeiten haben oder keine Maßnahmen zur Entfristung oder Besicherung der Schulden vorgenommen haben; er darf sich auch nicht in einem Insolvenzverfahren oder in einem Liquidationsverfahren befinden. Er muss sich zusätzlich verpflichten, für den Zeitraum, für den die Mittel ausbezahlt werden, keine Arbeitsverträge zu beenden. Weitere besondere Ausnahmebestimmungen gelten für die Hotel- und Gaststättenbranche.

Работата на непълно време, която е позната в Германия от началото на миналия век, беше въведена за първи път в България във връзка с кризата, предизвикана от коронавируса като мярка за държавна помощ във форма, която поради това, че не беше позната, не успя да убеди всички работодатели да я приложат. Това постави принципния въпрос, до каква степен тази мярка, известна в България като 60/40, беше и е ефективна като инструмент за справяне с кризата. При мярката 60/40 за определен период от време 60% от основното трудово възнаграждение, върху което се дължат социални осигуровки, се поемат от държавата, а 40% се заплащат от работодателя. Действието на това правило за изплащане на възнаграждения за работа на непълно време през така нареченото извънредно епидемично положение първоначално беше удължено до 30 септември 2020 г. Според последните изменения на закона компенсацията следва да се изплаща на работодателите от 1 юли 2020 г. за не повече от шест месеца, т.е. **до края на 2020 г.** Припомняме, че в Германия от държавата се поемат от 60 до 80% от брутното възнаграждение, върху което се дължат социалноосигурителни вноски, и то до края на 2021 г. Освен това работодателят не поема никакъв дял от възнагражденията за работа на непълно работно време, а работникът или служителът съответно работи на непълно работното време или изобщо не работи. Тъй като съгласно чл.

138а, ал. 2 от българския Кодекс на труда работодателят може да разпреди и работа на непълно работно време за цялото времетраене на епидемията, много работодатели се възползваха именно от тази алтернатива, вместо да кандидатстват за държавна помощ за този вид работа, при което да поемат 40% от разходите за труд и голямата административна тежест, свързана с мярката. Понастоящем изискванията за възстановяване на 60% разходите за основни възнаграждения съгласно "Мярка 60/40" за работодатели са следните:

В заявлението за изплащане на средствата трябва да се докаже, че приходите са намалели с не по-малко от 20% в сравнение с предходния месец.

Освен това работодателят не трябва да има непогасени данъчни или осигурителни задължения или да не е предприел мерки за разсрочване, отсрочване или обезпечаване на задълженията. Работодаелят не трябва да се намира в производство по несъстоятелност или ликвидация. Освен това той трябва да се задължи да не прекратява трудови договори за периода, за който ще се изплащат средствата. Специални изключения са предвидени за хотелиерството и ресторантьорството.



Part-time work which has been known in Germany since the beginning of the last century was first introduced in Bulgaria in connection with the crisis caused by the Coronavirus disease. It was introduced as a state aid measure in a form that, due to its unknown nature, failed to convince all employers to implement it. This raised the question of the extent to which this measure, known in Bulgaria as 60/40, was and is an effective tool to deal with the crisis. The 60/40 measure envisages sharing the burden of the social security contributions due on the basic remuneration amount for a certain period of time, as follows: 60% paid by the state and 40% by the employer. The effect of this rule on the payment of part-time remuneration during the so-called epidemic emergency situation was initially extended till September 30, 2020. According to the latest amendments to the law, employers shall be entitled to the compensation from July 1, 2020 for no more than six months, i.e. **until the end of 2020**. We would recall that the German state will cover from 60 to 80% of the gross remuneration on which social security contributions are due till the end of 2021. Moreover, the employer does not bear any share of the remuneration for part-time work, and the employee, respectively, either works part-time or

does not work at all. As pursuant to Art. 138a, para. 2 of the Bulgarian Labour Code, the employer may order part-time work for the entire duration of the epidemic, many employers took advantage of this option instead of applying for state aid for this work scheme under which they bear 40% of the labour costs and the high administrative burden associated with the measure. Currently, employers are required to meet the following conditions for the reimbursement of 60% of the basic remuneration-related costs under the 60/40 Measure:

The application for payment of funds shall prove that the revenues have dropped by at least 20% compared to the previous month.

Furthermore, the employer shall not have outstanding tax or social security obligations or shall not have taken measures to reschedule, defer or secure the obligations. The employer shall not be in bankruptcy or liquidation proceedings. Moreover, the employer shall undertake not to terminate employment contracts during the period for which funds will be allocated. Special exceptions are provided for the hotel and restaurant industry.



Die Reduzierung der Einnahmen muss dokumentarisch nachgewiesen werden, zusätzlich muss eine Liste der Arbeitnehmer, für die der Antrag gestellt wird, vorgelegt werden sowie eine Kopie der Steuererklärung von 2019 und die Beschlüsse des Arbeitgebers für die Einführung der Kurzarbeit im Betrieb. Der monatlich immer neu zu stellende Antrag wird vom Arbeitsamt innerhalb von zehn Tagen geprüft. Die Antragsformulare sowie die beantragten und genehmigten Anträge werden unter der folgenden Webseite der Arbeitsagentur: <https://www.az.government.bg/> veröffentlicht.

Eine weitere Herausforderung für die Arbeitgeber während der Covid-19 - Epidemie ist deren Verpflichtung, die Sicherheit und Gesundheit der Arbeitnehmer am Arbeitsplatz zu gewährleisten. Im Rahmen der Covid -19- Gesetzgebung wurde durch Verordnungen des Ministeriums für Gesundheit vorgesehen, dass Arbeitnehmer mit starken Erkältungs- und Atembeschwerdesymptomen nicht zum Arbeitsplatz zugelassen werden dürfen. Auf der anderen Seite könnten die entsprechenden Maßnahmen zur Erfüllung dieser Vorschriften (durch Temperaturmessung, PCR Test) in Konflikt mit den Datenschutzgesetzen geraten. Die Kommission zum Schutz der persönlichen Daten zu diesen Fragen vertritt die Auffassung, dass Arbeitgeber selbst keine PCR-Tests durchführen, sondern nur solche organisieren dürfen. Auch dürfen die Arbeitgeber keine persönlichen Daten erheben in Bezug auf die Gesundheit, einschließlich des genetischen Materials, das z.B. in den PCR -Tests enthalten ist.

Kurz: die Arbeitgeber sind nicht verpflichtet, ihre Arbeitnehmer auf Covid -19 zu testen. Sie haben die rechtliche Möglichkeit,

solche Tests zu organisieren, jedoch nicht selbst auszuführen. In diesem Zusammenhang wird nach einer datenschutzrechtlichen Abwägung auch die Maßnahme als zulässig betrachtet, dass mit Beschluss eine Gruppentestung im Unternehmen zur Feststellung von Covid -19- Ansteckungen angeordnet werden kann. Davon ausgeschlossen sind Mitarbeiter, die im Home Office arbeiten. Die Datenschutzkommission stellte ferner fest, dass der Arbeitgeber dem Arbeitskollektiv Informationen über einen infizierten Mitarbeiter übermitteln darf, ohne jedoch Daten zu seiner Identifizierung mitzuteilen. Erst wenn ein solcher eindeutig als infiziert festgestellt wird, sei es Aufgabe der Gesundheitsämter seine Kontaktpersonen zu ermitteln.

Ein weiteres arbeitsrechtliches Thema, dass im Zusammenhang mit der Covid- 19- Krise an Aktualität gewann, ist das Arbeiten aus dem Home Office. 10 % der Firmen arbeiten im Homeoffice-Modus (so capital. bg v. 2.10.2020). Derzeit wird arbeitsrechtlich die Arbeit von Zuhause nach der Vorschrift Art. 107z Arbeitsgesetzbuch als sog. „Arbeit aus der Entfernung“ qualifiziert, entsprechend die Arbeitsverträge nach dieser Vorschrift geschlossen. Dennoch ist das Arbeiten von zu Hause noch nicht ausreichend gesetzlich reglementiert. Insbesondere gelten dafür die gleichen Arbeitsschutzbestimmungen und die gleichen Arbeitszeitbestimmungen, wie sie am Arbeitsplatz am Sitz des Unternehmens gelten. So ist z.B. die Frage ungeklärt, wann ein Unfall zu Hause als ein Arbeitsunfall versicherungsrechtlich betrachtet werden kann.

Dr. Maya Neidenowa



Намаляването на приходите трябва да бъде доказано с документи, трябва да бъде представен и списък на работниците и служителите, за които се подава заявлението, както и копие от данъчната декларация за 2019 г. и решенията на работодателя за въвеждане на работа на непълно работно време във фирмата. Заявлението, което трябва да се подновява всеки месец, се проверява от бюро по труда в срок от десет дни. Формулярите за заявлението, както и подадените и одобрените заявления са публикувани на интернет-страницата на агенцията по заетостта: <https://www.az.government.bg/>.

Друго предизвикателство за работодателите по време на епидемията от Covid-19 е задължението да гарантират безопасността и здравето на работниците на работното място. Като част от законодателството за справяне с Covid -19, наредбите на Министерството на здравеопазването предвиждат, че служители със силни симптоми на настинка и затруднено дишане не се допускат на работното място. От друга страна, съответните мерки за спазване на тези разпоредби (чрез измерване на температурата, PCR тест) могат да влязат в противоречие със законодателството за защита на данните. По тези въпроси Комисията за защита на личните данни е на мнение, че работодателите не могат сами да

извършват PCR тестове, а могат само да организират извършването им. Работодателите нямат право и да събират лична информация, свързана със здравето, в това число и генетичен материал, който участва например в PCR тестовите.

Накратко: работодателите не са задължени да тестват служителите си за Covid-19. Законът им предоставя възможност да организират такива тестове, но не и да ги провеждат сами. В тази връзка, след претегляне на съображенията, свързани със защитата на данните, се счита за допустимо, фирмата да вземе решение, с което да разпорежи извършването на групови тестове в предприятието с цел установяване на заразени с Covid-19. От тази мярка са изключени работниците и служителите, които работят от домовете си. Освен това Комисията за защита на личните данни определи, че работодателят може да предостави на колектива информация за заразен служител, но без да разкрива никакви данни, по които той да може да бъде идентифициран. Когато даден служител е ясно идентифициран като заразен, здравните власти имат за

задача да установят контактните лица.

Друг трудовоправен въпрос, който стана по-актуален във връзка с кризата, предизвикана от Covid 19, е работата от дома или така нареченият хоум-офис. 10% от компаниите работят в режим на хоум-офис (според capital.bg от 2 октомври 2020 г.). Към настоящия момент работата от дома се класифицира като т.нар. „работа от разстояние“ по член 107п от Кодекса на труда и съответно трудовите договори се сключват съгласно тази разпоредба. Работата от дома обаче все още не е адекватно регламентирана от закона. По-специално за нея се прилагат същите разпоредби за здравословни и безопасни условия на труд и същите разпоредби за работното време както за работа на работното място във фирмата. Така напр. не е изяснен въпросът, кога една злополука у дома може да се счита за трудова злополука от застрахователна гледна точка.

Д-р Мая Найденова



The reduction of revenues shall be proved with documents, and a list of the employees in regard to whom the application is submitted and a copy of the tax return for 2019 and the employer's decisions to introduce part-time work in the company shall also be submitted. The application which shall be renewed every month is subject to verification by the Labour Office within ten days. The application forms and the applications submitted and approved shall be published on the website of the Employment Agency: <https://www.az.government.bg/>.

Another challenge employers are facing during the Covid-19 epidemic is the obligation to ensure the safety and health of workers at work. As part of the legislation to tackle the Covid-19 disease, the regulations of the Ministry of Health stipulate that employees with severe symptoms of colds and difficulties in breathing shall not be allowed in the workplace. On the other hand, the relevant measures to comply with these provisions (by measuring the temperature, PCR test) may be in conflict with data protection legislation. In this regard, according to the Commission for Personal Data Protection employers cannot carry out PCR tests on their own, but can only organize their performance. Employers are not allowed, either, to collect personal health-related information, including genetic material that is used, for example, in PCR tests.

In brief: employers are not required to test their employees for Covid-19. The law allows them to organize such tests, but not conduct them themselves. Therefore, after weighing the data

protection considerations, it is acceptable for a company to decide to order group tests in the enterprise with the aim to identify those infected with Covid-19. Workers and employees working from their homes are excluded from this measure. Furthermore, the Commission for Personal Data Protection has determined that the employer can provide the staff with information about an infected employee, but without disclosing any data by which he/she could be identified. When an employee is clearly identified as infected, the health authorities have the obligation to identify the contact persons.

Another labour law issue that has become more relevant in the context of the Covid-19 crisis is working from home or the so-called home office. 10% of the companies work in a home office mode (according to capital.bg from October 2, 2020). At this point, work from home is classified as the so-called "teleworking" under Article 107p of the Labour Code and, accordingly, employment contracts shall be concluded in accordance with this provision. However, work from home is not adequately regulated by law. In particular, the provisions on health and safety at work and on working time applicable to home office are the same as the ones applicable to the workplace in the company. Thus, for example, the issue regarding the circumstances under which an accident at home can be considered an occupational accident from an insurance point of view has not been clarified.

Dr. Maya Neidenowa

DR. MAYA NEIDENOWA
RECHTSANWÄLTIN

Lohn- und Lohnnebenkosten – Bulgarien

Разходи за заплати и социално осигуряване – България

Wages and social security costs – Bulgaria

 Die Coronavirus-Krise setzt den bulgarischen Arbeitsmarkt unter Druck. Das Land punktet mit den niedrigsten Arbeitskosten in der Europäischen Union.

ARBEITSMARKT

In Bulgarien verschärft die Coronavirus-Pandemie strukturelle Probleme wie die Langzeitarbeitslosigkeit. Abhilfe schafft die Einführung der dualen Berufsausbildung.

Bis 2019 schuf Bulgariens Wirtschaftswachstum Arbeitsplätze. Die Arbeitslosigkeit verringerte sich stetig. Im Krisenjahr 2020 wird das reale Bruttoinlandsprodukt (BIP) jedoch voraussichtlich um 7,2 Prozent schrumpfen, hauptsächlich durch die Auswirkungen der Coronakrise. Von dem niedrigen Niveau ausgehend wird sich das reale BIP 2021 voraussichtlich wieder um etwa um 6 Prozent erhöhen, schätzte die EU-Kommission.

Die hohe Langzeitarbeitslosigkeit, eine niedrige Erwerbsbeteiligung und Fehlqualifizierungen deuten auf weiterhin beträchtliche strukturelle Herausforderungen für den Arbeitsmarkt und die Bildungspolitik. Eine breitangelegte Einführung eines Systems der dualen Berufsausbildung könnte Abhilfe schaffen.

ARBEITSMARKT ÄNDERT SICH STRUKTURELL

Die Abwanderung von Fachkräften und eine generell schrumpfende Bevölkerung im erwerbsfähigen Alter stellen ein Risiko für das langfristige Wachstum der bulgarischen Wirtschaft dar. Einerseits befördert dies den Fachkräftemangel. Andererseits bietet die demografische Lage aber auch die Chance, die Arbeitslosigkeit im Land zu verringern.

Insbesondere deutsche Unternehmen versuchen, das Fachkräfteproblem mit innerbetrieblicher Ausbildung selbst zu lösen. Auch die **AHK Bulgarien**  engagiert sich, die Einführung von Elementen aus dem deutschen dualen Berufsausbildungssystem in Bulgarien zu unterstützen. Bulgarische Fachkräfte sprechen meist Englisch oder Deutsch. Die guten Fremdsprachenkenntnisse der Bevölkerung kombiniert mit dem geringen Lohnniveau machen den Balkanstaat

zu einem attraktiven Outsourcing-Standort für Kundenservicecenter, Callcenter und IT-Dienstleistungen.

REGIERUNG VERLÄNGERT FRIST FÜR KURZARBEITERGELD-ZAHLUNGEN

Um die negativen Auswirkungen der Coronavirus-Pandemie für Arbeitgeber und Arbeitnehmer zu begrenzen, führte die Regierung Ende März 2020 die Maßnahme 60/40 ein. Das Nationale Versicherungsinstitut zahlt Angestellten 60 Prozent des Versicherungseinkommens und des Arbeitgeberanteils. Bis Ende Juni 2020 konnten sich nur Unternehmen in den Sektoren Einzelhandel (ohne Kfz-Handel), Straßenverkehr, Personen- und Luftverkehr, Gaststättengewerbe, Tourismus sowie selbständige Künstler um diese Unterstützung bewerben.

Seit 1. Juli 2020 gibt es für die Maßnahme 60/40 ein neues Format, das bis 30. September 2020 gelten soll. Arbeitgeber aus allen Wirtschaftssektoren, die einen Umsatzrückgang von 20 Prozent nachweisen können, haben Anspruch auf Unterstützung. Ausnahmen hiervon bilden die Sektoren Landwirtschaft und Fischerei, Finanzen und Versicherungen, die staatliche Verwaltung, Ausbildung, die Sektoren Gesundheit und Sozialarbeit. Bis Mitte Juni 2020 hatte die Regierung im Rahmen der 60/40-Maßnahme circa 45,5 Millionen Euro für 205.000 Löhne an gut 7.660 Unternehmen ausgezahlt.

Das entsprach ungefähr 9 Prozent des ursprünglich zu Beginn der Krise vorgesehenen Betrages von etwa 500 Millionen Euro.

Die Leistung der Maßnahme 60/40 wird für Arbeitgeber und Selbstständige im Transportwesen und Tourismus um 148 Euro monatlich erhöht, sodass 80/20 Prozent des Versicherungseinkommens erreicht wird. Die Finanzierung erfolgt für maximal sechs Monate im Rahmen des Operationellen Programms (OP) „Entwicklung der Humanressourcen 2014 bis 2020“. Verfügbar sind hierfür 20,5 Millionen Euro. Der strategisch wichtige Tourismussektor erhält eine finanzielle Unterstützung in Höhe von 25,6 Millionen Euro, damit Personen, die im Tourismus beschäftigt waren und arbeitslos wurden, wiederingestellt werden können.

 Кризата, предизвикана от коронавируса, поставя под натиск българския пазар на труда. Страната е с най-ниски разходи за труд в Европейския съюз.

ПАЗАР НА ТРУДА

В България пандемията от коронавируса изостря структурните проблеми, както е дългосрочната безработица. Въвеждането на дуалното професионално образование предлага решение.

До 2019 г. икономическият растеж в България създаваше работни места. Безработицата непрекъснато намаляваше. През кризисната 2020 г. обаче се очаква реалният брутен вътрешен продукт (БВП) да намалее със 7,2%, главно поради последиците от кризата, свързана с коронавируса. Тръгвайки от това ниско равнище, се очаква реалният БВП да се увеличи отново с около 6 процента през 2021 г. според прогнозите на Европейската Комисията.

Високата дългосрочна безработица, ниският дял на заетите и неподходящата квалификация сочат, че големите структурни предизвикателства пред пазара на труда и образователната политика ще се запазят и занапред. Повсеместното въвеждане на система за дуално професионално образование би могло да помогне в тази ситуация.

ПАЗАРЪТ НА ТРУДА СЕ ПРОМЕНЯ СТРУКТУРНО

Отливът на квалифицирана работна сила и като цяло намаляващото население в трудоспособна възраст представляват риск за дългосрочния растеж на българската икономика. От една страна това задълбочава проблема с недостига на квалифицирани специалисти. От друга страна обаче тази демографска ситуация предлага и възможности за намаляване на безработицата в страната.

Германските компании се опитват сами да решат проблема с квалифицираните работници чрез вътрешно обучение. **Германо-българската индустриално-търговска камара**  също подкрепя активно въвеждането на елементи от германската система за дуално професионално образование в България. Повечето български специалисти говорят английски или немски език. Добрите чуждоезикови умения на населението, съчетани с ниското ниво на заплащане, превръщат България в привлекателно място за аутсорсинг на центрове за обслужване на клиенти, кол центрове и ИТ услуги.

ПРАВИТЕЛСТВОТО УДЪЛЖАВА СРОКА ЗА ПЛАЩАНИЯТА ЗА РАБОТА НА НЕПЪЛНО РАБОТНО ВРЕМЕ

За да смекчи негативните ефекти на пандемията от коронавирус върху работодателите и работещите, в края на март 2020 г.

правителството въведе мярката 60/40. При тази мярка Националният осигурителен институт заплаща на служителите 60 процента от осигурителния им доход и дела на работодателя. До края на юни 2020 г. за тази мярка имаха право да кандидатстват само компании от секторите търговия на дребно (с изключение на търговията с автомобили), автомобилен транспорт, пътнически и въздушен транспорт, хотелиерство и ресторантьорство, туризъм и самонаетите артисти.

От 1 юли 2020 г. мярката 60/40 има е в нов формат, който ще се прилага до 30 септември 2020 г. Работодателите от всички икономически сектори, които могат да докажат спад на оборота с 20 процента, имат право да получат помощ. В мярката не са включени селското стопанство и рибарството, финансите и застраховането, публичната администрация, обучението, здравеопазването и социалните дейности. До средата на юни 2020 г. по мярката 60/40 правителството е изплатило около 45,5 милиона евро на около 7660 компании, с които са покрити 205 000 заплати.

Това съответства на около 9 процента от първоначалната сума от около 500 милиона евро, която беше планирана в началото на кризата.

Помощите по мярка 60/40 за работодатели и самостоятелно заети лица ще се увеличи със 148 евро на месец в транспортния сектор и туризма, така че да се достигнат 80/20 процента от осигурителния доход. Финансирането се осигурява за не повече от шест месеца по Оперативна програма (ОП) „Развитие на човешките ресурси 2014 – 2020 г.“ Предвидени са 20,5 милиона евро. Стратегически важният сектор на туризма получава финансова подкрепа в размер на 25,6 милиона евро, така че хората, които са били заети в туризма и са останали без работа, могат да бъдат отново наети на работа.



The crisis caused by the Coronavirus disease puts pressure on the Bulgarian labour market. The country has the lowest labour costs in the European Union.

LABOUR MARKET

The coronavirus pandemic has exacerbated structural problems in Bulgaria, such as long-term unemployment. The introduction of dual vocational education offers a solution.

Until 2019, economic growth in Bulgaria created jobs. Unemployment was steadily declining. However, real gross domestic product (GDP) is expected to decline by 7.2% in 2020, mainly due to the effects of the coronavirus crisis. Starting from this low level, real GDP is expected to increase again by about 6 percent in 2021, according to the European Commission forecasts.

High long-term unemployment rates, low employment rates and inadequate qualifications indicate that the major structural challenges facing the labour market and the education policy will persist in the future. The general implementation of a dual vocational education system could help in this situation.

THE STRUCTURE OF THE LABOUR MARKET IS CHANGING

The outflow of skilled labour force and the generally declining working-age population pose a risk to the long-term growth of the Bulgarian economy. On the one hand, this adds to the problem of shortage of qualified professionals. On the other hand, this demographic situation also offers opportunities to reduce unemployment in the country.

German companies are trying to address the issue of skilled workers through internal training. The **German-Bulgarian Chamber of Industry and Commerce**  also actively supports the implementation of elements of the German system of dual vocational education in Bulgaria. Most Bulgarian professionals speak English or German. The good foreign language skills of the population, combined with the low level of payment, make Bulgaria an attractive place for outsourcing of customer service centres, call centres and IT services.

THE GOVERNMENT EXTENDS THE DEADLINE FOR PART-TIME WORK PAYMENTS

To mitigate the negative effects of the coronavirus pandemic on employers and workers, at the end of March 2020, the government introduced the measure 60/40. Under this measure, the National Social Security Institute pays employees 60 percent of their contribution basis and the employer's share. Until the end of June 2020, only companies from the retail sectors (excluding car trade), road transport, passenger and air transport, hotels and restaurants, tourism and self-employed artists were eligible for this measure.

As from July 1, 2020, the measure 60/40 has a new format which will be applied until September 30, 2020. Employers from all economic sectors who can prove a drop in turnover by 20 percent are eligible to receive assistance. The measure does not encompass agriculture and fisheries, finance and insurance, public administration, training, health and social activities. By mid-June 2020, under the measure 60/40, the government had paid about EUR 45.5 million to about 7,660 companies, which covered 205,000 salaries.

ABSCHNITT #3 | ЧАСТ №3 | CHAPTER #3

This corresponds to approx. 9 percent of the original amount of approx. EUR 500 million, which was planned at the beginning of the crisis.

The aid under the measure 60/40 for employers and the self-employed in the transport and tourism sector will increase by EUR 148 per month, so as to reach 80/20 percent of the contribution basis. Funding

is provided for not more than six months under the Operational Program (OP) "Human Resources Development 2014 - 2020." EUR 20.5 million is provided. The strategically important tourism sector receives financial support of EUR 25.6 million, which will ensure that people who were employed in tourism and lost their jobs are re-employed.

ALLGEMEINE ARBEITSMARKTDATEN (2019) | ОБЩИ ДАННИ ЗА ПАЗАРА НА ТРУДА (2019) | GENERAL LABOUR MARKET DATA (2019)

Bevölkerung (in Mio.) Население (млн.) Population (million)	6,95
Erwerbspersonen (Bevölkerung älter als 15 und jünger als 65 Jahre, in Mio.) Население в трудоспособна възраст (между 15 и 65 години, млн.) Working-age population (between 15 and 65 years old, million)	3,2
Erwerbstätige (in Mio.) Заети лица (млн.) Employed persons (million)	3,1
Arbeitslosenquote, offizielle (in %, nach ILO-Definition) Безработица, официална (в %, съгласно дефиницията на МОТ) Unemployment, official (in%, according to the ILO definition)	4,2
Analphabetenquote (in %) Неграмотност (в %) Illiteracy (%)	1,7
Universitätsabschluss (in %) *) Висшисти (в %) *) Higher education graduates (%) *)	19,6

*) Stichtag: 1. Februar 2011 (Volkszählung) | Референтна дата: 1 февруари 2011 (преброяване на населението) | Reference date: February 1, 2011 (census)

Quelle: Nationales Statistikamt (NSI), Stand: Juni 2020 | Източник: Национален статистически институт (НСИ), юни 2020 | Source: National Statistical Institute (NSI), June 2020

Über die wichtigsten Arbeitsmarktkennzahlen informieren die **staatliche Beschäftigungsagentur** in Sofia in bulgarischer Sprache und **das Nationale Statistikamt** in englischer Sprache.

ARBEITSLOSIGKEIT STIEG DEUTLICH

Im Zuge der Covid-19-Pandemie stieg die Arbeitslosenrate von 4,2 auf 7,0 Prozent (2020). Viele bulgarische Arbeitnehmer im Ausland sind in die Heimat zurückgekehrt. Den größten Verlust von Arbeitsplätzen gab es wegen Einschränkungen und Schließungen im Dienstleistungssektor. Laut Prognose der Europäischen Kommission wird die Arbeitslosenquote 2021 voraussichtlich auf 5,8 Prozent abnehmen. Am stärksten von der Beschäftigungskrise betroffen sind die Wirtschaftsbereiche Tourismus, Transport, Handel und in manchen Sparten auch Produktionsbetriebe. Andererseits steigt die Nachfrage nach Kurierdiensten und Kurzarbeit. Die IT-Branche gilt zudem nicht nur als krisenresistent, sondern als Gewinner.

PERSONALSUCHE ONLINE IST KEIN PROBLEM

In Bulgarien ist es üblich, Personal über Referenzen oder persönliche Kontakte, über Internetportale und manchmal auch über Arbeitsämter zu suchen. Die Online-Stellenbörsen bieten meist umfangreich Stellenangebote, aber auch Stellengesuche.

Online-Stellenbörsen bieten meist Annoncen in Bulgarisch oder Englisch:

- [Jobs.bg](#) (Bulgarisch, Englisch)
- [JobTiger](#) (Bulgarisch, Englisch)
- [Karieri.bg](#) (für höhere Positionen; Bulgarisch, Englisch)
- [Rabota.bg](#) (Bulgarisch)
- [Zaplata.bg](#) (Bulgarisch, Englisch, Russisch)
- Stellenbörse der **Beschäftigungsagentur** (Bulgarisch, Englisch).

Wenn es um höher qualifizierte Stellenangebote geht, suchen Arbeitgeber auch über das Netzwerk [LinkedIn.com](#).

Es gibt an Universitäten in Sofia (Technische Universität Sofia, Universität für Architektur, Bauingenieurwesen und Geodäsie, Universität für Chemische Technologie und Metallurgie) deutschsprachige Studiengänge. Qualifizierungsmöglichkeiten für junge Erwachsene ab 16 Jahren sowie für arbeitslose und beschäftigte Erwachsene auf Basis ihrer Spezialisierung bieten fünf **bulgarisch-deutsche Berufsbildungszentren** an. Es können zusätzliche berufliche Kompetenzen in 86 Berufen erworben werden. Die Berufsbildungszentren besitzen eine **Lizenz der Nationalen Agentur für berufliche Aus- und Weiterbildung**.

Von Günter Maier | Sofia

Информация за основните показатели на пазара на труда може да се получи от **Агенцията по заетостта** на български език и от **Националния статистически институт** на английски език.

БЕЗРАБОТИЦАТА ЗНАЧИТЕЛНО НАРАСНА

По време на пандемията от Covid-19 равнището на безработица се е повишило от 4,2 на 7,0% (2020 г.). Много българи, работещи в чужбина, се завърнаха в родината. Най-голяма загуба на работни места претърпя секторът на услугите поради ограниченията и

затварянето на страната. Според прогнозата на Европейската комисия се очаква през 2021 година равнището на безработица да намалее до 5,8 процента. Най-силно засегнати от кризата със заетостта са икономическите отрасли на туризма, транспорта, търговията, а в някои отрасли и производствените предприятия. От друга страна търсенето на куриерски услуги и работа на непълно работно време се увеличи. Освен това се смята, че ИТ-секторът не само е устойчив, но и ще спечели от кризата.

ТЪРСЕНЕТО НА РАБОТНИЦИ И СЛУЖИТЕЛИ ОНЛАЙН НЕ Е ПРОБЛЕМ

В България е обичайно, работници и служители да се търсят чрез препоръки или лични контакти, чрез интернет портали и понякога чрез бюрата по труда. Уебстраниците за намиране на работа предлагат голям брой работни места, но съдържат също така и обяви от търсещи работа.

Уебстраниците за намиране на работа обикновено съдържат обяви на български и на английски език:

- [Jobs.bg](#) (български, английски)
- [JobTiger](#) (български, английски)
- [Karieri.bg](#) (за по-високи позиции, български, английски)
- [Rabota.bg](#) (български)
- [Zaplata.bg](#) (български, английски, руски)

- Трудова борса на [Агенцията по заетостта](#) (български, английски).

Когато става дума за предлагане по-високо квалифицирана работа, работодателите използват и мрежата [LinkedIn.com](#).

В софийските университети (Технически университет - София, Университет по архитектура, строителство и геодезия, Университет по химически технологии и металургия) се предлагат специалности с обучение на немски език. Възможности за квалификация за младежи над 16 години, както и за безработни и заети лица, предлагат и пет [българо-германски центъра за професионално образование](#). В тях могат да бъдат придобити допълнителни професионални умения в 86 професии. Центровете за професионално обучение са лицензирани от [Националната агенция за професионално образование и обучение](#).

Автор: Гюнтер Майер | София



Information on the main labour market indicators can be obtained from the [Employment Agency](#) in the Bulgarian language and from the [National Statistical Institute](#) in English.

UNEMPLOYMENT HAS INCREASED SIGNIFICANTLY

During the Covid-19 pandemic, the unemployment rate rose from 4.2 to 7.0% (2020). Many Bulgarians working abroad returned home. The service sector suffered the biggest job losses were due to the restrictions imposed and the closure of the national borders. According to the forecast of the European Commission, the unemployment rate is expected to fall to 5.8 percent in 2021. The economic sectors of tourism, transport, trade and manufacturing enterprises in some industries are the hardest hit by the employment crisis. On the other hand, the demand for courier services and part-time work has grown. Furthermore, it is believed that the IT sector is not only sustainable, but will also benefit from the crisis.

FINDING WORKERS AND EMPLOYEES ONLINE IS NOT A CHALLENGE

In Bulgaria, it is for common workers and employees to be sought through references or personal contacts, through Internet portals, and sometimes through the employment offices. Employment web sites offer a large number of jobs, but also contain ads from job seekers.

Job search websites usually offer ads in Bulgarian and in English:

- [Jobs.bg](#) (Bulgarian, English)
- [JobTiger](#) (Bulgarian, English)
- [Karieri.bg](#) (for higher positions, Bulgarian, English)
- [Rabota.bg](#) (Bulgarian)
- [Zaplata.bg](#) (Bulgarian, English, Russian)
- Labour Exchange of the [Employment Agency](#) (Bulgarian, English).

When it comes to offering more skilled jobs, employers also use the [LinkedIn.com](#) network.

Universities in Sofia (Technical University - Sofia, University of Architecture, Civil Engineering and Geodesy, University of Chemical Technology and Metallurgy) offer courses with training in the German language. Qualification opportunities for young people over 16 years of age, as well as for the unemployed and the employed, are also offered by five [Bulgarian-German vocational education centres](#). Additional professional skills can be acquired there in 86 vocations. The vocational training centres are licensed by the [National Agency for Vocational Education and Training](#).

Author: Günter Maier | Sofia

Lohnkosten

Bedingt durch den Konjunkturrückgang infolge der Coronakrise werden in Bulgarien die Löhne und Gehälter mittelfristig nur gering ansteigen.

Seit Anfang 2020 beträgt der monatliche Mindestlohn in Bulgarien 610 Lew. Das sind umgerechnet rund 312 Euro (1 Euro = 1,9558 Lew; fester Wechselkurs). In einem mittelfristigen nicht verbindlichen Haushaltsentwurf des Finanzministeriums für 2020 bis 2022 ist vorgesehen, dass er ab 2021 auf 650 Lew angehoben wird und im Jahr 2022 unverändert bleibt.

LÖHNE UND GEHÄLTER

Bulgarien lag 2019 laut Eurostat mit durchschnittlich 6 Euro (2018: 5,40) Lohn- und Lohnnebenkosten je Stunde weiterhin an letzter Stelle in der EU. Nach vorläufigen Angaben des Statistikamtes waren die gesamten Lohn- und Lohnnebenkosten der Arbeitgeber pro Stunde

je Beschäftigtem im 4. Quartal 2019 um 11,9 Prozent höher als in der entsprechenden Vorjahresperiode. In der Industrie belief sich der Anstieg auf 10,5 Prozent, bei den Dienstleistungen auf 11,5 Prozent und im Baugewerbe auf 14,5 Prozent. Nach Angaben von Eurostat liegt Bulgarien damit im 4. Quartal 2019 beim Lohnanstieg an zweiter Stelle in der EU hinter Rumänien, wo die nominalen Arbeitskosten pro Stunde durchschnittlich um 12 Prozent gestiegen sind. Einer der Gründe ist die Erhöhung des Mindestlohns in der Region.

Lohnstatistiken können von real ausgezahlten Gehältern abweichen

Die offiziellen Lohnstatistiken sollten allerdings stets mit großer Vorsicht betrachtet werden. In der Privatwirtschaft kommt es immer noch vor, dass nur ein Teil des Lohns über eine ordentliche Lohnabrechnung bezahlt und damit statistisch erfasst wird. Barzuwendungen sind häufig, sodass das offiziell deklarierte Gehalt und das tatsächlich gezahlte deutlich voneinander abweichen können. Am ehesten dürften die statistischen Daten für den öffentlichen Sektor stimmen.

Работни заплати

Поради икономическия спад в резултат от кризата, предизвикана от коронавируса, работните заплати в България ще се увеличат много слабо в средносрочен план.

От началото на 2020 г. минималната месечна работна заплата в България е 610 лева. Това се равнява на около 312 евро (1 евро = 1.9558 лева; фиксиран курс). В средносрочния необвързващ проектобюджет на Министерството на финансите за 2020 – 2022 г. се планира тя да бъде увеличена на 650 лева от 2021 г. и да остане непроменена през 2022 г.

РАБОТНИ ЗАПЛАТИ

Според Евростат през 2019 г. България все още заема последно място в ЕС с разходи за труд и социално осигуряване заплати от средно 6 евро (2018: 5,40) на час. Според предварителната информация на НСИ общите разходи на работодателите за работни заплати и социално осигуряване за един човекочас през четвъртото

тримесечие на 2019 г. са били с 11,9% по-високи отколкото за съответния период на предходната година. В промишлеността увеличението е с 10,5%, в услугите с 11,5%, а в строителството 14,5%. Според данните на Евростат България е на второ място в ЕС по увеличение на работните заплати през четвъртото тримесечие на 2019 г. след Румъния, където номиналните почасови разходи за труд са нараснали средно с 12 процента. Една от причините за това е увеличението на минималната работна заплата в региона.

Статистическите данни за заплащането на труда биха могли да се различават от реалното заплащане.

Към официалните статистики за заплащането на труда винаги трябва да се подхожда много предпазливо. В частния сектор все още се случва само част от заплатата да се изплаща надлежно, чрез фиш и само това да се подава за статистическа обработка. Често се извършват плащания на ръка, така че официално декларираната заплата и това, което всъщност е изплатено, могат да се различават. Статистическите данни за публичния сектор по всяка вероятност отговарят на действителността.

Wages and Salaries

Due to the economic downturn resulting from the crisis caused by the Coronavirus disease, wages and salaries in Bulgaria will increase very slightly in the medium term.

As from the beginning of 2020, the minimum monthly salary in Bulgaria is BGN 610. This amounts to about EUR 312 (EUR 1 = BGN 1.9558; fixed exchange rate). The medium-term unbound draft budget of the Ministry of Finance for 2020–2022, plans for the minimum monthly salary to be increased to BGN 650 in 2021 and to remain unchanged in 2022.

WAGES AND SALARIES

According to Eurostat, in 2019 Bulgaria still ranks last in the EU in terms of labour costs and social security salaries of an average of EUR 6 (2018: 5.40) per hour. According to preliminary information of the

NSI, the total expenditures of employers for wages and social security per man-hour in the fourth quarter of 2019 were by 11.9% higher than for the corresponding period of the previous year. In industry the rise was by 10.5%, in services by 11.5% and in construction by 14.5%. According to Eurostat, Bulgaria ranks second in the EU in terms of wage increases in the fourth quarter of 2019 after Romania, where nominal hourly labour costs went up by an average of 12 percent. One of the reasons for this is the increase in the minimum wage in the region.

Statistics on payment of labour could differ from actual wages.

Official statistics on payment of labour should always be approached with great caution. In the private sector, it still happens that only part of the salary is paid properly, with a pay slip, and only that part is submitted for statistical processing. 'Envelope wages' are often paid, so the officially declared salary and what is actually paid may differ. Statistics on public sector most likely corresponds to reality.

ENTWICKLUNG DER DURCHSCHNITTlichen BRUTTOMONATSLÖHNE | РАЗВИТИЕ НА СРЕДНАТА БРУТНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА | EVOLUTION OF THE AVERAGE GROSS MONTHLY SALARY

	2016	2017	2018	2019
Nominal (in Lew) Номинална стойност (в лева) Nominal value (in BGN)	948	1.037	1,146	1,274
Nominal (in Euro) ¹⁾ Номинална стойност (в лева) ¹⁾ Nominal value (in EUR) ¹⁾	485	530	586	651
Reale Veränd (in %) ²⁾ Реално изменение (в %) ²⁾ Actual change (in %) ²⁾	8,0	9,4	10.5	11.1

1) fester Wechselkurs: 1 Euro = 1,95583 Lew; 2) gegenüber Vorjahr bezogen auf Landeswährung | 1) фиксиран курс: 1 евро = 1,95583 лева; 2) спрямо предходната година, в национална валута | 1) fixed exchange rate: EUR 1 = BGN 1.95583; 2) compared to the previous year, in national currency

Quelle: NSI, Stand: Juni 2020 | Източник: НСИ, юни 2020 | Source: NSI, June 2020

Die Löhne und Gehälter schwanken je nach Branche stark. Sie hängen unter anderem von der Position, der Qualifikation und der Dauer der Betriebszugehörigkeit der Beschäftigten sowie von dem Unternehmen, der Unternehmensgröße, der Herkunft des Unternehmens (Inland oder Ausland) und der Region ab.

Работните заплатите варират значително в зависимост от отрасъла. Те зависят, наред с всичко друго и от позицията, квалификацията и стажа на служителите, както и от компанията, големината ѝ, това, дали е местна или чуждестранна и от региона.

Wages vary considerably depending on the industry sector. Among other things, they depend on the position, qualifications and experience of the employees, as well as on the company, its size, whether it is local or foreign, and the region.

DURCHSCHNITTliche BRUTTOMONATSLÖHNE NACH REGION | СРЕДНАТА БРУТНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА ПО РЕГИОНИ | THE AVERAGE GROSS MONTHLY SALARY BY REGION

	2019 (in Landeswährung) 2019 (в местна валута) 2019 (in local currency)	Veränderung 2019/18 (in %) изменение 2019/18 (в %) Change 2019/18 (in %)	2019 (in Euro) ¹⁾ 2019 (в евро) ¹⁾ 2019 (in EUR) ¹⁾
Landesdurchschnitt Средно за страната Average for the country	1.274	11,1	651
Sofia София Sofia	1.741	9,8	890
Südwest (darunter auch Sofia) Югозападен район (включващ и София) Southwestern region (including Sofia)	1.582	10,4	809
Nordwest Северозападен район North-western region	989	11,0	506
Nordzentral Северен централен район North central region	1.033	13,0	528
Nordost Североизточен район North-eastern region	1.100	9,4	562
Südost Югоизточен район South-eastern region	1.066	9,1	545
Südzentral Южен централен район South central region	1.026	11,3	524

1) fester Wechselkurs: 1 Euro = 1,95583 Lew | 1) фиксиран курс: 1 евро = 1,95583 лева | 1) fixed exchange rate: EUR 1 = BGN 1.95583

Quelle: NSI, Stand: Juni 2020 | Източник: НСИ, юни 2020 | Source: NSI, June 2020

Aussagekräftiger als die Daten des Statistikamtes dürften für internationale Arbeitgeber die Angaben von Personalberatern sein. Im Gegensatz zu den Zahlen des Statistikamtes können die Gehaltsangaben der Personalberater überhöht angesetzt sein, da diese hauptsächlich mit ausländischen Unternehmen arbeiten, die meist deutlich mehr bezahlen als einheimische.

За чуждестранните работодатели информацията, която предоставят консултантите за подбор на кадри, би могла да бъде по-интересна и съдържателна отколкото данните на НСИ. За разлика от данните на НСИ, данните за работните заплатите, давани от консултантите за подбор на кадри, могат да се окажат завишени, тъй като тези консултанти работят предимно с чуждестранни компании, които обикновено предлагат значително по-високо заплащане от местните.

The information provided by recruitment consultants could be more interesting and meaningful for foreign employers than NSI data. Unlike NSI data, wages provided by recruitment consultants may be inflated, as these consultants work mainly with foreign companies, which usually offer significantly higher pay than domestic ones.

DURCHSCHNITTliche BRUTTOMONATSLÖHNE NACH BRANCHEN | СРЕДНАТА БРУТНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА ПО ОТРАСЛИ |
 THE AVERAGE GROSS MONTHLY SALARY BY SECTORS

	2019 (in Landeswährung) 2019 (в местна валута) 2019 (in local currency)	Veränderung 2019/18 (in %) изменение 2019/18 (в %) Change 2019/18 (in %)	2019 (in Euro) ¹⁾ 2019 (в евро) ¹⁾ 2019 (in EUR) ¹⁾
Insgesamt Общо Total	1,274	11,1	651
Land-, Forst-, Fischwirtschaft Селско и горско стопанство и риболов Agriculture, forestry and fishing	1,000	10,5	511
Bergbau Добивна промишленост Mining industry	1,786	6,7	913
Verarbeitende Industrie Преработвателна промишленост Processing industry	1,127	10,2	576
Energie- und Gaswirtschaft Енергетика и производство на газ Energy and gas production	2,044	8,0	1,045
Wasserwirtschaft, Abfallmanagement Водно стопанство, управление на отпадъците Water management, waste management	1,015	6,5	519
Bauwirtschaft Строителство Construction	990	7,2	506
Handel, Reparaturen von Kfz und Motorrädern Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети Trade and repair of cars and motorcycles	1,127	9,0	576
Beherbergungs- und Gaststättengewerbe Хотелиерство и ресторантьорство Hotel and restaurant business	767	11,9	392
Transport, Lagerung, Nachrichtenübermittlung Транспорт, складова дейност съобщителна дейност Transport, warehousing communications activity	1,171	14,4	599
IKT ИКТ ICT	3,063	10,2	1,566
Finanzdienstleistungen Финансови услуги Financial services	2,105	7,8	1,076
Immobilienwirtschaft Недвижими имоти Real Estate	1,152	6,4	589

1) fester Wechselkurs: 1 Euro = 1,95583 Lew | 1) фиксиран курс: 1 евро = 1,95583 лева | 1) fixed exchange rate: EUR 1 = BGN 1.95583

Quelle: NSI, Stand: Juni 2020 | Източник: НСИ, юни 2020 | Source: NSI, June 2020

BRUTTOLOHNE (PRODUKTION) 2020 ¹⁾ | БРУТНА МЕСЕЧНА ЗАПЛАТА (ПРОИЗВОДСТВО) 2020 ¹⁾ |
GROSS MONTHLY SALARY (PRODUCTION) 2020 ¹⁾

	2020 (in Euro) ^{3),4)} 2020 (в евро) ^{3),4)} 2020 (in Euro) ^{3),4)}
Angelernte Arbeiterin (Tätigkeiten, die in wenigen Tagen zu erlernen sind und für die keine spezielle Berufsausbildung notwendig ist) ²⁾ Обучен работник (дейности, които могат да се усвоят за няколко дни и за които не е необходимо специално професионално образование) ²⁾ Trained worker (activities that can be mastered in a few days and do not require special vocational training) ²⁾	350 bis 550 350 до 550
Mitarbeiterin, die unter Aufsicht Tätigkeiten ausführt, für die eine mehrjährige Berufsausbildung erforderlich ist Работник, който извършва дейности под надзор, за които е необходимо няколко годишно професионално образование Worker who performs activities under supervision that require several years of vocational training	500 bis 900 500 до 900
Ausgebildete Mitarbeiterin mit mehrjähriger, praktischer Berufserfahrung, die Aufgaben zuverlässig ohne Aufsicht durchführen und Fertigungsprozesse einrichten kann Обучен работник с многогодишен практически професионален опит, който надеждно изпълнява задачи без надзор и може да настройва производствени процеси Trained worker with many years of practical professional experience who reliably performs tasks without supervision and can adjust production processes	750 bis 1.400 750 до 1.400
Mitarbeiterin mit mehrjähriger Erfahrung und Leitungsbefugnis, die als Vorarbeiterin die Arbeit von Produktionsbereichen verantwortet Работник с многогодишен опит и ръководни правомощия, която като ръководител бригада отговаря за работата в определени производствени звена Worker with many years of experience and managerial powers who as a team leader is responsible for work in certain production units	1.300 bis 2.700 1.300 до 2.700

1) Schichtzuschläge, Zuschläge für Überstunden und Arbeit an Feiertagen inklusive; 2) zur besseren Lesbarkeit wird in dieser Tabelle bei den Berufsbezeichnungen die jeweilige Begrifflichkeit für die männliche und die weibliche Form verwendet | 1) с включени надбавки за работа на смени, надбавки за извънреден труд и работа през празничните дни; 2) с цел по-лесно четене в таблицата е използвана формата за мъки род, която обаче включва както мъжете работници, така и жените работници | 1) including shift allowances, overtime allowances and holiday work; 2) in order to make it easier to read, the table uses the masculine form, which, however, includes both male and female workers.

Quelle: Dr. Pendl & Dr. Piswanger Bulgaria EOOD, Stand: Juni 2020; 3) die großen Spannen erklären sich unter anderem durch die Branche, Unternehmensgröße und die Region; 4) fester Wechselkurs: 1 Euro = 1,95583 Lew | Източник: Д-р Пендл & д-р Писвангер България ЕООД, юни 2020; 3) големият диапазон се дължи на отрасъла, големината на предприятието и региона; 4) фиксиран курс: 1 евро = 1,95583 лева | Source: Dr. Pendl & Dr. Piswanger Bulgaria EOOD, June 2020; 3) the wide range is due to the industry, the size of the enterprise and the region; 4) Fixed exchange rate: EUR 1 = BGN 1.95583

WEITERE LOHNBESTANDTEILE

Die Erwerbstätigen erhalten auch im Jahr 2020 in vielen Fällen vom Arbeitgeber monatlich einen Lebensmittelcoupon (voucher for food) im Wert von bis zu 60 Lew (rund 31 Euro). Diese Lebensmittelgutscheine können die Beschäftigten in vielen Supermärkten und Restaurants einlösen. Die Gutscheine sind von der Steuer befreit. Um die Steuerminderereinnahmen zu deckeln, setzt das Finanzministerium jedoch eine jährliche Obergrenze für den Gesamtwert aller Voucher fest. Sie liegt für 2020 bei 350 Millionen Lew, umgerechnet 179 Millionen Euro.

SOZIALVERSICHERUNGSBEITRÄGE

Seit 1. Januar 2003 gilt eine Einteilung der Arbeitsbedingungen in die Kategorien I (schwere Arbeitsbedingungen), II (erschwerter Arbeitsbedingungen) und III (normale und leichte Arbeitsbedingungen). Für Beschäftigte der Kategorien I und II gilt eine Pflicht zur ergänzenden Rentenversicherung in Berufsrentenfonds. Diese Beiträge zahlt der Arbeitgeber allein. Die sozialversicherungspflichtige Höchstgrenze blieb 2020 bei 3.000 Lew (rund 1.534 Euro). Die sozialversicherungspflichtige Mindestgrenze ist für die verschiedenen Branchen und Berufsgruppen unterschiedlich.

ДРУГИ КОМПОНЕНТИ НА РАБОТНАТА ЗАПЛАТА

И през 2020 г. работниците и служителите на много места ще получат от своите работодатели и месечни ваучери за хранителни стоки на стойност до 60 лева (около 31 евро). Тези ваучери за храна могат да бъдат използвани от служителите в много супермаркети и ресторанти. Ваучерите са освободени от данък. За да ограничи намалените данъчни приходи обаче, Министерството на финансите определя годишна горна граница за общата стойност на всички ваучери. За 2020 г. Тази стойност е 350 милиона лева, което е равностойността на 179 милиона евро.

ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ

От 1 януари 2003 г. условията на труд са разделени на категории - I (тежки условия на труд), II (усложнени условия на труд) и III (нормални и леки условия на труд). За служителите в категории I и II е предвидено задължение за допълнително пенсионно осигуряване в професионален пенсионен фонд. Вноските в този фонд се заплащат изцяло от работодателя. Максималният осигурителен доход остана през 2020 г. на 3000 лева (около 1534 евро). Минималният осигурителен праг е различен за различните отрасли и професионални групи.

OTHER ELEMENTS OF THE SALARY

In 2020, employees in many places will continue to receive monthly food vouchers worth up to BGN 60 (about EUR 31) from their employers. These food vouchers can be used by employees in many supermarkets and restaurants. Vouchers are exempt from tax. However, in order to limit the reduced tax revenues, the Ministry of Finance sets an annual ceiling on the total value of all vouchers. For 2020, this value is BGN 350 million, which is the equivalent of EUR 179 million.

SECURITY CONTRIBUTIONS

Since January 1, 2003, working conditions have been divided into the following categories – I (severe working conditions), II (complicated working conditions) and III (normal and light working conditions). For the employees in categories I and II there is an obligation for additional pension insurance in an occupational pension fund. The contributions to this fund are paid in full by the employer. In 2020, the maximum contribution basis remained at the level of BGN 3 000 (about EUR 1 534). The minimum contribution basis is different for various sectors and occupational groups.

SOZIALBEITRÄGE 2020: ARBEITGEBER- UND ARBEITNEHMERANTEILE (IN %) | СОЦИАЛНИ ОСИГУРОВКИ 2020: ДЯЛОВЕ НА РАБОТОДАТЕЛЯ И НА СЛУЖИТЕЛЯ (В %) | SOCIAL SECURITY CONTRIBUTIONS 2020: EMPLOYER'S AND EMPLOYEE'S SHARES (IN %)

	Arbeitgeber Работодател Employer	Arbeitnehmer Служител Employee	Gesamt Общо Total
1. Rentenversicherung Пенсионно осигуряване Pension insurance			
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum bis 31.12.59 Родени до 31.12.59 Born until 31.12.59			
III Kategorie Arbeit III категория труд III work category	13,72	10,58	24,3
I und II Kategorie Arbeit I и II категория труд I and II work category	16,72	10,58	27,3
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum ab 1.01.60 Родени след 1.01.60 Born after 1.01.60			
III Kategorie Arbeit III категория труд III work category	10,92	8,38	19,3
I und II Kategorie Arbeit I и II категория труд I and II work category	13,92	8,38	22,3
2. Ergänzende obligatorische Rentenversicherung Допълнително задължително пенсионно осигуряване Additional mandatory pension insurance			
2.1. Universaler Rentenfonds Универсален пенсионен фонд Universal pension fund			
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum bis 31.12.59 (I, II, III Kategorie Arbeit) Родени до 31.12.59 (I, II, III категория труд) Born before 31.12.59 (I, II, III work category)	0	0	0
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum ab 1.01.60 (I, II, III Kategorie Arbeit) Родени след 1.01.60 (I, II, III категория труд) Born after 1.01.60 (I, II, III work category)	2,8	2,2	5,0
2.2 Berufsrentenfonds Професионални пенсионни фондове Occupational pension funds			
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum bis 31.12.59 Родени до 31.12.59 Born before 31.12.59			
III Kategorie Arbeit III категория труд III work category	0	0	0
I Kategorie Arbeit I категория труд I work category	12,0	0	12,0
II Kategorie Arbeit II категория труд II work category	7,0	0	7,0
Arbeitnehmer mit Geburtsdatum ab 1.01.60 Родени след 1.01.60 Born after 1.01.60			
III Kategorie Arbeit III категория труд III work category	0	0	0
I Kategorie Arbeit I категория труд I work category	12,0	0	12,0
II Kategorie Arbeit II категория труд II work category	7,0	0	7,0
3. Krankenversicherung ¹⁾ Здравно осигуряване ¹⁾ Health insurance ¹⁾	4,8	3,2	8
4. Abgabe für Lohnfortzahlung im Krankheitsfall und Mutterschaftsschutz ¹⁾ Осигуряване за общо заболяване и майчинство ¹⁾ General sickness and maternity insurance ¹⁾	2,1	1,4	3,5
5. Arbeitslosenversicherung ¹⁾ Осигуряване срещу безработица ¹⁾ Unemployment insurance ¹⁾	0,6	0,4	1,0
6. Arbeitsunfall- und -Berufskrankheitsversicherung ^{1), 2)} Осигуряване за трудова злополука и професионална болест ^{1), 2)} Insurance against accidents at work and occupational diseases ^{1), 2)}	0,4 bis 1,1	0	0,4 до 1,1

1) für alle Arbeitnehmer; 2) abhängig von der Risikostufe | 1) за всички работещи; 2) в зависимост от степента на риск | 1) for all employees; 2) depending on the degree of risk

Quelle: Nationales Sozialversicherungsinstitut, Stand: Juni 2020 | Източник: НСИ, юни 2020 | Source: National Social Security Institute, June 2020

Arbeitsrecht

Rechtsgrundlagen sind das Bulgarische Arbeitsgesetzbuch (ArbGB) und das Sozialversicherungsgesetzbuch (SGB). Beide Dokumente gibt es in Bulgarisch und in englischer Übersetzung.

GESETZLICHE REGELUNGEN AUF EINEN BLICK

Vergütung: Individuell oder kollektiv durch Branchentarifvertrag geregelt

Mindestlohn, monatlich: 610 Lew (312 Euro) ¹⁾

Wochenarbeitszeit: 40 Stunden (Art. 136 ArbGB)

Zulässige Überstunden im Regelfall (unbezahlt): Wochenarbeitszeit von 48 Stunden darf nicht überschritten werden (Art. 136a Abs. 2 u.3 ArbGB) ²⁾

Weitere zulässige Überstunden in Ausnahmesituationen (bezahlt): Insgesamt maximal 150 Stunden je Kalenderjahr, dabei laut Art. 146 Abs. 1 u. 2 ArbGB nicht mehr als: 30 Stunden am Tag

oder 20 Stunden Nachtarbeit innerhalb eines Kalendermonats, 6 Stunden am Tag oder 4 Stunden Nachtarbeit innerhalb einer Kalenderwoche, 3 Stunden am Tag oder 2 Stunden in der Nacht an zwei aufeinanderfolgenden Arbeitstagen

Gesetzliche Feiertage: 14 Tage (Art. 154 Abs. 1 ArbGB)

Urlaubsanspruch pro Jahr: Mindestens 20 Arbeitstage (Art. 155 Abs. 4 ArbGB)

Lohnfortzahlung im Krankheitsfall: Der Arbeitnehmer erhält für die ersten drei Krankheitstage 70 Prozent der durchschnittlichen Vergütung durch den Arbeitgeber. Für weitere Krankheitstage zahlt das Nationale Versicherungsinstitut bei zeitweiliger Arbeitsunfähigkeit 80 Prozent und bei berufsbedingter Krankheit 90 Prozent der durchschnittlichen Vergütung, auf die Sozialversicherungsbeiträge gezahlt wurden oder bezahlt werden müssen (Art. 40 bis 42 Sozialversicherungsgesetzbuch)

Probezeit: bis zu 6 Monaten

Трудово право

Основни актове са Кодексът на труда (КТ) и Кодексът за социално осигуряване (КСО). И двата документа съществуват както на български, така и в превод на английски език.

ПРАВНА УРЕДБА НАКРАТКО

Възнаграждение: индивидуално или колективно, уредено чрез браншови колективен трудов договор

Минимална работна заплата, месечна: 610 лева (312 евро) ¹⁾

Работни часове седмично: 40 часа (чл. 136 КТ)

Допустим извънреден труд (неплатен): седмичното работно време не трябва да се надвишава 48 часа (чл. 136а, параграфи 2 и 3 КТ) ²⁾

Допълнителен допустим извънреден труд в изключителни ситуации (платен): общо не повече от 150 часа за календарна

година, съгласно чл.146, параграфи 1 и 2 КТ не повече от: 30 часа дневен или 20 часа нощен труд за един календарен месец, 6 часа на ден или 4 часа нощен труд за една календарна седмица, 3 часа на ден или 2 часа нощен труд в два последователни работни дни

Официални празници: 14 дни (чл. 154, ал. 1 КТ)

Право на годишен отпуск: не по-малко от 20 работни дни (чл. 155, ал. 4 КТ)

Парично обезщетение вместо възнаграждение в случай при общо заболяване: Служителят получава от работодателя 70 процента от средното възнаграждение за първите три дни на заболяването. За следващите болнични дни Националният осигурителен институт заплаща при временна нетрудоспособност 80 процента, а при професионално заболяване 90 процента от средния осигурителен доход, върху който са внесени или са дължими осигурителни вноски (членове 40 до 42 КСО)

Срок за изпитване: до 6 месеца

Labour Law

The basic acts are the Labour Code (LC) and the Social Security Code (SSC). Both documents exist both in Bulgarian and in English translation.

THE LEGAL FRAMEWORK IN BRIEF

Remuneration: individual or collective, regulated by a branch collective labour agreement

Minimum salary, monthly: BGN 610 (EUR 312) ¹⁾

Working hours per week: 40 hours (Art. 136, LC)

Permissible overtime work (unpaid): weekly working time may not exceed 48 hours (Art. 136a, para 2 and 3, LC) ²⁾

Additional admissible overtime work in exceptional situations (paid): a total of not more than 150 hours per calendar year, according to Art. 146, para 1 and 2, LC not more than: 30 hours of

day- or 20 hours of night work for one calendar month, 6 hours of day- or 4 hours of night work for one calendar week, 3 hours of day- or 2 hours of night work in two consecutive working days;

Public holidays: 14 days (art. 154, para. 1, LC)

Right to annual leave: not less than 20 working days (Art. 155, para. 4, LC)

Financial compensation instead of remuneration in case of general illness: The employee receives from the employer 70 percent of the average salary for the first three days of illness. For the following sick days, the National Social Security Institute pays 80 percent in case of temporary incapacity for work, and 90 percent in case of occupational disease of the average contribution basis, on which social security contributions have been paid or are due (Articles 40 to 42, SSC)

Probation period: up to 6 months

¹⁾ seit Januar 2020; ²⁾ innerhalb von vier Monaten durch Freizeit auszugleichen (Art. 136a Abs. 4 ArbGB) | ¹⁾ от януари 2020 г.; ²⁾ да бъде компенсирано от свободно време в рамките на четири месеца (чл. 136а, ал. 4 ArbGB) | ¹⁾ from January 2020; ²⁾ to be compensated by free time within four months (Art. 136a, para. 4, LC)

Rechtsgrundlagen

Die Grundlagen des bulgarischen Arbeitsrechts sind das dortige Arbeitsgesetzbuch (im Folgenden: ArbGB) und das Sozialversicherungsgesetzbuch (SGB). Beide sind in bulgarischer und englischer Sprache beim **Ministeriums für Arbeit und Sozialpolitik** [abrufbar](#).

Das bulgarische ArbGB gilt in der Regel für ausländische Arbeitgeber und für in Bulgarien tätige Arbeitnehmer. Andere Vereinbarungen können geschlossen werden. Es ist jedoch zu beachten, dass bestimmte zwingende arbeitsrechtliche Vorschriften des bulgarischen Arbeitsrechts nicht ausgeschlossen werden können und Vereinbarungen niemals nachteilig von bulgarischen Regelungen abweichen dürfen.

NEUERLICHE ERGÄNZUNGEN

Die Regierung hat 2020 im **Amtsblatt Nr. 28/2020** [und Amtsblatt Nr. 44/2020](#) [die Möglichkeiten für Telearbeit und flexible Arbeitszeit erweitert](#). Der Arbeitgeber kann bei angekündigtem Notstand oder epidemiologischer Notlage für die Arbeitnehmer Homeoffice oder Telearbeit einführen (Art. 120b ArbGB), die Arbeit im Unternehmen oder in einem Teil davon oder für einzelne Arbeitnehmer während der ganzen Dauer des Notstandes oder teilweise bis zu dessen Aufhebung einstellen (Art. 120c Abs. 1 ArbGB). Der Arbeitgeber kann während des Notstandes (ganz oder teilweise) Teilzeit für die Beschäftigten festlegen, die in Vollzeit arbeiten (Art. 138a Abs. 2 ArbGB). Für die Zeit der Einstellung der Arbeit hat der Arbeitnehmer Anspruch auf seinen Bruttolohn (Art. 267a ArbGB). Der unbezahlte Urlaub (Art. 160 Abs. 1 ArbGB) bis zu 60 Arbeitstagen, der im Jahr 2020 in Anspruch genommen wurde, gilt als Berufserfahrung.

VERTRAGSABSCHLUSS

Der Arbeitsvertrag bedarf grundsätzlich der Schriftform (Art. 62 Abs. 1 ArbGB). Er darf nicht vom bulgarischen Arbeitsrecht abweichen bezüglich Mindestlohn, der Höchstdauer der Arbeitszeit, Pausenzeiten, Mindestdauer des bezahlten Urlaubs, Mindestkündigungsfristen, Mindestvorschriften für die Beendigung des Arbeitsvertrages sowie von den bestehenden Hygiene- und Arbeitsschutzvorschriften.

Laut Arbeitsgesetzbuch können Arbeitsverträge auf unbestimmte Zeit (unbefristet) oder für eine bestimmte Zeit (befristet) geschlossen werden (Art. 67 Abs. 1 ArbGB). Ein Arbeitsvertrag wird stets als unbefristet angesehen, wenn nicht explizit eine Befristung mit dem Arbeitnehmer vereinbart und im Vertrag niedergeschrieben wurde (Art. 67 Abs. 2 ArbGB). Ein unbefristeter Arbeitsvertrag kann grundsätzlich nicht in einen befristeten ohne ausdrückliche Zustimmung des Arbeitnehmers umgewandelt werden. Zur Wirksamkeit einer solchen Abrede ist erforderlich, dass die Änderung schriftlich festgehalten wird (Art. 67 Abs. 3 ArbGB). Befristete Arbeitsverträge können abgeschlossen werden (Art. 68 Abs. 1 ArbGB).

RECHTE UND PFLICHTEN DER VERTRAGSPARTEIEN

Innerhalb eines Kalenderjahres dürfen nicht mehr als 150 Überstunden angehäuft werden. Sie werden in bestimmten Ausnahmesituationen, und zwar nicht weniger als:

- 50 Prozent für Arbeit an Werktagen,
- 75 Prozent für Arbeit an Wochenenden,

- 100 Prozent für Arbeit an offiziellen Feiertagen,
- 50 Prozent für Arbeit, die bei Überschreitung der wöchentlichen oder anderweitig vereinbarten Arbeitszeit entsteht. Überstunden dürfen nur auf Anweisung des Arbeitgebers verrichtet werden.

In Unternehmen, die aufgrund ihrer Arbeitsprozesse flexible Arbeitszeiten zulassen, dürfen Arbeitszeitkonten geführt werden (Art. 139 Abs. 2 ArbGB). Für bestimmte Arbeitnehmergruppen kann der Arbeitgeber – nach Absprache mit den Arbeitnehmervertretern – sofern der Tarifvertrag dies nicht verbietet – sogenannte Open-End-Arbeitszeiten einführen. Für Teilzeitbeschäftigte sind diese Arbeitszeiten jedoch ausgeschlossen. Die Überstunden sind durch zusätzlich bezahlten Jahresurlaub und bei Arbeit an Feiertagen durch Überstundenzuschläge abzugelten (Art. 139a Abs. 7 ArbGB).

Nach achtmonatiger Betriebszugehörigkeit hat der Arbeitnehmer einen Anspruch auf bezahlten Urlaub (Art. 155 Abs. 1 und 2 ArbGB). Der Jahresurlaub darf nicht weniger als 20 Arbeitstage betragen (Art. 155 Abs. 4 ArbGB). Es gibt 14 gesetzliche und damit bezahlte **Feiertage** [\(Art. 154 ArbGB\)](#).

VERTRAGSBEENDIGUNG

Jegliche Vertragsbeendigung bedarf der Schriftform (Art. 335 ArbGB). Bei nicht eingehaltener Kündigungsfrist endet der Vertrag nach Ablauf der Restzeit der Kündigungsfrist. In den Fällen, in denen eine fristlose Kündigung erfolgt, ist das Arbeitsverhältnis mit Zugang der schriftlichen Feststellung über dessen Beendigung beendet (Art. 335 ArbGB).

Sofern nicht die in Art. 330 ArbGB genannten Gründe für eine fristlose Kündigung vorliegen, ist ein Arbeitgeber lediglich zu einer ordentlichen Kündigung nach Art. 328 ArbGB berechtigt. Für Arbeitnehmer und Arbeitgeber gilt dafür bei einem unbefristeten Vertrag eine Mindestfrist von 30 Tagen, sofern nicht anders vereinbart. befristetes Arbeitsverhältnis, so beträgt die Kündigungsfrist drei Monate (Art. 326 Abs. 2 ArbGB).

Eine ordentliche Kündigung setzt einen im Artikel 328 ArbGB geregelten betriebs-, personen- oder verhaltensbedingten Gründe voraus. Zusätzlich zu den in Art. 328 Abs. 1 ArbGB genannten Gründen nennt Art. 328 Abs. 2 ArbGB weitere Kündigungsgründe für Angestellte in Management-Positionen. Hier können im Arbeitsvertrag gesonderte Kündigungsgründe aufgenommen werden.

VERTRAGSBEENDIGUNG GEGEN ABFINDUNG

Als speziellen Beendigungstatbestand hält Art. 331 ArbGB rechtliche Lösungen bereit, die auf eine einvernehmliche Vertragsaufhebung gegen Zahlung einer Abfindung abzielen. Die Initiative für eine solche Vertragsaufhebung muss allerdings vom Arbeitgeber ausgehen. Äußert sich der Arbeitnehmer dazu nicht binnen sieben Tagen schriftlich, so gilt das Angebot als nicht angenommen. Bei Zustimmung durch den Arbeitnehmer beträgt die Abfindung mindestens das Vierfache seiner letzten Bruttovergütung. Die Abfindung muss innerhalb eines Monats ab dem Zeitpunkt der Beendigung des Arbeitsverhältnisses ausgezahlt werden. Geschieht dies nicht, so gilt der Arbeitsvertrag als weiterbestehend.

Von Günter Maier | Sofia

Правна основа

Основните актове в българското трудово право са Кодексът на труда (КТ) и Кодексът за социално осигуряване (КСО). И двата текста могат да бъдат намерени както на български, така и в превод на английски език на интернет-страницата на [Министерството на труда и социалната политика](#).

Кодексът на труда се прилага за чуждестранни работодатели и за служители, работещи в България. Могат да бъдат сключвани и допълнителни споразумения. Трябва обаче да се има предвид, че някои задължителни трудово правни разпоредби от българското трудово законодателство не могат да не бъдат спазени и че споразуменията никога не могат да се отклоняват от българските разпоредби по неблагоприятен начин.

ПОСЛЕДНИ ИЗМЕНЕНИЯ И ДОПЪЛНЕНИЯ

През 2020 г. чрез [Държавен вестник № 28/2020](#) и [Държавен вестник № 44/2020](#) правителството разшири възможностите за работа от разстояние и гъвкаво работно време. При обявено извънредно положение или обявена извънредна епидемична обстановка работодателят може да възлага на работника или служителя да извършва временно надомна работа и/или работа от разстояние. (чл. 120б КТ), да преустанови работата на предприятието, на част от предприятието или на отделни работници и служители за целия период или за част от него до отмяната на извънредното положение. (чл. 120в, ал. 1 КТ). По време на извънредна ситуация работодателят може да определи непълно работно време (изцяло или частично) за служители, които работят на пълно работно време (член 138а, ал. 2 КТ)

За времето на преустановяване на работата работникът или служителят има право на брутно си трудово възнаграждение. (чл. 267а КТ). Неплатеният отпуск (чл. 160, ал. 1, КТ) с продължителност до 60 работни дни, ползван през 2020 г., се зачита за трудов стаж.

СКЛЮЧВАНЕ НА ДОГОВОР

Като правило трудовият договор следва да бъде сключен писмена форма (чл. 62, ал. 1 КТ). Той не може да се отклонява от българското трудово законодателство по отношение на минималната работна заплата, максималната продължителност на работното време, времето за почивка, минималната продължителност на платения отпуск, минималните срокове за предизвестие, минималните изисквания за прекратяване на трудовия договор и съществуващите разпоредби относно хигиената и безопасността на труда.

Съгласно Кодекса на труда трудовите договори могат да се сключват за неопределен период (безсрочни) или за определен период (срочни) (чл. 67, ал. 1, КТ). Трудовият договор се счита за бесрочен, ако със служителя изрично не е договорен срок и той не е записан в договора (чл. 67, ал. 2 КТ). Безсрочен трудов договор не може да бъде преобразуван в срочен без изричното съгласие на работника или служителя. За да бъде действително такова споразумение, изменението трябва да бъде направено в писмена форма (чл. 67, ал. 3 КТ). Могат да се сключват срочни трудови договори (чл. 68, ал. 1 КТ).

ПРАВА И ЗАДЪЛЖЕНИЯ НА СТРАНИТЕ ПО ДОГОВОРА

В рамките на една календарна година не могат да се натрупват повече от 150 извънредни часа. Извънреден труд се полага в определени изключителни ситуации, и се заплаща с увеличение не по-малко от:

- 50 процента за работа в работните дни,

- 75 процента за работа през почивните дни,
- 100 процента за работа през официалните празници,
- 50 процента за работа, която е резултат от превишаване на седмичното или друго уговорено работно време. Извънреден труд се полага само по указание на работодателя.

В предприятия, в които организацията на труда позволява работно време с променливи граници, може да се въведе сумарно отчитане на работното време (чл. 139, ал. 2 КТ). За определени групи служители работодателят може, след консултация с представителите на работниците и ако колективният трудов договор не забранява това, да въведе така нареченото работно време с отворен край. За служителите на непълно работно време работно време с отворен край не може да се прилага. Полагането на извънреден труд се компенсира с допълнителен платен годишен отпуск, а при работа през официалните празници – с доплащане за извънреден труд (чл. 139а, ал. 7 КТ).

След като придобие осем месеца трудов стаж при съответния работодател служителът има право на платен отпуск (чл. 155, ал. 1 и 2 КТ). Годишният отпуск не може да бъде по-малко от 20 работни дни (чл. 155, ал. 4 КТ). Законоустановените и следователно платени [официални празници](#) са 14 на брой (чл. 154 КТ).

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ДОГОВОРА

Трудовият договор се прекратява в писмена форма (чл. 335 КТ). Ако срокът за предизвестие не е спазен, договорот се прекратява след изтичане на оставащия срок на предизвестие. При прекратяване без предизвестие трудовият договор се прекратява от момента на получаването на писменото изявление за прекратяването на договора. (чл. 335 КТ).

Освен ако не са налице причините за прекратяване без предизвестие, посочени в член 330 КТ, работодателят има право само на обиковено прекратяване по член 328 КТ. За служители и работодатели минималният срок на предизвестие е 30 дни при безсрочен договор, при условие че не е уговорено друго. При срочен трудов договор срокът за предизвестие е три месеца (чл. 326, ал. 2, КТ)

Обикновеното прекратяване изисква да са на лице оперативни, лични или поведенчески причини, регламентирани в член 328 от Кодекса на труда. Освен причините, посочени в член 328, ал. 1 от Кодекса на труда, член 328, ал. 2 от Кодекса на труда посочва допълнителни причини за уволнение на служители на ръководни длъжности. В трудовия договор могат да бъдат включени и други причини за прекратяването му.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ДОГОВОРА СРЕЩУ ОБЕЗЩЕТИЕ

При специални събития, водещи до прекратяване на трудовия договор член 331 от Кодекса на труда предоставя правни решения, насочени към прекратяване на договора по взаимно съгласие срещу заплащане на обезщетение. Инициативата за такова прекратяване обаче трябва да дойде от работодателя. Ако работникът или служителят не отговори на направеното предложение писмено в рамките на седем дни, се счита, че предложението не е прието. Ако работникът или служителят приеме предложението работодателят му дължи обезщетение в размер на не по-малко от четирикратния размер на последното получено месечно брутно трудово възнаграждение. Обезщетението следва да бъде изплатено едномесечен срок от прекратяването на трудовото правоотношение. Ако това не се случи, се счита, че трудовият договор продължава да бъде в сила.

Автор: Гюнтер Майер | София

Legal basis

The main acts in Bulgarian labour legislation are the Labour Code (LC) and the Social Security Code (SSC). Both laws can be found both in Bulgarian and in English translation on the website of the [Ministry of Labour and Social Policy](#).

The Labour Code applies to foreign employers and employees working in Bulgaria. Additional agreements may be concluded. However, it should be borne in mind that specific mandatory labour legal provisions of the Bulgarian labour legislation shall not be disregarded, and the agreements shall never deviate from the Bulgarian provisions in an unfavourable way.

RECENT AMENDMENTS AND SUPPLEMENTS

In 2020, by order of [State Gazette № 28/2020](#) and [State Gazette № 44/2020](#), the government expanded the options for teleworking and flexible working hours. In the event of a declared state of emergency or an emergency epidemic situation, the employer may assign the employee to perform temporary work at home and / or teleworking (Art. 120b, LC), to suspend the operation of the enterprise, of part of the enterprise or individual employees for the entire period or for a part thereof until the state of emergency is lifted (Art. 120c, para 1, LC). During an emergency situation, the employer may establish part-time work (in full or in part) for full-time employees (Art. 138a, para 2, LC).

For the period of suspension of work, the worker or employee are entitled to their gross salary. (Art. 267a, LC). Unpaid leave (Art. 160, para. 1, LC) lasting up to 60 working days, used in 2020, is to be counted as period of service.

CONCLUSION OF CONTRACT

As a rule, the employment contract should be concluded in writing (Art. 62, para 1, LC). It shall observe the Bulgarian labour legislation with regard to the minimum wage, the maximum permissible working time, the rest period, the minimum duration of paid leave, the minimum notice periods, the minimum requirements for termination of the employment contract and the existing provisions on occupational health and safety.

According to the Labour Code, employment contracts may be concluded for an indefinite period (of indefinite duration) or for a definite period (fixed-term) (Art. 67, para 1, LC). An employment contract is considered to be of indefinite duration if a term has not been explicitly agreed with the employee, and it has not been recorded in the contract (Art. 67, para. 2, LC). An open-ended employment contract cannot be converted into a fixed-term one without the explicit consent of the employee. For such an agreement to be valid, the amendment has to be made in writing (Art. 67, para 3, LC). Fixed-term employment contracts may be concluded (Article 68, para 1, LC).

RIGHTS AND OBLIGATIONS OF THE PARTIES TO THE CONTRACT

No more than 150 overtime hours can be accumulated in a calendar year. Overtime is performed in certain exceptional situations, and is paid with an increase of not less than:

- 50 percent for work on weekdays,
- 75 percent for work on weekends,
- 100 percent for work on public holidays,

- 50 percent for work that results from exceeding weekly or other agreed working hours. Overtime work is performed only on the instructions of the employer.

In enterprises where the trade union organization allows working hours with variable limits, aggregate reporting of working hours may be implemented (Art. 139, para 2, LC). For certain groups of employees, the employer may introduce the so-called open-ended working hours after consulting the workers' representatives, and if the collective labour agreement does not preclude this. Open-ended working hours shall not be applied to part-time employees. Overtime work is compensated with additional paid annual leave, and when working during public holidays - with overtime payment (Art. 139a, para 7, LC).

After acquiring eight months of service with the respective employer, the employee is entitled to paid leave (Art. 155, para 1 and 2, LC). The annual leave may not be less than 20 working days (Art. 155, para 4, LC). The statutory and therefore paid [public holidays](#) are 14 in number (Art. 154, LC).

TERMINATION OF THE CONTRACT

The employment contract is terminated in writing (Art. 335, LC). If the notice period is not observed, the contract is terminated after the expiration of the remaining notice period. Upon termination without notice, the employment contract shall be terminated from the moment of receipt of the written statement on the termination of the contract. (Art. 335, LC).

Unless the reasons for termination without notice referred to in Article 330 of the Labour Code are available, the employer is entitled only to ordinary termination under Article 328 of the Labour Code. For employees and employers, the minimum notice period for an open-ended contract is 30 days, unless otherwise agreed. In the case of a fixed-term employment contract, the notice period is three months (Art. 326, para. 2, LC).

Ordinary termination requires operational, personal or behavioural reasons as set out in Article 328 of the Labour Code. In addition to the reasons set out in Article 328, para. 1 of the Labour Code, Article 328, para. 2 of the Labour Code stipulates additional reasons for dismissal of employees in managerial positions. Other reasons for termination may also be included in the employment contract.

TERMINATION OF THE CONTRACT IN RETURN FOR COMPENSATION

For special events leading to termination of the employment contract, Article 331 of the Labour Code provides legal provisions aimed at terminating the contract by mutual consent in return for compensation. However, the initiative for such termination must come from the employer. If the employee does not respond to the proposal in writing within seven days, it is considered that the proposal is not accepted. If the employee accepts the offer, the employer owes him compensation in the amount of not less than four times the amount of the last received gross monthly salary. The compensation should be paid within one month of termination of the employment relationship. If this does not happen, the employment contract is considered valid.

Author: Günter Maier | Sofia

Kontaktadressen | Адреси за контакт | Contact Points

Bezeichnung Наименование Name	Anmerkungen Пояснения Details
АНК България ↗ ГБИТК ↗ German-Bulgarian Chamber of Industry and Commerce ↗	Dienstleistungen – Geschäftspartnervermittlung, Begleitung einer Gesellschaftsgründung Услуги – Посредничество за намиране на бизнес-партньори, помощ при основаване на фирма Services – Mediation for finding business partners, assistance in establishing companies
Ministerium für Arbeit und Sozialpolitik ↗ Министерство на труда и социалната политика ↗ Ministry of Labour and Social Policy ↗	Auskunft zur Arbeitsmarktpolitik Информация за политиката на пазара на труда Information on labour market policy
Finanzministerium ↗ Министерство на финансите ↗ Ministry of Finance ↗	Auskunft zum Arbeitsmarkt Информация за пазара на труда Labour market information
Beschäftigungsagentur ↗ Агенция по заетостта ↗ Employment Agency ↗	Auskunft zum Arbeitsmarkt Информация за пазара на труда Labour market information
Staatsunternehmen Bulgarisch- Deutsches Berufsbildungszentrum ↗ Държавно предприятие „Българо-германски център за професионално образование“ ↗ Bulgarian-German Vocational Training Centre State Enterprise (DBBZ) ↗	Ausbildungszentrum für die Branchen Bauwesen, Holzbearbeitung, Metalltechnik, Automobil-, Verwaltungs- und Computerberufe, Tourismus Образователен център за отраслите строителство, дървообработване, металотехника, автомобилна техника, административни и компютърни професии, туризъм Educational centre for the branches construction, woodworking, metal engineering, automobile equipment, administrative and computer professions, tourism
Nationales Institut für Sozialversicherung ↗ Национален осигурителен институт ↗ National Social Security Institute ↗	Auskunft zur Sozialversicherung Информация за социалното осигуряване Social security information

Kontakt | Контакт | Contact

Christian Overhoff

Кристиан Оверхоф

+49 228 24 993 321

✉ Ihre Frage an uns
Вашите въпроси към нас
Your questions to us

Kontakt | Контакт | Contact

Marcelina Nowak

Марселина Новак

+49 228 24 993 371

✉ Ihre Frage an uns
Вашите въпроси към нас
Your questions to us

Alle Rechte vorbehalten. Nachdruck – auch teilweise – nur mit vorheriger ausdrücklicher Genehmigung. Trotz größtmöglicher Sorgfalt keine Haftung für den Inhalt. | Всички права запазени. Допечатване – в това число и частично – само с изрично предварително съгласие. Въпреки максималната добросъвестност при изготвянето, съставителят не носи отговорност за съдържането. | All rights reserved. Reprinting – including partial – only with explicit prior consent. Despite the maximum good faith in the preparation, the compiler shall not be liable for the content.

© 2020 Germany Trade & Invest

Gefördert vom Bundesministerium für Wirtschaft und Energie aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages. | С финансовата помощ на Федералното министерство на икономиката и енергетиката на Федерална република Германия на основание Решение на Германския Бундестаг. | With the financial support of the Federal Ministry of Economy and Energy of the Federal Republic of Germany based on a Decision of the German Bundestag.

Auf der Suche nach Wegen aus der Coronakrise

В търсене на изход от кризата, предизвикана от коронавируса

In search of a way out of the crisis caused by the Coronavirus disease

 Bulgariens Wirtschaft strengt sich an, den Konjunkturerinbruch infolge der Coronapandemie zu überwinden. Im kommenden Jahr wird die Rückkehr zu Wirtschaftswachstum erwartet.

Von Günter Maier | Sofia

WIRTSCHAFTSENTWICKLUNG: HOFFEN AUF TRENDWENDE

Nach langem Wirtschaftswachstum lähmt die Pandemie schockartig Bulgariens Konjunktur. Trotz Rezession sind die staatlichen Rahmenbedingungen – insbesondere niedrige Steuersätze – und die außenwirtschaftliche Orientierung auf die Europäische Union (EU)

immer noch günstig genug, um bald den Weg aus dem Konjunkturtief zu finden.

Bulgariens Bruttoinlandsprodukt (BIP) stieg 2019 real um 3,4 Prozent. Die Coronakrise führte zum Ende einer fünfjährigen Wachstumsphase. Die EU-Kommission prognostizierte im Mai 2020 einen diesjährigen BIP-Rückgang um etwa 7,2 Prozent, bedingt durch die vielen wirtschaftlichen Beschränkungen nach dem Ausrufen des Notstands am 13. März. Für viele Dienstleistungssparten folgte ein Umsatzeinbruch um 30 bis 40 Prozent. Sehr negative Auswirkungen gab es auch für die Industrie.

 Икономиката на България полага усилия, за да преодолее икономическия спад в резултат на пандемията от коронавируса. През следващата година се очаква връщане към икономически растеж.

От Гюнтер Майер | София

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ: НАДЕЖДА ЗА ОБРАТ

След дълъг период на икономически растеж пандемията внезапно парализира българската икономика. Въпреки рецесията, рамковите условия на държавно равнище – най-вече ниските данъчни ставки – и външнотърговската ориентация към

Европейския съюз (ЕС) все още са достатъчно благоприятни, за да се намери скоро изход от икономическия спад.

Брутният вътрешен продукт (БВП) на България отбеляза през 2019г. реален ръст от 3,4 процента. Кризата, причинена от коронавируса сложи край на петгодишната фаза на растеж. През май 2020 г. Европейската комисия прогнозира спад на БВП с около 7,2 процента за година поради многото икономически ограничения след обявяването на извънредното положение на 13 март. За голяма част от сектора на услугите оборотът е намалял с 30 до 40 процента. Голям брой негативни ефекти се наблюдаваха и върху индустрията.

 Bulgaria's economy is making efforts to overcome the economic downturn as a result of the coronavirus pandemic. Next year, a return to economic growth is expected.

By Gunther Meyer | Sofia

ECONOMIC DEVELOPMENT: HOPE FOR A TURNAROUND

After a long period of economic growth, the pandemic suddenly paralyzed the Bulgarian economy. Despite the recession, the framework conditions at the state level – especially the low tax rates – and the foreign trade orientation towards the European Union (EU)

are still favourable enough to find soon a way out of the economic downturn.

In 2019, Bulgaria's gross domestic product (GDP) recorded a real growth by 3.4 percent. The crisis caused by the Coronavirus disease put an end to the five-year growth phase. In May 2020, the European Commission envisaged a fall in GDP by about 7.2 percent per year due to the many economic constraints following the declaration of the state of emergency on March 13. For a major proportion of the service sector, the turnover had fallen by 30 to 40 percent. A number of negative effects were also observed on the industry.

WIRTSCHAFTLICHE ENTWICKLUNG 2019 BIS 2021 IN BULGARIEN (REALE VERÄNDERUNG GEGENÜBER DEM VORJAHR IN PROZENT)
ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРИЯ 2019 – 2021 (РЕАЛНА ПРОМЯНА СПРЯМО ПРЕДХОДНАТА ГОДИНА В ПРОЦЕНТИ)
ECONOMIC DEVELOPMENT OF BULGARIA 2019 – 2021 (REAL CHANGE COMPARED TO THE PREVIOUS YEAR IN %)

	2019	2020 2)	2021 2)
BIP БВП GDP	3,4	-7,2	6,0
Einfuhr (cif) ¹⁾ Внос (cif) ¹⁾ Import (cif) ¹⁾	2,4	-12,5	6,8
Bruttoanlageinvestitionen Бруто образуване на основен капитал Gross fixed capital formation	2,2	-18,0	1,0
Privater Verbrauch Частно потребление Private consumption	5,8	-5,8	5,6

1) Waren und Dienstleistungen; 2) Prognose. | 1) стоки и услуги; 2) прогноза. | 1) goods and services; 2) forecast.

Quelle: Frühjahrsprognose der Europäischen Kommission 2020 | Източник: Пролетна икономическа прогноза на Европейската комисия 2020 | Source: Spring 2020 Economic Forecast of the European Commission 2020

 Vom Niveau 4,2 Prozent (Ende 2019) aus wird die Arbeitslosigkeit im Verlauf von 2020 auf eine Rate von voraussichtlich 7 Prozent steigen. Bulgariens Regierung stützte den Arbeitsmarkt durch Stabilisierungsmaßnahmen. Viele bulgarische Arbeitnehmer kehrten aus dem Ausland in ihre Heimat zurück. Am stärksten stieg die Arbeitslosigkeit im Dienstleistungssektor, der etwa 60 Prozent der Gesamtbeschäftigung stellt. Die Situation dürfte sich mittelfristig entspannen, so dass die Arbeitslosenrate 2021 auf etwa 5,8 Prozent sinkt.

Die Konjunktur belebt sich mühsam. Die EU erwartet für das Land nach dem Absturz 2020 für 2021 eine BIP-Erhöhung um 6 Prozent.

Der nominale Anstieg der Löhne und Gehälter fällt 2020 mit circa 3,5 Prozent und 2021 mit 2,3 Prozent geringer aus.

Bulgarien erzielte 2019 einen Überschuss im Staatshaushalt von 2,1 Prozent gemessen am BIP. In der Krisenintervention steigerte die Regierung die Ausgaben zur Finanzierung der Arbeitslosigkeit und Kurzarbeit. Mehr Sozialleistungen und der Ausgleich wegbrechender Steuereinnahmen waren notwendig. Dies erhöht die Aufwendungen um etwa 5 Prozentpunkte gemessen an der Wirtschaftsleistung, so dass 2020 ein Defizit von etwa 2,8 Prozent des BIP entsteht. Bulgariens Gesamtverschuldung steigt 2020 auf 25,5 Prozent gemessen am BIP.

 От 4,2 процента (в края на 2019 г.) безработицата се очаква да се повиши до 7 процента в течение на 2020 година. Правителството на България подкрепи пазара на труда със стабилизиращи мерки. Много български работници се завърнаха от чужбина. Безработицата нарасна най-много в сектора на услугите, който представлява около 60 процента от общата заетост. Ситуацията вероятно ще се успокои в средносрочен план, така че равнището на безработица ще спадне до около 5,8% през 2021 г.

Бизнес средата се съживява с бавни темпове. След драстичния спад през 2020г. ЕС очаква БВП на страната да се възстанови с

6 процента през 2021 г. Номиналното увеличение на заплатите ще бъде по-малко с около 3,5% през 2020 г. и 2,3% през 2021 г.

През 2019г. България постигна бюджетен излишък от 2,1 процента спрямо БВП. По време на кризата правителството увеличи разходите за финансиране на безработицата и работата на непълно работно време. Необходими бяха повече социални мерки и компенсиране на спадащите приходи от данъци. Това увеличи разходите с около 5 процентни пункта въз основа на икономическите резултати, така че през 2020 г. ще възникне дефицит от около 2,8% от БВП. Общият дълг на България ще нарасне през 2020г до 25,5% от БВП.

 Unemployment is expected to rise from 4.2 percent (at the end of 2019) to 7 percent over 2020. The Bulgarian government supported the labour market by means of stabilizing measures. Many Bulgarian workers returned from abroad. The unemployment rate marked the highest increase in the service sector which accounts for approx. 60 percent of the total employment. In the medium term, the situation is likely to calm down, the unemployment rate being expected to fall to about 5.8% in 2021.

The business environment is reviving at a slow pace. After the drastic decline in 2020, the EU expects the country's GDP to

recover by 6 percent in 2021. Nominal wage increase will be lower by approx. 3.5% in 2020 and 2.3% in 2021.

In 2019, Bulgaria achieved a budget surplus of 2.1 percent of GDP. During the crisis, the government increased spending to finance unemployment and part-time work. More social measures were needed as well as compensation for falling tax revenues. This pushed spending by about 5 percentage points based on economic performance, and thus in 2020, there will be a deficit of about 2.8% of GDP. In 2020, Bulgaria's total debt will rise to 25.5% of GDP.

WIRTSCHAFTLICHE ECKDATEN BULGARIENS 2019 UND 2020 | ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА БЪЛГАРИЯ, 2019 И 2020 Г. | MAIN ECONOMIC INDICATORS FOR BULGARIA, 2019 AND 2020

Indikator Индикатор Indicator	2019	2020	Vergleichsdaten Deutschland 2019 Сравнителни данни за Германия 2019 Comparative data for Germany 2019
BIP (nominal, Mrd. Euro) БВП (номинален, млрд. евро) GDP (nominal, billion EUR)	56,1	60,7	3.436
BIP pro Kopf (Euro) БВП на глава от населението (евро) GDP per capita (EUR)	7.980	8.680	41.345
Bevölkerung (Mio.) Население (млн.) Population (million)	7,1	7,0	81,3
Wechselkurs (Jahresdurchschnitt, 1 Euro = ... Lew) Валутен курс (средно годишен, 1 евро = ... лева) Exchange rate (annual average, 1 EUR = ... BGN)	1,96	1,96	–

Quelle: Eurostat (Stand: 21. Mai 2020) | Източник: Евростат (към 21 май 2020) | Source: Eurostat (as of May 21, 2020)

INVESTITIONEN: NUR STOCKENDE INVESTITIONSTÄTIGKEIT

Die Investitionstätigkeit sinkt 2020 krisenbedingt. Aufgrund der Stresssituation werden die Unternehmen voraussichtlich ihre Investitionen um etwa 18 Prozent im Vergleich zum Vorjahr senken. Staatliche Hilfsmaßnahmen zur Liquiditätssicherung überbrücken die Krisensituation, stimulieren jedoch nicht Neuinvestitionen. Für 2021 erwartet die Europäische Kommission laut Frühjahrsprognose vom Mai 2020 wieder einen Anstieg. Er soll infolge des anhaltenden Kapitalmangels und unsicherer Wirtschaftsperspektive etwa 1

Prozent betragen.

Bei den Investitionen in Anlagen und Ausrüstungen gab es 2019 noch ein Plus um 3,1 Prozent. Dem wird 2020 voraussichtlich 2020 ein Absturz um minus 21,7 Prozent folgen. Von diesem niedrigen Niveau aus dürften diese Investitionen 2021 um voraussichtlich 2,4 Prozent zulegen. Dennoch gilt für deutsche Unternehmen Bulgarien weiterhin als ein attraktiver Standort für Investitionen in das produzierende Gewerbe und in Unternehmensdienstleistungen.

ИНВЕСТИЦИИ: СЛАБА ИНВЕСТИЦИОННА ДЕЙНОСТ

През 2020 г. инвестиционната активност ще намалее в следствие от кризата. Поради стресовата ситуация компаниите вероятно ще намалят инвестициите си с около 18 процента в сравнение с предходната година. Държавните мерки за осигуряване на ликвидността помагат за преодоляване на кризисната ситуация, но не стимулират нови инвестиции. За 2021 г. според пролетната прогноза на Европейската комисия от май 2020 г. отново се очаква увеличение. То се очаква да бъде в размер на около 1%

поради продължаващия недостиг на капитали и несигурната икономическа перспектива.

По отношение на инвестициите в системи и оборудване, през 2019 г. се наблюдаваше ръст от 3,1%. Очаква се през 2020г. да последва спад от минус 21,7%. В сравнение с това ниско ниво през 2021 година се очаква увеличение от 2,4 процента. Въпреки това за германските фирми България продължава да бъде привлекателно място за инвестиции в производствена дейност и фирмените услуги.

INVESTMENTS: WEAK INVESTMENT ACTIVITY

In 2020, the investment activity will decline as a result of the crisis. Due to the stressful situation, companies are likely to shrink their investments by about 18 percent compared to the previous year. While the government's liquidity measures help overcome the crisis situation, they do not stimulate new investments. According to the spring forecast of the European Commission from May 2020, an increase is expected again in 2021. It is forecast to stand at approx.

1% due to the continuing shortage of capital and the uncertain economic outlook.

With regard to investment in systems and equipment, the year 2019 marked a growth by 3.1%. In 2020, a decline by minus 21.7% is expected. Compared to this low level, an increase by 2.4 percent is expected in 2021. However, for German companies Bulgaria continues to be an attractive place for investment in production and business services.

AUSGEWÄHLTE GROSSPROJEKTE IN BULGARIEN | ИЗБРАНИ ГОЛЕМИ ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ |
SELECTED MAJOR PROJECTS IN BULGARIA

Projektbezeichnung Наименование на проекта Project name	Investitionssumme (Mio. Euro) ¹⁾ Инвестиционна стойност (млн. евро) ¹⁾ Investment value (million EUR) ¹⁾	Projektstand ²⁾ Етап на проекта ²⁾ Project stage ²⁾	Projektträger Възложител Project authority
Ausbau des Kraftwerks Belene: Vereinbarung mit fünf ausgewählten Unternehmen Разширение на АЕЦ Белене: споразумения с пет избрани фирми Expansion of NPP Belene: agreements with five selected companies	10.000	PQ ПО PA	Bulgarische Elektrizitätsgesellschaft (NEK) Национална Електрическа компания (НЕК) National Electricity Company (Natsionalna Elektricheska Kompania) (NEK)
Bau des Gasübertragungssystems Eastring Bulgaria-TRAN-654: voraussichtliche Inbetriebnahme Anfang 2025 Изграждане на газопреносна система „Източен пръстен“ България-TRAN-654: очаквано пускане в експлоатация началото на 2025 Construction of the gas transmission system "East Ring" Bulgaria-TRAN-654: expected commissioning in early 2025	2.000	Bauarbeiten Строителство Construction	Bulgartransgaz EAD; Gasübertragungssystem Eastring Булгартрансгаз ЕАД; Газопреносна система Източен пръстен Bulgartransgaz EAD; Gas Transmission System East Ring
Modernisierung der Eisenbahnstrecke Elin Pelin – Kostenets, Bauarbeiten: geplanter Abschluss 2023 Модернизация на ЖП-участък Елин Пелин – Костенец, планирано завършване на строителните работи 2023 Modernization of the railway section Elin Pelin – Kostenets, planned completion of the construction works in 2023	255	Streckenmodernisierung Модернизиране на участъка Modernization of the section	Staatsunternehmen Eisenbahninfrastruktur Национална компания „Железопътна инфраструктура“ National Railway Infrastructure Company
Bau des Gas Interconnectors Greece- Bulgaria (IGB): Gesamtlänge 182 km Изграждане на газов интерконектор Гърция – България (IGB): обща дължина 182 km Construction of gas interconnector Greece – Bulgaria (IGB): total length 182 km	220	Bauarbeiten trotz Coronakrise Строителни дейности въпреки коронавируса Construction activities despite the Coronavirus disease	ICGB; Energieministerium ICGB; Министерство на енергетиката ICGB; Ministry of Energy
Modernisierung der Häfen Burgas West und Burgas Ost-2 Модернизация на пристанищни терминали „Бургас изток“ и „Бургас запад“ Modernization of port terminals "Burgas East" and "Burgas West"	165	AP PO EoT	BMF Port Burgas EAD БМФ Порт Бургас ЕАД BMF Port Burgas EAD
Bau des Tunnels unter dem Shipka Gipfel, (Balkangebirge Stara Planina): Bauarbeiten: bis Mitte 2024 Изграждане на тунел под прохода Шипка (Стара Планина): строителни дейности до средата на 2024 Construction of the tunnel under the Shipka Pass (Stara Planina): construction works until mid-2024	137	AW OO ET	Agentur für Straßeninfrastruktur Агенция „Пътна инфраструктура“ Road Infrastructure Agency

Projektbezeichnung Наименование на проекта	Investitionssumme (Mio. Euro) ¹⁾ Инвестиционна стойност (млн. евро) ¹⁾	Projektstand ²⁾ Етап на проекта ²⁾	Projektträger Възложител
Bau des Tunnels Zheleznitsa an der Autobahn Struma: Inbetriebnahme im Januar 2022 Изграждане на тунел „Железница“ на автомагистрала „Струма“: пускане в експлоатация януари 2022 Construction of the tunnel "Zheleznitsa" on the Struma highway: commissioning in January 2022	95	Bauarbeiten Строителни дейности Construction works	AM Struma Tunnel 2018; EU Struktur- und Investitionsfond AM Струма тунел 2018; Европейски структурен и инвестиционен фон AM Struma tunnel 2018; European Structural and Investment Fund
Bau der Strecke der künftigen Autobahn „Europa“ zwischen dem Grenzübergang Kalotina und Dragoman: Bauende für Januar 2020 vorgesehen Изграждане на отсечката между ГКПП Калотина и Драгоман от бъдещата автомагистрала „Европа“: Завършване на строителните работи планирано за януари 2020 Construction of the section between the border checkpoints Kalotina and Dragoman on the future Europe motorway: Completion of construction work planned for January 2020	84	Bauarbeiten Строителни дейности Construction works	Agentur für Straßeninfrastruktur Агенция „Пътна инфраструктура“ Road Infrastructure Agency
Aufbau des Wasser- und Abwassersystems in den Gemeinden Stara Zagora, Kazanlak, Radnevo und Chirpan Изграждане на системи за пречистване на питейната и отпадната вода на общини Стара Загора, Казанлък, Раднево и Чирпан Construction of drinking and wastewater treatment systems in the municipalities of Stara Zagora, Kazanlak, Radnevo and Chirpan	62	Bauarbeiten Строителни дейности Construction works	Wasserver- und Entsorgungsgesellschaft ViK Stara Zagora ВИК Стара Загора Regional Water Company Stara Zagora
Lieferung und Wartung von 10 neuen elektrischen Lokomotiven für die Bulgarische Eisenbahn (BDZ) bis Ende Mai 2021 Доставка и поддръжка на 10 нови електрически локомотива за БДЖ до края на май 2021 Delivery and maintenance of 10 new electric locomotives for BDZ by the end of May 2021	28	Lieferung Доставка Delivery	Bulgarische Eisenbahn (BDZ) Български държавни железници (БДЖ) Bulgarian State Railways (BDZ)

1) Umrechnung anhand des Wechselkurses 1 Euro = 1,95583 Lew; 2) PQ = Präqualifizierung, AW = Angebotsauswertung, AP = Angebotsprüfung | 1) Изчисления въз основа на валутен курс 1 евро = 1,95583 лева; 2) ПО = предварителна оценка, ОО = Оценка на офертите, РО = разглеждане на офертите | 1) Calculations are based on the exchange rate of EUR 1 = BGN 1.95583; 2) PA = preliminary assessment, ET = Evaluation of tenders, EoT = examination of tenders

Quelle: Recherchen von Germany Trade & Invest; Pressemeldungen | Източник: Проучване на Germany Trade & Invest; съобщения в пресата |
Source: Study of Germany Trade & Invest; press releases

Informationen zu aktuellen geberfinanzierten Projekten bietet die [GTAI-Länderseite](#), Rubrik „Ausschreibungen“ und „Entwicklungsprojekte“. Informationen zu [EU-Binnenmarktausschreibungen](#) bietet GTAI auf ihrer Internetseite an.

Информация за проектите, финансирани към настоящия момент от различни донори може да бъде намерена на [страницата на GTAI](#) за държавите, рубрики „Търгове“ и „Проекти за развитие“. Информация за [търговете за единния вътрешен пазар на ЕС](#) може да бъде намерена на интернет страницата на GTAI.

Information on projects currently funded by various donors can be found on the [GTAI website](#) for the countries, sections "Tenders" and "Development Projects". Information on [tenders on the single EU internal market](#) can be found on the GTAI website.

KONSUM: PRIVATKONSUM ALS HERZSCHRITTMACHER DER WIRTSCHAFT

Die Stabilisierungsmaßnahmen der Regierung für Arbeitnehmer und Arbeitgeber stützten den Konsum. Trotzdem wird der Privatverbrauch 2020 laut Prognose der Europäischen Kommission insgesamt um voraussichtlich 6 Prozent schrumpfen. Der öffentliche Verbrauch stieg 2019 um 5,5 Prozent. Er soll 2020 um 4 Prozent zunehmen und 2021 um 0,7 Prozent.

Der Privatverbrauch der bulgarischen Haushalte kommt mit der Wiederöffnung von Wirtschaftsbereichen aus der Talsohle der Krise heraus und wird 2021 mehr Impulse geben. Von der Konsumgüternachfrage geht dann wieder eine entscheidende Wachstumsdynamik aus. Nicht zuletzt war in den Jahren vor der Pandemie der Privatkonsum Haupttreiber des Wirtschaftswachstums.

Infolge des extrem niedrigen Ölpreises wird sich die allgemeine Teuerung abschwächen. Während für den Anstieg der Verbraucherpreise 2019 noch 2,5 Prozent gemessen wurden, soll diese Inflationsrate 2020 auf 1,1 Prozent sinken und dieses niedrige Niveau auch 2021 halten.

ПОТРЕБЛЕНИЕ: ЧАСТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ КАТО ДВИГАТЕЛ, ПОДДЪРЖАЩ РИТЪМА НА ИКОНОМИКАТА

Стабилизиращите мерки на правителството за подпомагане на работещите и работодателите поддържат потреблението. Въпреки това, според прогнозата на Европейската комисия, частното потребление се очаква да намалее с общо 6 процента през 2020 г. Общественото потребление се е увеличило с 5,5% през 2019 г. Очаква се то да продължи да се увеличава съответно с 4% през 2020 г. и с 0,7% през 2021 г.

С отварянето на икономическите сектори частното потребление на българските домакинства се оттласква от дъното на кризата и ще даде повече импулси през 2021 г. Търсенето на потребителски стоки отново ще породи решителна динамика на растеж. Не на последно място, частното потребление беше основният двигател на икономическия растеж в годините преди пандемията.

В резултат на изключително ниската цена на петрола общата инфлация ще отслабне. Докато нарастването на потребителските цени през 2019 г. беше измерено на 2,5 процента, темпът на инфлация през 2020 г. се очаква да спадне до 1,1 процента и да запази това ниско равнище и през 2021 година.

CONSUMPTION: PRIVATE CONSUMPTION AS A DRIVER THAT SUPPORTS THE PACE OF THE ECONOMY

The government's stabilizing measures to support workers and employers have contributed to maintaining consumption. However, according to the European Commission's forecast, private consumption is expected to drop by a total of 6 percent in 2020. In 2019, public consumption increased by 5.5%. It is expected to continue to grow by 4% in 2020 and by 0.7% in 2021.

With the opening of the economic sectors, private consumption of Bulgarian households is pushing from the bottom of the crisis and will boost further in 2021. Demand for consumer goods will continue to generate decisive growth dynamics. Last but not least, private consumption was the main driver of economic growth in the years before the pandemic.

As a result of the extremely low oil price, overall inflation will weaken. While the growth of consumer prices in 2019 was measured at 2.5 percent, the inflation rate in 2020 is expected to fall to 1.1 percent and maintain this low level in 2021.

AUSSENHANDEL: FLAUTE BEI EX- UND IMPORT

Seit Ende 2019 dämpfte eine sich abschwächende Nachfrage am Weltmarkt die Exportnachfrage in Bulgarien. Im bedrückenden Krisenjahr 2020 rechnen die Volkswirte mit einem Exportrückgang um 13 Prozent. Beim Import steht dem Land 2020 insgesamt eine Minderung um etwa 12 Prozent bevor, hauptsächlich bedingt durch weniger Investitionen. Aber auch die Nachfrageschwäche bei Exporten, die auch erheblich importierte Komponenten enthalten, bremst den Import. Im Jahr 2021 soll dann eine Rückkehr zum Exportanstieg (10,8 Prozent) erfolgen, prognostizierte die EU. Der Import stieg 2019 noch um 2,4 Prozent. Nach dem Absturz 2020 soll sich die Einfuhr 2021 voraussichtlich um 6,8 Prozent erhöhen.

Bulgariens Handelsbilanz war gemessen am BIP 2019 negativ mit minus 2,8 Prozent. Der Fehlbetrag weitet sich 2020 auf voraussichtlich -3,3 Prozent aus und soll 2021 dann -1,6 Prozent betragen. Die Leistungsbilanz dagegen bleibt 2020 positiv mit voraussichtlich 3,3 Prozent gemessen am BIP (2021: circa 5,4 Prozent).

ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ: ЗАСТОЙ КАКТО ПРИ ВНОСА, ТАКА И ПРИ ИЗНОСА

От края на 2019 г. отслабването на търсенето на световния пазар потиска търсенето на износа в България. Икономистите очакват през кризисната 2020 г. износоът да спадне с 13 процента. По отношение на вноса, страната е изправена пред общо намаление от около 12% през 2020 г., главно поради по-слабите инвестиции. Слабото търсене на износа, който също съдържа значително количество вносни компоненти, също задържа вноса. През 2021 г. отново се очаква връщане към нарастване на износа (10,8%), прогнозира ЕС. През 2019 г. вносоът се е увеличил едва с 2,4%. След резкия спад през 2020 г. се очаква вносоът да се увеличи с 6,8% през 2021 г.

Търговският баланс на България, измерен чрез БВП през 2019 г., беше отрицателен – минус 2,8 процента. Очаква се недостигът да се увеличи до -3,3% през 2020 г., след което да достигне до -1,6% през 2021 г. Текущата сметка през 2020 г. обаче ще остане положителна – очаква се да достигне 3,3% от БВП (2021: около 5,4%).

FOREIGN TRADE: STAGNATION IN BOTH IMPORTS AND EXPORTS

Since the end of 2019, the weakening of world market demand has suppressed the export demand in Bulgaria. Economists expect exports to go down by 13 percent in the crisis prone 2020. In terms of imports, in 2020, the country faces an overall decline of around 12% mainly due to weaker investment. Weak export demand, which also contains a significant amount of imported components, is also holding back imports. In 2021, the EU predicts that a return to export growth (10.8%) will be expected again. In 2019, imports increased by only 2.4%. Following the sharp decline in 2020, imports are expected to go up by 6.8% in 2021.

Bulgaria's trade balance, measured by GDP in 2019, was negative – minus 2.8 percent. The deficit is expected to increase to -3.3% in 2020, and then reach -1.6% in 2021. However, the current account in 2020 will remain positive – it is expected to reach 3.3% of GDP (2021: about 5.4%).

AUSSENHANDEL BULGARIENS (IN MILLIONEN EURO; VERÄNDERUNG IN PROZENT) | ВЪНШНА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ (В МЛН. ЛВ.; ИЗМЕНЕНИЕ В %) | BULGARIA'S FOREIGN TRADE (IN MILLION BGN; CHANGE IN %)

	2018	2019	Veränderung 2019/2018 Изменение 2019/2018 Change 2019/2018
Importe Внос Import	32.083,51	33.213,53	3,5
Exporte Износ Export	28.495,93	29.754,99	4,4
Handelsbilanzsaldo Търговски баланс Trade balance	-3.587,58	-3.458,54	-

Quelle: Eurostat (Stand: 20. Mai 2020) | Източник: Евростат (към 20 май 2020) | Source: Eurostat (as of May 20, 2020)

Dieser Inhalt ist relevant für: | Съдържанието се отнася до: | The content refers to:

Bulgarien

Konjunktur / Außenhandel, Struktur / Investitionsklima / Kaufkraft, Konsumverhalten Wirtschaftumfeld

България

Конюнктура / външна търговия, структура / инвестиционен климат / покупателна способност, потребителско поведение бизнес среда

Bulgaria

Situation/ foreign trade, structure /investment climate /purchasing power, consumer behaviour, business environment

Kontakt | Контакт | Contact

Christian Overhoff

Кристиан Оверхоф

+49 228 24 993 321

✉ Ihre Frage an uns

Вашите въпроси към нас

Your questions to us

Alle Rechte vorbehalten. Nachdruck – auch teilweise – nur mit vorheriger ausdrücklicher Genehmigung. Trotz größtmöglicher Sorgfalt keine Haftung für den Inhalt. | Всички права запазени. Допечатване – в това число и частично – само с изрично предварително съгласие. Въпреки максималната добросъвестност при изготвянето, съставителят не носи отговорност за съдържанието. | All rights reserved. Reprinting – including partial – only with explicit prior consent. Despite the maximum good faith in the preparation, the compiler shall not be liable for the content.

© 2020 Germany Trade & Invest

Gefördert vom Bundesministerium für Wirtschaft und Energie aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages. | С финансовата помощ на Федералното министерство на икономиката и енергетиката на Федерална република Германия на основание Решение на Германския Бундестаг. | With the financial support of the Federal Ministry of Economy and Energy of the Federal Republic of Germany based on a Decision of the German Bundestag.

Die Neuen Regeln für die Finanzberichterstattung über die Verkaufsgeschäfte von E-shops

Новите правила за фискално отчитане на продажбите, осъществени от електронни магазини

The New Rules for Fiscal Reporting of Sales Made by Electronic Shops



PENKOV • MARKOV & PARTNERS
INTERNATIONAL LAW FIRM
SINCE 1990

In den vergangenen Jahren hat sich der Online-Handel in Bulgarien sehr schnell entwickelt, da der B2C-Online-Markt (Business-to-Consumer) im Jahr 2019 im Vergleich zu 2018 ein Wachstum von rund 30% verzeichnete und ein Gesamtvolumen von fast 900 Millionen Euro erreichte (bei 664 Millionen im Jahr 2018). Obwohl alle Wirtschaftszweige von der Covid-19-Krise Anfang 2020 betroffen waren, führte die dadurch verursachte Quarantäne und Selbstisolierung zu einem zusätzlichen Wachstum der Verkäufe von E-Shops für Lebensmittel und Nichtlebensmittel. Das war ein zusätzlicher Antrieb für den Sektor, der voraussichtlich zu den wenigen gehören wird, die im Jahr 2020 ein Umsatzwachstum im Vergleich zum starken Jahr 2019 verzeichnen werden.

Gleichzeitig wurden nach einer fast einjährigen Debatte im Rahmen der allgemeinen Steuerreform zur Einschränkung Schattenwirtschaft in Bulgarien, infolge der Änderungen der Verordnung Nr. 18 vom 13. Dezember 2006 über die Registrierung und Meldung der Verkäufe in Einzelhandelsgeschäften durch Geräte zur Erfassung der Umsatzsteuer (Verordnung H-18, veröffentlicht Anfang 2020 im Staatsanzeiger), wesentliche Änderungen (in Kraft vom 31.07.2020) eingeführt, die die Meldung von Verkäufen von Waren/Dienstleistungen über E-Shops betreffen und die wie folgt zusammengefasst werden können:

Meldung von Verkäufen von Waren/ Dienstleistungen bei Zahlung mit Kredit/Debitkarte

Gemäß den neuen Bestimmungen ist jede Person, die Waren und/ oder Dienstleistungen über einen E-Shop verkauft, verpflichtet, den Verkauf von Waren/Dienstleistungen bei Zahlung mit Kredit- oder Debitkarte zu registrieren und zu melden, indem sie ein Dokument ausstellt, in dem der Verkauf registriert wird, vorausgesetzt, dass folgende Bedingungen erfüllt sind:

- Die vom E-Shop verwendete Software muss für jede Bestellung von Waren oder Dienstleistungen eine einmalige Kaufnummer (QR-Code) generieren.
- Für Verkäufe über den E-Shop akzeptiert die Person keine sonstigen Zahlungen, für die ein Kassen/Systembon ausgestellt werden muss.
- Keine sonstigen Verkäufe werden über die Software verwaltet.

Das ausgestellte Registrierungsdocument hat mindestens folgende Details zu beinhalten:

- Bezeichnung, Nummer und Datum des Dokuments (10-stellig mit einer einmaligen Nummer, die den E-Shop identifiziert);

- Daten der pflichtigen Person (Name, Identifikationsnummer und Korrespondenzadresse, E-Mail-Adresse / Telefonnummer);
- Eine einmalige Nummer der Kundenbestellung und Referenznummer der Finanztransaktion;
- Ein zweidimensionaler Barcode (QR-Code) mit Informationen zum Verkauf, der die zivile Kontrolle ermöglicht.

So sind E-Shops daher berechtigt, anstelle eines Kassen-/Systembons (Hauptbeleg gemäß Verordnung № H-18) ein Dokument zur Aufzeichnung des Verkaufs gemäß Art. 52o Abs. 1 der Verordnung auszustellen, das nicht von einem Registriergerät ausgestellt ist. Es wird erwartet, dass die Arbeit der E-Shops-Betreiber dadurch wesentlich erleichtert und die unverhältnismäßig hohen Investitionen, die für die Erfüllung der Auflagen der Verordnung № H-18 notwendig sind, reduziert werden.

Meldung von Verkäufen von Waren/ Dienstleistungen bei Zahlung per Kontogutschrift, Überweisung über einen Zahlungsdienstleister und/ der Postüberweisung

Wenn die Zahlung an den E-Shop durch Einzahlung von Bargeld auf ein Zahlungskonto, Überweisung, Lastschrift/Finanztransfer über einen Zahlungsdienstleister erfolgt, ist der E-Shop-Betreiber nicht verpflichtet, den Verkauf durch die Ausstellung eines Fiskal-/ Kassenbons zu registrieren.

Bei Zahlung per Postüberweisung im Sinne des Gesetzes über den Postdienst ist dem Kunden ein Dokument in Papierform/ elektronischer Form zur Verfügung zu stellen, das mindestens folgende Angaben beinhaltet:

- Angaben zur pflichtigen Person (Name, Identifikationsnummer und Korrespondenzadresse);
- Bezeichnung der Ware/Dienstleistung, Steuergruppencode, Menge und Wert jeder gekauften Waren- oder Dienstleistungsart;
- zu zahlender Gesamtbetrag und Zahlungsmethode(n).

Meldung von Verkäufen von Waren/ Dienstleistungen bei Barzahlung

Lieferungen, bei denen keine Abwesenheitszahlung an den E-Shop erfolgt (d.h. der Kunde zahlt bei Annahme der Lieferung in bar), gelten als Versandhandel im Sinne der Verordnung № H-18 (Verkauf von Waren oder Dienstleistungen auf Vorbestellung außerhalb von Geschäftsräumen), da der Anbieter (der jeweilige

E-Shop) nur Logistikdienstleistungen (als Spediteur) erbringt, ohne Abwesenheitszahlungen (per Kredit- oder Debitkarte) entgegenzunehmen.

Bei der Meldung solcher Lieferungen wird der Kassenbon vom Betreiber der physischen Verkaufsstelle ausgestellt, die die Waren faktisch verkauft, und an den jeweiligen Boten übergeben, der ihn dem Käufer bei der Barzahlung übergibt, es sei denn die Zahlung wird über ein Registriergerät am Ort der Übergabe der Waren oder Dienstleistungen registriert und gemeldet.

Der Vollständigkeit halber soll erwähnt werden, dass zum Zeitpunkt der Erstellung dieses Beitrags (Juli 2020) intensive Diskussionen über die Änderung der Verordnung № H-18 laufen, einschließlich in ihrem Teil über die Meldung der Verkäufe durch E-Shops. Die Diskussionen werden voraussichtlich Mitte / Ende des Monats abgeschlossen sein, und es wurde angekündigt, dass die Frist für die Anpassung der Tätigkeit der Wirtschaftsteilnehmer an die neuen Anforderungen der Verordnung № H-18 bis Ende 2020 verlängert wird.

Von: **Nikolaj Vojnov**

През последните години електронната търговия в България се развива с изключително бързи темпове, като B2C (business-to-consumer) онлайн пазарът за 2019 г. регистрира около 30% растеж спрямо 2018 г., достигайки общ обем от близо 900 млн. евро (при 664 млн. евро през 2018 г.). Макар кризата с Covid-19 в началото на 2020 г. да засегна всички сектори на икономиката, на практика наложената карантина и самоизолация доведе до допълнителен ръст при продажбите на хранителни и нехранителни стоки от електронните магазини. Това допълнително симулира сектора, който се очаква да бъде един от малкото, регистрирали ръст на продажбите през 2020 г. спрямо силната 2019 г.

Същевременно, след близо едногодишни дискусии, като част от общата данъчна реформа с цел допълнително изсветляване на българската икономика, в резултат на промени в Наредба № H-18 от 13 декември 2006 г. за регистриране и отчитане чрез фискални устройства на продажби в търговските обекти (Наредба № H-18), обнародвани в ДВ в началото на 2020 г., се въведоха съществени изменения (в сила от 31.07.2020 г.), свързани с отчитането на продажбите на стоки/услуги чрез електронен магазин, които могат да бъдат обобщени по следния начин:

Отчитане на продажби на стоки/услуги при неприсъствено плащане (с кредитна/дебитна карта)

Съгласно новите разпоредби, лице, което извършва продажби на стоки и/или услуги чрез електронен магазин, е длъжно да регистрира и отчита продажбата на стоки/услуги при неприсъствено плащане (с кредитна или дебитна карта) чрез издаване на документ за регистриране на продажбата, при условие, че са налице следните условия:

- софтуерът, използван от електронния магазин, трябва да генерира уникален номер на всяка поръчка за закупуване на стока или услуга (QR код);
- за продажбите, извършвани чрез електронния магазин, лицето не приема други плащания, изискващи издаването на фискален/системен бон; и
- чрез софтуера не се управляват други продажби.

Издаваният регистрационен документ следва да съдържа най-малко следните основни реквизити:

- наименование, номер и дата на документа (10-разряден с уникален номерът, идентифициращ електронния магазин);
- данни на задълженото лице (наименование, идентификационен номер и адрес за кореспонденция, електронен адрес/телефон);
- уникален номер на клиентската поръчка и референтен номер на финансовата трансакция;

- двумерен баркод (QR код), съдържащ информация за продажбата, който позволява упражняването на граждански контрол.

Така, на практика, електронните магазини, вместо фискален/системен бон (основният отчетен документ по Наредба № H-18), имат право да издават документ за регистриране на продажбата по чл.52о, ал.1 от наредбата, който не е издаден от фискално устройство. Очакванията са това съществено да улесни операторите на електронни магазини и да намали размера на непропорционалните инвестиции, необходими за изпълнение на изискванията на Наредба № H-18.

Отчитане на продажби на стоки/услуги при плащане по сметка, паричен превод чрез доставчик на платежна услуга и/или пощенски превод

Ако плащането към електронния магазин се извършва чрез внасяне на пари в наличност по платежна сметка, кредитен превод, директен дебит/наличен паричен превод, извършен чрез доставчик на платежна услуга, операторът на магазина не е задължен да регистрира продажбата чрез издаване на фискална/касова бележка.

Когато плащането се извършва чрез пощенски паричен превод по смисъла на Закона за пощенските услуги, на клиента се предоставя в хартиен/електронен вид документ, съдържащ най-малко следната информация:

- информация за задълженото лице (наименование, идентификационен номер и адрес за кореспонденция);
- наименование на стоката/услугата, код на данъчна група, количество и стойност по видове закупени стоки или услуги;
- обща сума за плащане и начин/и на плащане.

Отчитане на продажби на стоки/услуги при плащане в брой

Що се отнася до доставките, при които не е налице неприсъствено плащане към електронния магазин (т.е. клиентът плаща в брой при доставката), подобни случаи се квалифицират като разносна търговия по смисъла на Наредба № H-18 (продажба на стоки или услуги извън търговския обект по предварителна заявка), тъй като доставчикът (съответният електронен магазин) изпълнява само логистични услуги (като разносвач), без да приема неприсъствени плащания (с кредитна или дебитна карта).

При отчитането на подобни доставки фискалната касова бележка се издава от съответния оператор на физически търговски обект, който фактически извършва продажбата на стоката, и се предава

на съответния разносвач, който от своя страна я предоставя на купувача при плащането в брой, освен когато плащането по продажбата се регистрира и отчита чрез фискално устройство на мястото на предаване на стоката или услугата.

За пълнота следва да се има предвид, че към датата на изготвянето на материала (юли 2020 г.) тече интензивно обсъждане на промени в Наредба № Н-18, включително в частта относно отчитането

на продажбите в електронните магазини. Очакванията са обсъжданията да бъдат финализирани до средата/края на месеца, като е анонсирано, че периодът за привеждане на дейността на икономическите оператори към новите изисквания на Наредба № Н-18 ще бъде удължен до края на 2020 г.

Автор: Николай Войнов



In recent years, e-commerce in Bulgaria has been developing at a very rapid pace, with the B2C (business-to-consumer) online market registering approx. a 30% growth in 2019 compared to 2018, and reaching a total volume of nearly EUR 900 mill. (compared to EUR 664 mill. in 2018). While the Covid-19 crisis affected all sectors of the economy in early 2020, the quarantine and self-isolation imposed have practically contributed to additional growth in the sales of food and non-food items from electronic stores. This has further stimulated the sector, which is expected to be amongst the few to record sales growth in 2020 compared to the strong 2019.

At the same time, after nearly a year of discussions in the context of the general tax reform aimed at further countering the shadow economy in Bulgaria, as a result of amendments to Ordinance No. H-18 of 13 December 2006 on Registration and Reporting of Sales in Retail Outlets by means of Fiscal Devices (Ordinance No. H-18), promulgated in the State Gazette in early 2020, significant changes have been introduced (effective from 31.07.2020) in relation to reporting of sales of goods/services via electronic store, which can be summarized as follows:

Reporting of sales of goods/services in cases of non-cash payment (with credit/debit card)

Pursuant to the new provisions, a person who sells goods and/or services via an e-store is obliged to register and report the sale of goods/services in cases of non-cash payment (by credit or debit card) by issuing a document registering the sale, provided that the following conditions are met:

- the software used by the online store must generate a unique number to each order for the purchase of goods or services (QR code);
- for sales made via an online store, the person shall not accept other payments, requiring the issuance of a till receipt/system voucher; and
- no other sales shall be managed with this software.

The registration document issued shall contain the following basic details as a minimum:

- name, number and date of the document (10-digit unique number identifying the e-store);
- details of the taxable person (name, identification number and mailing address, email address / phone);
- unique number of the customer order and reference number of the financial transaction;
- Quick Response barcode (QR code) containing information about the sale, which allows for public accountability.

Thus, in practice, instead of a till receipt/system voucher (the main reporting document under Ordinance No. H-18), e-stores have the right to issue a document for the registration of the sale under Art.

52o, para 1 of the Ordinance, which is not issued by a fiscal device. This is expected to significantly facilitate e-store operators and reduce the amount of disproportionate investments needed to meet the requirements of Ordinance No. H-18.

Reporting of sales of goods/services in cases of payments on bank account, via money transfer through a payment service provider and/or postal money order

If payment to the e-store is made by depositing cash on a payment account, credit transfer, direct debit/cash transfer made through a payment service provider, the store operator is not obliged to register the sale by issuing a fiscal/cash receipt.

When the payment is made via postal money order within the meaning of the Postal Services Act, the customer shall be provided with a paper/electronic document containing at least the following information:

- details of the taxable person (name, identification number and mailing address);
- name of the good/service, tax group code, quantity and value by types of purchased goods or services;
- total amount to be paid and method(s) of payment.

Reporting of sales of goods/services in cases of cash payment

As regards deliveries which do not involve non-cash payment to the e-store (i.e. the customer pays in cash upon delivery), such cases qualify as doorstep sales within the meaning of Ordinance № H-18 (sale of goods or services upon advance orders away from business premises), as the provider (the respective e-store) performs only logistics services (as delivery) without accepting non-cash payments (with credit or debit card).

When reporting such deliveries, the cash receipt is issued by the relevant operator of the physical business premises who actually sells the goods, and is handed over to the relevant delivery personnel who, in turn, submits it to the buyer upon payment in cash, except when the payment for the sale is registered and reported by means of a fiscal device at the place of delivery of the goods or services.

For the sake of completeness, it should be taken into consideration that at the time of drafting this paper (July 2020) an intensive discussion on amendments to Ordinance No. H-18 is underway, including the part on reporting of sales in electronic stores. The discussions are expected to be finalized by the middle/end of the month, and it has been announced that the period for ensuring compliance of the activity of economic operators with the new requirements of Ordinance No. H-18 will be extended until the end of 2020.

Author: Nikolay Voynov



EVN Bulgaria – Licht. Wärme. Leben.

EVN България – Светлина. Топлина. Живот.

EVN Bulgaria – Light. Warmth. Life.

Wir von **EVN Bulgaria** sind ein Teil der großen Familie des EVN Konzerns und unterscheiden uns durch unser kontinuierliches Streben nach Qualität, Modernisierung und Erreichen höchster Standards, sowohl in der Energiewirtschaft als auch im Bereich der nachhaltigen Entwicklung. In Bulgarien sind wir seit dem Jahr 2005 in den Bereichen Stromverteilung und -vertrieb, Wärmeversorgung für die Stadt Plovdiv, Handel mit Energie und CO₂-Emissionszertifikaten im Land und in Südosteuropa sowie Projekten im Bereich erneuerbare Energien tätig.

Der Kunde steht im Mittelpunkt unserer Tätigkeit. Wir versorgen 1,5 Mio. Verbraucher mit Strom sowie 30.000 in der Stadt Plovdiv mit Wärme. Ihre Zufriedenheit ist für uns oberste Priorität. Der Weg dorthin führt über zielorientierte Investitionspolitik. Damit wir die Strom- und Wärmelieferungen zu jedem unserer Kunden – Gewerbe oder Haushalte – bestmöglich gewährleisten können, haben wir in 15 Jahre 1,8 Mrd. BGN in die Energieinfrastruktur in Bulgarien investiert. Eine der wesentlichen Kennzahlen für den Erfolg unserer Handlungen ist die Reduzierung der technologischen Kosten von 19,5% im Jahr 2005 bis unter 8% Ende des Jahres 2019, was 930 GWh Strom eingespart hat – eine Menge, gleich dem Verbrauch des Bezirks Plovdiv in zwei Wintermonaten.

Wir investieren in die Modernisierung von Infrastruktur für eine sichere Strom- und Wärmeversorgung.

Ein Teil unseres Entwicklungsprogramms umfasst die Errichtung neuer, moderner Anlagen, die helfen, die Energiekapazitäten in sich schnell entwickelnden Regionen zu steigern.

Unsere Netzgesellschaft **Elektrozpredelenie Yug** investiert in zwei komplett neue stationäre Umspannwerke – Tsaratsovo und Evmolpia, um die erforderliche Kapazität für die wachsenden Industrieregionen um Plovdiv als auch im Herzen der Stadt zu gewährleisten.

EVN Toplofikatsia ist das erste Unternehmen, das hochtechnologische Warmwasserkessel neuester Generation für seine Heizwerke in der Stadt Plovdiv installiert hat. Durch die modernen Anlagen wird die Stadt über effizientere Wärmeerzeugung und sauberere Luft verfügen sowie neue Investitionen in die lokale Wirtschaft bewirken. Dies ist der nächste Schritt zur Wandlung der Fernwärmeversorgung in eine moderne und hochklassige Dienstleistung nach der Errichtung der KWK-Anlage im Jahr 2011.

Nah bei den Kunden auch während des Liberalisierungsprozesses des Strommarktes

Ein aktiver Teilnehmer am bulgarischen Energiemarkt zu sein, ist eine Herausforderung, mit der wir als seriöses und stabiles Unternehmen erfolgreich zurechtkommen.

Wir gehören zu den führenden Stromhändlern und bieten eine langfristige Partnerschaft in beiderseitigem Nutzen an, die auf Korrektheit und Professionalismus basiert.

EVN Bulgaria betreut die Kunden am freien Markt mit zwei Unternehmen – **EVN Trading** und **EVN Elektrosnabdiavane**.

EVN Trading betreut große Gewerbekunden, und **EVN Elektrosnabdiavane** trägt Sorge für kleinere Firmen und künftig auch Haushaltskunden.

EVN Trading besitzt Lizenzen für Stromhandel in Bulgarien und fünf weiteren Ländern in der Region – Griechenland, Mazedonien, Rumänien, Serbien und Ungarn. Das Unternehmen ist an den Strombörsen in Bulgarien, Griechenland, Rumänien, Deutschland und Ungarn registriert.

Dank der internationalen Erfahrung und fundiertem Wissen auf diesem Gebiet verwaltet **EVN Trading** eine der größten Bilanzgruppen in Bulgarien und gehört zu den führenden Energielieferanten im Land.

EVN Elektrosnabdiavane ist seinerseits ein Unternehmen, das Lizenzen für Tätigkeiten sowohl am regulierten als auch am liberalisierten Markt besitzt. EVN Elektrosnabdiavane ist der Vertrauenspartner für alle Verbraucher, die sich erst jetzt mit den Bedingungen am freien Markt vertraut machen.

Als krisenfeste Gruppe mit reicher Erfahrung sind wir danach bestrebt, uns an das sich ändernde Umfeld anzupassen, die Herausforderungen vor uns zu überwinden und das Hauptziel unserer Tätigkeit sicherzustellen – Licht und Wärme für unsere Kunden zu gewährleisten.

Wir sind offen

Wir sprechen klar und präzise

Wir sind zuverlässig

Experten mit langjähriger Erfahrung



Wir sind korrekt

Wir besitzen alle erforderlichen Lizenzen

Wir sind hilfreich

Wir schlagen vernünftige Lösungen vor

Wir haben über
1 800 000 000 BGN
in die Energieinfrastruktur in Bulgarien investiert.



Ние от **EVN България** сме част от голямото семейство на австрийския концерн EVN. Отличаваме се с постоянния си стремеж към качество, модернизация и достигане на световно утвърдени стандарти както в енергетиката, така и в сферата на устойчивото развитие. На територията на България развиваме дейност от 2005 г. в областите разпределение и продажба на електрическа енергия, топлоснабдяване за град Пловдив, търговия с енергия и въглеродни емисии в страната и Югоизточна Европа, както и проекти в сферата на възобновяемите източници.

Клиентът е в центъра на нашата дейност. Снабдяваме с електрическа енергия 1,5 млн. потребители, а с топлинна – 30 000 в град Пловдив. Затова тяхната удовлетвореност е водещ приоритет за нас. Пътят до нея минава през целенасочената инвестиционна политика. За да подсигурием доставките на електрическа и топлинна енергия до всеки един наш клиент, бизнес или битов, за 15-те години, в които оперираме на българския пазар, вложихме 1,8 млрд. лева в енергийната инфраструктура в страната. Един от основните показатели за успеха на нашите действия е намаляването на технологичния разход от 19,5% през 2005 г. до под 8% в края на 2019 г., което спести 930 GWh електроенергия – количество, равно на потреблението на област Пловдив за два зимни месеца.

Инвестираме в модернизация за по-сигурно снабдяване с електро- и топлоенергия

Част от нашата програма за развитие е изграждането на нови, модерни съоръжения, които да подпомогнат енергийните мощности в бързоразвиващите се икономически райони.

Мрежовото ни дружество **Електроразпределение Юг** разполага с две изцяло новоизградени стационарни подстанции – Царацово и Евмолпия, които гарантират нужния енергиен капацитет на засилващата се икономика както в индустриалните райони около Пловдив, така и в сърцето на града.

EVN Топлофикация е първата компания, която инсталира високотехнологични водогрейни котли от най-нов клас за отоплителните си централи в град Пловдив. Чрез модерните съоръжения градът ще има по-ефективно производство на топлинна енергия, по-чист въздух и нови инвестиции в местната

икономика. Това е следващата стъпка към превръщането на централното топлоснабдяване в модерна и предпочитана услуга след изграждането на когенерационната централа през 2011 г.

Близко до клиентите и в процеса на либерализация на електроенергийния пазар

Да сме активен участник на българския енергиен пазар е предизвикателство, с което успешно се справяме като сериозна и стабилна компания.

Ние сме един от водещите търговци на електроенергия и уверено предлагаме дългосрочно и ползотворно партньорство, базирано на коректност и професионализъм.

EVN България обслужва клиенти на свободен пазар с две компании – **EVN Трейдинг** и **EVN Електроснабдяване**.

EVN Трейдинг обслужва големи корпоративни клиенти, а **EVN Електроснабдяване** се грижи за по-малките фирми, а в бъдеще и за битовите потребители.

EVN Трейдинг притежава лицензи за търговия с електрическа енергия както в България, така и в още пет страни в региона – Гърция, Македония, Румъния, Сърбия и Унгария. Компанията е регистрирана на електроенергийните борси в България, Гърция, Румъния, Германия и Унгария.

С натрупаната международна практика и задълбочени познания в сферата **EVN Трейдинг** управлява една от най-големите балансиращи групи в България и се нарежда сред водещите доставчици на енергия в страната.

EVN Електроснабдяване от своя страна е компания, която притежава лицензи за дейност както на регулиран, така и на либерализиран пазар. EVN Електроснабдяване е довереният партньор на всички потребители, които тепърва ще се запознаят с условията на свободен пазар.

Като стабилна група с богат опит се стремим да се адаптираме към променящата се среда, да преодоляваме предизвикателствата пред себе си и така да постигаме основната цел на нашата дейност – да осигуряваме светлина и топлина на нашите клиенти.

 We at **EVN Bulgaria** are part of the large family of EVN Group and are distinguished by our constant pursuit of quality, modernization, and achieving the highest standards both in the energy industry and in the area of sustainable development. We have been operating in Bulgaria since 2005 in the field of electricity distribution and sales, heat supply for the city of Plovdiv, energy and carbon emissions trade in the country and Southeast Europe, and we implement projects in the field of renewable energy sources..

The client is at the center of our business. We supply 1.5 million consumers with electricity and 30,000 customers in the city of Plovdiv with heat. Their satisfaction is our top priority and we achieve it through a targeted investment policy. To ensure a smooth electricity and heat supply to each of our customers, whether a business or a household, we have invested BGN 1.8 billion in the energy infrastructure in Bulgaria over the last 15 years. One of the key indicators for the success of our actions is the reduction of technological costs from 19.5% in 2005 to less than 8% by the end of 2019, which has saved 930 GWh of electricity – an amount equal to the consumption of Plovdiv district for two winter months.

We invest in modernization for a more secure supply of electricity and heat

Part of our development program is the construction of new, modern facilities to support energy capacity in fast-growing economic regions.

Our network company **Elektrozpredelenie Yug** has two newly built stationary substations – Tsarstovo and Evmolpia, which guarantee the necessary energy capacity of the growing economy both in the industrial areas around Plovdiv and in the heart of the city.

EVN Toplofikatsia is the first company to install high-tech hot water boilers for its heating plants in the city of Plovdiv. By doing so, the city will have more efficient heat production, cleaner air, and new investments in the local economy. This is the next step towards the transformation of the district heating into a modern and preferred service after the construction of the cogeneration plant in 2011.

Close to our customers during the liberalization of the electricity market

Being an active participant in the Bulgarian energy market is a challenge that we successfully deal with as a serious and stable company.

We are one of the leading electricity traders that can offer a long-term and fruitful partnership based on honesty and professionalism.

EVN Bulgaria operates on the free market with two companies – **EVN Trading** and **EVN Elektrosnabdiavane**.

EVN Trading serves large corporate clients, and **EVN Elektrosnabdiavane** takes care of smaller companies, and in the future also for household consumers.

EVN Trading has licenses for electricity trading both in Bulgaria and in five other countries in the region – Greece, Macedonia, Romania, Serbia, and Hungary. The company is listed on the electricity exchanges in Bulgaria, Greece, Romania, Germany, and Hungary.

Due to its international experience and in-depth knowledge in this field, **EVN Trading** manages one of the largest balancing groups in Bulgaria and ranks among the leading energy suppliers in the country.

EVN Elektrosnabdiavane, on the other hand, is a company that has licenses to operate in both regulated and liberalized markets. EVN Elektrosnabdiavane is the trusted partner of all consumers who are yet to be acquainted with the conditions of the free market.

As a stable group with extensive experience, we strive to adapt to the changing environment, to overcome the challenges ahead of us, and thus achieve the main goal of our business – to provide light and warmth to our customers.

Wir stehen Ihnen gern zur Verfügung: | На Ваше разположение сме: | Please do not hesitate to contact us:

Elektrozpredelenie Yug
Електроразпределение Юг
☎ 0700 1 0007
www.elyug.bg

EVN Elektrosnabdiavane
EVN Електроснабдяване
☎ 0700 1 7777
www.evn.bg

EVN Trading
EVN Трейдинг
☎ 0700 1 3636
www.evn-trading.com

EVN Toplofikatsia
EVN Топлофикация
☎ 0700 1 7898
www.evn.bg

Überblick über einige Schlüsselsektoren

Преглед на ключови сектори

Overview of key sectors

Automobilbau

Der Automobilbau in Bulgarien hängt direkt von den Welttrends in diesem Bereich ab. Die von COVID-19 verursachte Krise hat einen Teil der Produktionswerke gezwungen, die Arbeit für einen Zeitraum von einer Woche bis zu einem Monat in den schlimmsten Fällen einzustellen. Nach einer von Colliers International durchgeführten Untersuchung der Unternehmen im Sektor¹, waren die ersten und größten Probleme mit dem Schutz und Gewährleistung von angemessenen Arbeitsbedingungen für die Mitarbeiter und die zweitgrößte Herausforderung mit der Arbeitseinstellung der großen OEM-Werke (original equipment manufacturer) verbunden². An dritter

Stelle kommt die Arbeitseinstellung wegen Mangel an Ressourcen aufgrund der Probleme mit den globalen Lieferketten. Allmählich haben die Unternehmen im Sektor ihre Arbeit wiederaufgenommen, aber in einem kleineren Umfang.

Es wurde aber festgestellt, dass die Unternehmen von den Folgen der epidemiologischen Krise meist betroffen sind. Zwischen März und Juli 2020 beträgt der durchschnittliche Monatsrückgang im Index der Industrieproduktion von Autos, Anhängern und Sattelanhängern 39,7% im Vergleich zur gleichen Periode vom 2019 bei einem durchschnittlichen Monateinbruch der Verarbeitungsindustrie von 10,5% für die gleiche Periode (Abb. 4.1).

Автомобилостроене

Секторът на автомобилостроенето в България е в пряка зависимост от световните тенденции в производството на автомобили. Породената от COVID-19 криза принуди част от заводите да спрат работа за период от една седмица до месец в най-тежките случаи. Според проучване сред компаниите в сектора, проведено от Colliers International¹, първоначалните и най-големи проблеми са били свързани с осигуряването на защита и подходящи условия на труда на служителите, а втората по важност трудност е била свързана със спирането на работа на големите OEM² заводи. На трето място се нарежда спирането на работа поради липса

на ресурси в резултат от нарушаването на глобалните вериги на доставки. Постепенно дейността на компаниите в сектора се възобнови, но в намален обем.

Оказва се обаче, че компаниите са най-засегнати от последствията на епидемиологичната криза. От март до юли 2020 г. средномесечният спад в индекса на промишленото производство в производството на автомобили, ремаркета и полуремаркета е в размер на 39,7% спрямо същите месеци на 2019 г. при средномесечно свиване в преработващата промишленост от 10,5% за същия период (Фигура 4.1).

Automotive sector

The automotive sector in Bulgaria is directly dependent on global trends in car production. The crisis caused by COVID-19 has forced some factories to stop working for a period of one week to a month, in the most severe cases. According to a survey among companies in the sector conducted by Colliers International Colliers International¹, the initial and biggest problems were related to providing protection and proper working conditions for employees, and the second most important difficulty was related to the suspension of the operation of large OEM² factories. The shutdown ranks third due to the lack

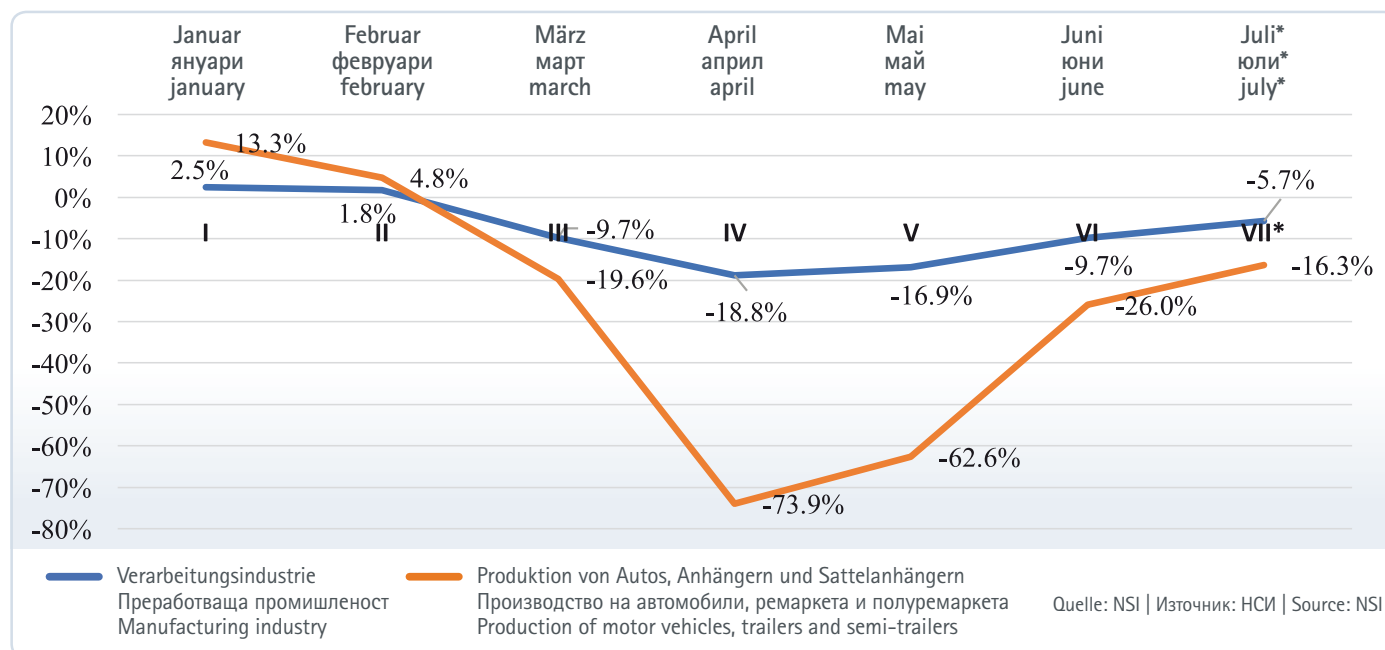
of resources resulting from disruptions in the global supply chains. Gradually, the activity of the companies in the sector has resumed, but at a reduced capacity.

However, it turns out that companies are most affected by the effects of the epidemic crisis. From March to July 2020, the average monthly decline in the industrial production index of the manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers amounted to 39.7% compared to the same months of 2019, with a monthly average contraction in manufacturing by 10.5% for the same period (Figure 4.1).

1. Colliers International, How does Covid-19 affect automotive sector in Bulgaria – survey results, May 2020

2. Original Equipment Manufacturer (Erstausrüster) | Производител на оригинално оборудване | Original Equipment Manufacturer

Abb. 4.1. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion (im Vergleich zum jeweiligen Monat des Vorjahres, Januar–Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.1. Процентно изменение на индексите на промишленото производство (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.1. Percentage change in the industrial production indices (compared to the respective month of the previous year, January–July 2020, calendar adjusted data)



Der Rückgang im globalen Automobilbau begann noch vor 3–4 Jahren und beruht auf mehrere Faktoren wie die Sättigung des chinesischen Marktes, die Handelskriege und die Einführung von neuen Technologien, einige Verbraucher warten auch auf günstigere Preise von neuen Modellen, bevor sie eine Kaufentscheidung treffen. Die Pandemie beschleunigte ihrerseits die Trends zur Einführung von neuen Technologien, die eine Neuausrichtung des Marktes auf die Produktion von elektrischen Autos bedeutet.

Einer der Vorteile des Automobilbaus in Bulgarien ist die diversifizierte Produktion, weil hier alle drei Ebenen von Autoteilelieferanten vorhanden sind. Die erste Ebene sind die Unternehmen, die direkt mit den OEM-Unternehmen arbeiten. Die zweite Ebene sind die Unternehmen, die montagefertige Teile produzieren, deren Produkte aber an die Autohersteller durch Toplieferanten geliefert werden. Auf Ebene 3 sind Lieferanten, die Teile für die Produktion anderer Teile oder Komponenten produzieren. Bulgarien wird zu einem bevorzugten Ort für Investitionen nicht nur von Teilen, sondern auch für die Entwicklung von hochtechnologischen Lösungen im Automobilbau, indem einige große Unternehmen in den letzten Jahren Entwicklungszentren im Lande gegründet haben.

Die Produktion von Autoteilen und Komponenten selbst ist komplex, was auch andere Wirtschaftssektoren mit sich zieht, z.B. Produktion

von elektrischen und elektronischen Komponenten, Metallelementen, Entwicklung von Software, Wissenschaft- und Entwicklungstätigkeit usw. Deswegen ist es sehr schwierig zu bestimmen, wie viele Unternehmen genau in diesen Prozessen eingeschaltet sind und wie sie zum Sektor beitragen.

Nach den letzten vorhandenen Daten von Eurostat für 2018 umfasst die Herstellung von Autos und Autokomponenten 122 Unternehmen, wobei in mehr als die Hälfte von ihnen bis 9 Personen beschäftigt sind, und diese Unternehmen wahrscheinlich hoch spezialisiert sind (Abb. 4.2). Nach einer Untersuchung der Exekutivagentur zur Förderung der kleinen und mittelständischen Unternehmen³ über die geografische Aufteilung der Industrien in Bulgarien umfasst die Produktion von Komponenten und Autoteilen direkt und indirekt über 250 Unternehmen mit insgesamt 67.735,00 Beschäftigten.

Nach Angaben vom NSI hat sich die Gesamtanzahl der im Bereich direkt Beschäftigten in den letzten 10 Jahren verdoppelt, wobei diese Anzahl für 2019 fast 22 000 Personen beträgt, was 3,9% von der Gesamtanzahl der in der Verarbeitungsindustrie Beschäftigten ausmacht. Gegen Mitte 2020 wird ein leichter Rückgang infolge der reduzierten wirtschaftlichen Aktivität und Optimierung der Unternehmensausgaben beobachtet (Abb. 4.3).

Забавянето на автомобилния сектор в глобален мащаб започна още преди 3–4 години и се дължи на редица фактори като насищане на пазара в Китай; търговските войни и навлизането на нови технологии, а част от потребителите изчакват и по-достъпни цени на новите модели преди да се решат на покупка. Пандемията, от своя страна, ускори тенденциите за навлизане на нови технологии, което ще преориентира пазара към производството на електроавтомобили.

Едно от предимствата на автомобилния сектор в България е диверсифицираното производство, тъй като са налични и трите нива на доставчици на автомобилни части. Първо ниво са фирмите, които работят директно с OEM компаниите. Второто ниво са компании, които произвеждат части готови за монтиране, но чийто продукти се доставят до автомобилните производители чрез топ доставчици. Ниво 3 са доставчици, които произвеждат части за производството на други части или

компоненти. България става притегателен център и за инвестиции не само на части, но и за развитието на високотехнологични решения в автомобилостроенето като през последните години няколко големи компании разкриха свои развойни центрове на територията на страната.

Самото производство на авточасти и компоненти е комплексно, което въвлича и други подотрасли на икономиката като например производството на електрически и електронни компоненти, метални детайли, разработване на софтуер, научна и развойна дейност и т.н. Затова и е много трудно да се определи колко точно предприятия са включени в тези процеси и допринасят за отрасъла.

По последни налични данни за 2018 г. на Евростат в сектора на производство на автомобили и автомобилни компоненти са включени 122 компании, от които в повече от половината са заети

до 9 души, като по всяка вероятност това са силно профилирани фирми (Фигура 4.2). Според проучване на Изпълнителната агенция за насърчване на малките и средните предприятия (ИАНМСП)³ относно географското разпределение на индустриите в България пряко и косвено в производството на компоненти и части за автомобили са включени над 250 компании с общо 67 735 заети.

Според данни на НСИ общият брой на пряко наетите лица в отрасъла през последните 10 години се е удвоил, като за 2019 г. е почти 22 хил. души, което е 3,9% от общия брой на заетите в преработвателната промишленост. В резултат на намалената икономическа активност и рационализиране на разходите на предприятия към средата на 2020 г. се наблюдава лек спад (Фигура 4.3).



The global slowdown in the automotive sector began 3-4 years ago, which is due to a number of factors such as market saturation in China; trade wars and the introduction of new technologies; and the fact that some consumers await more affordable prices for new models before deciding to buy. The pandemic, in turn, has accelerated the trend of new technologies, which will reorient the market to electric vehicles production.

One of the advantages of the automotive sector in Bulgaria is the diversified manufacturing, as all three levels of suppliers of automotive parts are available. The first level are companies working directly with OEM companies. The second level are companies producing parts ready for assembly, but whose products are delivered to car manufacturers through top suppliers. The third level are suppliers manufacturing parts for the production of other parts or components. Bulgaria is becoming an attractive centre for investment not only in parts, but also in the development of high-tech solutions in the automotive industry, and over recent years several large companies have opened their development centres in the country.

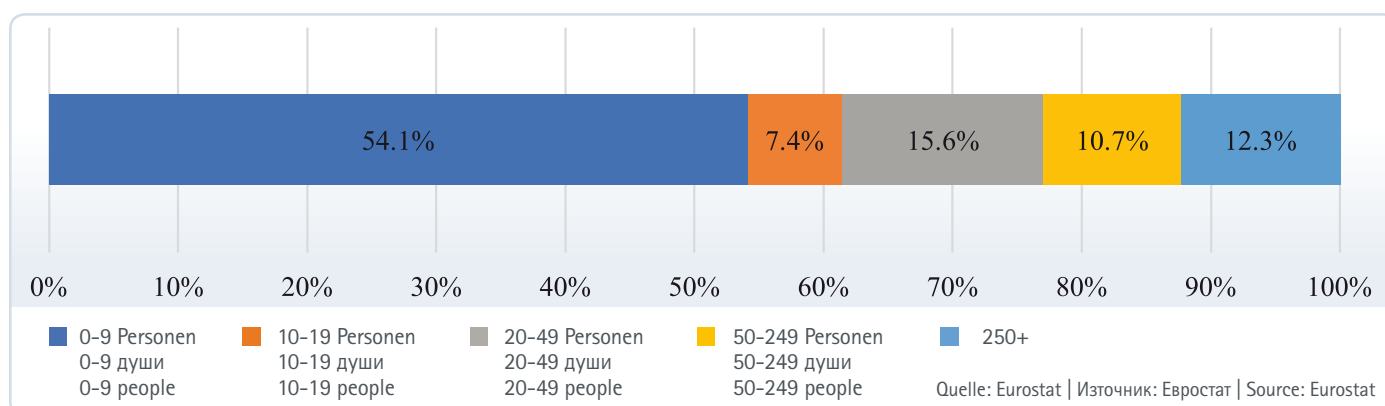
The production of automotive parts and components is complex, which includes other sub-sectors of the economy such as the

production of electrical and electronic components, metal parts, software development, research and development, etc. Therefore, it is very difficult to determine exactly how many companies are involved in these processes and contribute to the sector.

According to the latest available Eurostat data for 2018, 122 companies are included in the automotive and automotive components sector, of which more than half employ up to 9 people, and most probably these are highly profiled companies (Figure 4.2). According to a survey of the Executive Agency for Promotion of Small and Medium Enterprises (EAPSME)³ on the geographical distribution of industries in Bulgaria, more than 250 companies with a total of 67,735 employees are directly and indirectly involved in the manufacturing of car components and parts.

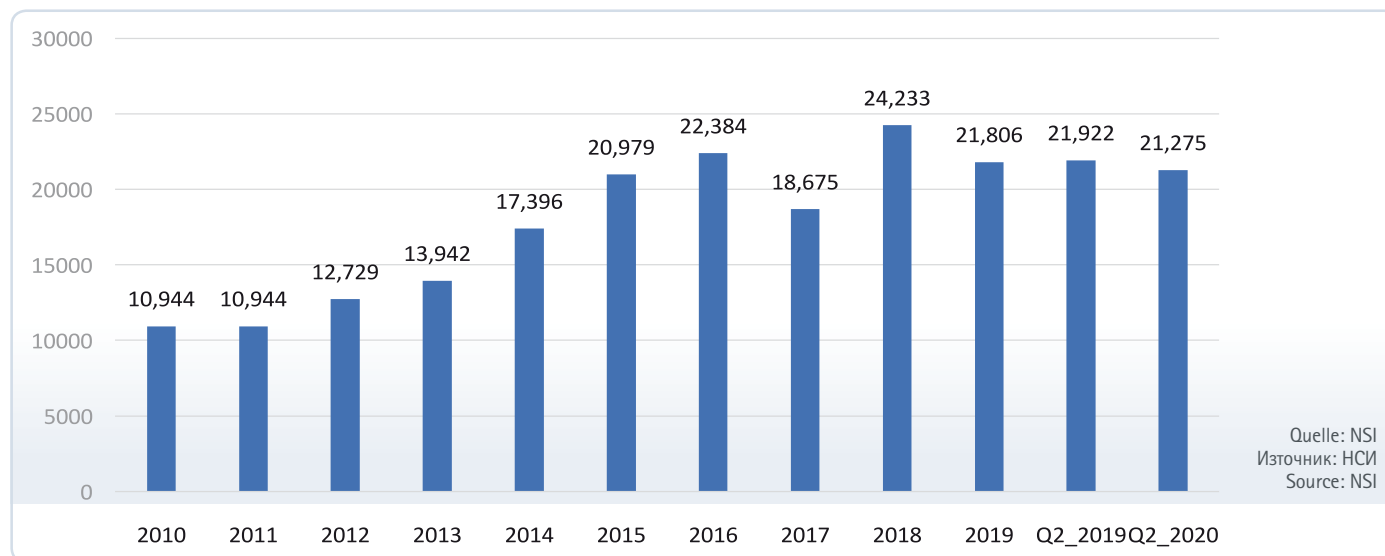
According to NSI data, the total number of persons directly employed in the industry has doubled in the last 10 years, and in 2019 it was almost 22,000 people, which accounts for 3.9% of the total number of employees in the manufacturing industry. As a result of reduced economic activity and rationalisation of the expenditures of enterprises, there was a slight decline by the middle of 2020 (Figure 4.3).

Abb. 4.2. Relativanteil der Unternehmen in Produktion von Autos, Anhängern und Sattelanhängern nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) | Фигура 4.2. Относителен дял на компаниите в Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.2. Relative share of companies in Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers based on the number of employees (2018)



3. <https://bgindustrymap.com/bg>

Abb. 4.3. Anzahl der beschäftigten Personen in der Produktion von Autos, Anhängern und Sattelanhängern nach der Anzahl der Beschäftigten (2010 – 2020) |
Фигура 4.3. Брой на наетите лица в Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета според броя на заетите (2010 – 2020 г.) |
Figure 4.3. Number of persons employed in Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers by number of employees (2010–2020)



In den letzten Jahren erhöht sich der Umsatz im Automobilbau ständig, wobei er für 2018 1,17 Mrd. Euro erreicht, was fast 4 Mal mehr zum 2009 ist. Gleichzeitig erhöht sich auch der Mehrwert dieses Sektors, wobei er für 2018 fast 3,3% vom gesamten Mehrwert der Verarbeitungsindustrie beträgt. Hinzuweisen ist, dass der Umsatz der Unternehmen (+10,2%) im Sektor im 2018 schneller im Vergleich zum Mehrwert (+1,9%) wächst. Das Verhältnis zwischen dem Mehrwert und dem Umsatz im Automobilbau beträgt 22,2% für 2018, was dem Durchschnittswert für die ganze Verarbeitungsindustrie entspricht (Abb. 4.4).

Als ganzes ist der Automobilbau einer der am schnellsten wachsenden Sektoren in der Verarbeitungsindustrie. Für den Zeitraum 2010–2018 beträgt der durchschnittliche Umsatzjahreszuwachs der Unternehmen 16,8% im Vergleich zu 6,7% für die Unternehmen in der Verarbeitungsindustrie (Abb. 4.5). Somit wird der Automobilbau zu einem der Schlüsselsektoren in der Wirtschaft nicht nur wegen seines Zuwachses, sondern auch wegen seiner Fähigkeit, in die Wertkette auch die Produktion in einem Teil der anderen Bereiche der bulgarischen Wirtschaft einzuschließen.

Оборотът в сектора на автомобилостроенето непрекъснато нараства през последните години, като за 2018 г. достига 1,17 млрд. евро., което е близо 4 пъти повече в сравнение с 2009 г. Паралелно с това се увеличава и добавената стойност на отрасъла като за 2018 г. тя е близо 3,3% от общата добавена стойност на преработвателната промишленост. Трябва да се отбележи, че ръстът на оборота на компаниите (+10,2%) в сектора расте с по-бързи темпове през 2018 г. в сравнение този с добавената стойност (+1,9%). Съотношението на добавената стойност спрямо оборота в автомобилостроенето е 22,2% за 2018 г., което съвпада със средното за цялата преработвателна

промишленост (Фигура 4.4).

Като цяло секторът на автомобилостроенето е един от най-бързо растящите в преработващата промишленост. За периода 2010–2018 г. оборотът на компаниите отбелязва среден годишен темп на прираст от 16,8% сравнен с 6,7% за компаниите в преработващата промишленост (Фигура 4.5). По този начин автомобилостроенето се превръща в един от ключовите за икономиката сектори не само заради разрастването си, но и заради способността да включва във веригата на стойността и произведеното в част от останалите отрасли на българската икономика.

Turnover in the automotive sector has been growing steadily in recent years, and in 2018 reached EUR 1.17 billion, which is almost 4 times the volume for 2009. At the same time, the value added of the sector is increasing, and in 2018 it was nearly 3.3% of the total value added of the manufacturing industry. It should be noted that the growth of companies' turnover (+ 10.2%) in the sector developed at a faster pace in 2018 compared to the value added (+ 1.9%). The ratio of value added to turnover in the automotive industry in 2018 was 22.2%, which coincides with the average for the entire manufacturing industry (Figure 4.4).

Overall, the automotive sector is one of the fastest growing in the manufacturing industry. In 2010–2018, the turnover of the companies registered an average annual growth rate of 16.8% compared to 6.7% for the companies in the manufacturing industry. (Figure 4.5). Thus, the automotive industry is becoming one of the key sectors for the economy, which is due not only to its growth, but also to the ability to also include in the value chain the output in some other sectors of the Bulgarian economy.

Abb. 4.4. Umsatz und Mehrwert in der Produktion von Autos, Anhängern und Sattelanhängern (Mio. Euro, 2010 – 2018) | Фигура 4.4. Оборот и добавена стойност в Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | Figure 4.4. Turnover and value added in Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers (million EUR, 2010–2018)

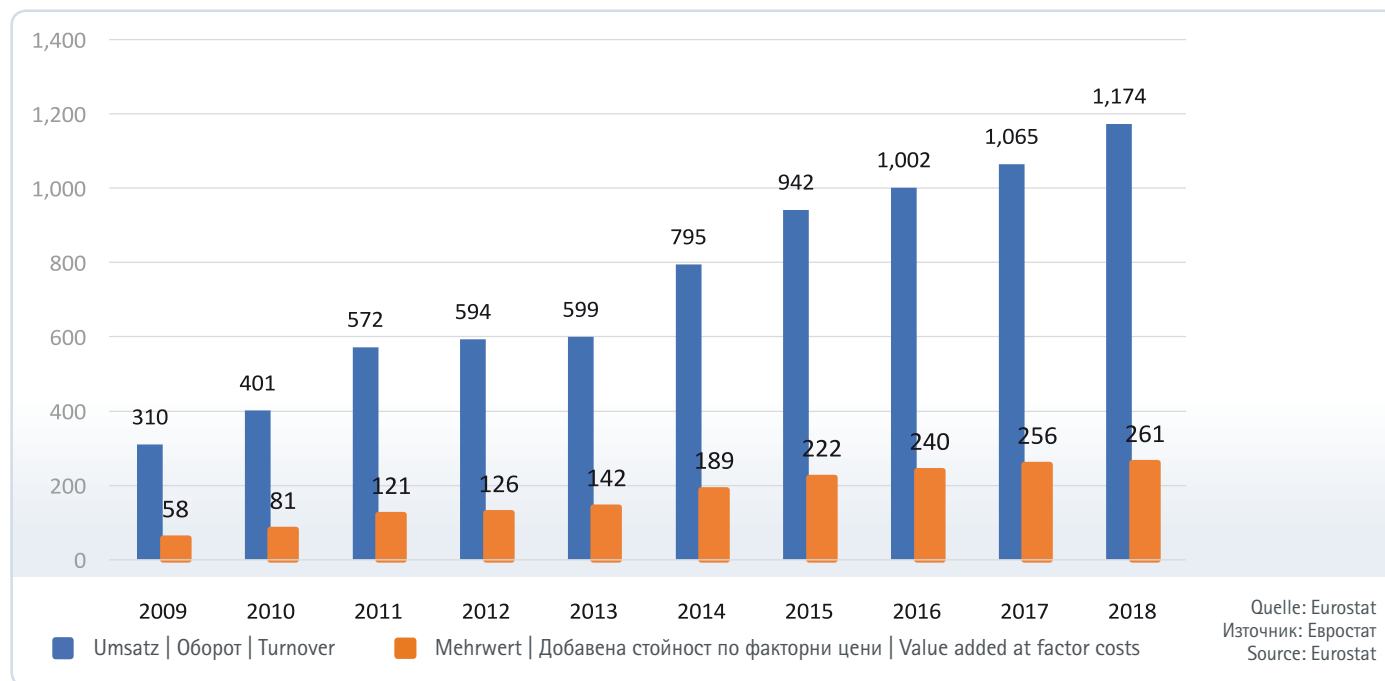
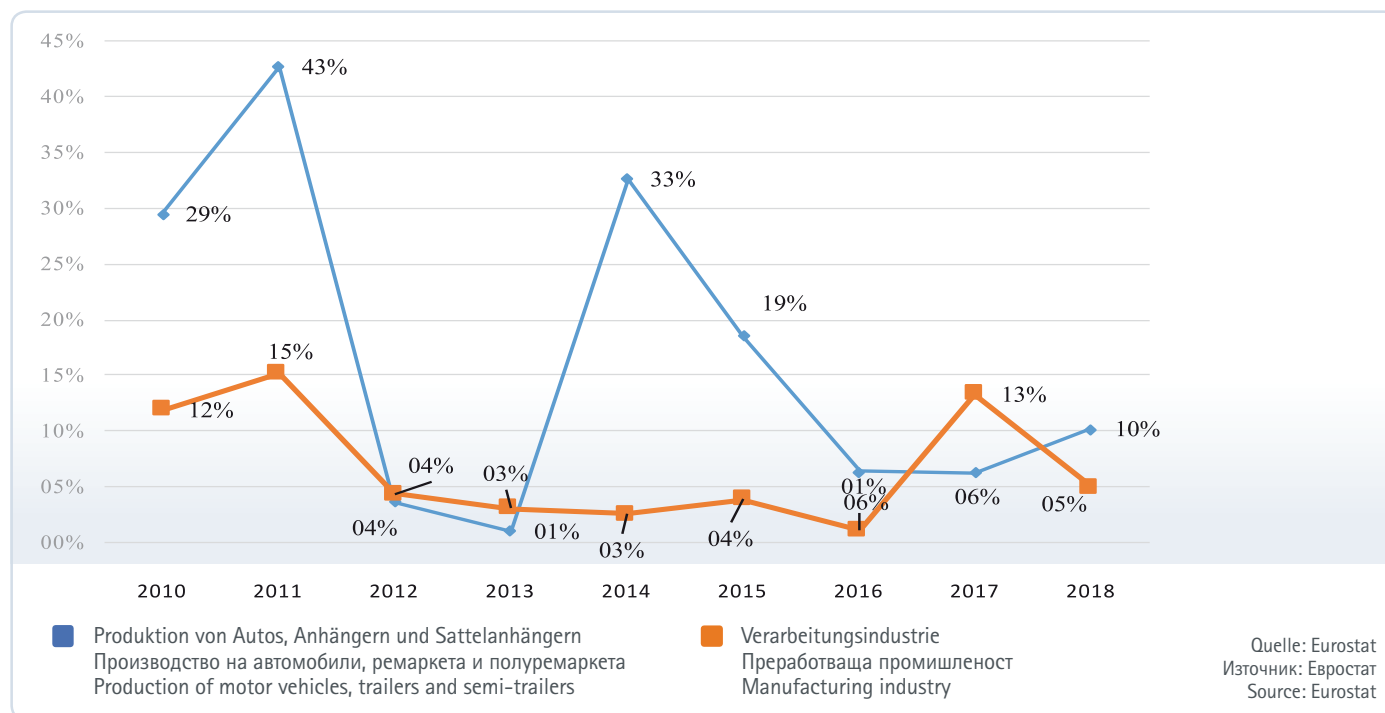


Abb. 4.5. Jahresumsatzzuwachs in der Produktion von Autos, Anhängern und Sattelanhängern und Verarbeitungsindustrie nach aktuellen Preisen (% , 2010 – 2018) | Фигура 4.5. Годишен ръст в оборота в Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета и Преработваща промишленост в текущи цени (% , 2010 – 2018 г.) | Figure 4.5. Annual growth in turnover in Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers and Manufacturing industry in current prices (% , 2010–2018)



Der Sektor ist komplett exportorientiert und sein Zuwachs in der letzten Jahrzehnte hat enorm zur Exporterweiterung und dem Wirtschaftswachstum beigetragen. Als absolute Summe erhöht sich der Export von Autos, Motorfahrrädern, Fahrrädern, Anhängern und Sattelanhängern für zehn Jahre fast 7 Mal und erreicht 930,6 Mrd. Euro für 2019. Gleichzeitig nimmt er einen immer höheren Anteil auch am Gesamtexport - bis 3,1% (Abb. 4.6).

Nach der angeführten Untersuchung der Exekutivagentur zur Förderung der kleinen und mittständischen Unternehmen über die geografische Verteilung der Industrien in Bulgarien werden

im Lande einige Automobilbaugelände klar abgesondert, die auch über entwickelte Wirtschaftszonen verfügen wie Sofia und Plovdiv. Bemerkbar ist die vorwiegende Entwicklung des Sektors in Südbulgarien, wo auch eine bessere Transportinfrastruktur und demnach eine bessere Verbundenheit aufgebaut ist (Sliven, Yambol, Burgas). Mit dem fortschreitenden Bau der Autobahnen und Schnellstraßen in Nordbulgarien werden zweirangige Zentren wie Plevnen, Ruse, Vidin und Vratsa erwartungsgemäß attraktiver für Investitionen in Hinsicht auf die unbenutzten Ressourcen an Humankapital in der Region (Abb. 4.7).

Секторът е изцяло експортно ориентиран и разрастването му през последното десетилетие допринесе изключително за увеличаване износ и икономически ръст. В абсолютна сума износът на автомобили, мотоциклети, велосипеди, ремаркета и полуремаркета нараства за период от десет години почти 7 пъти и достига до 930,6 млрд. евро през 2019 г. Същевременно той започна да заема все по-голям дял и в общия износ, достигайки 3,1% (Фигура 4.6).

Според посоченото проучване на ИАНМСП относно географското разпределение на индустриите в България, на

територията на страната ясно се оформят няколко центрове на автомобилостроенето, които имат и развити икономически зони, като София и Пловдив. Забелязва се, че предимство в развитието на сектора има Южна България, където е изградена и по-добра транспортна инфраструктура, а оттам и по-добра свързаност (Сливен, Ямбол, Бургас). С постепенното изграждане на автомагистралите и скоростните пътища в Северна България се очаква второстепенни центрове като Плевен, Русе, Видин и Враца да станат далеч по-привлекателни за инвестиция с оглед на неизползвания ресурс от човешки капитал в региона (Фигура 4.7).

The sector is entirely export-oriented and its growth over the last decade has contributed greatly to increased exports and economic growth. In absolute terms, exports of automobiles, motorcycles, bicycles, trailers and semi-trailers increased almost sevenfold over a ten-year period, reaching EUR 930.6 billion in 2019. At the same time, its share in total exports marked an upward trend, reaching 3.1%. (Figure 4.6).

According to that study of the Executive Agency for Promotion of Small and Medium Enterprises on the geographical distribution of industries in Bulgaria, several centres of automotive industry

have been clearly formed on the territory of the country and have developed economic zones, such as Sofia and Plovdiv. Southern Bulgaria has proved to have an advantage in the development of the sector, which is due to its improved transport infrastructure, and hence better connectivity (Sliven, Yambol, Burgas). With the gradual construction of highways and expressways in Northern Bulgaria, secondary centres such as Plevnen, Ruse, Vidin and Vratsa are expected to become by far more attractive for investment with a view to the unused resource of human capital in the region (Figure 4.7).

Abb. 4.6. Export von Autos, Motorfahrrädern, Fahrrädern, Anhängern und Sattelanhängern (SITC Klassifikation 2009–2019, Mio. Euro, % vom Gesamtexport) | Фигура 4.6. Износ на автомобили, мотоциклети, велосипеди, ремаркета и полуремаркета (SITC класификация 2009–2019, млн. евро, % от общия износ) | Figure 4.6. Exports of automobiles, motorcycles, bicycles, trailers and semi-trailers (SITC classification 2009–2019, EUR million, % of total exports)

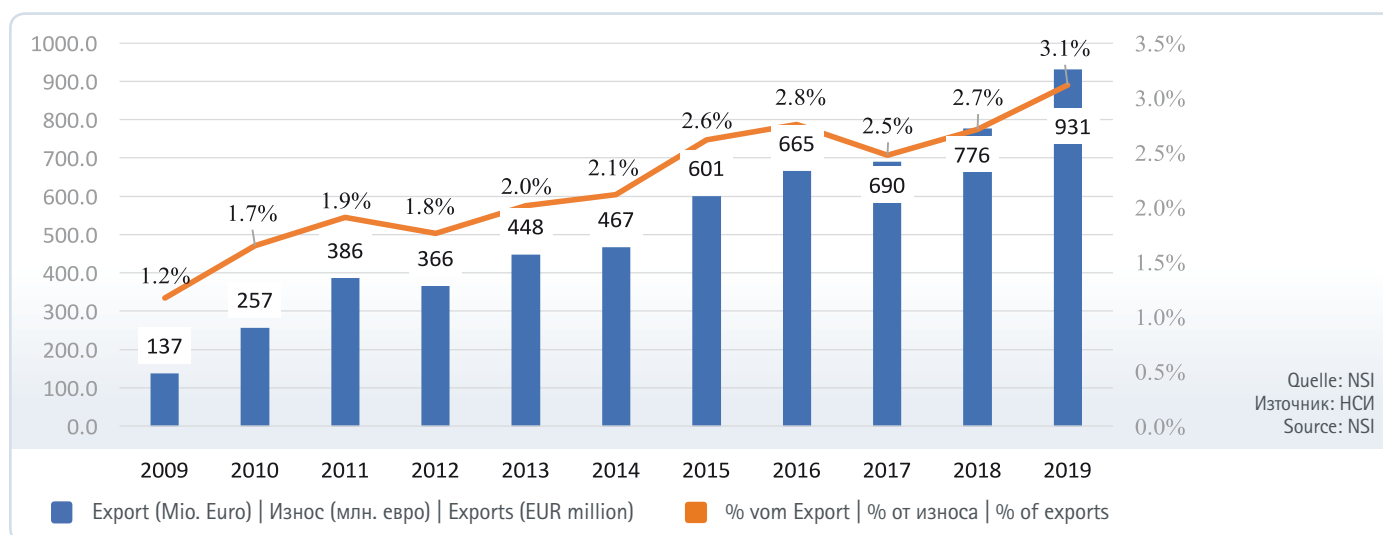
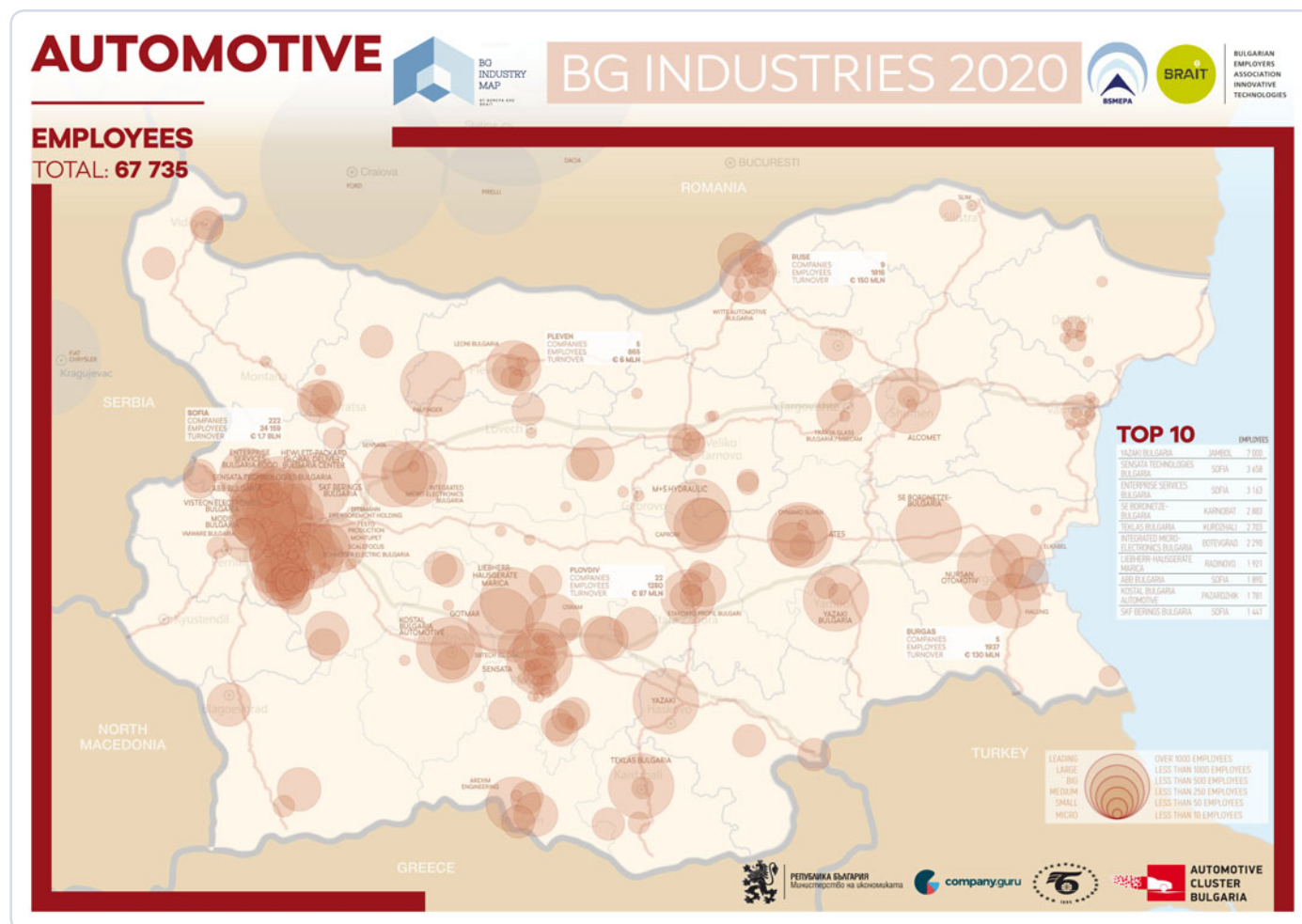
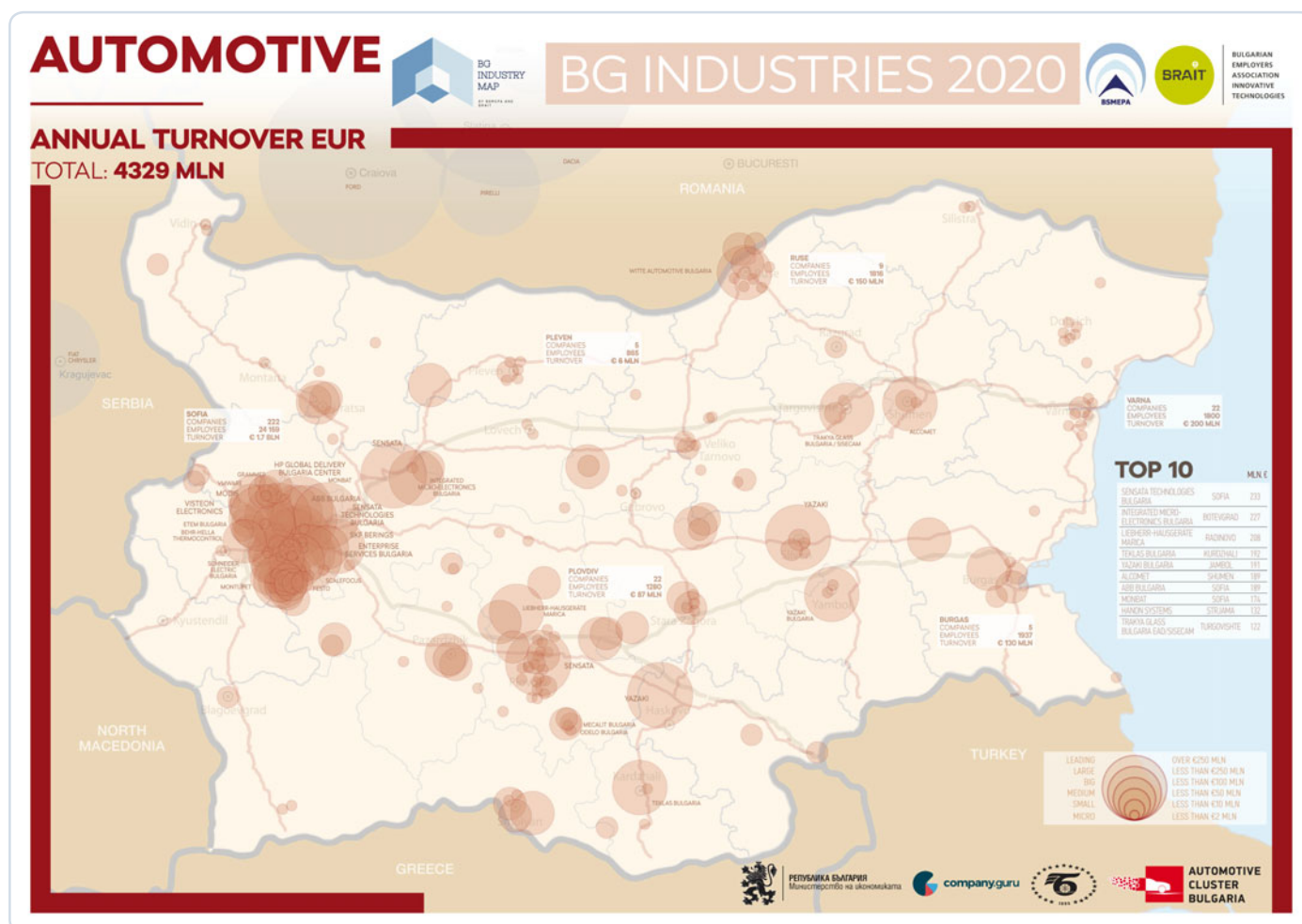


Abb. 4.7.1. Geografische Verteilung der Unternehmen im Automobilbau im Verhältnis zu der Anzahl der Beschäftigten 2019 | Фигура 4.7.1. Географско разпределение на компаниите в Аутомотив индустрията спрямо броя на заетите 2019 г. | Figure 4.7.1. Geographical distribution of companies in the Automotive industry in relation to the number of employees in 2019



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustry.com/bg/download>

Abb. 4.7.2. Geografische Verteilung der Unternehmen im Automobilbau im Verhältnis zum Umsatz 2019.
 Фигура 4.7.2. Географско разпределение на компаниите в Аутомотив индустрията спрямо оборота 2019 г.
 Figure 4.7.2. Geographical distribution of companies in the Automotive industry in relation to turnover in 2019



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustrymap.com/bg/download>

Maschinenbau

Der Maschinenbau⁴ ist einer der sich dynamisch entwickelnden Sektoren in Bulgarien, wobei im Zeitraum 2010-2019 die hergestellte Produktion um 81,2% erhöht wurde. Der Sektor hat eine Schlüsselbedeutung, weil er direkt mit der Produktion in der s.g. Automotivindustrie verbunden ist. Viele Unternehmen, die als Wirtschaftstätigkeit C28 „Maschinenbau“ gekennzeichnet sind, tragen eigentlich wesentlich zum Automobilbau bei. Der Maschinenbau wird auch mit zwei anderen Sektoren verbunden,

die als Unterlieferanten gelten – C24 „Metallerzeugung und -bearbeitung“ und C25 „Herstellung von Metallerzeugnissen“.

Der Maschinenbau ist einer der Produktionssektoren, die unmittelbar von der epidemiologischen Krise betroffen sind. Nachdem viele Produktionsunternehmen ihre Tätigkeit vorübergehend eingestellt haben, verzeichnete der Index der Industrieproduktion in der Periode März-Juli 2020 einen durchschnittlichen Monatsrückgang von 29,1% im Vergleich zur selben Periode im 2019, was weit vom Durchschnitt für die Verarbeitungsindustrie – 12,2% – liegt (Abb.4.8).

Машиностроене

Машиностроенето⁴ е един от динамично развиващите се сектори в икономиката на България като в периода 2010-2019 г. произведената продукция се е увеличила с 81,2%. Секторът има ключово значение, тъй като е пряко свързан с производството в т. нар. аутомотив индустрия. Много от фирмите, които са определени в икономическа дейност C28 „Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение“, всъщност допринасят в голяма степен за автомобилостроенето. Машиностроенето се свързва и с два други

сектора, които се явяват като поддоставчици – C24 „Производство на основни метали“ и C25 „Производство на метални изделия, без машини и оборудване“.

Производството на машини и оборудване е един от производствените сектори, които са засегнати пряко от епидемичната криза. След като редица производствени предприятия преустановиха временно своята дейност, по време на периода март-юли 2020 г. индексът на промишленото производство регистрира средномесечен спад от 29,1% спрямо същия период на 2019 г., което е далеч под средното за преработващата промишленост – 12,2% (Фигура 4.8).

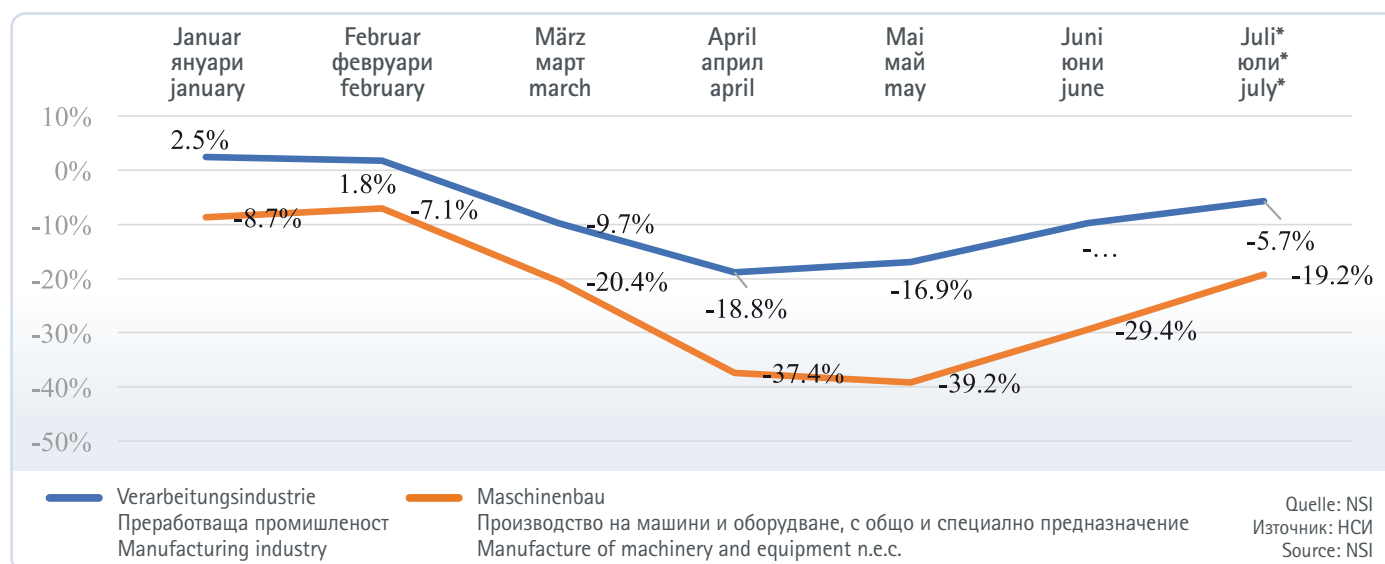
Mechanical engineering

Mechanical engineering⁴ is one of the dynamically developing sectors in the Bulgarian economy, and in 2010-2019 the production increased by 81.2%. The sector is of key importance as it is directly related to production in the so-called automotive industry. Many of the companies identified in economic activity C28 "Manufacture of machinery and equipment for general and special purpose", in fact, contribute greatly to the automotive industry. Mechanical engineering is also

associated with two other sectors that appear as subcontractors-C24 "Manufacture of basic metals" and C25 "Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment".

Manufacture of machinery and equipment is one of the sectors directly affected by the epidemic crisis. After a number of manufacturing enterprises suspended their operations, during the period March-July 2020 the industrial production index registered an average monthly decline by 29.1% compared to the same period in 2019, which is by far below the average for the manufacturing industry -12.2% (Figure 4.8).

Abb. 4.8. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion Verarbeitungsindustrie und Maschinenbau (gegenüber dem gleichen Monat des Vorjahres – Januar – Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.8. Процентно изменение на индексите на промишленото производство Преработваща промишленост и Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.8. Percentage change in the industrial production indices of Manufacturing industry and Manufacture of machinery and equipment for general and special purpose (compared to the corresponding month of the previous year, January-July 2020, calendar adjusted data)



Nach Angaben von Eurstat beträgt die Anzahl der Unternehmen im Maschinenbau 1.022 für 2018, 73% von denen mit einem Personal unter 20 Personen. Die Mittel- und Großunternehmen haben den höchsten Anteil am Umsatz im Sektor, wobei die ersten 26%, und die zweiten – 54% erzielen (Abb. 4.9).

Die durchschnittliche Jahresbeschäftigung im Maschinenbau beträgt 31.619 Personen im 2019, was 6,3% der Gesamtanzahl

der Beschäftigten in der Verarbeitungsindustrie ausmacht. Die Reduzierung der Produktionsleistung infolge der Pandemie führte zur Kündigung eines Teils der Mitarbeiter: Die Anzahl der Beschäftigten im zweiten Quartal 2020 ist um mehr als 2.000 Personen gesunken, wobei der Rückgang fast die Zahlen für 2014 erreicht hat (Abb. 4.10)

По данни на Евростат броят на предприятията в сектора на производство на машини и оборудване за 2018 г. е 1 022, от които 73% са с персонал под 20 души. Средните и големи предприятия имат най-голям дял в оборота в сектора, като първите генерират 26%, а вторите – 54% (Фигура 4.9).

Средногодишната заетост на сектора на производството на машини и оборудване през 2019 г. възлиза на 31 619 души,

което е 6,3% от общия брой на наетите лица в преработващата промишленост. Намаляването на производствените мощности в следствие на пандемията даде резултат в освобождаване на част от персонала: броят на наетите през второто тримесечие на 2020 г. е намалял с повече от 2 000 души, връщайки се по този начин на нива близки до тези от 2014 г. (Фигура 4.10)

4. Für die Zwecke des Artikels wurden die Angaben für Wirtschaftstätigkeit C28 „Maschinenbau“ benutzt.

За целите на публикацията са използвани данните за икономическа дейност C28 „Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение“
For the purposes of the publication the data for economic activity C28 "Manufacture of machinery and equipment for general and special purpose" are used

According to Eurostat data, the number of enterprises in the machinery and equipment manufacturing sector for 2018 stands at 1,022, of which 73% have less than 20 employees. Medium and large enterprises have the biggest share in the turnover in the sector, with the former generating 26% and the latter 54% (Figure 4.9).

The average annual employment in the machinery and equipment sector in 2019 amounted to 31,619 people, which is 6.3% of the total number of employees in the manufacturing industry. The reduction in production capacity as a result of the pandemic has resulted in the dismissal of some staff: the number of employees in the second quarter of 2020 dropped by more than 2,000 people, thus returning to levels close to those of 2014. (Figure 4.10)

Abb. 4.9. Relativanteil der Unternehmen im Maschinenbau nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) |
Фигура 4.9. Относителен дял на компаниите в Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.9. Relative share of companies in Manufacture of machinery and equipment with general and special purpose based on the number of employees (2018)

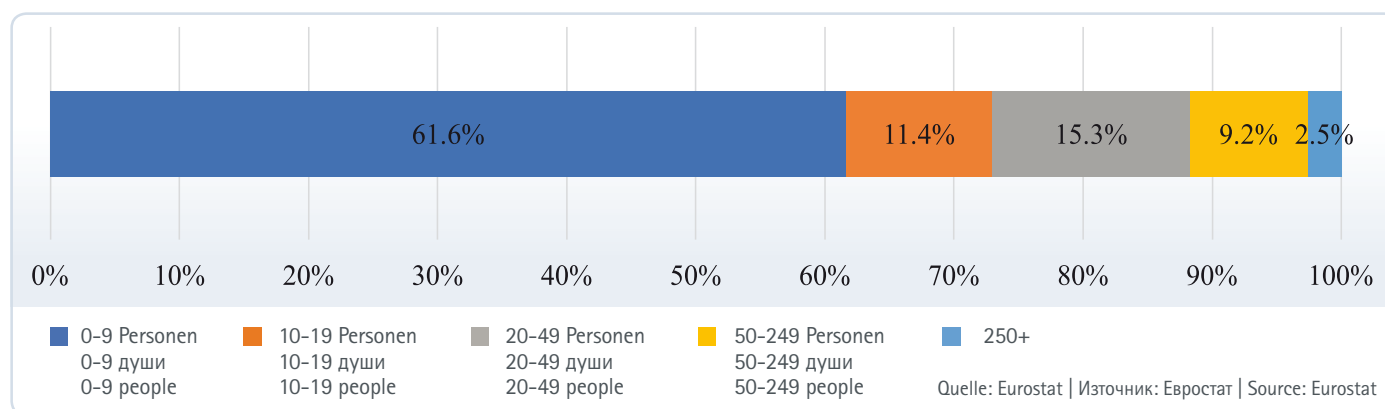
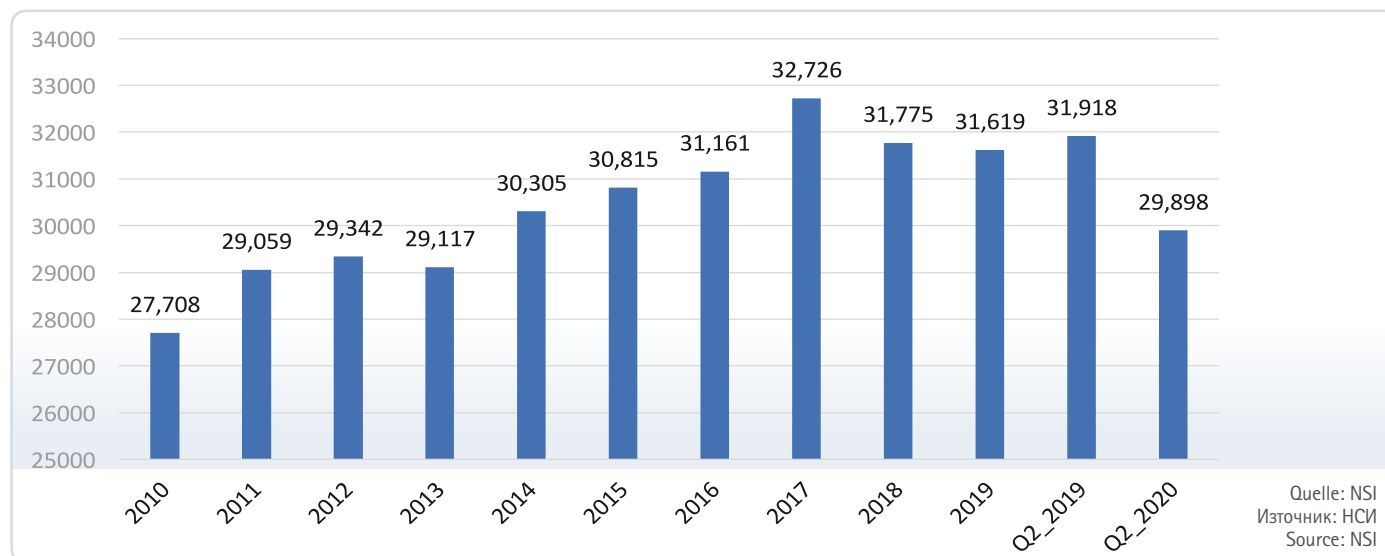


Abb. 4.10. Durchschnittliche Jahresanzahl der Beschäftigten im Maschinenbau (2010 - 2020) |
Фигура 4.10. Среден годишен брой на наетите лица в сектор Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение (2010 - 2020 г.) | Figure 4.10. Average annual number of employees in the Manufacture of machinery and equipment with general and special purpose (2010-2020)



Der Maschinenbau wird mit einem hohen Mehrwert gekennzeichnet, weil es fast immer um ein fertiges Produkt geht, das direkt auf dem Markt vertrieben wird. Im 2018 beträgt der Anteil des Mehrwerts am Umsatz der Maschinenbauunternehmen 31,8%, was weit über dem Durchschnitt für die Verarbeitungsindustrie (22,2%) liegt. Sogar beträgt der Mehrwert nach Produktionspreisen im Maschinenbau 7,8% vom Gesamtmehrwert in der Verarbeitung (Abb. 4.11).

Der Umsatz der Maschinenbauunternehmen erreichte 2018 1,9 Mrd. Euro, indem er in den letzten Jahren von den ausländischen Investitionen im Automobilbau unterstützt worden ist. In der Periode 2010-2018 verzeichnete der Maschinenbau 11% Durchschnittsumsatzzuwachs und überholte so den Durchschnitt für die Verarbeitungsindustrie um fast zwei Mal (6,7%) (Abb. 4.12).

Секторът на производството на машини и оборудване се характеризира с висока добавена стойност, тъй като в голяма част от случаите се касае за завършен продукт, който се реализира директно на пазара. През 2018 г. делът на добавената стойност в оборота на компаниите в машиностроенето е 31,8%, което е далеч над средното за сектора на преработващата промишленост (22,2%). Така добавената стойност по факторни цени, генерирана в машиностроенето, е 7,8% от общата за преработването (Фигура 4.11).

Оборотът на предприятията в производството на машини и оборудване през 2018 г. достигна 1,9 млрд. евро като през последните години е подкрепен от чуждестранните инвестиции в сектора на автомобилостроенето. В периода 2010-2018 г. машиностроенето регистрира 11% средногодишен ръст в оборота и по този начин задминава почти двойно средния за преработвателната промишленост (6,7%) (Фигура 4.12).

The sector of manufacture of machinery and equipment is characterized by high added value, as in most cases the result is a finished product that is sold directly on the market. In 2018, the share of value added in the turnover of companies in mechanical engineering was 31.8%, which is by far above the average for the manufacturing sector (22.2%). Thus, the value added at factor cost generated in mechanical engineering is 7.8% of the total for the manufacturing sector (Figure 4.11).

The turnover of companies in manufacture of machinery and equipment in 2018 reached EUR 1.9 billion and in recent years has been supported by foreign investment in the automotive sector. In 2010-2018, mechanical engineering registered an 11% average annual growth in turnover, being thus almost double the average for the manufacturing industry (6.7%) (Figure 4.12).

Abb. 4.11. Umsatz und Mehrwert im Maschinenbau (Mio. Euro, 2010 – 2018) | Фигура 4.11. Оборот и добавена стойност в Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | Figure 4.11. Turnover and value added in Manufacture of machinery and equipment for general and special purposes (EUR million, 2010-2018)

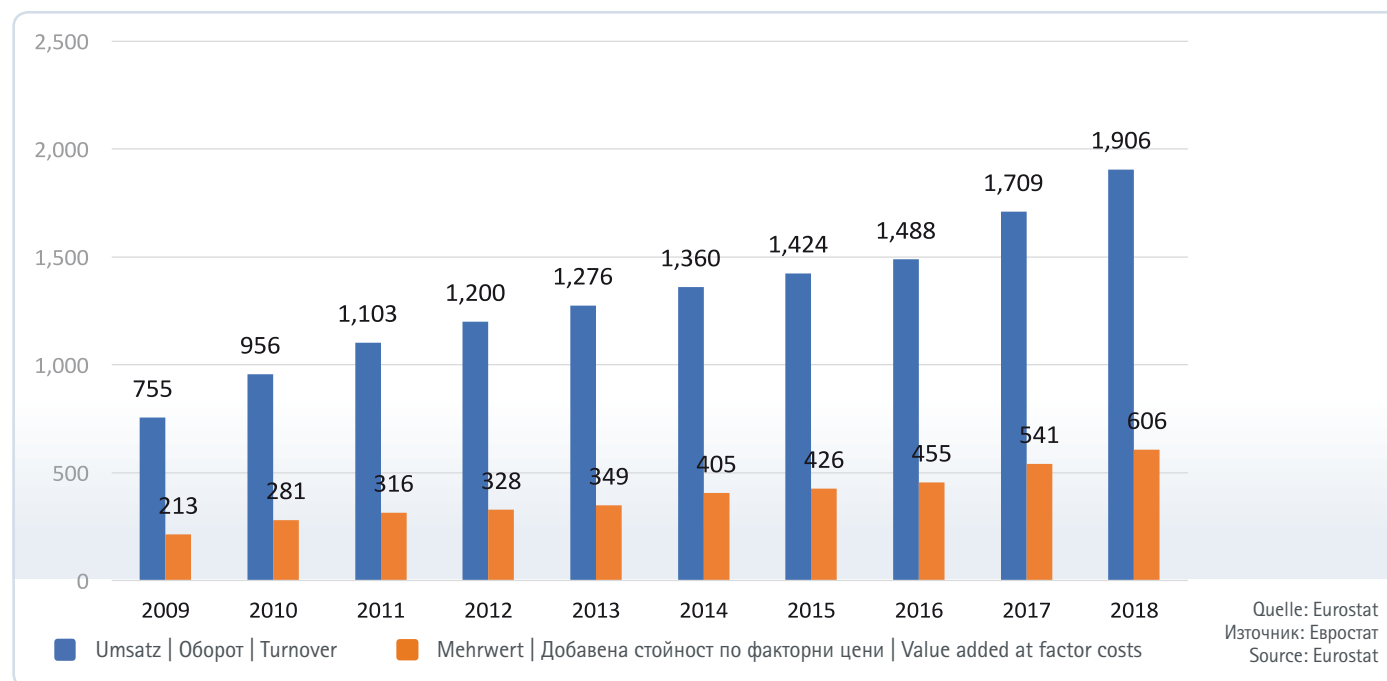
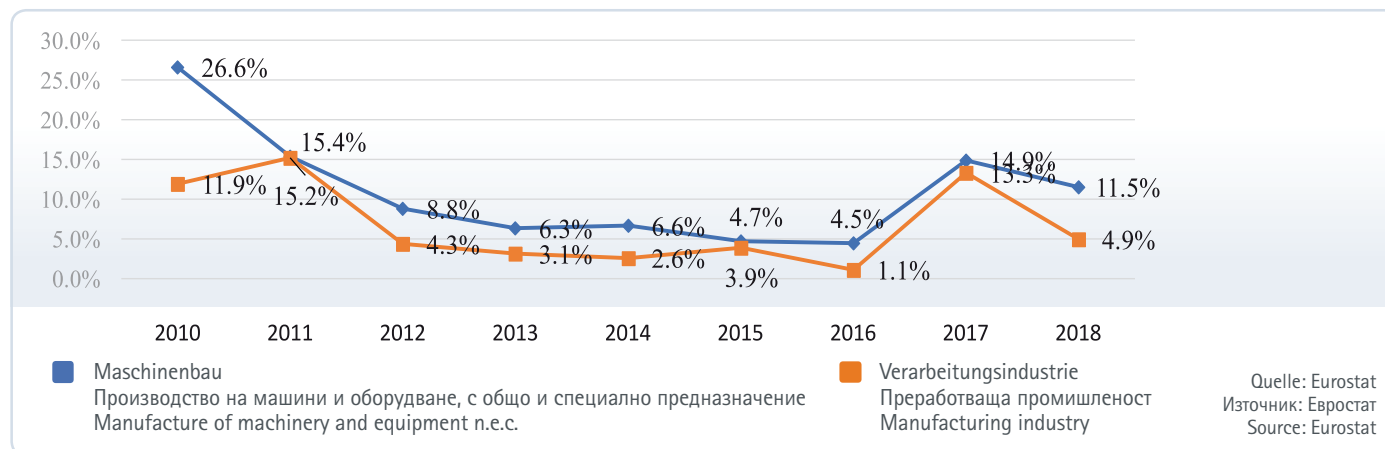


Abb. 4.12. Umsatzzuwachs im Maschinenbau und Verarbeitungsindustrie (Mio. Euro, 2010 – 2018) |
Фигура 4.12. Ръст на оборота в Производство на машини и оборудване, с общо и специално
предназначение и Преработвателна промишленост (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | Figure 4.12. Turnover
growth in Manufacture of machinery and equipment for general and special purpose and Manufacturing
industry (EUR million, 2010–2018)



In Hinsicht auf den relativ kleinen Innenmarkt ist der Maschinenbau größtenteils exportorientiert. Der Sektor entwickelt sich dynamisch und überholt das Wachstum des Gesamtexports für 2009-2019, wobei er für zehn Jahre den Wert der exportierten Produktion über 2 Mal erhöht hat. So erreichen die verkauften Maschinen auf den Außenmärkten 7,4% des Gesamtexports (Abb. 4.13).

Welche sind eigentlich die Warengruppen im Maschinenbau, die am meisten zum Export beitragen? Top 10 der Produktgruppen

machen 70% des Maschinenexports aus. An erster Stelle kommt die Produktgruppe Kühlschränke und Gefrierschränke und andere Einrichtung zur Kälteerzeugung (Code 8418) mit einem relativen Anteil von 10,8%, und gleich danach Motoren und Kraftmaschinen (Code 8412). Anwesend sind auch Nischenproduktionen wie Teil für Hebemaschinen, Herstellung von Landwirtschaftsanlagen und Hydraulikkomponenten (Tabelle 4.1).

Поради относително малкия вътрешен пазар производството на машини и оборудване е предназначено в голяма степен за износ. Секторът се развива динамично, изпреварвайки ръста в общия износ в периода 2009-2019 г., и за период от десет години успява да увеличи стойността на изнасяната продукция над 2 пъти. Така към 2019 г. продадените машини и оборудване на външните пазари достигат 7,4% от общия износ (Фигура 4.13).

Кои са всъщност стоковите групи в машиностроенето, които имат най-голям принос към износа? Топ 10 на продуктите

групи формират 70% от износа на машини и оборудване. На първо място е продуктовата група хладилници, фризери и друго хладилно или замразяващо оборудване (код 8418) с относителен дял от 10,8%, като веднага след нея се нареждат различни видове двигатели и мотори (код 8412). Забелязва се присъствието на по-нишови производства като части за повдигателни машини, производството на селскостопанска техника и компоненти в хидравликата (Таблица 4.1).

Due to the relatively small domestic market, the production of the machinery and equipment sector is largely intended for export. The sector is developing dynamically outpacing the growth in total exports in 2009-2019, and for a period of ten years managed to increase the exported products value more than twofold. Thus, by 2019, machinery and equipment sold on foreign markets reached 7.4% of total exports (Figure 4.13).

Which are actually the commodity groups in mechanical engineering with the largest contribution to exports? The top 10 of the product

groups form 70% of the exports of machinery and equipment. The top ranking one is the product group of refrigerators, freezers and other refrigerating or freezing equipment (code 8418) with a share of 10.8%, followed by various types of engines and motors (code 8412). The presence of niche products, such as parts for lifting machines, manufacture of agricultural equipment and components for hydraulics is noticeable. (Table 4.1).

Abb. 4.13. Maschinenexport (SITC Klassifikation 2009–20191, Mio. Euro, % des Gesamtexports)

Фигура 4.13. Износ машини и оборудване (SITC класификация 2009–20191, млн. евро, % от общия износ)

Figure 4.13. Export of machinery and equipment (SITC classification 2009–20191, EUR million, % of total exports)

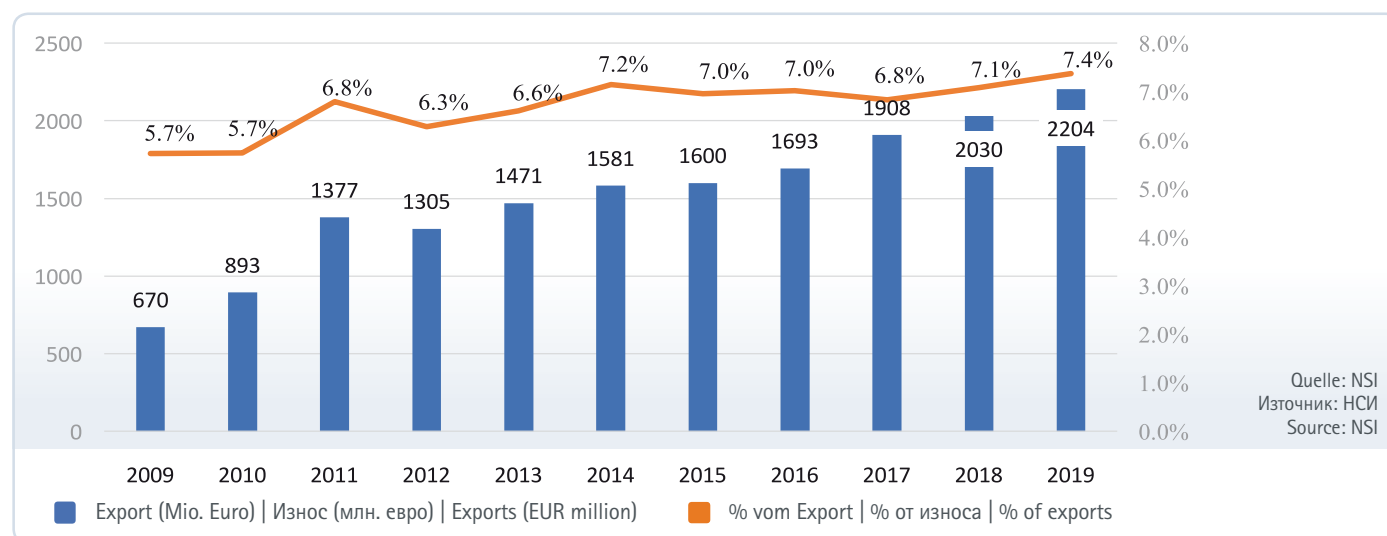


Tabelle 4.1 Export von Produktgruppen in Maschinen, mechanische Geräte, Kernreaktoren, Kessel und Teile für sie (Mio. Euro, 2019 HS4 Klassifikation) | Таблица 4.1. Износ на продуктови групи в Машини, механични уреди, ядрени реактори, котли и части за тях (млн. евро, 2019 г. HS4 класификация) | Table 4.1. Exports of product groups in Machinery, mechanical appliances, nuclear reactors, boilers and parts thereof (EUR million, 2019 HS4 classification)

Code nach dem HS4-Klassifikator Код съгласно HS4 класификатор Code according to HS4 classifier	Warengruppe Стокова група Commodity group	Mio. Euro Млн. евро EUR million	Anteil am Maschinen-export Дял в износа на машини и оборудване Share in exports of machinery and equipment
8418	Kühlschränke und Gefrierschränke und andere Einrichtung zur Kälteerzeugung Хладилници, фризер и друго хладилно или замразяващо оборудване Refrigerators, freezers and other refrigerating or freezing equipment	237,3	10,8%
8412	Motoren und Kraftmaschinen Двигатели и мотори Engines and motors	229,6	10,4%
8481	Regelarmaturen und ähnl. Apparate für Rohr- oder Schlauchleitungen, Dampfkessel usw. Кранове, клапани и подобни уреди за тръби, котелни корпуси и т.н. Taps, valves and similar appliances for pipes, boiler housings, etc.	199,3	9,0%
8431	Teile für Hebemaschinen Части за повдигателни машини Parts for lifting machines	185,7	8,4%
8471	Datenverarbeitungsmaschinen Машини за автоматична обработка на данни Automatic data processing machines	182,2	8,3%
8413	Flüssigkeitspumpen Помпи за течности Pumps for liquids	150,6	6,8%
8433	Maschinen zum Ernten oder Dreschen; Rasenmäher und Strohpressen Машини за жътва или вършитба, косачки за трева или сено Harvesting or threshing machines, lawn mowers or hay mowers	106,5	4,8%
8409	Teile für Kolbenverbrennungsmotoren Части за двигател с вътрешно горене Internal combustion engine parts	90,1	4,1%
8482	Kugellager oder Rollenlager Сферични или ролкови лагери Ball-bearings or roller bearings	85,1	3,9%
8415	Klimageräte Климатични машини Air-conditioning machines	75,8	3,4%

Quelle: | Източник: | Source: <https://www.trademap.org/>

По данни на проучване на ИАНМСП в сектор машиностроене са заети 41 281 души, които генерират оборот от 1,09 млрд. евро (2,12 млрд. лв.). На практика се образуват няколко географски центъра, в които са съсредоточени по-голямата част от заетите. От една страна, това са големите градове с добре развити

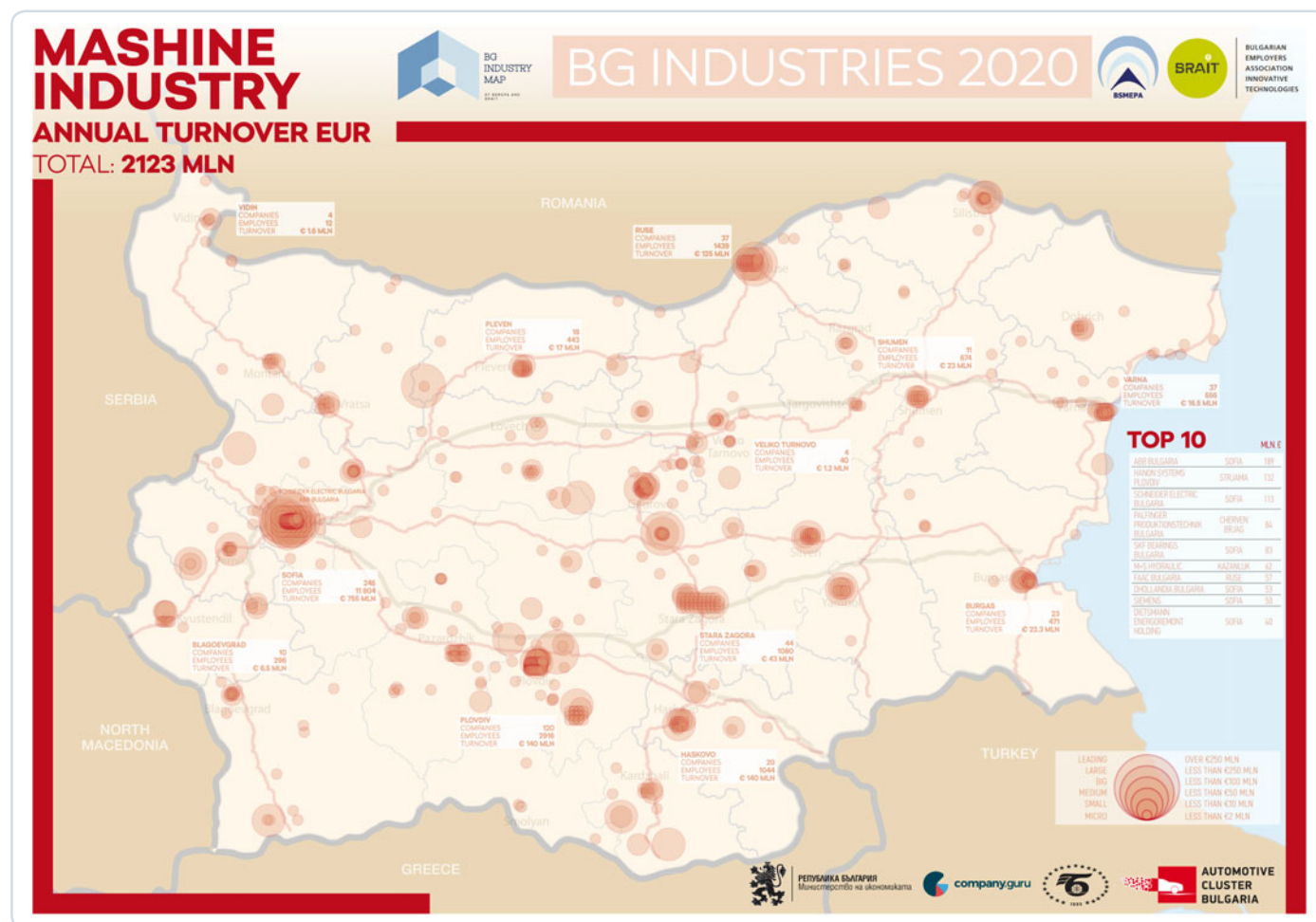
индустриални зони като София, Пловдив и Варна. От друга, са градовете в централната част на страната – Стара Загора, Велико Търново и Габрово, също така Русе и Плевен в Северна България (Фигура 4.14).

are, on the one hand, the big cities with well-developed industrial zones such as Sofia, Plovdiv and Varna; and, on the other hand, the cities in central Bulgaria-Stara Zagora, Veliko Tarnovo and Gabrovo, as well as Ruse and Pleven in Northern Bulgaria (Figure 4.14).

Abb. 4.14.1. Geografische Aufteilung der Unternehmen im Maschinenbau nach der Anzahl der Beschäftigten 2019 | Фигура 4.14.1. Географско разпределение на компаниите в сектор Машиностроене спрямо броя на заетите 2019 г. | Figure 4.14.1. Geographical distribution of the companies in the Mechanical Engineering sector in relation to the number of employees in 2019



Abb. 4.14.2. Geografische Aufteilung der Unternehmen im Maschinenbau nach dem Umsatz 2019 |
 Фигура 4.14.2. Географско разпределение на компаниите в сектор Машиностроене спрямо оборота 2019 г. |
 Figure 4.14.2. Geographical distribution of the companies in the Mechanical Engineering sector in relation to turnover in 2019



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustry.com/bg/download>

Elektronik und Elektrotechnik

Die Sektoren Elektronik und Elektrotechnik⁶ zählen zu den sich am schnellsten entwickelnden in der bulgarischen Verarbeitungsindustrie. Der Index der Industrieproduktion in der Wirtschaftstätigkeit Elektronik hat sich um 2.4 Mal zwischen 2010 und 2019 erhöht, und in der Produktion von elektrischen Anlagen über 2 Mal.

Nach einer Untersuchung der Bulgarischen Assoziation für Elektrotechnik und Elektronik (BASEL)⁷ wurde die Produktion von Elektronik und Elektrotechnik in den letzten Jahren von den ausländischen Investitionen in den beiden Sektoren betrieben. Kennzeichnend für die Elektronik ist, dass die großen ausländischen Unternehmen sich fast nicht an den Produktionsketten in Bulgarien beteiligen und keine Wechselwirkung mit anderen bulgarischen Unternehmen als Unterlieferanten haben. Gleichzeitig aber ist zu erwähnen, dass infolge von Inlandinvestitionen und Wirtschaft- und Entwicklungstätigkeit von bulgarischen Unternehmen die Produktion von für das Land neuen Produkten für den Dienstleistungsbereich (Fiskaldrucker, Terminals, Handwagen, elektronische Stromzähler, Informationsschalter) entwickelt wird.

Die wachsende Produktion in der Elektrotechnik beruht auf den Wandel zur Marktwirtschaft und Aufrechterhaltung einiger Produktionen aus der Vergangenheit in Kombination mit ausländischen Investitionen. Im Gegensatz zur Elektronikproduktion schalten hier die Unternehmen auch andere bulgarische Firmen in die Lieferungskette ein, was der Mehrwert der bulgarischen Wirtschaft erhöht. So wird z.B. eine Anhäufung von Herstellern von Autokabelanlagen beobachtet. Weil Kupfer einer der Kernrohstoffe in der Kabelproduktion und der Kupfer eine der meist exportierten Waren in Bulgarien ist, hat das Land die Möglichkeit die Produktionskette mit Produktion von Drähten und Autokabelanlagen zu ergänzen. Andererseits aber kennzeichnet sich diese Wirtschaftstätigkeit mit viel Handarbeit und deswegen werden Orte mit günstiger Arbeitskraft gesucht. Der Personalmangel und die sich erhöhenden Löhne haben schon zur Schließung einiger Werke zur Produktion von Autokabelanlagen geführt⁸.

Die Elektrotechnik und Elektronik wurden unterschiedlich von COVID-19 betroffen, wobei die strengerer Einschränkungen in der Produktion von elektrischen Anlagen gespürt wurden, wo der durchschnittliche Monatsrückgang der Index der Industrieproduktion zwischen März

6. Für die Zwecke des Artikels wurden die Angaben für Wirtschaftstätigkeit C26 „Herstellung von Datenverarbeitungsgeräten, elektronischen und optischen Erzeugnissen“ und C27 „Herstellung von elektrischen Ausrüstungen“ benutzt.

7. Branche „Elektrotechnik und Elektronik“ in Bulgarien und der Europäischen Union, Übersicht, April 2019, Bulgarischer Verband für Elektrotechnik und Elektronik (BASEL)

8. Zeitung Capital [8.11.2019]: https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2019/11/08/3988131_sbogom_kabeli/

und Juli 7,8% beträgt (Abb. 4.15). Das ist einigermaßen logisch wegen der engen Verbindung des Sektors mit dem Automobilbau. Bei der Elektronikproduktion kam die Störung etwas später, wobei

der Index der Industrieproduktion den höchsten durchschnittlichen Monatsrückgang von -12,3% im Juni verzeichnet hat.

Електроника и Електротехника

Секторите електроника и електротехника⁶ са сред най-бързо развиващите се в българската преработваща промишленост. Индексът на промишленото производство в икономическа дейност електроника се е увеличил 2,4 пъти между 2010 и 2019 г., а в производството на електрически съоръжения малко над 2 пъти.

Според проучване на БАСЕЛ⁷ производството на електроника и електротехника са задвижвани в последните години от чуждестранните инвестиции в двата сектора. Характерно за сектора на електрониката е, че големите чуждестранни компании почти не участват в производствените вериги в България и не взаимодействат с други български предприятия под формата на поддоставчици. Наред с това обаче трябва да се спомене, че в резултат на вътрешни инвестиции и научна и развойна дейност от български компании се развива производството на нови за страната продукти, предназначени за сектора на услугите (касови апарати, терминали, търговски везни, електронни електромери, информационни табла).

Нарастващото производство в сектор електротехника е в резултат от преминаването към пазарна икономика и запазване на някои производства от миналото в съчетание с чуждестранни инвестиции. За разлика от производството на електроника, тук компаниите

въвличат във веригата на доставки и други български компании, което увеличава добавената стойност на българската икономика. Така например в сектора се забелязва струпване на производители на кабелни инсталации за автомобили. Тъй като една от основните суровини в производството на кабели е медта, която е сред водещите експортни стоки на България, пред страната се открива възможност да бъде допълнена производствената верига с производство на проводници и производство на кабелни инсталации за автомобили. От друга страна обаче този вид икономическа дейност се характеризира с много ръчен труд и затова обикновено търси локации с евтина работна ръка. Недостигът на кадри и повишаващите се заплати вече доведоха до затварянето на няколко завода, произвеждащи кабелни системи за автомобили⁸.

Секторите на електрониката и електротехниката бяха засегнати в различна степен от COVID-19 като по-силно въведените ограничения се усетиха в производството на електрически съоръжения, където средномесечния спад в индекса на промишленото производство между март и юли е 7,8% (Фигура 4.15). Донякъде това е логично поради тясната свързаност на сектора с този на автомобилостроенето. При производството на електроника смущението настъпи с леко закъснение като индексът на промишленото производство записа най-висок месечен спад от -12,3% през юни.

Electronics and Electrical Engineering

The electronics and electrical engineering sectors⁶ are among the fastest growing in the Bulgarian manufacturing industry. The industrial production index in the economic activity of electronics rose 2.4 times between 2010 and 2019 and slightly over 2 times in the production of electrical equipment.

According to a BASSEL study⁷, in recent years the production in the electronics and electrical engineering sectors has been driven by foreign investment. A typical feature of the electronics sector is that large foreign companies almost do not participate in production chains in Bulgaria and do not interact with other Bulgarian companies as subcontractors. Along with this, however, it should be mentioned that as a result of domestic investments and research and the development of Bulgarian companies the production of new products for the service sector has been developing (cash registers, terminals, commercial scales, electronic electricity meters, information displays).

The growing production in the electrical engineering sector is a consequence of the transition to market economy and the preservation of some industries from the past, combined with foreign investment. Unlike electronics production, the companies

in this sector involve other Bulgarian companies in the supply chain, and increase the added value of the Bulgarian economy. For example, there is an accumulation of manufacturers of automotive cable installations in the sector. As copper is one of the main raw materials in the production of cables, which is among the leading export goods of Bulgaria, the country has the opportunity to supplement the production chain with the production of conductors and of wiring installations for vehicles. On the other hand, this type of economic activity is characterized by a lot of manual labour and, therefore, usually seeks locations with cheap labour. Lack of staff and rising wages have already led to the closure of several factories producing cable systems for automobiles⁸.

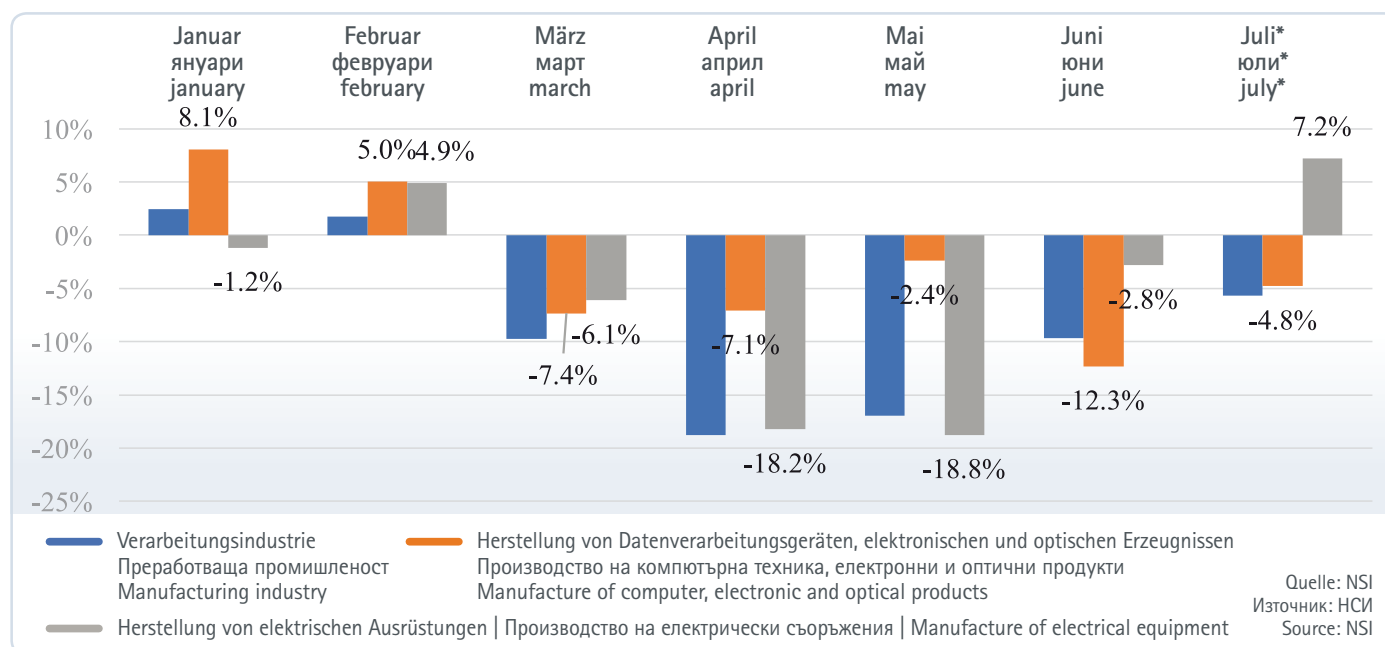
The electronics and electrical engineering sectors have been affected to varying degrees by COVID-19, with stronger restrictions being felt in the manufacture of electrical equipment, where the average monthly decline in the industrial production index between March and July stood at 7.8%. (Figure 4.15). To some extent, this is logical due to the close connection of the sector with the automotive industry. The disruption occurred with a slight delay in the manufacture of electronics, as the industrial production index recorded the highest monthly decline by -12.3% in June.

6. За целите на изследването са използвани данни за икономическа дейност C26 „Производство на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти“ и C27 „Производство на електрически съоръжения“ | For the purposes of the study, data on economic activity C26 "Manufacture of computer and communication equipment, electronic and optical products" and C27 "Manufacture of electrical equipment" were used.

7. Бранш „Електротехника и Електроника“ в България и Европейския съюз, Обзор, Април 2019, Българска асоциация на електротехниката и електрониката (БАСЕЛ) | "Electrical Engineering and Electronics" Branch in Bulgaria and in the European Union, Review, April 2019, Bulgarian Association of Electrical Engineering and Electronics (BASSEL)

8. в. Капитал [8.11.2019 г.]: https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2019/11/08/3988131_sbogom_kabeli/ | Capital newspaper [November 8, 2019]: https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2019/11/08/3988131_sbogom_kabeli/

Abb. 4.15. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion Verarbeitungsindustrie und Herstellung von Datenverarbeitungsgeräten, elektronischen und optischen Erzeugnissen und Herstellung von elektrischen Ausrüstungen (gegenüber dem gleichen Monat des Vorjahres – Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.15. Процентно изменение на индексите на промишленото производство Преработваща промишленост и Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти и Производство на електрически съоръжения (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.15. Percentage change in the industrial production indices Manufacturing industry and Manufacture of computer equipment, electronic and optical products and Manufacture of electrical equipment (compared to the corresponding month of the previous year, January–July 2020, calendar adjusted data)



Die Gesamtanzahl der Unternehmen in der Produktion von Elektrotechnik und Elektronik beträgt 916 für 2018, wobei die Struktur der Unternehmen in den beiden Sektoren sich nach der Anzahl der Beschäftigten unterscheidet. In der Produktion von Elektrotechnik gibt es relativ weniger Mikrounternehmen im Vergleich zur Elektronik. Im Elektronikbereich erzeugen die Unternehmen mit über 250 Mitarbeitern 34,5% des Umsatzes, während dieser Anteil in der

Elektrotechnikproduktion fast 72% beträgt (Abb. 4.15).

Die durchschnittliche Jahresbeschäftigung in der Produktion von Elektronik und Elektrotechnik für 2019 ist 33.865 Personen, davon 71,2% in der Elektrotechnikproduktion. Infolge der COVID-19-Krise senkt die Durchschnittsanzahl der Beschäftigten im zweiten Quartal von 2020 um etwas über 2.000 Personen (Abb. 4.17).

Общият брой на предприятията в производството на електроника и електротехника е 916 по данни за 2018 г. като структурата на предприятията в двата сектора се различава по отношение броя на заетите лица. В производството на електротехника има относително по-малък брой микропредприятия в сравнение с този в електрониката. В сектора на електрониката компаниите с над 250 души персонал осигуряват 34,5% от оборота, докато в производството на електротехника делът е почти 72% (Фигура 4.16).

Средногодишната заетост в производството на електроника и електротехника за 2019 г. е 33 865 души, от които 71,2% са в сектора на производство на електротехника. В следствие на кризата, породена от COVID-19, средният брой на наетите през второто тримесечие на 2020 г. намалява с малко над 2 000 души (Фигура 4.17).

The total number of enterprises in the electronics and electrical engineering sectors is 916, according to 2018 data, and the structure of enterprises in the two sectors differs in terms of the number of employees. There are relatively fewer micro-enterprises in the electrical engineering industry compared to electronics. Companies with more than 250 employees provide 34.5% of the turnover in the electronics sector, while this share is almost 72% in the electrical engineering industry (Figure 4.16).

The average annual employment in the electronics and electrical engineering sectors for 2019 was 33,865 people, of which 71.2% the sector of electrical engineering. As a result of the crisis caused by COVID-19, the average number of employees in the second quarter of 2020 went down by just over 2,000 people (Figure 4.17).

Abb. 4.16. Relativanteil der Unternehmen in Herstellung von Datenverarbeitungsgeräten, elektronischen und optischen Erzeugnissen und Herstellung von elektrischen Ausrüstungen nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) | Фигура 4.16. Относителен дял на компаниите в Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти и Производство на електрически съоръжения според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.16. Relative share of companies in Manufacture of computer equipment, electronic and optical products and Manufacture of electrical equipment based on the number of employees (2018)

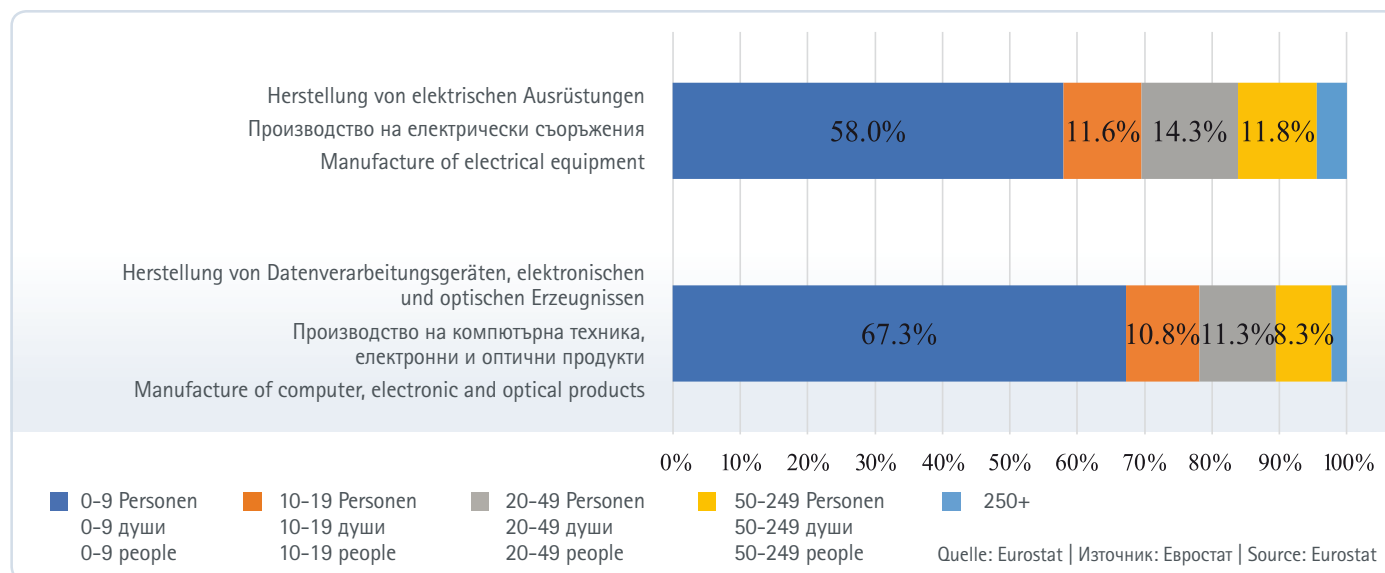
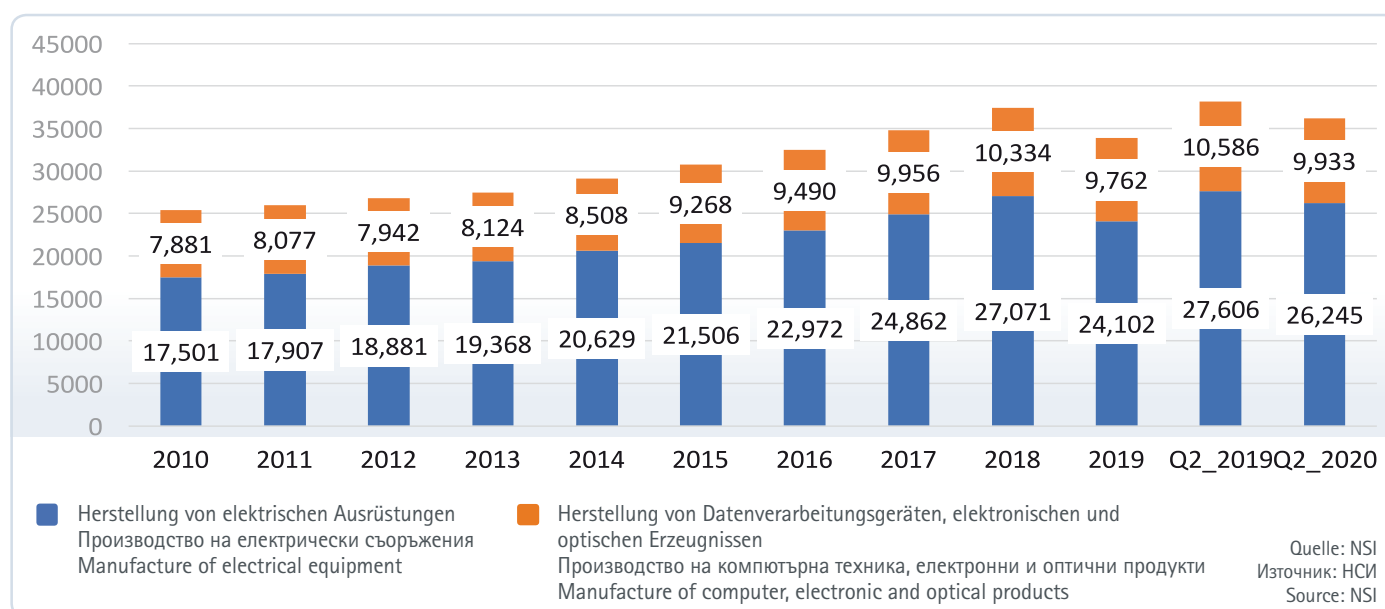


Abb. 4.17. Durchschnittsjahresanzahl der Beschäftigten in Bereichen Herstellung von Datenverarbeitungsgeräten, elektronischen und optischen Erzeugnissen und Herstellung von elektrischen Ausrüstungen (2010 - 2020) | Фигура 4.17. Среден годишен брой на наетите лица в сектори Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти и Производство на електрически съоръжения (2010 - 2020 г.) | Figure 4.17. Average annual number of employees in the sectors Manufacture of computer equipment, electronic and optical products and Manufacture of electrical equipment (2010-2020)



Die Elektronik ist einer der Produktionssektoren mit dem höchsten Mehrwert nach Produktionspreisen. Obwohl sie nur 1,9% vom Umsatz der Unternehmen in der Verarbeitungsindustrie erzielt, hat sie einen Anteil von 3,4% am Mehrwert. Das Durchschnittswachstum des Unternehmensumsatzes zwischen 2010 und 2018 ist 13,1%, und somit fast zwei Mal höher im Vergleich zur Verarbeitungsindustrie (6,7%) (Abb. 4.18).

Zwischen 2009 und 2018 erhöht sich der Umsatz der Unternehmen in der Elektrotechnikproduktion durchschnittlich um 12,2%, was das Wachstum der Verarbeitungsindustrie als Ganzes wesentlich überholt. So verzeichnen im 2018 die Unternehmen im Sektor 5,8% vom Umsatz und 5,7% vom Mehrwert der Verarbeitungsindustrie (Abb. 4.19).

Електрониката е един от производствените сектори с най-висока добавена стойност по факторни цени. Макар да заема едва 1,9% от оборота на компаниите в преработващата промишленост, тя има 3,4% дял от добавената стойност. Средният ръст в оборота на компаниите между 2010 и 2018 г. е 13,1%, което е почти двойно в сравнение с този на преработвателната промишленост (6,7%) (Фигура 4.18).

Между 2009 и 2018 г. оборотът на фирмите в производството на електротехника се увеличава средно с 12,2%, което значително изпреварва ръста на преработващата промишленост като цяло. Така през 2018 г. компаниите в сектора заемат 5,8% от оборота и 5,7% в добавената стойност на преработвателната промишленост (Фигура 4.19).

Electronics is one of the manufacturing sectors with the highest value added at factor costs. While it accounts for only 1.9% of the turnover of companies in the manufacturing industry, it has a 3.4% share of value added. The average growth in the turnover of companies between 2010 and 2018 was 13.1%, which is almost double compared to the manufacturing industry (6.7%) (Figure 4.18).

Between 2009 and 2018, the turnover of companies in the electrical engineering sector increased by an average of 12.2%, which significantly outpaces the growth in the manufacturing industry as a whole. Thus, in 2018 the companies in the sector accounted for 5.8% of the turnover and 5.7% of the value added of the manufacturing industry (Figure 4.19).

Abb. 4.18. Umsatz und Mehrwert in der Herstellung von Datenverarbeitungsgeräten, elektronischen und optischen Erzeugnissen (Mio. Euro, 2010 – 2018) | Фигура 4.18. Оборот и добавена стойност в Производство на компютърна техника, електронни и оптични продукти (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | Figure 4.18. Turnover and value added in Manufacture of computer equipment, electronic and optical products (EUR million, 2010–2018)

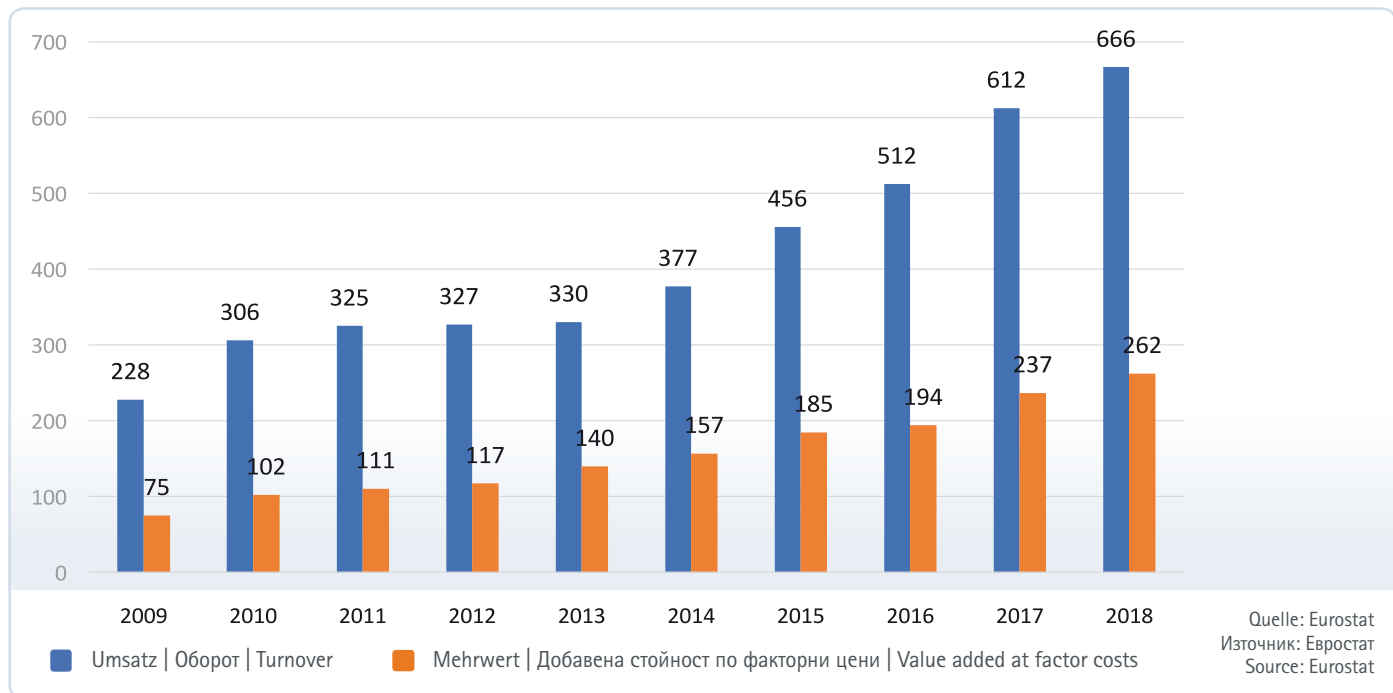
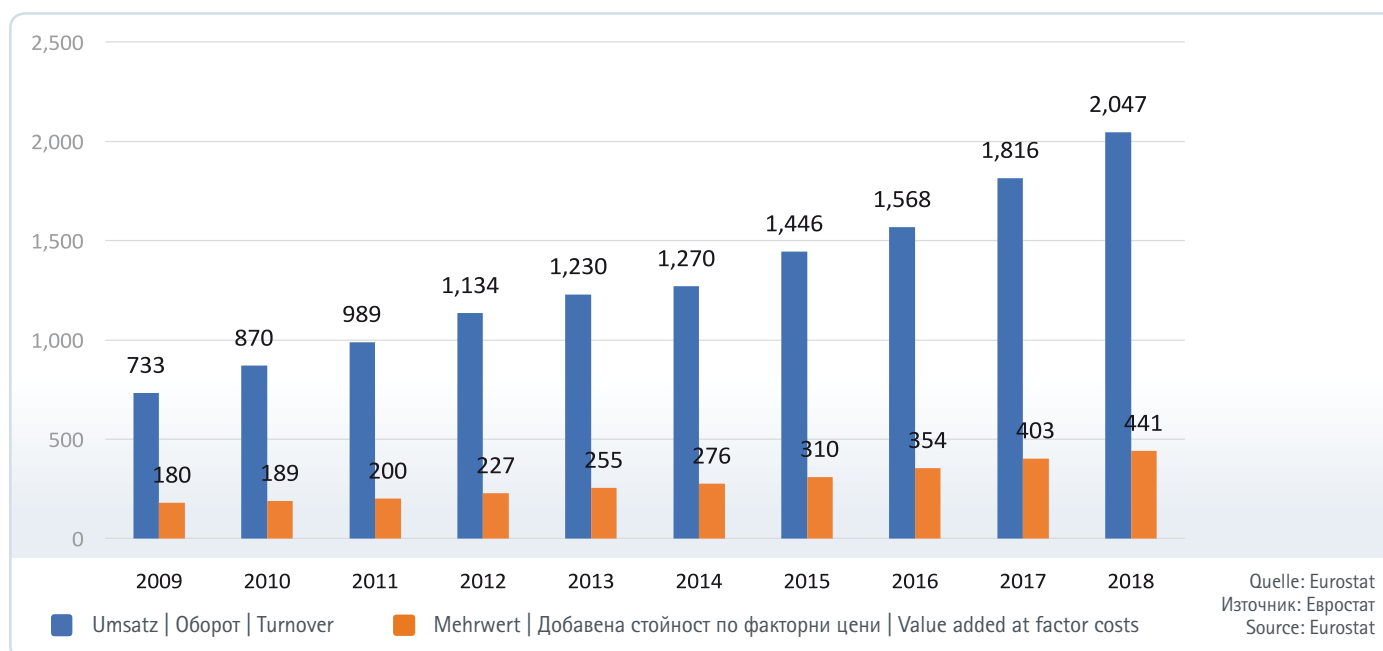


Abb. 4.19. Umsatz und Mehrwert in der Herstellung von elektrischen Ausrüstungen (Mio. Euro, 2010 – 2018) | Фигура 4.19. Оборот и добавена стойност в Производство на електрически съоръжения (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | Figure 4.19. Turnover and value added in Manufacture of electrical equipment (EUR million, 2010-2018)



Die beiden Sektoren sind ausschließlich exportorientiert infolge der ausländischen Investitionen und ihrer Beteiligung an der Lieferungskette. 2019 erreicht der Export von Elektronik und Elektrotechnik 3.6 Mrd. Euro, was 12,3% vom Gesamtexport ausmacht und eine Erhöhung von mehr als 3.5 Mal für zehn Jahre bedeutet (Abb. 4.20).

Top 10 der Produktgruppen in elektrischen Anlagen und Ausrüstung

und Teilen für sie stellt eigentlich etwas mehr als 80% vom ganzen Export im Segment dar. An erster Stelle mit 15.4% kommt die Produktion von Drähten, die eng mit der Produktion von Komponenten für den Automobilbau verbunden ist. Neben der Produktion von elektrischen Komponenten und elektronischen Leiterplatten werden auch einige spezifischere Produktion beobachtet – wie Akkumulatoren und Warmwasseraufbereitungsgeräte (Tabelle 4.2).

Двата сектора са изключително експортно ориентирани в резултат на чуждите инвестиции и участието им във веригата на доставките. През 2019 г. износът на електроника и електротехника достига 3,6 млрд. евро, което е 12,3% от общия износ, а за период от 10 години е нараснал повече от 3,5 пъти (Фигура 4.20).

Топ 10 на продуктите групи в електрически машини и оборудване

и части от тях всъщност представляват малко повече от 80% от целия износ в сегмента. На първо място, с 15,4% е производството на проводници, което е тясно свързано с производството на компоненти за автомобилостроенето. Освен производството на електрически компоненти и електронни интегрални схеми се забелязват и някои по-специфични производства като това на акумулатори и бойлери (Таблица 4.2).

Both sectors are extremely export-oriented as a result of foreign investment and their participation in the supply chain. In 2019, the export of the electronics and electrical engineering sectors reached EUR 3.6 billion, which is 12.3% of total exports, and had grown by more than 3.5 times over a 10-year period (Figure 4.20).

The top 10 product groups in electrical machinery and equipment

and parts thereof actually represent slightly over 80% of all exports in the segment. The manufacture of wiring, which is closely related to the production of components for the automotive industry, comes first with 15.4%. In addition to the production of electrical components and electronic integrated circuits, there are some more specific industries such as batteries and water heaters. (Table 4.2).

9. Umfasst Büro- und Rechnungstechnik, Fernseh- und Telekommunikationstechnik, elektrische Maschinen, Apparate und Geräte, und Teile für sie
Включва Офис и компютърна техника; Радио-, телевизионна и далекосъобщителна техника; Електрически машини, апарати и устройства, н.д., части за тях
Includes Office and computer equipment; Radio, television and telecommunications equipment; Electrical machines, apparatus and devices, n.e.c., parts thereof

Abb. 4.20. Export Elektronik und Elektrotechnik (SITC Klassifizierung 2009–2019⁹, Mio. Euro, % vom Gesamtexport) | Фигура 4.20. Износ електроника и електротехника (SITC класификация 2009–2019⁹, млн. евро, % от общия износ) | Figure 4.20. Export of electronics and electrical engineering (SITC classification 2009–2019⁹, EUR million, % of total exports)

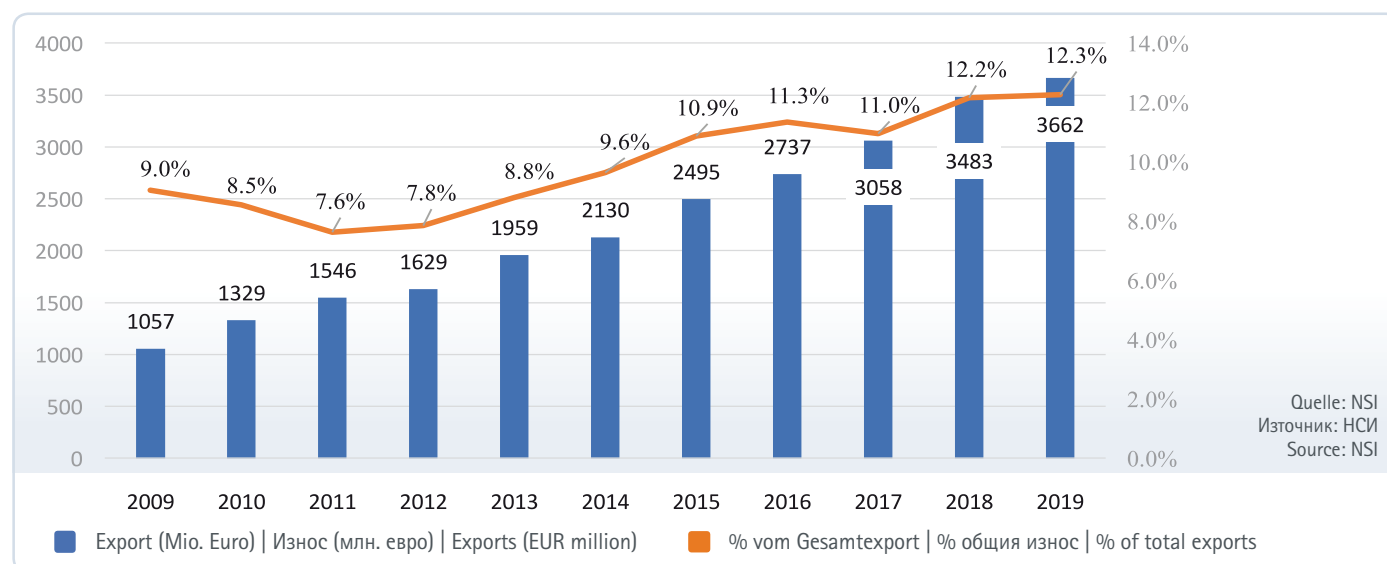


Tabelle 4.2 Top 10 der Produktgruppen beim Export von elektrischen Anlagen und Ausrüstung und Teilen für sie (Mio. Euro, 2019 HS4 Klassifikation) | Таблица 4.2. Топ 10 на на продуктови групи износа на Електрически машини и оборудване и части от тях (млн. евро, 2019 г. HS4 класификация) | Table 4.2. Top 10 product groups in Electrical machinery and equipment and parts thereof (EUR million, 2019 г. HS4 classification)

Code nach dem HS4-Klassifikator Код съгласно HS4 класификатор Code according to HS4 classifier	Warengruppe Стокова група Commodity group	Mio. Euro Млн. евро EUR million	Anteil am Export von elektrischen Anlagen und Ausrüstung Дял в износа Електрически машини и оборудване и части от тях Share in exports of Electrical machinery and equipment and parts thereof
8544	Isolierte Drähte Изолирани проводници Insulated conductors	568,2	15,4%
8538	Teile für elektrische Schalter und Stromkreise Части за апарати за превключване или защита на електрически вериги Parts of switching equipment or electrical circuits protection	541,4	14,7%
8537	Tafeln, Konsolen, Pulte und andere Träger Електрически табла, панели, конзоли и други основи Electrical boards, panels, consoles and other bases	346,8	9,4%
8536	Geräte, elektrisch, zum Schließen oder Schützen von elektrischen Stromkreisen Електрически апарати за превключване или защита на електрически вериги Electrical switching equipment or electrical circuits protection	295,7	8,0%
8542	Schaltungen, elektronisch, integriert Електронни интегрални схеми Electronic integrated circuits	251,8	6,8%
8517	Fernsprechapparate, einschl. Telefone für zellulare Netzwerke oder für andere drahtlose Netzwerke Телефонни апарати, вкл. телефони за клетъчни мрежи или за други безжични мрежи Telephone sets, incl. telephones for cellular networks or for other wireless networks	245,2	6,6%
8504	Transformatoren, elektrisch, statische Stromrichter, z.B. Gleichrichter, sowie Drosselspulen Електрически трансформатори, статични преобразуватели, напр. токоизправители и индуктори Electrical transformers, static converters, e.g. current rectifiers and inductors	237,4	6,4%

Code nach dem HS4-Klassifikator Код съгласно HS4 класификатор Code according to HS4 classifier	Warengruppe Стокова група Commodity group	Mio. Euro Млн. евро EUR million	Anteil am Export von elektrischen Anlagen und Ausrüstung Дял в износа Електрически машини и оборудване и части от тях Share in exports of Electrical machinery and equipment and parts thereof
8507	Elektrische Akkumulatoren Електрически акумулатори Electric accumulators	209,8	5,7%
8533	Widerstände, elektrisch einschl. Rheostate und Potenziometer Електрически резистори, вкл. реостати и потенциометри Electrical resistors, incl. rheostats and potentiometers	165,0	4,5%
8516	Warmwasserbereiter und Tauchsieder, elektrisch Електрически проточни или акумулиращи бойлери Electric flow-through water heaters or storage water heaters	110,4	3,0%

Quelle: <https://www.trademap.org/> nach Angaben von International Trade Centre & UNCTAD | Източник: <https://www.trademap.org/> по данни на International Trade Centre & UNCTAD | Source: <https://www.trademap.org/> based on data of the International Trade Centre & UNCTAD

Kunststoffproduktion

Der Sektor der Kunststoffproduktion¹⁰ ist einer der sich am schnellsten entwickelnden Unterbereiche der Verarbeitungsindustrie, indem der Produktionsindex für diese Produkte in der Periode 2010–2019 sich um fast 1.9 Mal erhöht hat. Somit überholt er das Wachstum der Verarbeitungsindustrie, die sich für dieselbe Periode 1.4 Mal erhöht hat.

Erwartet wird, dass die COVID-19-Krise die Kunststoffproduktion auf globaler Ebene negativ beeinflussen wird: einerseits beruht das

auf die gestörten Lieferketten wegen der Handelseinschränkungen, andererseits auf den niedrigeren Verbrauch.¹¹ Ein unmittelbarer negativer Einfluss wird auch in der Produktion in Bulgarien beobachtet, in der der Industrieproduktionsindex für Gummi und Kunststoff einen durchschnittlichen Monatsrückgang von 7.5% in der Periode März–Juli 2020 verzeichnet (Abb. AU). Die ersten Wiedererholungszeichen aber werden noch im Juli mit 6.4% Produktionserhöhung gegenüber demselben Monat im 2019 beobachtet, was der Gesamttrend der Verarbeitungsindustrie überholt. Das könnte natürlich auf die kumulierte Nachfrage nach den Monaten des Verbrauchsrückgangs beruhen und keinen langfristigen Effekt haben.

Производство на пластмаси

Секторът на производство на пластмаси¹⁰ е един от най-бързо развиващите се подотрасли на преработващата промишленост като за периода 2010–2019 г. индексът на производството на този тип продукти се е увеличил почти 1,9 пъти. С това изпреварва темпа на ръст на преработващата промишленост, която за същия период се е увеличила 1,4 пъти.

COVID-19 кризата се очаква да засегне негативно производството на пластмаси на глобално ниво: от една страна, това се дължи на

нарушените вериги на доставки поради търговските ограничения, а от друга на намаленото потребление.¹¹ Непосредственото негативно влияние се вижда и в производството в България, където индексът на промишленото производство на пластмаси и каучук записва средномесечен спад от 7,5% за периода март–юли 2020 г. (Фигура АФ). Първият знак за частично възстановяване обаче е налице още през юли с 6,4% увеличение на продукцията спрямо същия месец на 2019 г., което изпреварва общия тренд на преработващата промишленост. Това, разбира се, може и да е в резултат на акумулирано търсене след месеците на спад в потреблението и да няма дългосрочен ефект.

Manufacture of plastics

The sector of manufacture of plastics¹⁰ is one of the fastest growing sub-sectors of the manufacturing industry, and in 2010–2019 the production index of this type of products has increased by almost 1.9 times. This outstrips the growth rate of the manufacturing industry, which has increased by 1.4 times over the same period.

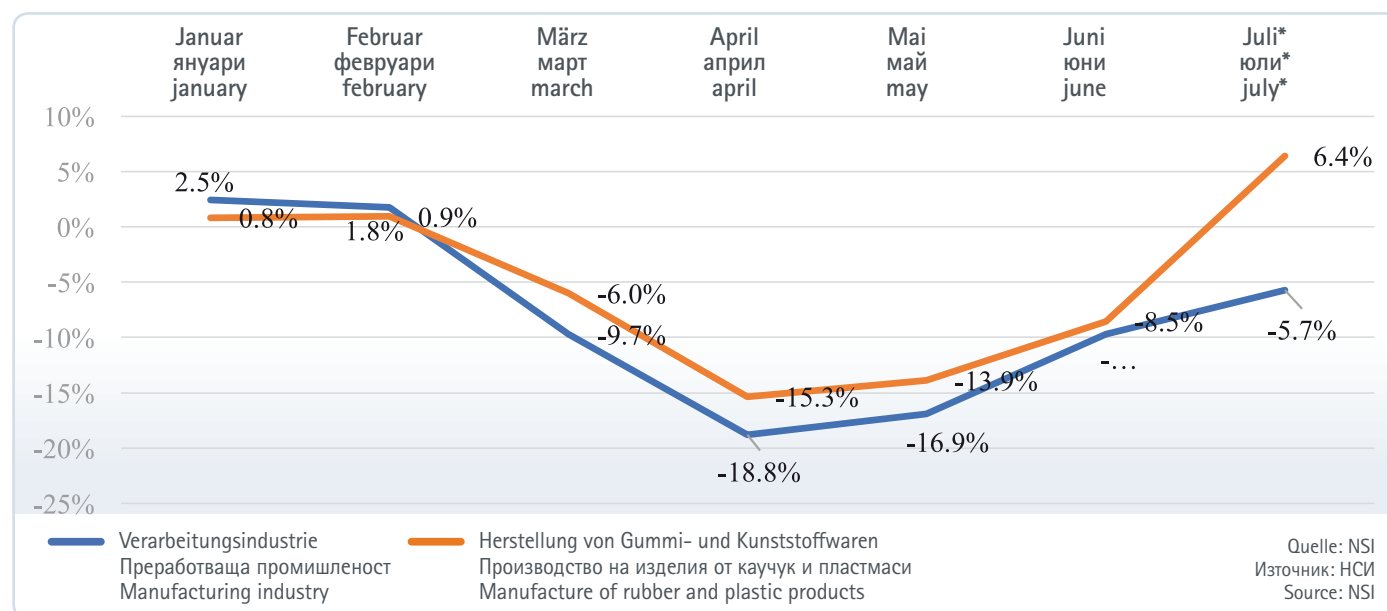
The COVID-19 crisis is expected to adversely affect the manufacture of plastics at a global level: on the one hand, this is due to disrupted

supply chains as a result of trade restrictions, and, on the other hand, to lower consumption.¹¹ This immediate negative impact has also been observed in the production in Bulgaria, where the industrial production index of plastics and rubber manufacture recorded an average monthly decline by 7.5% in March–July 2020 (Figure AF). However, the first sign of a partial recovery is already present in July, with a 6.4% increase in output compared to the same month of 2019, which is ahead of the general trend of the manufacturing industry. This, of course, may be the result of accumulated demand after the months of shrinking consumption and may have no long-term effects.

10. Für die Zwecke der Untersuchung wurden die Daten für die Wirtschaftstätigkeit C22 Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren benutzt
За целите на изследването са използвани данните за сектор C22 Производство на изделия от каучук и пластмаси
For the purposes of the study, the data for sector C22 Manufacture of rubber and plastic products were used

11. <https://www.marketresearch.com/Business-Research-Company-v4006/Plastic-Products-Manufacturing-Investment-Global-13650093/>

Abb. 4.21. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion Verarbeitungsindustrie und Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren (gegenüber dem gleichen Monat des Vorjahres Januar – Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.21. Процентно изменение на индексите на промишленото производство Преработваща промишленост и Производство на изделия от каучук и пластмаси (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.21. Percentage change in industrial production indices Manufacturing industry and Manufacture of rubber and plastic products (compared to the corresponding month of the previous year, January–July 2020, calendar adjusted data)



Nach Angaben von Eurostat für 2018 gibt es im Bereich Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren insgesamt 1.770 Unternehmen, 85% von ihnen mit bis zu 20 Mitarbeitern. Es wird eine dynamische Erweiterung der Produktionsleistungen beobachtet, wobei der Anteil der Mittel- und Großunternehmen im Sektor erhöht wird – von 4,8% im 2014 bis 6,4% im 2018. Logischerweise machen die Unternehmen mit über 50 Mitarbeitern (114) 78% des Umsatzes aus (Abb. 4.22).

Der Sektor kennzeichnet sich mit einem hohen Beschäftigungsgrad,

wobei die durchschnittliche Anzahl der Beschäftigten im 2019 28.993 Personen erreicht oder 5,8% von der Gesamtanzahl der Beschäftigten in der Verarbeitungsindustrie. Nach 2017 wird eine allmähliche Senkung der Beschäftigung beobachtet, die gleichzeitig zu keinem Rückgang der Produktionsfähigkeit und dem Gesamtumsatz führt. Infolge der Krise und der Kostenoptimierung seitens der Hersteller wird im zweiten Quartal 2020 eine Senkung der Beschäftigung um 4,1% gegenüber dem zweiten Quartal des Vorjahres beobachtet (Abb. 4.23).

По данни на Евростат за 2018 г. в сектора на производство на изделия от каучук и пластмаси има общо 1 770 предприятия, от които 85% са с до 20 души персонал. В динамика се забелязва разрастване на производствените мощности като се увеличава делът на средните и големи предприятия в сектора от 4,8% през 2014 г. до 6,4% през 2018 г. Логично предприятията с над 50 души персонал (114 на брой) съставят 78% от оборота на сектора (Фигура 4.22).

Секторът се характеризира с висока заетост като средния брой на наетите през 2019 г. достига 28 993 души или 5,8% от общия брой на наетите в преработващата промишленост. След 2017 г. се забелязва постепенно намаляване на заетостта в сектора, което същевременно не води до спад в производителността и общия оборот. В резултат на кризата и оптимизирането на разходите от страна на производителите на пластмаси се наблюдава спад в наетите през второто тримесечие на 2020 г. с 4,1% спрямо второто тримесечие на предходната година (Фигура 4.23).

According to Eurostat data for 2018, there were a total of 1,770 companies in the manufacturing of rubber and plastic products sector, of which 85% had up to 20 employees. The dynamics shows an increase in production capacity where the share of medium and large enterprises in the sector increased from 4.8% in 2014 to 6.4% in 2018. Logically, enterprises with more than 50 employees (114 in number) account for 78% of the sector's turnover (Figure 4.22).

The sector is characterized by high employment as the average

number of employees in 2019 reached 28,993 people or 5.8% of the total number of employees in the manufacturing industry. Since 2017 there has been a gradual decrease in employment in the sector, which has not led to a decline in the output and total turnover, either. As a result of the crisis and the optimization of costs by plastic manufacturers, the employment rate went down by 4.1% in the second quarter of 2020, compared to the second quarter of the previous year (Figure 4.23).

Abb. 4.22. Relativanteil der Unternehmen in der Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) | Фигура 4.22. Относителен дял на компаниите в Производство на изделия от каучук и пластмаси според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.22. Relative share of companies in Manufacture of rubber and plastic products based on the number of employees (2018)

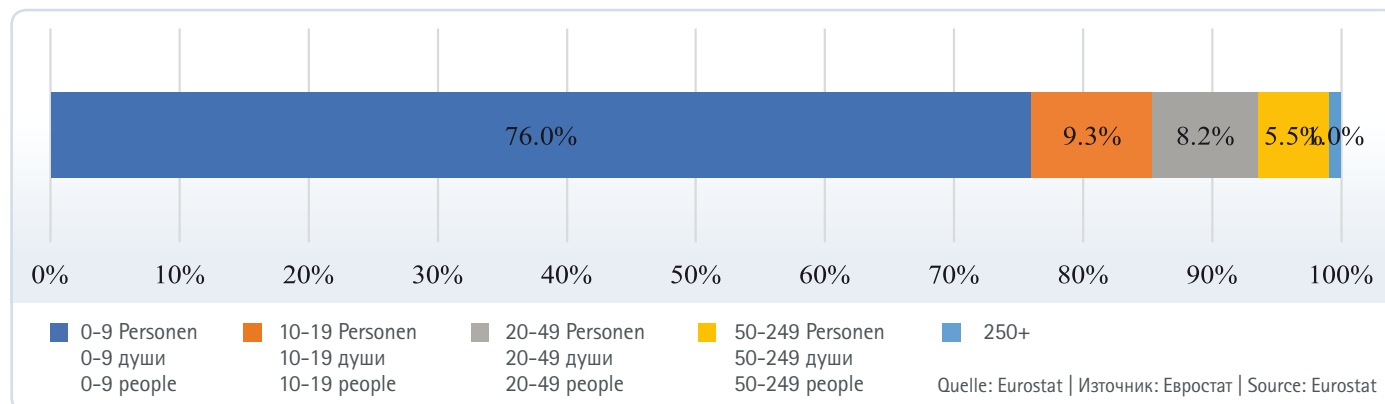
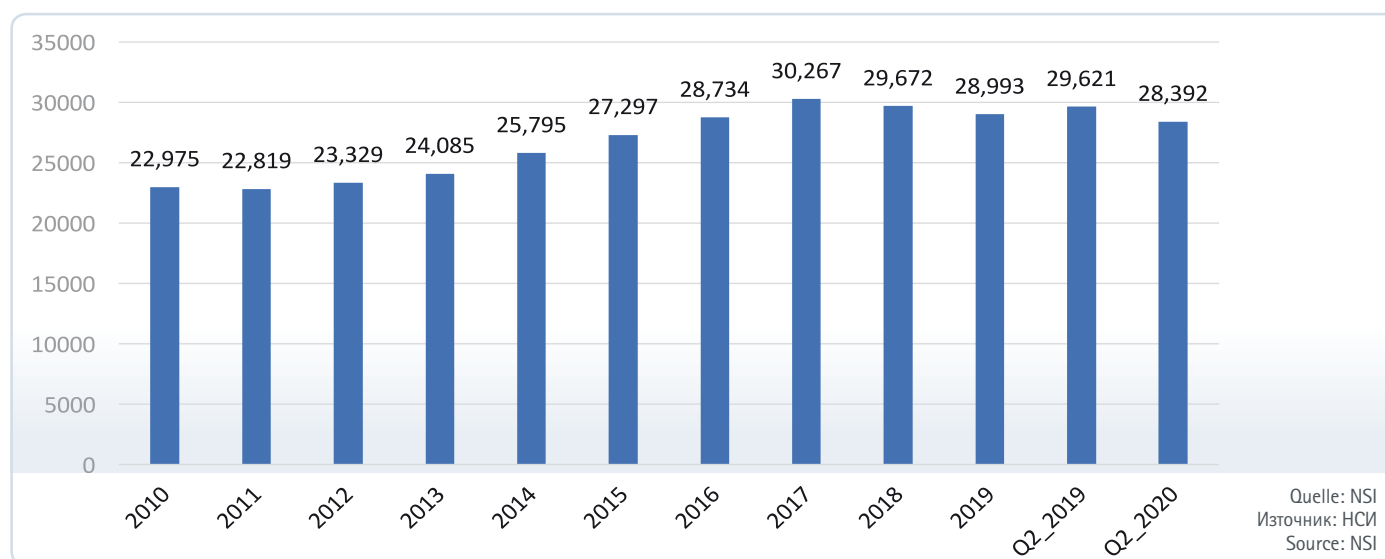


Abb. 4.23. Durchschnittliche Jahresanzahl der Beschäftigten in der Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren (2010 – 2020) | Фигура 4.23. Среден годишен брой на наетите лица в сектор Производство на изделия от каучук и пластмаси (2010 – 2020 г.) | Figure 4.23. Average annual number of employees in the Manufacture of rubber and plastic products sector (2010-2020)



Der Umsatz der Hersteller von Gummi- und Kunststoffwaren erhöht sich ständig und erreicht im 2018 1.8 Mrd. Euro. Mit der Erweiterung der Produktion steigt der Umsatz und nimmt einen immer höheren Anteil am Gesamtumsatz der Verarbeitungsindustrie (5.2%) an. Das ist ein Wachstum von 1.4% gegenüber dem Anteil von 2010. Der berichtete Mehrwert nach Produktionspreisen erhöht sich in der Periode 2009 – 2018 mit einem durchschnittlichen Jahreswachstum von 10.3%, indem

er 2018 5.6% vom berichteten Mehrwert der Verarbeitungsindustrie ausmacht (Abb. 4.24).

Die Kunststoffproduktion ist vorwiegend exportorientiert. In der Periode 2009 und 2019 wächst der Export fast viermal und erreicht 519 Mio. Euro. Das schnellere Wachstum gegenüber dem Gesamtexport zeigt, dass zum 2019 die aus dem Lande exportierten Kunststoffwaren 1.7% vom Gesamtexport betragen (Abb. 4.25).

Оборотът на компаниите производители на пластмасови и каучукови продукти непрекъснато се увеличава и през 2018 г. той достига 1,8 млрд. евро. С разширяване на производството оборотът се увеличава, заемайки все по-голям дял в общия оборот на преработващата промишленост (5,2%). Това е нарастване от 1,4% спрямо дела през 2010 г. Отчетената добавена стойност по факторни цени се увеличава за периода 2009 – 2018 г. със средногодишен темп на прираст от 10,3%, като през 2018

г. заема 5,6% от отчетената добавена стойност в преработващата промишленост (Фигура 4.24).

Производството на пластмаси е предимно експортно ориентирано. За периода между 2009 и 2019 г. износът нараства почти четворно, достигайки 519 млн. евро. По-бързия темп на растеж спрямо общия износ показва, че към 2019 г. изнесените извън страната стоки от пластмаса възлизат на 1,7% от общия износ (Фигура 4.25).

The turnover of companies manufacturing plastic and rubber products has been constantly on the rise, and it reached EUR 1.8 billion in 2018. With the expansion of production, turnover increased, occupying a growing share in the total turnover of the manufacturing industry (5.2%). The increase, compared to its share in 2010, is by 1.4%. The reported value added at factor costs for 2009-2018 rose at an average annual growth rate of 10.3%, and

in 2018, it accounted for 5.6% of the reported value added in the manufacturing industry (Figure 4.24).

The manufacture of plastics is mainly export-oriented. In 2009-2019, exports increased almost fourfold, reaching EUR 519 million. The faster growth rate compared to total exports shows that the plastic goods exported abroad amounted to 1.7% of total exports as of 2019 (Figure 4.25).

Abb. 4.24. Umsatz und Mehrwert in der Herstellung von Gummi- und Kunststoffwaren (Mio. Euro, 2010 - 2018) |
Фигура 4.24. Оборот и добавена стойност в Производство на изделия от каучук и пластмаси (млн. евро, 2010 - 2018 г.) |
Figure 4.24. Turnover and value added in Manufacture of rubber and plastic products (EUR million, 2010-2018)

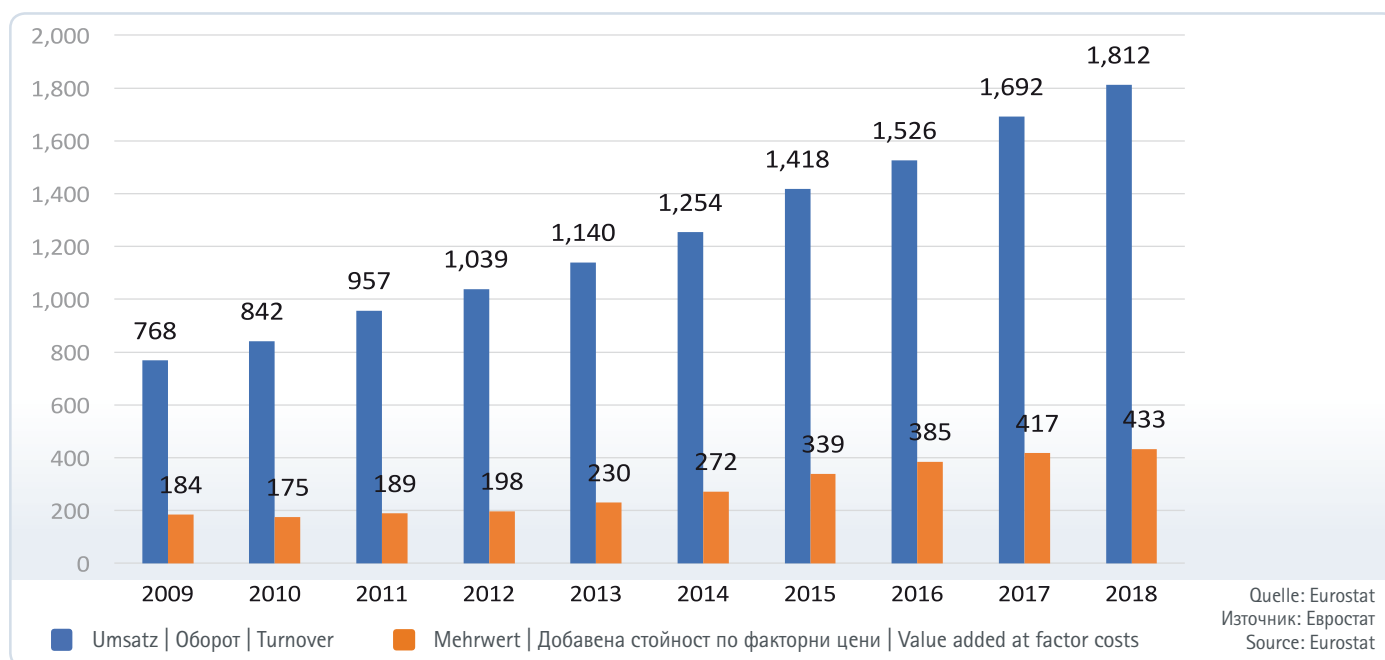
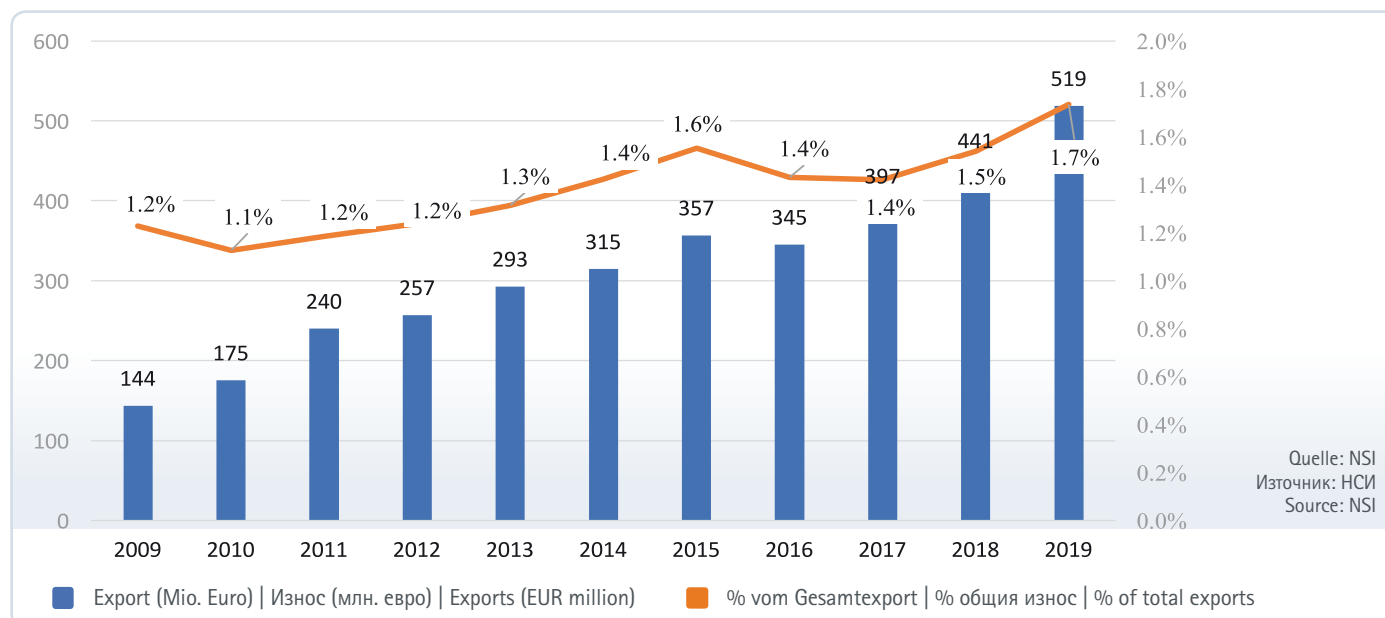


Abb. 4.25. Export von Kunststoffwaren (SITC Klassifikation 2009-2019¹², Mio. Euro, % des Gesamtexports) |
Фигура 4.25. Износ изделия от пластмаси (SITC класификация 2009-2019¹², млн. евро, % от общия износ) |
Figure 4.25. Export of plastic products (SITC classification 2009-2019¹², EUR million, % of total exports)



12. Umfasst Kunststoffe (Polymere) in Primärform, Platten, Folien, Schläuchen und Profilen aus Kunststoffen | Включва Пластмаси (полимери) в първични форми; Листа, плочи, тръби и профили от пластмаса | Includes Plastics (polymers) in primary forms; Plastic sheets, plates, tubes and profiles

Die Kunststoffherzeugnisse haben eine weite Anwendung in unterschiedlichen Bereichen, vorwiegend bei der Warenverpackung, im Bauwesen, Automobilbau, für elektrische und elektronische Komponenten u.v.m. Der Kunststoff wird unterschiedlich verarbeitet, und die Produkte können grundsätzlich in Kunststoffmaterialien (Rohstoffe) und Endprodukte aufgeteilt werden. Von der Tabelle 4.3 ist die Verteilung des Imports und Exports nach dem Typ der

Kunststoffprodukte und Kernhandelspartnern ersichtlich. Bulgarien handelt mit Kunststoffprodukten vorwiegend in der EU - 68% vom Export und 63% vom Import. Was die Produktklassifikation betrifft, exportiert Bulgarien vorwiegend fertige Kunststoffprodukte (84%) und seltener Materialien, was das Land auf einer höheren Position in der Lieferkette und dem Mehrwert stellt. Andererseits werden sowohl Rohstoffe (51%), als auch fertige Produkte (49%) importiert.

Стоките изработени от пластмаса имат широко приложение в различни отрасли, предимно в опаковането на стоки, строителството, автомобилната индустрия, електронни и електрически компоненти и много други. Съществуват различни степени на преработка на пластмасата, а продуктите основно могат да се разделят на материали от пластмаса (суровини) и краен продукт. От таблица 4.3 може да се види как е разпределен вносът и износът по вид пластмасови продукти и по основни търговски партньори.

Основната търговия на България с продукти от пластмаса се осъществява с ЕС като това включва 68% от износа и 63% от вноса. Що се отнася до продуктовата класификация, от България се изнасят предимно готови продукти от пластмаса (84%) и по-рядко материали, което нарежда страната по-високо във веригата на доставките и на добавената стойност. От друга страна, вносът е както на суровини (51%), така и на готови продукти (49%).

Goods made of plastic are widely used in various industries, mainly in the packaging of goods, construction, automotive, electronics and electrical components, and many others. There are various degrees of plastic processing and the products can be mainly divided into plastic materials (raw materials) and finished product. Table 4.3 shows the distribution of imports and exports by type of plastic products and by main trading partners. Bulgaria's main trading

partner for plastic products is the EU: 68% of exports and 63% of imports. In terms of product classification, Bulgaria exports mainly finished plastic products (84%), and less often raw materials, which ranks the country higher in the supply chain and the value added. On the other hand, imports are of both raw materials (51%) and finished products (49%).

Tabelle 4.3 Import und Export von Kunststoffprodukten¹³ (Mio. Euro, 2019 HS4 Klassifizierung)
Таблица 4.3. Внос и износ на продукти от пластмаса¹³ (млн. евро, 2019 г. HS4 класификация)
Table 4.3. Import and export of plastic products¹³ (EUR million, 2019 HS4 classification)

Waren Стоки Goods	Export Износ Export		Import Внос Import	
	EU-27	Restliche Welt Останал свят The rest of the world	EU-27	Restliche Welt Останал свят The rest of the world
Kunststoffmaterialien Материали от пластмаса Plastic materials	62,2	83,4	442,4	277,7
Fertige Kunststoffprodukte Готови продукти от пластмаса Finished plastic products	574,4	211,1	458,0	241,3
Gesamt Общо Total	636,5	294,5	900,4	519,0

Quelle: | Източник: | Source: <https://www.trademap.org/>

13. Die Kunststoffmaterialien umfassen Produktgruppen Code 3901-3915, fertige Kunststoffprodukte Code 3916-3926. | Материали от пластмаса включват продуктови групи с код 3901-3915, Готови продукти от пластмаса включват групи код 3916-3926. | Plastic materials include product groups with code 3901-3915, Finished plastic products include groups with code 3916-3926.

Informations- und Kommunikationstechnologien (IKT)

Der Sektor der Informations- und Kommunikationstechnologien (IKT)¹⁴ ist einer der sich am schnellsten entwickelnden und mit dem größten Entwicklungspotenzial. Zur Entwicklung des Sektors tragen am meisten die Softwareentwicklungstätigkeiten bei. Gerade die Softwareindustrie ist für die ausländischen Investoren die attraktivste. Nach Angaben der Bulgarischen Assoziation der Softwareunternehmen (BASSCOM) funktionieren im Lande über 50 Vertretungen von globalen Softwareunternehmen. Daneben wird auch mit den erhöhten Wissen und Kompetenzen im Sektor eine immer größere Anzahl an Start-Ups beobachtet. Die langfristigen Zukunftserwartungen sind optimistisch, wobei dazu die schnelle Digitalisierung vieler Bereiche, darunter Medizin (mit der Einführung der Bild Diagnostik mit künstlicher Intelligenz), Automobilbau (Entwicklung von autonomen Autos), Bank- und Finanzwesen beigetragen hat. Ein Hindernis stellt die ungenügend schnelle Vorbereitung von neuen Arbeitskräften für die Bedürfnisse der sich schnell entwickelnden Softwareindustrie dar. Zu diesem Zweck erhöht sich die Anzahl der Ausbildungsinitiativen zur Aus- und Weiterbildung von neuen Arbeitskräften. Die IKT-Industrie selbst wird immer attraktiver als eine Berufsentwicklung, weil die Löhne im Bereich ca. 3.5 Mal höher als der Landesdurchschnitt sind.

Wenn die Komponenten der IKT-Industrie betrachtet werden, haben die Telekommunikationen (die vorwiegend von Mobilfunkbetreibern bestimmt werden) ihre reife Phase erreicht – mit einem durchschnittlichen Wachstum im Umsatzindex von 7.2% für 2018 und 2.7% für 2019. Viel dynamischer entwickeln sich die Informationstechnologien, die auch die Tätigkeiten der Softwareunternehmen umfassen. Im 2018 beträgt das durchschnittliche Wachstum im Umsatz 20.9%, mit weiteren 15.1% für 2019 (Abb. 4.26).

Wie hat COVID-19 den IT-Sektor betroffen? Die unmittelbaren Hindernisse infolge der pandemischen Einschränkungen waren eher mit der Neuorganisation der Arbeit und dem Umstieg auf Distanzarbeit verbunden. Im zweiten Quartal 2020 wird ein Rückgang im Wachstum bei allen drei Sektoren beobachtet, sie zählen aber zu den wenigen, die überhaupt ein Wachstum verzeichnet haben. Das kann mit der Beschleunigung der Digitalisierungsprozesse seitens aller Unternehmen in der Wirtschaft erklärt werden, die innerhalb einer kurzen Zeit unterschiedliche arbeitende Varianten finden mussten – durch Einführung der Distanzarbeit, Aufbau neuer Vertriebskanäle und Kundenbeziehungen usw. Deswegen ist die COVID-19-Krise nicht nur ein Hindernis wegen des reduzierten Arbeitsvolumens mit bestehenden Kunden, sondern auch größtenteils auch eine Möglichkeit neue Kunden zu finden.

ИТ и ИКТ

Секторът на информационните и комуникационните технологии (ИКТ)¹⁴ е сред тези с най-бързо и на-голям потенциал за развитие. В най-голяма степен принос за развитие на сектора имат дейностите, насочени към развитие на софтуер. Именно софтуерната индустрия е изключително привлекателна за чуждестранните инвеститори като по данни на Българската асоциация на софтуерните компании (БАСКОМ) в страната работят над 50 представителства на глобални софтуерни компании. Наред с това, с натрупването на знания и компетенции в този сектор се забелязва увеличаващ се брой на стартиращи компании. Очакванията за бъдещето в дългосрочен план са оптимистични като за това допринася бързата дигитализация на различни сектори, сред които медицината (с навлизането на образната диагностика с изкуствен интелект); автомобилостроенето (с разработването на автономни автомобили); банковия и финансовия сектор. Една от пречките е недостатъчно бързата подготовка на нови кадри за нуждите на разрастващата се софтуерна индустрия. За тази цел се увеличава броят на образователни инициативи, които са насочени към преквалификацията и обучението на нови кадри. Самата ИКТ индустрия става все по-привлекателна за професионална реализация, тъй като възнагражденията в сектора са около 3,5 пъти по-високи спрямо средните за страната.

Разглеждайки компонентите на ИКТ индустрията, секторът на далекосъобщенията (най-вече определян от мобилните оператори) вече е достигнал своята зряла фаза, реализирайки среден ръст в индекса на оборота в услугите от 7,2% за 2018 г. и 2,7% за 2019 г. Много по-динамично е развитието на дейностите в областта на информационните технологии, където са включени и дейностите на софтуерните компании. За 2018 г. средният ръст в оборота е 20,9%, добавяйки още 15,1% за 2019 г. (Фигура 4.26).

Как COVID-19 засегна ИТ сектора? Непосредствените пречки, които ограниченията в резултат на пандемията създадоха, бяха по-скоро свързани само с реорганизиране на дейността преминаването към дистанционна форма на работа. Във второто тримесечие на 2020 г. се наблюдава забавяне на ръста и в трите подсектора, но въпреки това те са едни от малкото, които все пак реализират растеж. Това може да се обясни със засилването на процесите на дигитализация от страна на всички фирми в икономиката, които трябва за кратко време да намерят различни работещи варианти за дейността си – чрез въвеждане на дистанционна работа, изграждане на нови електронни канали за продажба и за връзки с клиентите и т.н. Затова и COVID-19 криза се явява не само пречка заради намаляващите обеми на работа от настоящите клиенти, но може би дори в по-голяма степен възможност за намирането на нови такива.

14. Für die Zwecke der Untersuchung wurden Angaben für die Wirtschaftstätigkeiten J61 „Telekommunikation“; J62 „Erbringung von Dienstleistungen der Informationstechnologie“; J63 „Informationsdienstleistungen“ benutzt. | За целите на изследването са използвани данни за икономически дейности J61 „Далекосъобщения“; J62 „Дейности в областта на информационните технологии“; J63 „Информационни услуги“

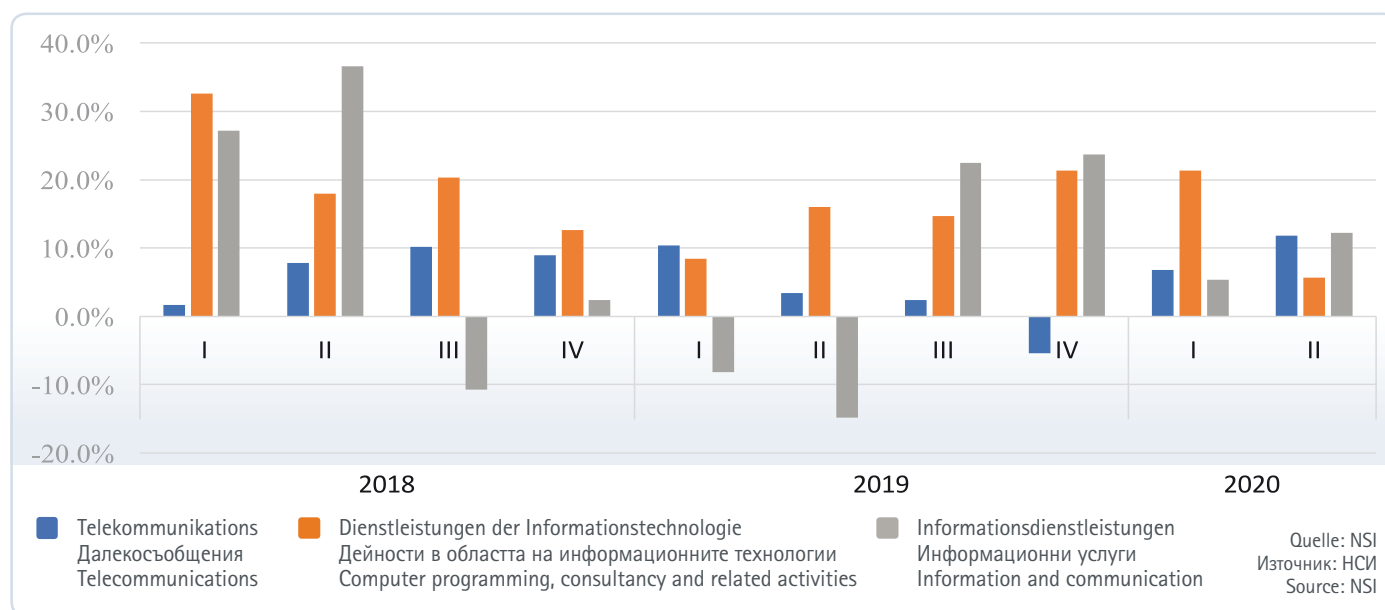
IT and ICT

The Information and Communication Technologies (ICT)¹⁴ sector is among those with the fastest and greatest development potential. The activities aimed at software development have the greatest contribution to the development of the sector. It is the software industry that is extremely attractive to foreign investors, and according to the Bulgarian Association of Software Companies (BASSCOM), there are over 50 representations of global software companies in the country. Furthermore, with the accumulation of knowledge and competencies in this sector, the number of start-ups has been growing. In the long run, the expectations for the future are optimistic, which is due to the rapid digitalization of various sectors, including medicine (with the uptake of imaging diagnostics with artificial intelligence); the automotive industry (with the development of autonomous vehicles); the banking and financial sector. One of the obstacles relates to the insufficient pace of ensuring qualified new staff for the needs of the growing software industry. Therefore, the educational initiatives to retrain and train new staff have been on the rise. The ICT industry itself is becoming more and more attractive for professional realization, as the salaries in the sector are almost by 3.5 times higher than the national average.

As regards the components of the ICT industry, the telecommunications sector (mostly determined by the mobile operators) has already reached its mature phase, achieving an average growth in the turnover index for services of 7.2% in 2018 and 2.7% in 2019. The development of activities in the field of information technologies is much more dynamic, which includes the activities of software companies. In 2018, the average growth in turnover was 20.9%, adding another 15.1% in 2019. (Figure 4.26).

How has COVID-19 affected the IT sector? The immediate obstacles resulting from the restrictions in the context of the pandemic related only to the reorganization of the activity and the transition to teleworking. In the second quarter of 2020, there was a growth slowdown in all three subsectors, but, in reality, they are among the few that are still achieving growth. This can be explained by digitalization processes intensification by all companies in the economy, as they had to find different work options for their business within a short time: adopting teleworking, developing new electronic sales channels, connections with customers, etc. Therefore, COVID-19 crisis is not just a barrier due to the drop in the volumes of work from existing customers, but rather an opportunity to find new ones.

Abb. 4.26. Prozentveränderung der Index des Dienstleistungsumsatzes (gegenüber dem gleichen Quartal des Vorjahres, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.26. Процентно изменение на индексите в оборота на услугите (спрямо съответното тримесечие на предходната година, календарно изгладени) | Figure 4.26. Percentage change in the indices in the turnover of services (compared to the corresponding quarter of the previous year, calendar adjusted)



Die Durchschnittszahl der Beschäftigten in der IKT-Industrie im 2019 beträgt fast 83 T., im ersten Quartal 2020 aber wird ein zusätzlicher Zuwachs beobachtet – bis fast 90 T. (Abb. 4.27). Diese Erhöhung ist komplett auf die Tätigkeiten im Bereich der Informationstechnologien zurückzuführen. Im zweiten Quartal 2020 bleibt die Beschäftigtenzahl fast unverändert, d.h. Der IKT-Bereich ist einer der wenigen wirtschaftlichen Sektoren, in denen keine negative Auswirkung auf den Arbeitsmarkt beobachtet wird oder im schlechtesten Fall wird diese

negative Auswirkung auf die Aufrechterhaltung der Beschäftigtenzahl eingeschränkt.

Mit der Erweiterung der Tätigkeit der Unternehmen im Sektor wird auch eine steile Erhöhung des Umsatzes der Unternehmen im Bereich der Informationstechnologien und Informationsdienstleistungen beobachtet. Zwischen 2012 – 2018 hat er sich um fast 2.6 Mal erhöht und so erreicht der Umsatz bei den Informationstechnologien für 2018 2.9 Mrd. Euro, was 5.2% vom BIP des Landes ausmacht (Abb. 4.28).

14. For the purposes of the study, data on economic activities J61 "Telecommunications"; J62 "Information technology activities"; J63 "Information services" were used

Средният брой на заетите във всички сектори на ИКТ индустрията за 2019 г. е почти 83 хил. души, но през 2020 г. се забелязва допълнителен ръст през първото тримесечие като заетите достигат до почти 90 хил. души (Фигура 4.27). Това увеличение се дължи изцяло на дейностите в областта на информационните технологии. През второто тримесечие на 2020 г. наетите остават почти без промяна, т.е. ИКТ е един от малкото сектори на икономиката, при които за момента не се забелязва отрицателното въздействие на корона кризата върху пазара на труда или в най-лошия случай

негативният ефект се ограничава до задържане ръста на заетите.

С разрастването на дейността на компаниите в сектора се наблюдава и рязко увеличение в оборота на компаниите в областта на информационните технологии и информационните услуги. За периода 2012 – 2018 г. той е нараснал почти 2,6 пъти и така оборотът в сектор информационни технологии за 2018 г. достига 2,9 млрд. евро, което формира 5,2% от БВП на страната (Фигура 4.28).

The average number of employees in all sectors of the ICT industry in 2019 was almost 83,000 people, and this number further went up in the first quarter 2020 when employment reached almost 90,000 people (Figure 4.27). This increase is entirely due to the activities in the field of information technology. In the second quarter of 2020, the number of employees remained almost unchanged, i.e. ICT is one of the few sectors of the economy where the negative impact of the COVID-19 crisis on the labour market is not noticeable at present or,

in the worst case, the negative impact is limited to containment of employment growth.

In parallel with the expansion of companies' activity in the sector, there is a sharp increase in the turnover of the companies in the field of information technologies and information services. In 2012–2018 the growth was by almost 2.6 times, hence the turnover in the information technology sector reached EUR 2.9 billion in 2018, which accounts for 5.2% of the country's GDP (Figure 4.28).

Abb. 4.27. Durchschnittliche Jahresanzahl der Beschäftigten in der IKT-Industrie (2012 – 2020)

Фигура 4.27. Среден годишен брой на наетите лица в ИКТ индустрията (2012 – 2020 г.)

Figure 4.27. Average annual number of employees in the ICT industry (2012–2020)

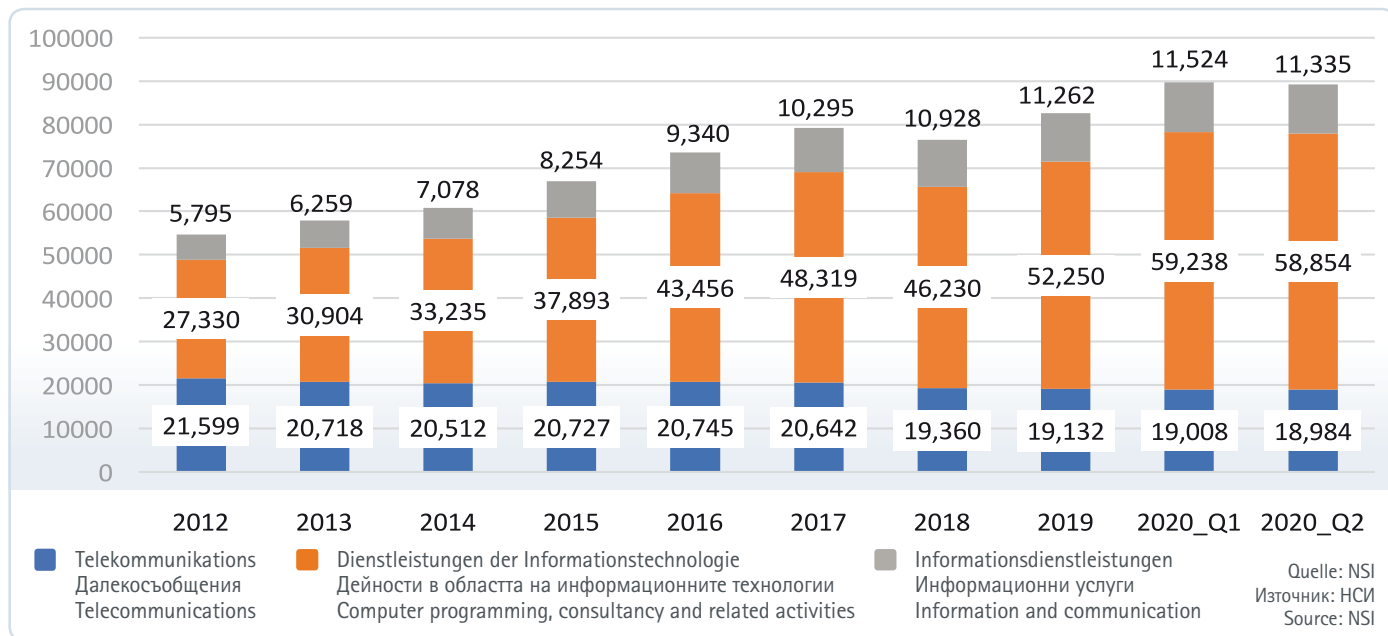
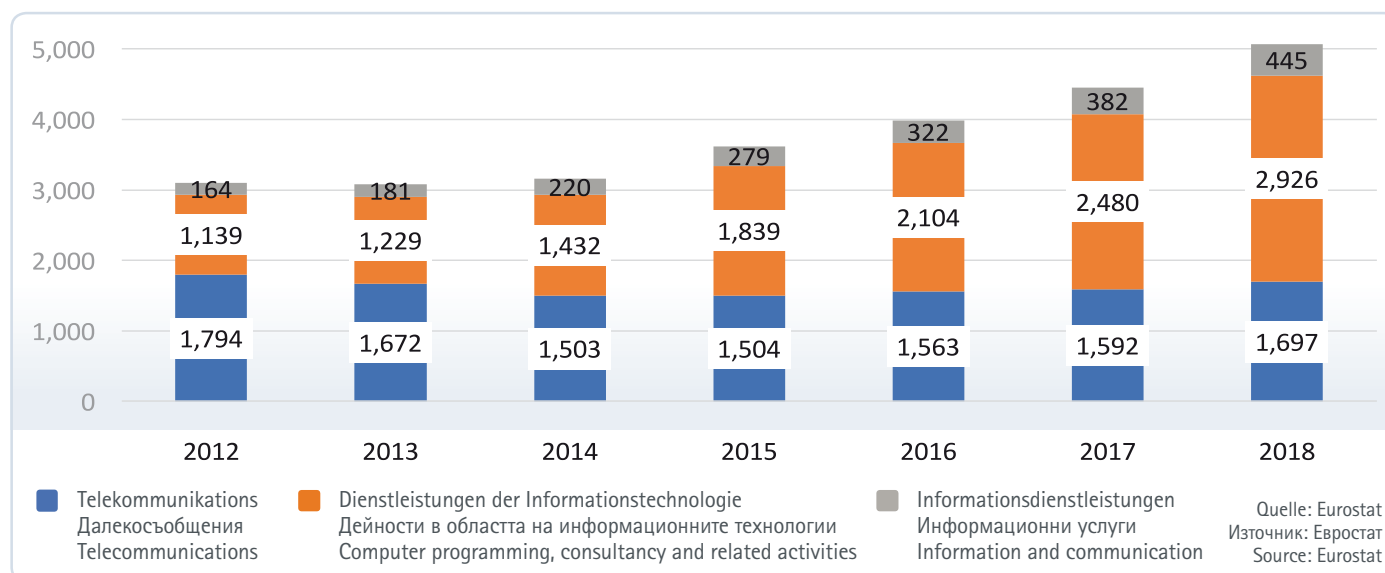


Abb. 4.28. Umsatz der IKT-Unternehmen (Mio. Euro, 2012 – 2018) | Фигура 4.28. Оборот на ИКТ компаниите (млн. евро, 2012 – 2018 г.) | Figure 4.28. Turnover of ICT companies (EUR million, 2012–2018)



Daneben erzeugt der Sektor einen hohen Mehrwert für die Wirtschaft. Der Bruttomehrwert nach Produktionspreisen nur für Unternehmen im Bereich der Informationstechnologien beträgt als absoluter Wert 1.8 Mrd. Euro oder 3.2% vom BIP des Landes. Er erhöht sich viel schneller als die Wirtschaftsentwicklung und erzeugt ein durchschnittliches Jahreswachstum von 19% in der Periode 2012–2018 (Abb. 4.30).

Die Lokationsänderung und Gründung von neuen Entwicklungszentren für Software- und Informationsdienstleistungen von großen ausländischen Unternehmen führt eigentlich zur einer schnellen Erhöhung des Dienstleistungsexports im Bereich der Telekommunikations-, Computer- und Informationsdienstleistungen.

Oswen всичко друго секторът генерира висока добавена стойност за икономиката. Брутната добавена стойност по факторни цени само за предприятията в сектора на информационните технологии в абсолютна стойност възлиза на почти 1,8 млрд. евро или 3,2% от БВП на страната. Тя се увеличава далеч над темповете на развитие на икономиката като реализира средногодишен ръст от 19% в периода 2012–2018 г. (Фигура 4.30).

Релокирането и създаването на нови центрове за разработка на софтуер и информационни услуги от страна на големи чуждестранни компании всъщност дава резултат в бързото увеличаването на износа на услугите в сферата на телекомуникационните,

Im 2019 beträgt der Dienstleistungsexport in der IKT-Industrie insgesamt 1.6 Mrd. Euro – 16% vom gesamten Dienstleistungsexport oder 2.7% vom BIP des Landes. Der höchste Anteil für 2019 an den IKT-Dienstleistungen haben die Telekommunikationstechnologien mit 69% und die Informationsdienstleistungen mit 19%.

Die global reduzierte wirtschaftliche Aktivität hat eine gewisse Auswirkung auf den Export von IKT-Dienstleistungen, wobei nach vorläufigen Angaben der Bulgarischen Volksbank (Abb. 4.31) der Rückgang für die ersten 7 Monate vom 2020 3.8% gegenüber der gleichen Periode im 2019 beträgt.

компютърни и информационни услуги. През 2019 г. общият износ на услуги в ИКТ индустрията възлиза на 1,6 млрд. евро, с което заема дял от 16% в общия износ на услуги или 2,7% от БВП на страната. Най-голям дял за 2019 г. в ИКТ услугите имат дейностите в областта на комуникационните технологии с 69%, следвани от информационните услуги с 19%.

Намалената икономическа активност в глобален мащаб до известна степен оказва влияние на износа на ИКТ услуги като по предварителни данни на БНБ (Фигура 4.31) за първите 7 месеца на 2020 г. е отчетен спад от 3,8% спрямо същия период на 2019 г.

The sector generates, among others, high added value for the economy. The gross value added at factor cost for enterprises in the information technology sector alone in absolute terms amounts to almost EUR 1.8 billion or 3.2% of the country's GDP. It went up by far above the rate of the economic development, and achieved an average annual growth of 19% in 2012–2018 (Figure 4.30).

The relocation and establishment of new centres for software development and information services by large foreign companies actually results in a rapid increase in exports of services in the field of telecommunications, computer and information services. In 2019,

the total export of services in the ICT industry amounted to EUR 1.6 billion, which accounted for 16% of total exports of services or 2.7% of GDP. The activities in the field of communication technologies have the largest share in ICT services for 2019 with 69%, followed by information services with 19%.

The reduced economic activity on a global scale to some extent affects the ICT services export, and according to preliminary BNB data o (Figure 4.31) for the first 7 months of 2020, a decline by 3.8% compared to the same period of 2019 was reported.

Abb. 4.29 Bruttomehrwert in Produktionspreisen in IKT (Mio. Euro, 2012 – 2018) | Фигура 4.29. Брутна добавена стойност по факторни цени в ИКТ (млн. евро, 2012 – 2018 г.) | Figure 4.29. Gross value added at factor cost in ICT (EUR million, 2012–2018 г.)

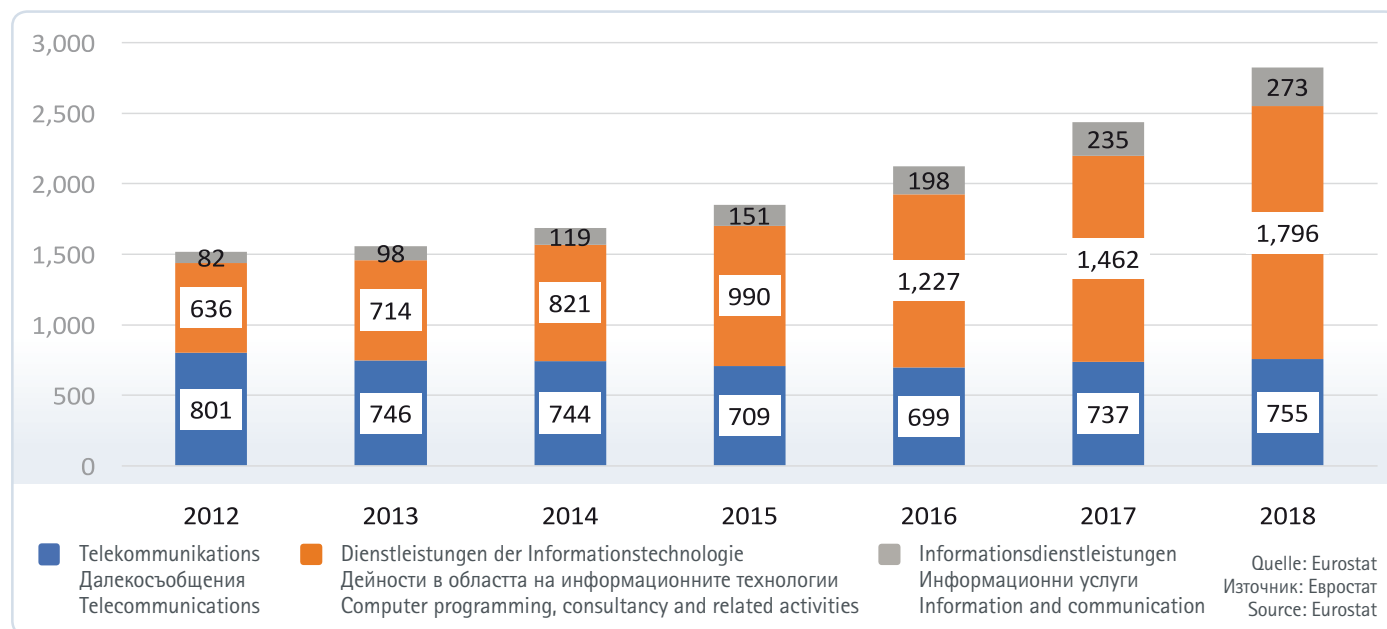
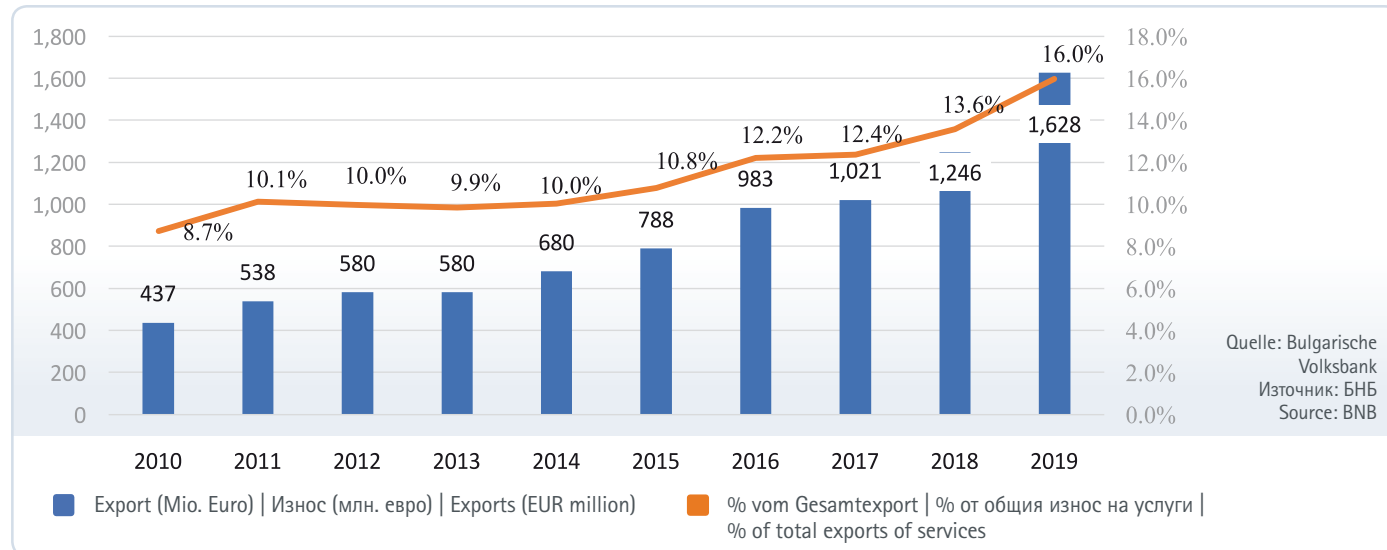


Abb. 4.30 Export von Telekommunikations-, Computer- und Informationsdienstleistungen (2010–2019) | Фигура 4.30. Износ на Далекоговорителни, компютърни и информационни услуги (2010–2019 г.) | Figure 4.30. Exports of telecommunications, computer and information services (2010–2019)



In ihrer Untersuchung über die geografische Lage der Unternehmen in unterschiedlichen Wirtschaftssektoren in Bulgarien registriert die Exekutivagentur zur Förderung der kleinen und mittelständischen Unternehmen über 6.000 Unternehmen im Bereich der Informations-, und Telekommunikationstechnologien mit über 65 T. Beschäftigten.

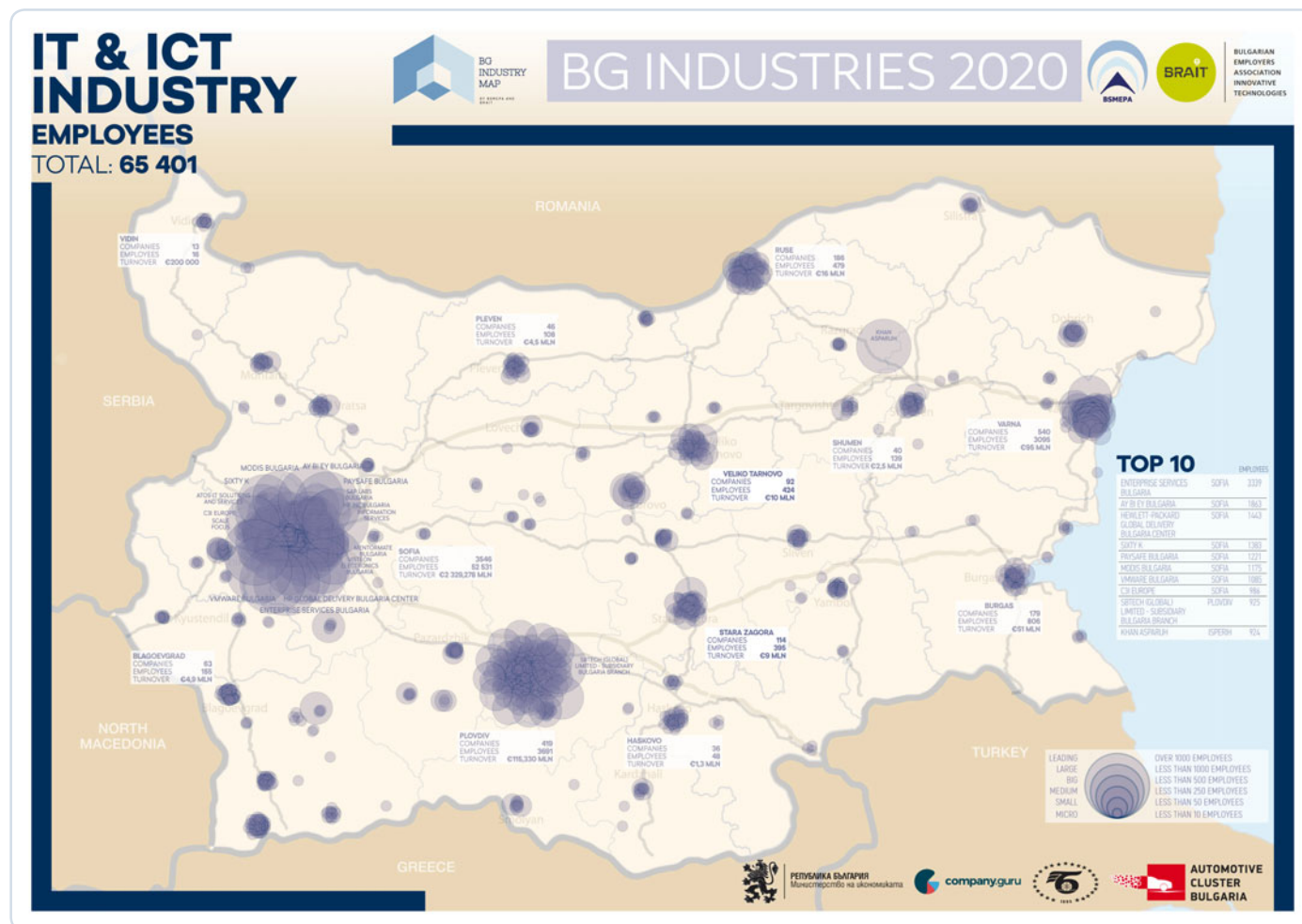
Die höchste Konzentration an Beschäftigten in der ganzen Industrie verzeichnet die Hauptstadt Sofia, in den letzten Jahren aber wird auch eine Dezentralisierung beobachtet und immer mehr Unternehmen wählen Plovdiv, Varna und Burgas für ihre Zentren aus (Abb. 4.31).

In seinem Auswertung der geografischen Lage der Unternehmen in verschiedenen Wirtschaftssektoren in Bulgarien identifiziert die IANMSP über 6000 Unternehmen in der Sphäre der Informations- und Telekommunikationstechnologien, in denen über 65 T. Beschäftigte. Die höchste Konzentration der Beschäftigten in der gesamten Industrie

ist in der Hauptstadt Sofia, in den letzten Jahren aber wird auch eine Dezentralisierung beobachtet und immer mehr Unternehmen wählen Plovdiv, Varna und Burgas für ihre Zentren aus (Abb. 4.31).

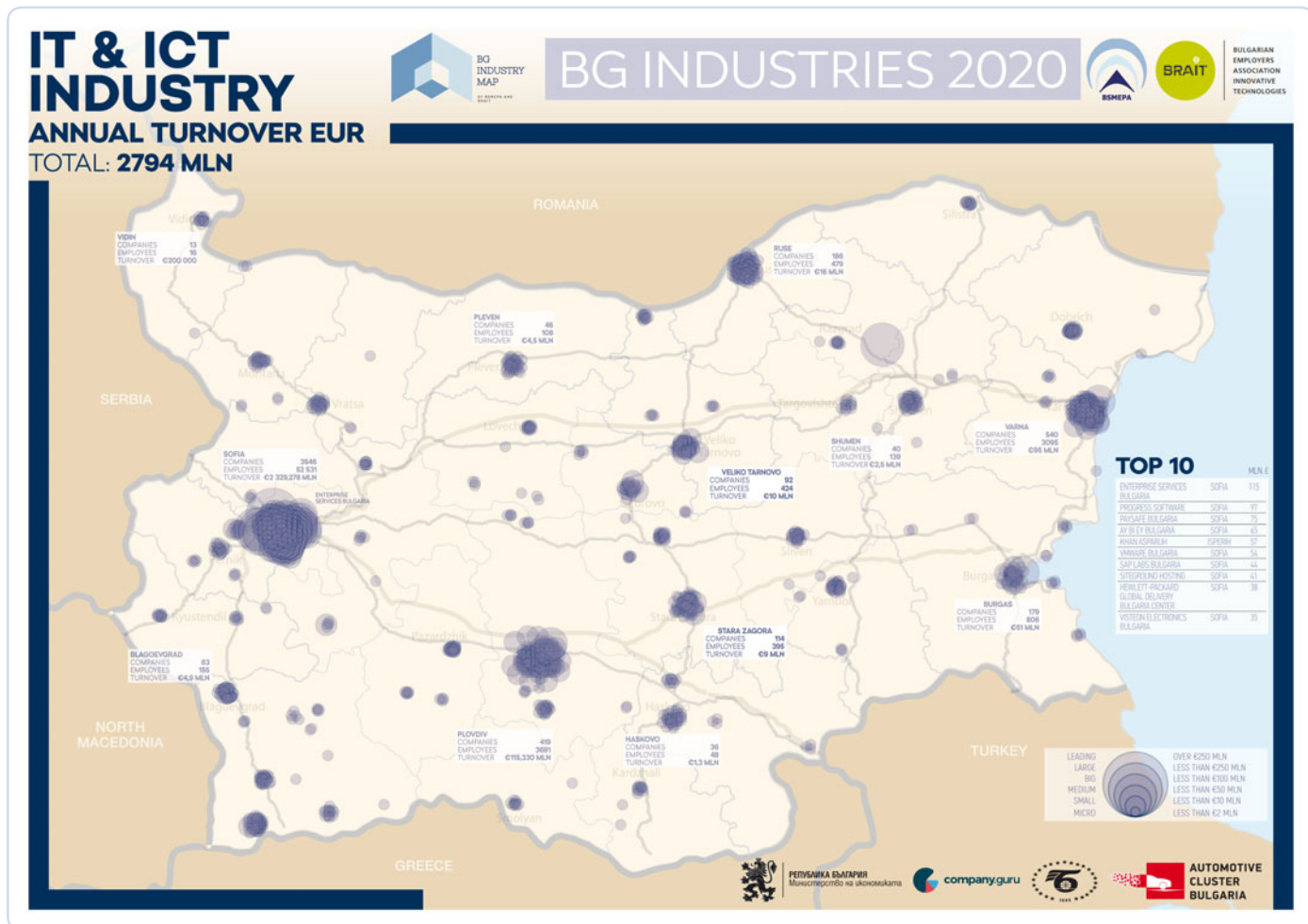
concentration of employees in the entire industry is in the capital Sofia, but in recent years there has been decentralization and ever more companies are choosing Plovdiv, Varna and Burgas as their centres. (Figure 4.31).

Abb. 4.31.1. Geografische Aufteilung der Unternehmen in Sektoren IT und IKT nach der Anzahl der Beschäftigten 2019 | Фигура 4.31.1. Географско разпределение на компаниите в сектор ИТ и ИКТ според броя на заетите 2019 г. | Figure 4.31.1. Geographical distribution of companies in the IT and ICT sector in relation to the number of employees in 2019



Quelle: | Источник: | Source: <https://bqindustry.com/bq/download>

Abb. 4.31.2. Geografische Aufteilung der Unternehmen in Sektoren IT und IKT nach dem Umsatz 2019
 Фигура 4.31.2. Географско разпределение на компаниите в сектор ИТ и ИКТ според оборота 2019 г.
 Figure 4.31.2. Geographical distribution of companies in the IT and ICT sector in relation to turnover in 2019



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustry.com/bg/download>

Chemische Industrie

Die chemische Industrie spielt eine Kernrolle in der Wirtschaftsstruktur, wobei der Sektor mit hohen Produktionsleistung, Mehrwert und Unternehmen, die aktiv nach Außenmärkten suchen, gekennzeichnet wird. In den letzten Jahren ist er einer der Wachstumsmotoren in der Industrie und hat nach unterschiedlichen Einschätzungen sein volles Potenzial noch nicht entfaltet. Die gute Vorstellung beruht auf einige Voraussetzungen: an erster Stelle kommen die Traditionen in der Produktion noch vor 1989 von Dinatriumcarbonat, Phosphor- und Stickstoffdüngern. Deswegen ist auch eine Ausbildungsinfrastruktur für die Gewährleistung von ausgebildeten Arbeitskräften vorhanden. An zweiter Stelle gibt es im Lande Vorräte und Fundstätten von Salz,

Sand, Ton, Kalkstein, Kaolin usw. Und drittens, von Vorteil sind die geografische Nähe und der Zugang zu den Märkten der EU-Länder als Teil des Binnenmarktes.

Der Sektor der chemischen Produktion hat einen Rückgang wegen COVID-19 und der außerordentlichen Lage verzeichnet, der aber weit nicht so abrupt wie in anderen Bereichen ist. Z.B. Beträgt der durchschnittliche Monatsrückgang des Index der Industrieproduktion in der chemischen Industrie zwischen März und Juli nur 3%, wobei der Durchschnitt für die Industrie 12,2% beträgt (Abb. 4.32). Das zeigt eine nachhaltige Produktion nach den Primärstörungen, das größere Hindernis aber würde die Überwindung der sekundären Folgen und des Rückganges im Verbrauch und der Nachfrage sein.

Химическа промишленост

Химическата промишленост в България има основна роля в структурата на икономиката като отрасълът се характеризира с висока производителност, добавена стойност и компании, които са активни в търсене на външни пазари. През последните години той е един от двигателите на растеж в индустрията и по различни оценки той все още не е оползотворил пълния си потенциал. Доброто представяне на сектора е в резултат от наличието на няколко предпоставки: на първо място са традициите в производства на калцинирана сода, фосфорни и азотни торове още от преди 1989 г. Поради тази причина има изградена и образователна инфраструктура, която да поддържа сектора с кадри. На второ място, на територията на страната има запаси и находища на

сол, пясък, глина, варовик, каолин и др. И трето, предимство са географска близост и достъпа до пазарите на страните в ЕС като част от единния пазар.

Секторът на производство на химични продукти също отбеляза спад в резултат на COVID-19 кризата и извънредното положение, но той далеч не е толкова рязък както в други сектори. Така например средномесечният спад на индекса на промишленото производство в химическата промишленост между март и юли е в размер на едва 3%, докато средно за индустрията е 12,2% (Фигура 4.32). Това показва устойчивост на производството в сектора на първични смущения, но по-голямото препятствие изглежда ще бъде преодоляването на вторичните последиствия и спада в потреблението и търсенето.

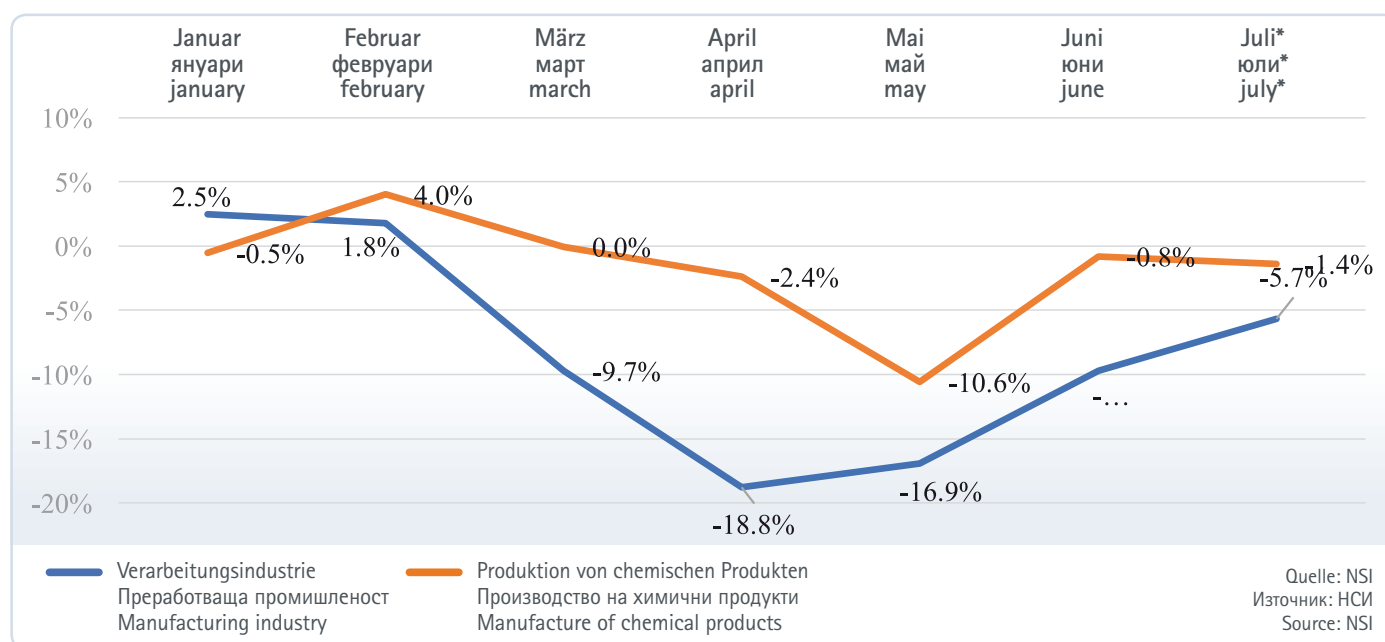
Chemical industry

The chemical industry in Bulgaria plays a major role in the structure of the economy, the industry being characterized by high productivity, added value and companies that are active in seeking foreign markets. In recent years, it has been one of the drivers of growth in the economy and, according to various estimates, it has not yet reached its full potential. The good performance of the sector is a result of a number of prerequisites: firstly, the tradition in the production of soda ash, phosphorous and nitrogen fertilizers dating back to the period prior to 1989. This explains the existence of an educational infrastructure providing the sector with staff. Secondly, the country has reserves and deposits of salt, sand, clay, limestone, kaolin, etc. And thirdly, the

geographical proximity and access to EU markets as part of the single market is an advantage.

The chemical products sector has also marked a decline as a result of the COVID-19 crisis and the emergency situation, but not nearly as sharp as in other sectors. For example, the average monthly drop in the industrial production index in the chemical industry in March-July is only by 3%, while the average for the entire industry is 12.2% (Figure 4.32). While this proves the resilience of production in the sector in the context of the initial disturbances, the bigger barrier seems to be the need to tackle the secondary implications and the shrinking consumption and demand.

Abb. 4.32. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion Verarbeitungsindustrie und Produktion von chemischen Produkten (gegenüber dem gleichen Monat des Vorjahres – Januar – Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.32. Процентно изменение на индексите на промишленото производство Преработваща промишленост и Производство на химични продукти (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.32. Percentage change in industrial production indices Manufacturing industry and Manufacture of chemical products (compared to the corresponding month of the previous year, January-July 2020, calendar adjusted data)



Als am meisten gefährdet erscheinen die Mikro- und Kleinunternehmen im Sektor – 597 und 91% des Gesamtumsatzes für 2018 (Abb. 4.33). Die Mittel- und Großunternehmen (mit mehr als 50 Mitarbeitern) bilden eigentlich das Rückgrat der chemischen Produktion. Sie sichern 82.3% vom ganzen Umsatz für 2018, der 1.55 Mrd. Euro erreicht.

Die mangelnde unmittelbare Verbindung zwischen der Corona-Krise und der chemischen Produktion kann auch anhand der

Beschäftigungszahlen in der Branche veranschaulicht werden. Die Beschäftigungszahlen in der Produktion von chemischen Produkten im zweiten Quartal von 2020 entsprechen fast dem gleichen Quartal 2019 (Abb. 4.34). Zu bemerken ist auch die relativ beständige Anzahl der Beschäftigten im Sektor – Durchschnitt für 2019 13.5 T. Die Gesamtanzahl der Beschäftigten stellt eigentlich auch 2.7% der Beschäftigten in der Verarbeitungsindustrie dar.

Най-уязвими от кризата ще се окажат микро и малките предприятия в сектора, които са 597 на брой и съставляват 91% от общия брой за 2018 г. (Фигура 4.33). Средните и големи предприятия (със служители над 50 души) всъщност са гръбнака на химическото производство. Те осигуряват и 82,3% от целия оборот за 2018 г., който достига 1,55 млрд. евро.

Липсата на непосредствена зависимост между корона кризата

и производството в химическата промишленост може да се онагледят и в данните за заетостта в отрасъла. Наетите лица в сектор производство на химични продукти през второто тримесечие на 2020 г. е почти идентичен със същото тримесечие на 2019 г. (Фигура 4.34). Следва да се отбележи и относително константният брой заети лица в сектора, средният брой на които за 2019 г. е близо 13,5 хил. души. Общият брой на наетите лица всъщност представлява и 2,7% от заетите в преработващата промишленост.

The most vulnerable to the crisis will prove to be the micro- and small-sized enterprises in the sector, which were 597 and constituted 91% of the total number in 2018 (Figure 4.33). Medium and large enterprises (with more than 50 employees) are actually the backbone of chemical industry. They provided 82.3% of the total turnover for 2018, which reached EUR 1.55 billion.

The lack of a direct relationship between the COVID crisis and

production in the chemical industry can also be illustrated by the employment data in the sector. The number of employees in the chemical production sector in the second quarter of 2020 is almost identical to that of the same quarter of 2019. (Figure 4.34). The sector has a relatively constant number of employees: nearly 13,500 in 2019. The total number of employees actually accounts for 2.7% of those employed in the manufacturing industry.

Abb. 4.33. Relativanteil der Unternehmen in Produktion von chemischen Produkten nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) | Фигура 4.33. Относителен дял на компаниите в Производство на химични продукти според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.33. Relative share of companies in Manufacture of chemical products based on the number of employees (2018)

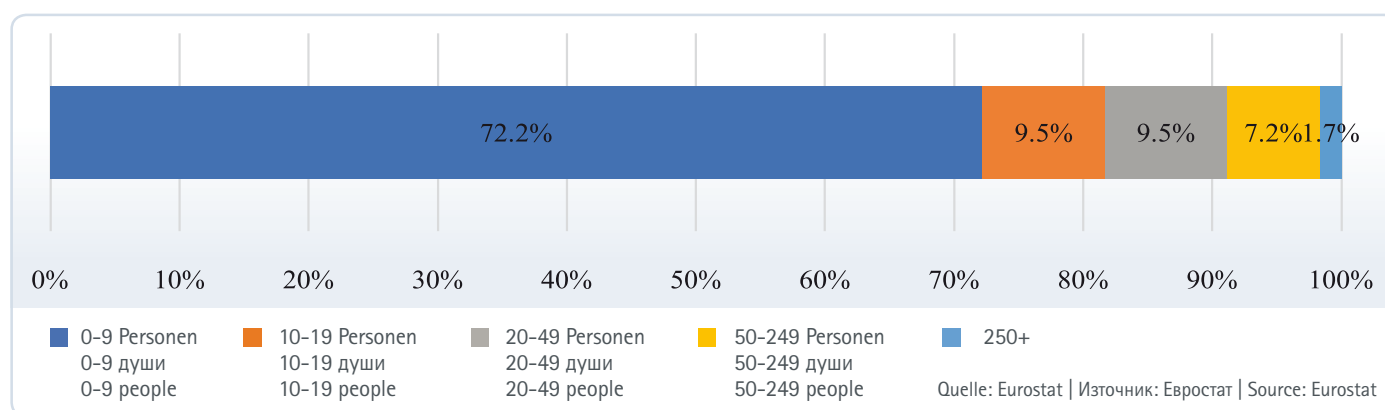
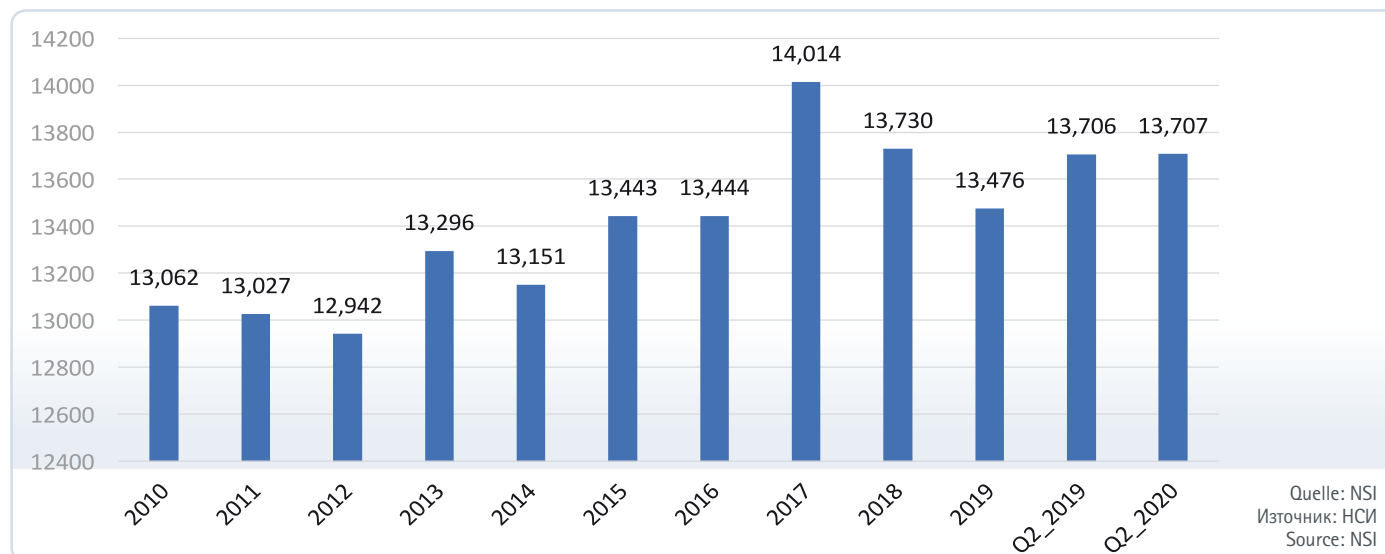


Abb. 4.34. Durchschnittliche Jahresanzahl der Beschäftigten in der Produktion von chemischen Produkten (2010 – 2020) | Фигура 4.34. Среден годишен брой на наетите лица в сектор Производство на химични продукти (2010 – 2020 г.) | Figure 4.34. Average annual number of employees in the sector of Manufacture of chemical products (2010–2020)



Die Produktion von chemischen Produkten wird mit einem hohen Mehrwert gekennzeichnet – 25.5% des Umsatzes nach Produktionspreisen für 2018, was über den Durchschnitt für die Verarbeitungsindustrie (22.2%) liegt. Der Umsatz in der chemischen Produktion für 2018 stellt eigentlich 4.4% des Umsatzes der Unternehmen in der Verarbeitungsindustrie dar, und der Mehrwert beträgt 5.1% vom Gesamtmehrwert (Abb. 4.35).

Nach 2015 wird ein gewisser Rückgang im Umsatz der chemischen Produktion beobachtet, wobei sich der Sektor langsamer als der

Durchschnitt in der Verarbeitungsindustrie entwickelt. Zwischen 2016 und 2018 verzeichnet die chemische Industrie einen durchschnittlichen Jahresrückgang von 1.7% von ihrem Umsatz (Abb. 4.36). Das kann mit der sich ständig erhöhenden Konkurrenz auf den internationalen Märkten, den steigenden Preisen der Rohstoffe und Energie erklärt werden. Außerdem steht die chemische Industrie vor vielen Herausforderungen im Zusammenhang mit Investitionen und Innovationen in Bezug auf den Umweltschutz und Erreichung der EU-Ziele im Bereich der Kreislaufwirtschaft¹⁵.

Секторът на производството на химични продукти се характеризира с висока добавена стойност като през 2018 г. тя е 25,5% от оборота по факторни цени, което е над средното за преработващата промишленост (22,2%). Оборътът в производството на химически продукти за 2018 г. всъщност съставлява 4,4% от оборота на предприятията в преработващата промишленост, а добавената стойност е 5,1% от общата (Фигура 4.35).

След 2015 г. оборотът в производството на химични продукти преживява известно стагниране, като секторът се развива по-бавно

от средното в преработващата промишленост. Между 2016 и 2018 г. химическата промишленост отбелязва средногодишен спад от 1,7% в оборота си (Фигура 4.36). Това може да се обясни с постоянно повишаващата се конкуренция на международните пазари, увеличаващите се цени на суровините и енергийните ресурси. Освен това химическата промишленост е изправена пред редица предизвикателства, свързани с инвестиции и иновации, отнасящи се до опазване на околната среда и изпълнение на целите на ЕС в областта на кръговата икономика¹⁵.

The manufacture of chemical products is characterized by a high added value, it being 25.5% of the turnover at factor cost in 2018, which is above the average for the manufacturing industry (22.2%). The turnover in the manufacture of chemical products for 2018 actually accounted to 4.4% of the turnover of enterprises in the manufacturing industry, and the value added was 5.1% of the total (Figure 4.35).

Since 2015 the turnover in the manufacture of chemical products has experienced certain stagnation, as the sector has developed

more slowly than the average in the manufacturing industry. In 2016–2018, the chemical industry recorded an average annual decline by 1.7% in turnover (Figure 4.36). This can be explained by the ever-increasing competition on international markets, rising prices of raw material and energy resources. Furthermore, the chemical industry faces a number of investment and innovation challenges related to environmental protection and meeting the EU's circular economy objectives¹⁵.

15. Борислав Боянов, "Европейска химическа промишленост – актуално състояние и предизвикателства" 2020 г. | Borislav Boyanov, "European Chemical Industry–Current Status and Challenges" 2020
https://www.researchgate.net/publication/338896218_EVROPEJSKATA_HIMICESKA_PROMISLENOST_-_AKTUALNO_SSTOANIE_I_PREDIZVIKATELSTVA

Abb. 4.35. Umsatz und Mehrwert in der Produktion von chemischen Produkten (Mio. Euro, 2010 – 2018)

Фигура 4.35. Оборот и добавена стойност в Производство на химични продукти (млн. евро, 2010 – 2018 г.)

Figure 4.35. Turnover and value added in Manufacture of chemical products (EUR million, 2010–2018)

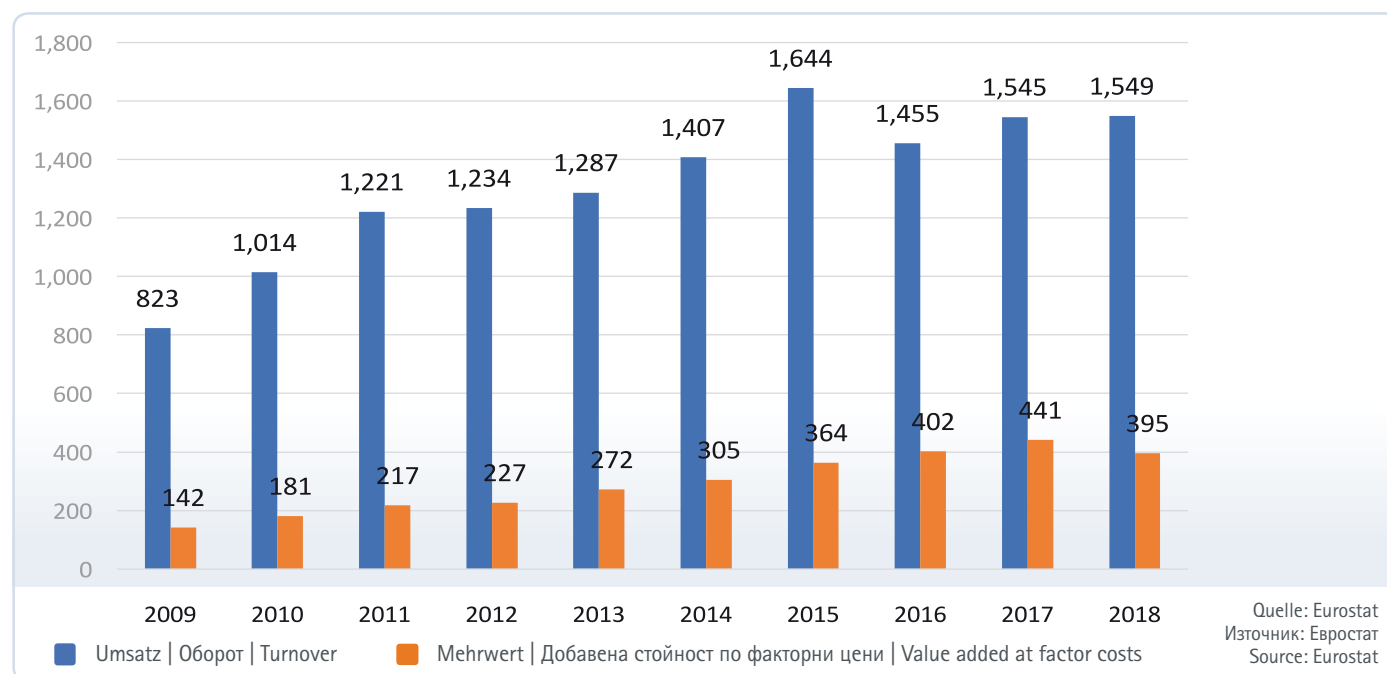
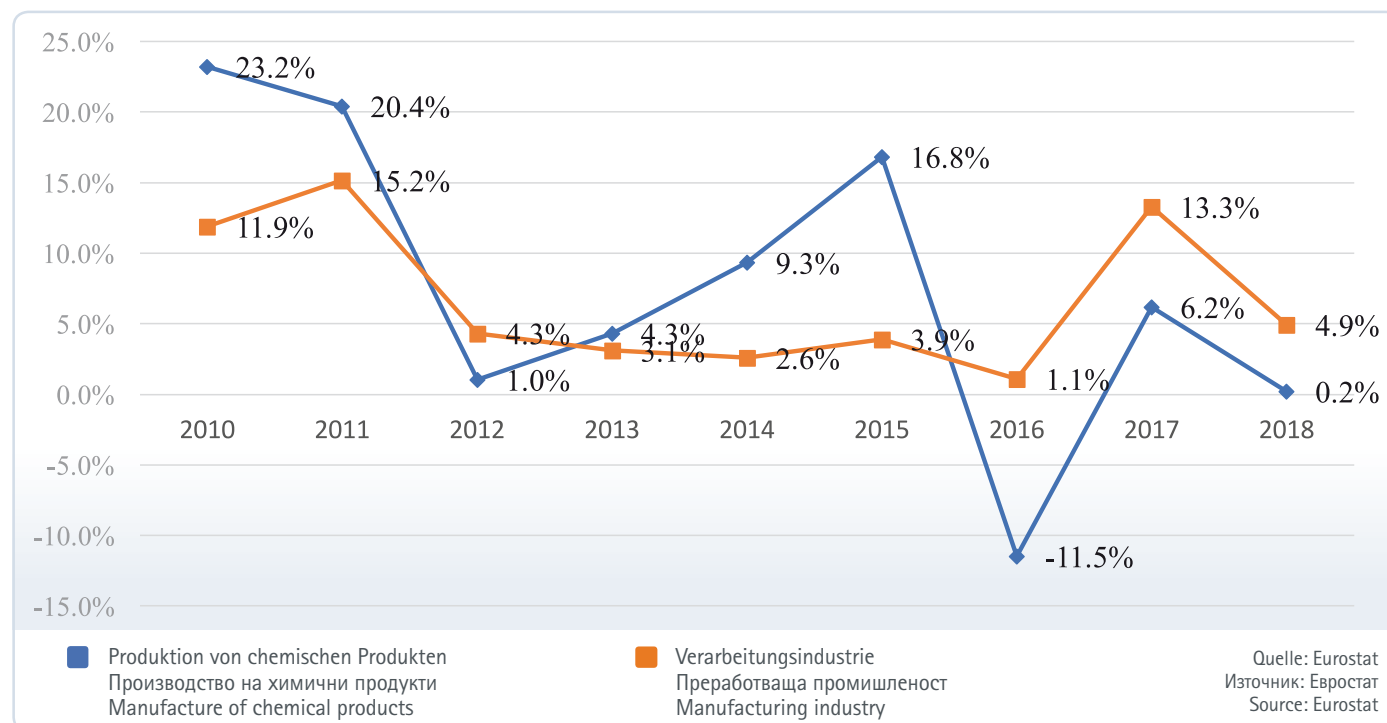


Abb. 4.36. Jahresumsatzzuwachs in der Produktion von chemischen Produkten und Verarbeitungsindustrie nach aktuellen Preisen (% , 2010 – 2018) | Фигура 4.36. Годишен ръст в оборота в Производство на химични продукти и Преработваща промишленост в текущи цени (% , 2010 – 2018 г.) | Figure 4.36. Annual growth in turnover in Manufacture of chemical products and Manufacturing industry in current prices (% , 2010–2018)



Die Produktion von chemischen Produkten richtet sich vorwiegend nach den Außenmärkten, wobei der Produktionsausbau sich auch auf den Export auswirkt. Innerhalb von sechs Jahren wächst der Gesamtexport von chemischen Produkten fast zwei Mal und erreicht im 2019 1.71 Mrd. Euro. Der Export von chemischen Produkten wächst schneller als der Gesamtexport und nimmt so einen immer höheren Anteil an ihm, indem er 2019 seinen höchsten Wert von 5.7% erreicht (Abb. 4.37)

Fast ein Drittel vom Export von chemischen Produkten betrifft vielfältige chemische Stoffe, die sowohl Rohstoffe für die Weiterproduktion, als auch fertige Produkte umfasst. An zweiter Stelle mit 23.4% kommt die Gruppe der ätherischen Öle und der Reinigungsprodukte, und an dritter Stelle – die nichtorganischen chemischen Stoffe mit 18.1% (Abb. 4.38).

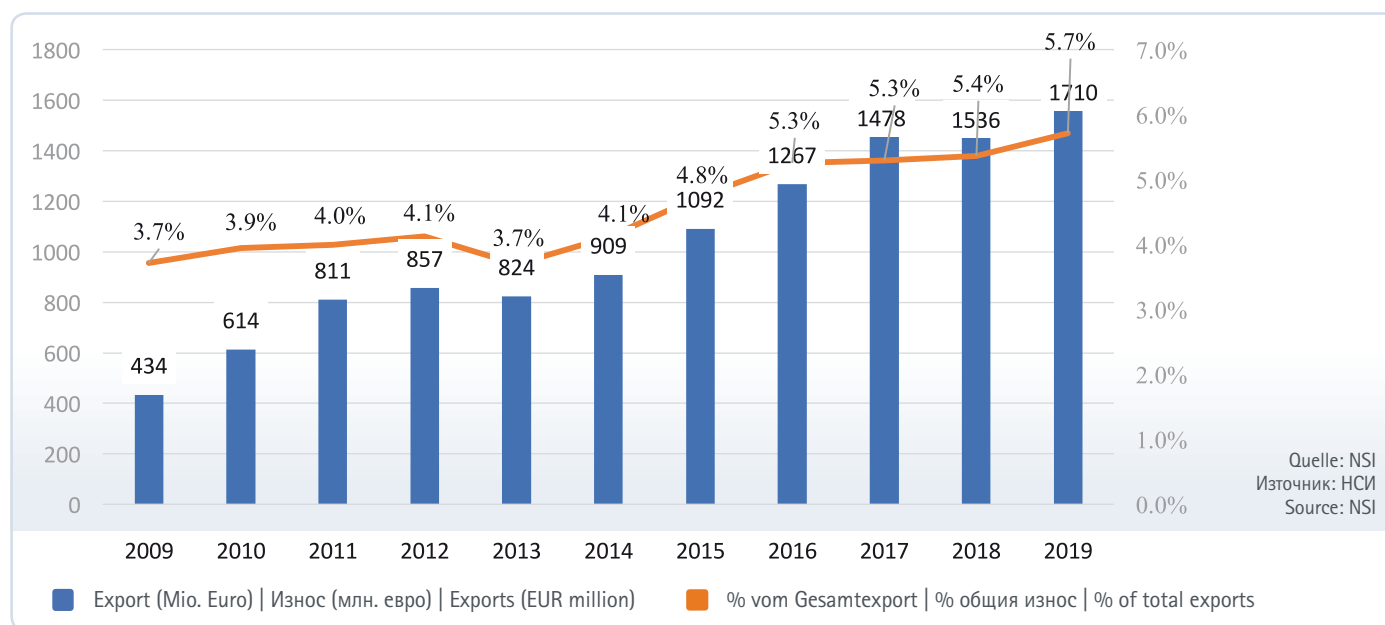
Секторът на производство на химични продукти е насочен в голямата си част към външните пазари, като разширяването на производството се отразява и на износа. Общият износ на химични продукти нараства почти двойно за период от шест години и през 2019 г. достига 1,71 млрд. евро. Ръстът на износа на химични продукти расте по-бързо от общия износ и по този начин заема все по-голям дял от него, достигайки най-високата си стойност от 5,7% през 2019 г. (Фигура 4.37).

Почти една трета от износа на химически продукти е на разнообразни химически вещества, които включват както суровини за влагане в по-нататъшно производство, така и готови продукти. На второ място с дял от 23,4% е групата на етеричните масла, парфюми, както и почистващи препарати, а на трето място са неорганичните химични вещества с 18,1% (Фигура 4.38).

The chemical products sector is mostly focused on foreign markets, and the expansion of production also affects exports. Total exports of chemical products have almost doubled over a 6-year period and reached EUR 1.71 billion in 2019. The export growth of chemical products is outpacing total exports, and thus accounts for an increasing share thereof, reaching its peak of 5.7% in 2019 (Figure 4.37).

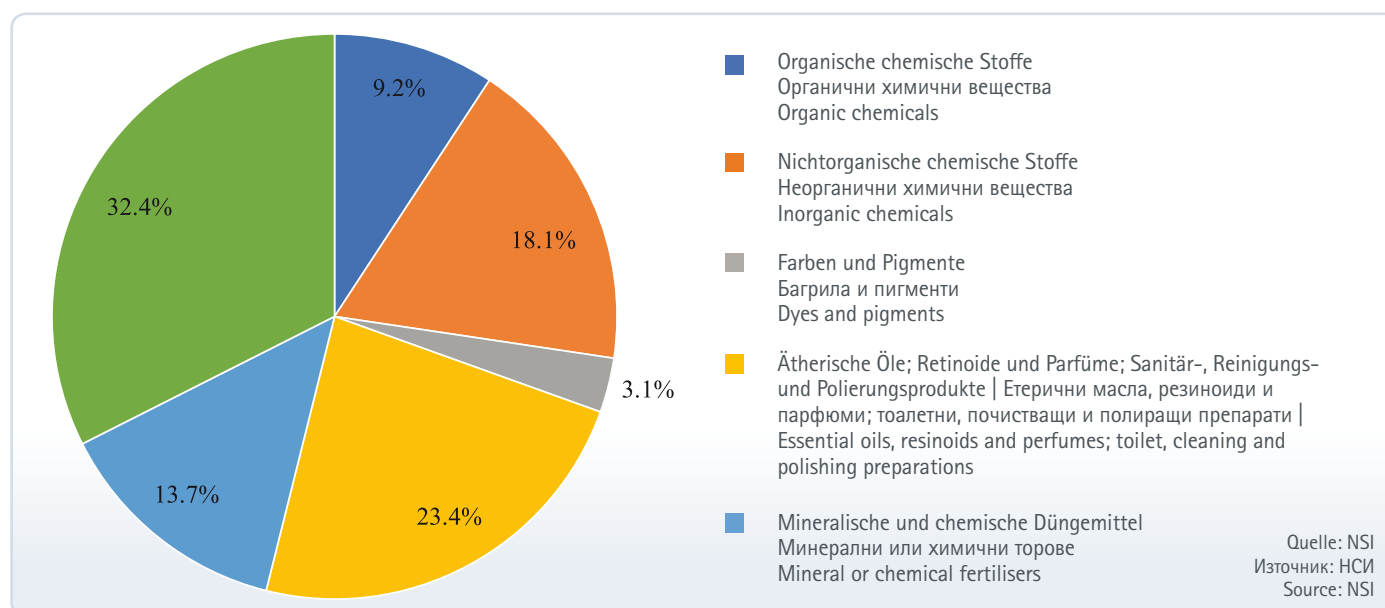
Almost one third of chemical products exports consists of several of chemicals, including both raw materials for use in further production and finished products. The group of essential oils, perfumes and detergents ranks second with a share of 23.4%, and inorganic chemicals rank third with 18.1% (Figure 4.37).

Abb. 4.37. Export von chemischen Produkten (SITC Klassifikation 2009–2019¹⁶, Mio. Euro, % vom Gesamtexport)
Фигура 4.37. Износ на химични продукти (SITC класификация 2009–2019¹⁶, млн. евро, % от общия износ)
Figure 4.37. Exports of chemical products (SITC classification 2009–2019¹⁶, EUR million, % of the total exports)



16. Umfasst organische chemische Stoffe; nichtorganische chemische Stoffe; Farben und Pigmente; ätherische Öle; Retinoide und Parfüme; Sanitär-, Reinigungs- und Polierungsprodukte; mineralische und chemische Düngemittel; chemische Stoffe und Produkte usw. | Включва Органични химични вещества; Неорганични химични вещества; Багрила и пигменти; Етерични масла, резиноиди и парфюми; тоалетни, почистващи и полиращи препарати; Минерални или химични торове; Химически вещества и продукти, н.д. | Includes Organic Chemicals; Inorganic chemicals; Dyes and pigments; Essential oils, resinoids and perfumes; toilet, cleaning and polishing preparations; Mineral or chemical fertilizers; Chemical substances and products, n.e.c.

Abb. 4.38. Relativanteil der exportierten chemischen Produkte (% , 2019 SITC Klassifizierung)
Фигура 4.38. Относителен дял на изнасяните химичните продукти (% , 2019 г. SITC класификация)
Figure 4.38. Relative share of exported chemical products (% , 2019 SITC classification)



Produktion von Lebensmitteln und Getränken

Die Lebensmittelindustrie (LMI)¹⁷ in Bulgarien hat den größten Anteil an der Landesindustrieproduktion, wobei die Produktion im 2018 nach Eurostat 5.47 Mrd. Euro beträgt, was 16.3% von der Verarbeitungsindustrie und 6.5% von der Gesamtproduktion im Lande ausmacht. Im letzten Jahrzehnt aber wird eine allmähliche Senkung der LMI-Rolle beobachtet, weil sie 2010 18.6% von der Produktion in der Verarbeitungsindustrie formiert hat. Die Produktion von Lebensmitteln und Getränken verzeichnet einen Rückgang gegenüber den anderen wirtschaftlichen Bereichen: In der Periode 2010-2019 senkt der Index der Industrieproduktion von Lebensmitteln um 1,6%, während der Index der Getränke um nur 3.9% erhöht wird. Die LMI-Unternehmen stehen vor mehreren Herausforderungen¹⁸, wobei die größte Herausforderung die kleine Herstelleranzahl ist (vorwiegend in der Landwirtschaft), was zum

Mangel an ausreichenden lokalen landwirtschaftlichen Rohstoffen führt. Das unzureichende innere Angebot an Waren mit einer beständigen Qualität erklärt die Abhängigkeit der Hersteller vom Rohstoffimport. Andererseits, bieten die Unterbereiche Verarbeitung von Obst und Gemüse, von Milchprodukten, Herstellung von Fleisch und Backwaren Vorteile und Möglichkeiten, was mit den vielen Ackern zum Anbau von Getreidekulturen (vorwiegend Getreide) zusammenhängt.

Wegen der Natur der Produkte und ihrem Weiterverbrauch (insbesondere bei den Lebensmitteln) war LMI trotz COVID-19 und der eingeführten Maßnahmen im Lande nicht so stark betroffen. In der Periode März-Juli 2020 bleibt die Lebensmittelproduktion fast unverändert gegenüber der gleichen Periode mit einer durchschnittlichen monatlichen Veränderung des Index der Industrieproduktion von 0.3%. Der Rückgang in der Getränkeherstellung aber ist spürbar.

Производство на храни и напитки

Хранително-вкусовата промишленост (ХВП)¹⁷ в България заема най-голям дял в промишленото производство на страната като произведената продукция за 2018 г. според данни на Евростат е 5,47 млрд. евро, което представлява 16,3% от преработващата промишленост и 6,5% от общата произведена продукция в икономиката. Забелязва се обаче постепенно намаляване на ролята на ХВП през последното десетилетие, защото през 2010 г. тя е формирала 18,6% от продукцията в преработващата промишленост. Производството на храни и напитки изостава спрямо ръста в други отрасли на икономиката: в периода 2010-2019 г. индексът на промишленото производство в храните намалява с 1,6%, докато този на напитките се увеличава с едва 3,9%. Предприятията в ХВП срещат редица предизвикателства¹⁸, като основният е малкият брой производители (предимно в селското стопанство), което води до

липса на достатъчно местна земеделска суровина. Недостатъчното вътрешно предлагане на партии с постоянно качество поставя в зависимост производителите от внос на суровини. От друга страна, предимства и възможности за ръст предоставят подсекторите на преработката на плодове и зеленчуци, преработката на млечни продукти, производството на месо и печива, което е свързано с големия брой обработваеми площи, върху които се отглеждат зърнени култури (основно пшеница).

Поради естеството на продуктите и тяхното продължаващо потребление (особено по отношение на храните), въпреки мерките въведени срещу ограничаването на епидемията от COVID-19, ХВП в страната не бе сред най-засегнатите сектори. В периода март-юли 2020 г. производството на храни остава почти непроменено спрямо същия период със средномесечно изменение на индекса на промишленото производство от -0,3%. Спадът в производството на напитки обаче е осезаем -11,7%.

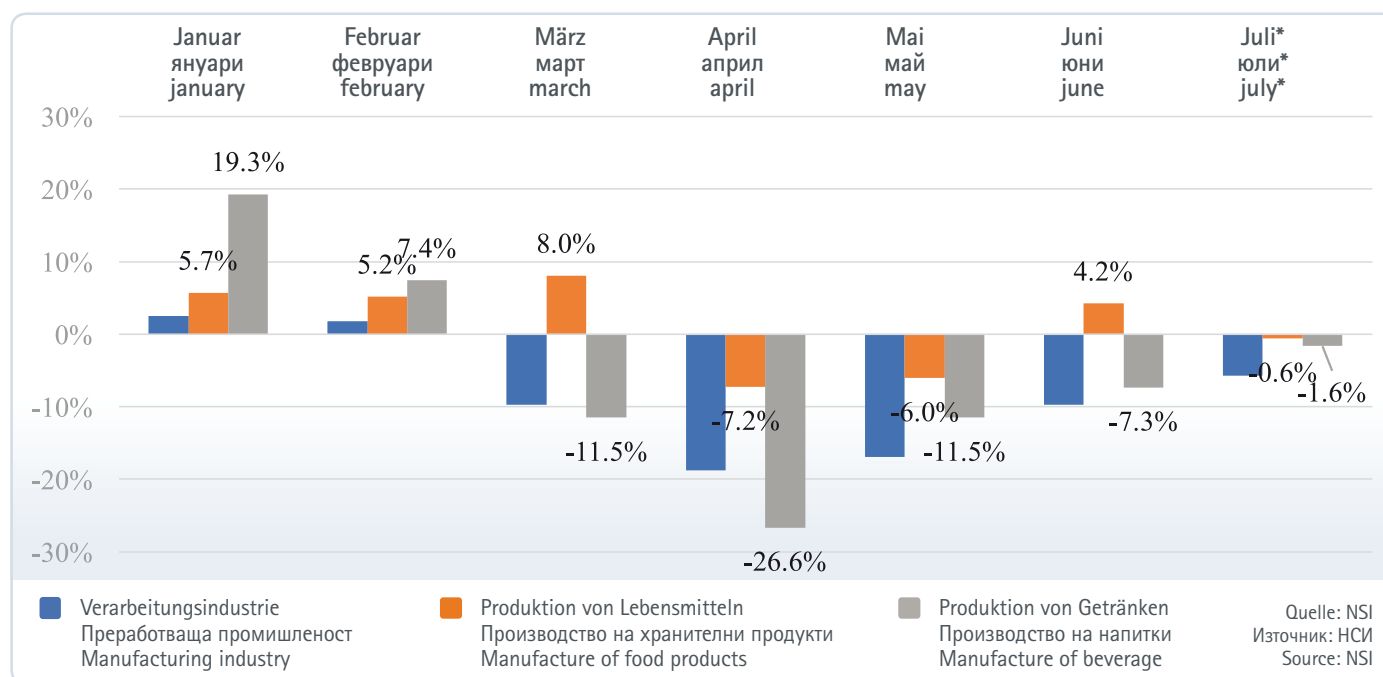
Manufacture of foods and beverages

The food processing industry (FPI)¹⁷ in Bulgaria holds the largest share in the industrial production of the country, and, according to Eurostat data, the 2018 production was EUR 5.47 billion, which accounts for 16.3% of the manufacturing industry and 6.5% of the total output in the economy. However, there has been a gradual decline in the role of food processing industry over the last decade, and in 2010, it accounted for 18.6% of the output in the manufacturing industry. Food and beverage production has lagged behind the growth in other sectors of the economy: the industrial production index of food production dropped by 1.6% in 2010-2019, while that of beverages increased by only 3.9%. The companies in the food processing industry face a number of challenges¹⁸, the main being the small number of producers (mainly in agriculture), which leads to a lack of sufficient local agricultural raw materials.

Insufficient domestic supply of batches of constant quality makes producers dependent on imports of raw materials. On the other hand, advantages and opportunities for growth are provided by the sub-sectors of fruit and vegetable processing, dairy processing, meat and pastry production, which is related to the large parcels of arable land on which cereals (mainly wheat) are grown.

Due to the nature of the products and their continuous consumption (especially with regard to foodstuffs), despite the measures introduced for curbing the COVID-19 epidemic, the food processing industry in the country was not among the most affected sectors. In March-July 2020, food production remained almost unchanged compared to the same period, with an average monthly change in the industrial production index of -0.3%. However, the decline in beverage production is tangible: -11.7%.

Abb. 4.39. Prozentveränderung der Index der Industrieproduktion Verarbeitungsindustrie, Produktion von Lebensmitteln, Produktion von Getränken (gegenüber dem gleichen Monat des Vorjahres – Januar – Juli 2020, arbeitstäglich bereinigte Angaben) | Фигура 4.39. Процентно изменение на индексите на промишленото производство Преработваща промишленост, Производство на хранителни продукти, Производство на напитки (спрямо съответния месец на предходната година, януари – юли 2020 г., календарно изгладени данни) | Figure 4.39. Percentage change in the industrial production indices Manufacturing industry and Manufacture of food products, Manufacture of beverages (compared to the corresponding month of the previous year, January-July 2020, calendar adjusted data)



17. Für die Zwecke der Untersuchung wurden die Angaben für Wirtschaftstätigkeiten C 10 Herstellung von Nahrungs- und Futtermitteln und C11 Getränkeherstellung benutzt. | За целите на изследването са използвани данните за икономически дейности C10 „Производство на хранителни продукти“ и C11 „Производство на напитки“ | For the purposes of the study are used data on economic activities C10 "Manufacture of food products" and C11 "Manufacture of beverages"

18. „Икономически характеристики на отделните сектори в хранително-вкусовата промишленост“, Доц. д-р Божидар Иванов, Гл. ас. д-р Ангел Саров | "Economic characteristics of individual sectors in the food industry", Assoc. Prof. Dr. Bozhidar Ivanov, Chief Assistant Professor Dr. Angel Sarov

Insgesamt gibt es in der LMI 6.175 Unternehmen, davon 86% in der Lebensmittelproduktion. Von großer Bedeutung für die Branche sind die Mikro- und Kleinunternehmen, in denen 41% aller Beschäftigten in der Lebensmittelproduktion und 29% aller Beschäftigten in der Getränkeproduktion. Hinzuweisen ist, dass im Unterbereich Getränke 9 Unternehmen mit über 250 Mitarbeitern einen Anteil von fast 72% des Umsatzes haben. Bei der Lebensmittelproduktion haben die Mittelunternehmen den größten Anteil (50-249 Mitarbeiter) mit 44% des Umsatzes, während die Großunternehmen einen Anteil von 31% haben (Abb. 4.40).

Die Umstrukturierung der LMI und ihre reduzierte Bedeutung in

den letzten Jahren widerspiegelt sich auch in der Beschäftigung – 2019 beträgt die Gesamtanzahl der Beschäftigten 90.018, was einen Rückgang um fast 10% für die Periode 2010-2019 bedeutet. Dieser Trend beruht sowohl auf die Investitionen im Sektor zur Verbesserung der Produktivität, als auch auf den Rückgang in der Entwicklung im Vergleich zu den anderen wirtschaftlichen Bereichen.

Im zweiten Quartal 2020 senken infolge der epidemiologischen Einschränkungen die Beschäftigten in der LMI um 4.200 Personen – ein Rückgang um fast 5% und so erweist sich der Sektor als einer der am meistens betroffenen im Lande (Abb. 4.41).

Общият брой на предприятията в ХВП е 6 175, от които 86% са в сферата на производството на храни. Голямо значение за отрасъла имат микро и малките предприятия, в които работят 41% от заетите в производството на храни и 29% в производството на напитки. Трябва да се отбележи, че в подсектора на напитките 9 предприятия с персонал над 250 души заемат дял от близо 72% от оборота. При производството на храни най-голям дял заемат средните предприятия (50-249 работници) с 44% от оборота, докато големите са с дял от 31% (Фигура 4.40).

Преструктурирането на ХВП и намаляването на значението му през последните години се отразява и в заетостта като средният

общ брой на заетите лица за 2019 г. е 90 018 души, което е спад в заетостта в сектора с близо 10% за периода 2010-2019 г. Тенденцията е в резултат както от инвестициите в сектора, подобряващи производителността, така и от изоставането в развитието на сектора спрямо останалите сегменти на икономиката.

През второто тримесечие на 2020 г. в следствие на ограниченията, въведени поради епидемиологичната обстановка, заетите в ХВП намаляват с 4 200 души, което е спад с близо 5% и прави секторът един от най-засегнатите в страната (Фигура 4.41).

The total number of enterprises in the food processing industry is 6,175, of which 86% in the field of food production. Micro- and small-sized enterprises are of significant importance for the industry, as they employ 41% of those working in the food production and 29% of those working in the beverage production. It should be noted that 9 enterprises with more than 250 employees hold a share of almost 72% of the turnover in the beverage sub-sector. In food production, the largest share is occupied by medium-sized enterprises (50-249 workers) with 44% of the turnover, while large ones hold a share of 31% (Figure 4.40).

The restructuring of the food industry and reducing its importance in recent years is also reflected in employment, as the average total number of employees for 2019 was 90,018, which is a drop in employment in the sector by nearly 10% in 2010-2019. The trend is a result of both investment in the sector, which improves productivity, and the slower pace of development of the sector compared to other segments of the economy.

In the second quarter of 2020, due to the restrictions imposed in the epidemiological situation, employment in the food industry shrank by 4,200 people, a decrease by nearly 5%, which makes the sector one of the most affected in the country. (Figure 4.41).

Abb. 4.40. Relativanteil der Unternehmen in Produktion von Lebensmitteln, Produktion von Getränken nach der Anzahl der Beschäftigten (2018) | Фигура 4.40. Относителен дял на компаниите в Производство на хранителни продукти и Производство на напитки според броя на заетите (2018 г.) | Figure 4.40. Relative share of companies in Manufacture of food products, Manufacture of beverages based on the number of employees (2018)

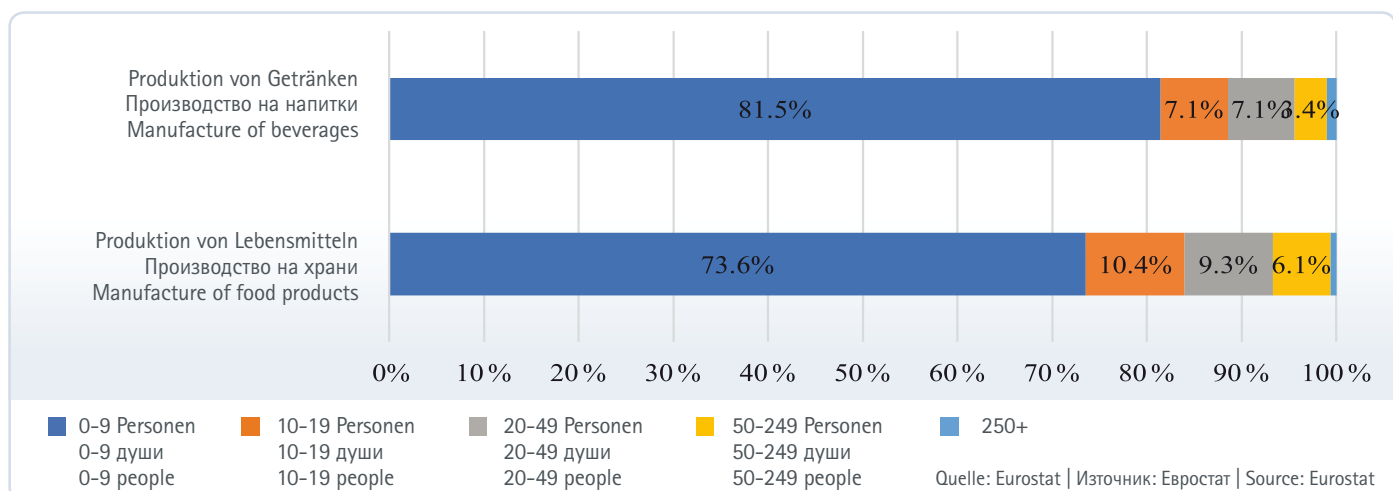
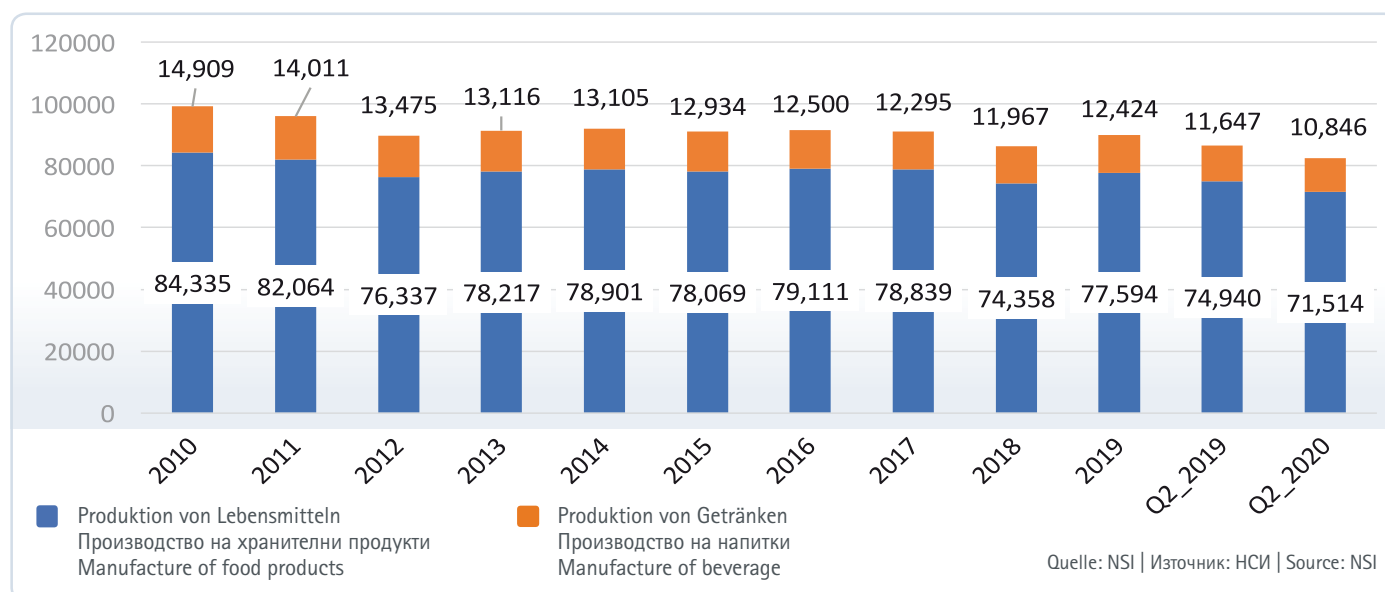


Abb. 4.41. Durchschnittliche Jahresanzahl der Beschäftigten in der Produktion von Lebensmitteln und Getränken (2010 – 2020) | Фигура 4.41. Среден годишен брой на наетите лица в сектор Производство на хранителни продукти и Производство на напитки (2010 – 2020 г.) | Figure 4.41. Average annual number of employees in the sectors Manufacture of food products, Manufacture of beverages (2010–2020)



Der Umsatz der LMI erhöht sich jedes Jahr wegen der erhöhten Anfrage auf den Außenmärkten. Nach aktuellen Preisen geht der durchschnittliche Jahreszuwachs des Umsatzes der LMI-Unternehmen (4.8%) vom Durchschnitt für die Verarbeitungsindustrie (6.7%) zurück. Die Hersteller von Lebensmitteln und Getränken nehmen auch 17.8% vom Gesamtumsatz in der Verarbeitungsindustrie und 15.8% vom Mehrwert nach Produktionspreisen. Deswegen sollte sich der Sektor in die Wertkette höher stellen.

Der Export von Lebensmitteln verändert sich in den Jahren im Zusammenhang insbesondere mit dem Ertrag und der Fluktuationen

in den Preisen der Kernrohstoffe. Die Lebensmittel, Getränke und der Tabak tragen zu 12.9% des Gesamtexports in 2019 bei (Abb. 4.43). Hinzuweisen ist, dass fast 28.3%¹⁹ des Exports von Lebensmitteln und Getränken auf den Export von Getreidekulturen zurückzuführen ist. Weitere Kernexportgruppen sind Ölsamen (12.4%), fertige Pflanzen- und tierische Öle (6.7%), Reste und Abfälle von der Lebensmittelindustrie, Futter (6%) Getreide- und Süßwarenprodukte (5.9%). Zu bemerken ist, dass die größten Produktgruppen eigentlich für die Herstellung von anderen Produkten benutzt werden, was auch ihren niedrigen Wert erklärt.

Оборотът на компаниите в ХВП се увеличава с всяка изминала година поради увеличеното търсене на външните пазари. В текущи цени средногодишният ръст в оборота на компаниите от ХВП (4,8%) изостава от средните за преработващата промишленост (6,7%). Компаниите производители на храни и напитки също така заемат 17,8% от общият оборот в преработващата промишленост и 15,8% от добавената стойност по факторни цени. Затова и секторът трябва да насочи своите усилия в придвижване нагоре по веригата на стойността.

Износът на хранителни стоки варира през годините, като това е свързано най-вече с добива и промяната на цените на основните

суровини. Хранителните продукти, напитките и тютюна допринасят за 12,9% от общия износ през 2019 г. (Фигура 4.43). Трябва да се отбележи, че близо 28,3%¹⁹ от износа на храни и напитки се дължи на износа на зърнени култури. Други основни експортни продуктови групи са маслодайни семена (12,4%), готови растителни и животински мазнини (6,7%), остатъци и отпадъци от хранителната промишленост; фураж за животни (6%) и продукти от зърнени култури и сладкарски продукти (5,9%). Прави впечатление, че най-големите продуктови групи всъщност се използват за влагане в направата на други продукти, което обуславя и ниската им добавена стойност.

The turnover of companies in the food industry has been on the decline each year due to higher demand in foreign markets. In current prices, the average annual growth in the turnover of food companies (4.8%) lags behind the average for the manufacturing industry (6.7%). Food and beverage manufacturing companies also account for 17.8% of the total turnover in the manufacturing industry and 15.8% of the value added at factor cost. That is why the sector should focus its efforts on moving up along the value chain.

Food exports have varied over the years, mainly due to the yields and

change in the prices of basic raw materials. In 2019, food, beverages and tobacco accounted for 12.9% of total exports (Figure 4.43). It should be noted that almost 28.3%¹⁹ of food and beverage exports are actually exports of cereals. Other main export product groups are oilseeds (12.4%), finished vegetable and animal fats (6.7%), residues and waste from the food industry; animal feed (6%) and cereals and confectionery products (5.9%). It is noteworthy that the largest product groups are actually used for the manufacture of other products, which determines their low added value.

Abb. 4.42. Umsatz und Mehrwert in der Produktion von Lebensmitteln und Getränken (Mio. Euro, 2010 – 2018)
Фигура 4.42. Оборот и добавена стойност в Производство на хранителни продукти и Производство на напитки (млн. евро, 2010 – 2018 г.) | **Figure 4.42. Turnover and value added in Manufacture of food products, Manufacture of beverages (EUR million, 2010–2018)**

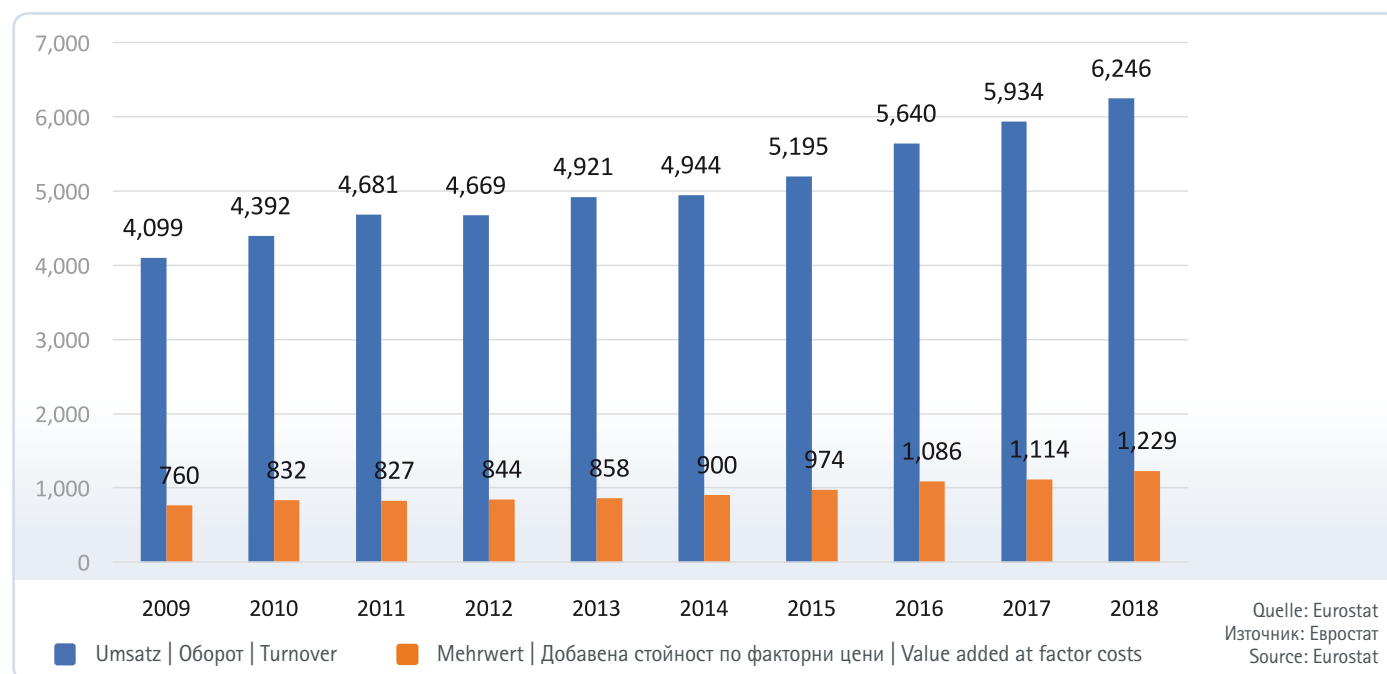
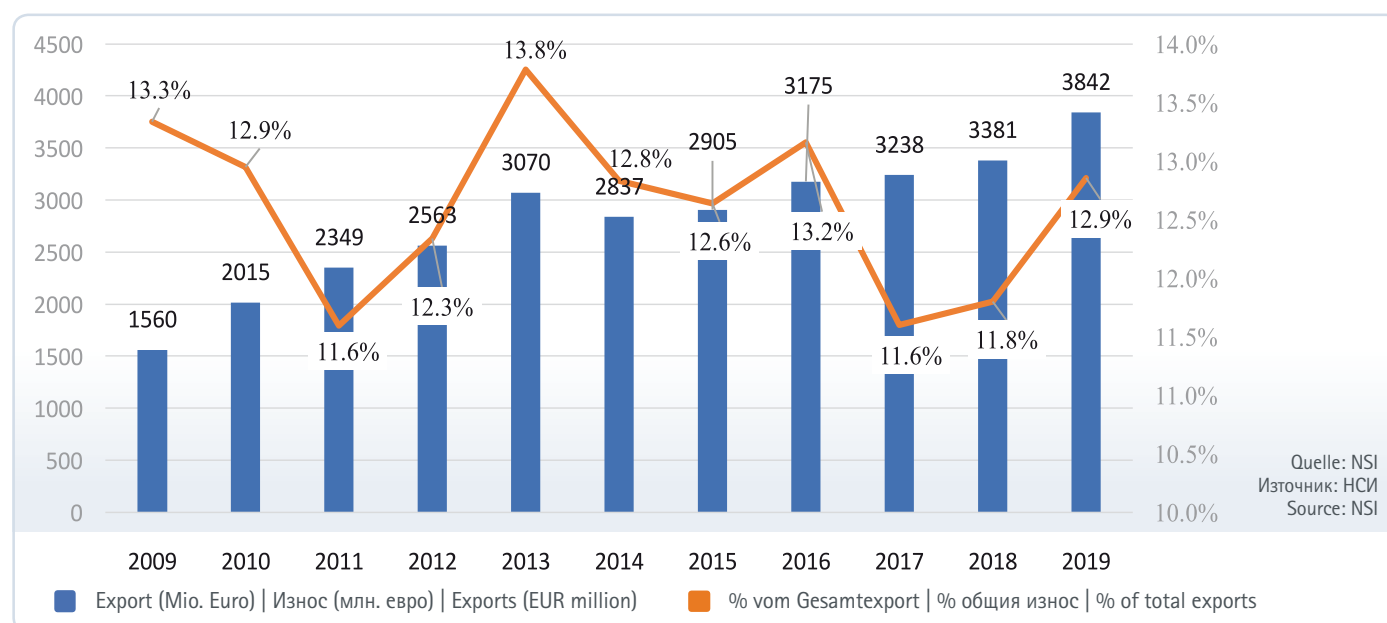


Abb. 4.43. Export von Lebensmitteln, Getränken und Tabak (SITC Klassifikation 2009–2019²⁰, Mio. Euro, % des Gesamtexports) | **Фигура 4.43. Износ храни, напитки и тютюн (SITC класификация 2009–2019²⁰, млн. евро, % от общия износ)** | **Figure 4.43. Exports of foodstuffs, beverages and tobacco (SITC classification 2009–2019²⁰, EUR million, % of the total exports)**



19. Der Gesamtexport von Lebensmitteln und Getränken ist die Summe von Codes 1–24 nach der HS2-Klassifikation. Quelle: <https://www.trademap.org/> | Общият износ на храни и напитки е сумата от кодове 1–24 според HS2 класификация. Източник: <https://www.trademap.org/> | The total exports of food and beverages is the sum of codes 1–24 according to the HS2 classification. Source: <https://www.trademap.org/>

20. Umfasst Maschinen für Energieerzeugung, spezielle Maschinen, Metallverarbeitungsmaschinen, Maschinenbau und Teile für ihn usw. | Включва Машины и оборудване за произвеждане на енергия; Машины със специално предназначение; Металообработващи машини; Машины и оборудване с общо предназначение и части за тях, н.д. | Includes Machinery and equipment for energy production; Special purpose machines; Metalworking machines; General purpose machinery and equipment and parts thereof, n.e.c.

Geografisch betrachtet, sind die Unternehmen relativ gleichmäßig im Lande verteilt. Nach Angaben der Exekutivagentur zur Förderung der kleinen und mittständischen Unternehmen arbeiten in der LMU 100.960 Personen, und die Großunternehmen mit mehr Arbeitskräften

sind in den Gebietsstädten Sofia, Plovdiv, Varna konzentriert. Eine Konzentration wird in Nordbulgarien in den Städten Ruse, Pleven, Veliko Tarnovo, Razgrad beobachtet (Abb. 4.44).

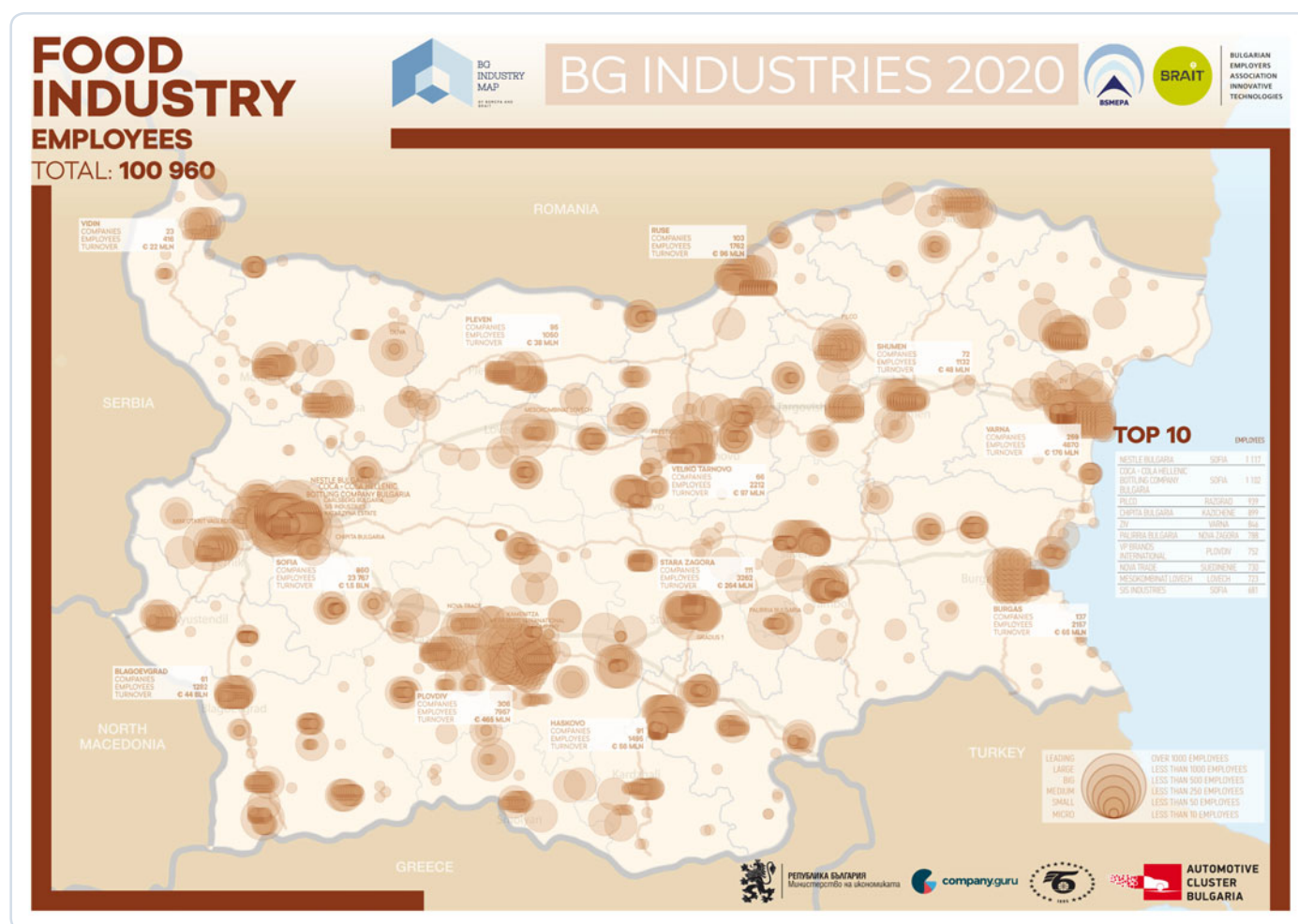
Географски броят на предприятията е сравнително равномерно разпределен на територията на страната. По данни на проучване на ИАНМСП в сектора на ХВП са заети 100 960 души, а големите предприятия, които изискват и повече работна сила,

са съсредоточени в областни центрове София, Пловдив, Варна. Наблюдава се съсредоточаване в Северна България в градовете Русе, Плевен, Велико Търново Разград (Фигура 4.44).

In geographic terms, the number of enterprises is relatively evenly distributed across the country. According to a study of the Executive Agency for Promotion of Small and Medium Enterprises, 100,960 people are employed in the food sector, and large

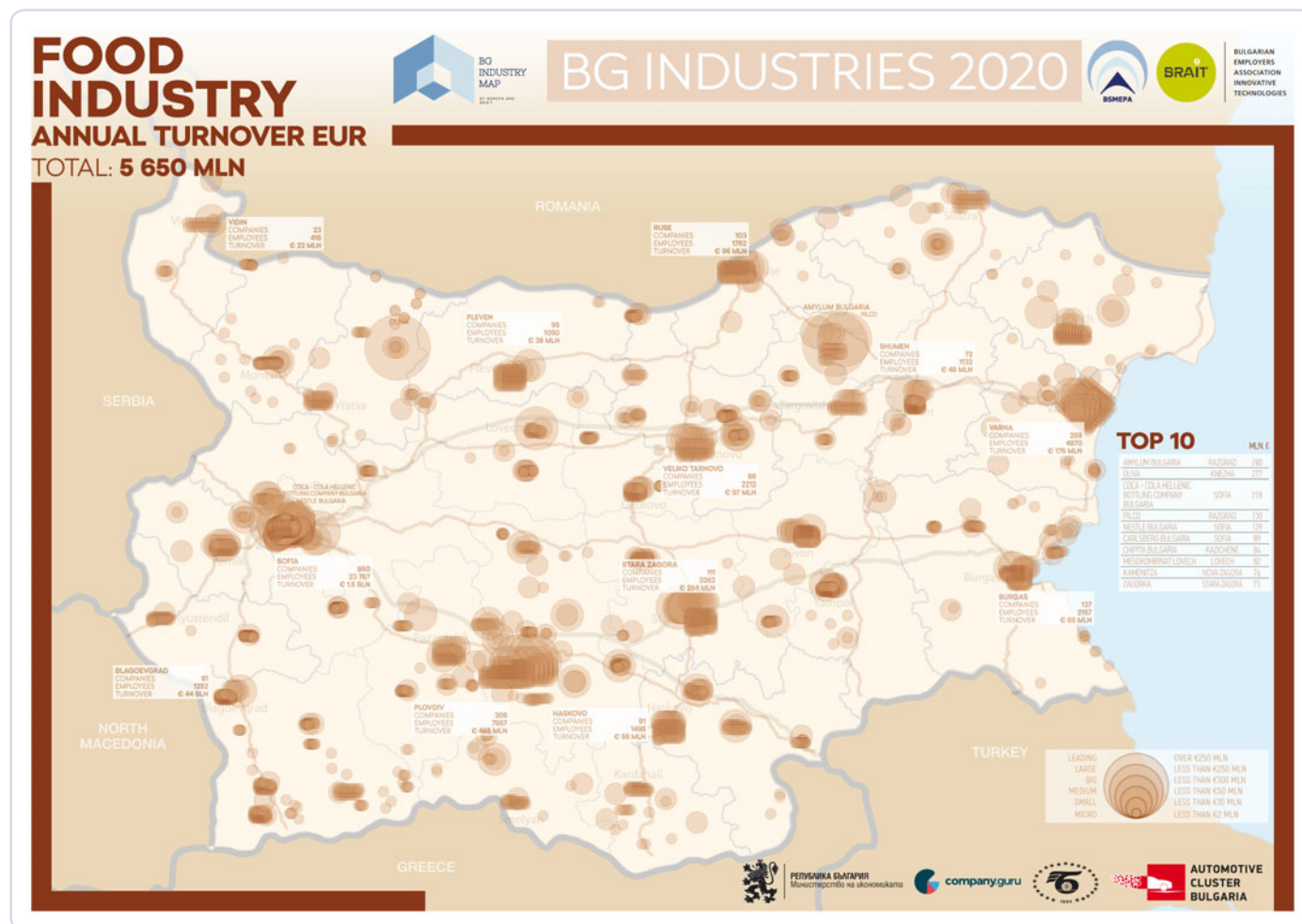
enterprises, which require more manpower, are concentrated in regional centres in Sofia, Plovdiv and Varna. In Northern Bulgaria, the concentration is in the cities of Rousse, Pleven, Veliko Tarnovo and Razgrad (Figure 4.44).

Abb. 4.44.1. Geografische Aufteilung der Unternehmen in der Lebensmittelindustrie nach der Anzahl der Beschäftigten 2019 | Фигура 4.44.1. Географско разпределение на компаниите в сектор Хранителна индустрия спрямо броя на заетите 2019 г. | Figure 4.44.1. Geographical distribution of companies in the Food Industry sector in relation to the number of employees in 2019



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustrymap.com/bg/download>

Abb. 4.44.2. Geografische Aufteilung der Unternehmen in der Lebensmittelindustrie nach dem Umsatz 2019. |
 Фигура 4.44.2. Географско разпределение на компаниите в сектор Хранителна индустрия спрямо оборота
 2019 г. | Figure 4.44.2. Geografische Aufteilung der Unternehmen in der Lebensmittelindustrie nach dem
 Umsatz 2019.



Quelle: | Източник: | Source: <https://bgindustry.com/bg/download>

Bulgariens Potenzial für eine stärkere Beteiligung an europäischen Lieferketten

Потенциал на България за по-голямо участие в европейските вериги на доставки

Bulgaria potential for greater participation in European supply chains

Die Krise infolge des Corona-Virus am Anfang 2020 führte zu einer beispiellosen Schrumpfung der europäischen und Weltwirtschaft und zu wesentlichen Turbulenzen im internationalen Handel. Noch vor dem Eintritt der tatsächlichen Auswirkungen der wirtschaftlichen und sozialen Krise stellten die erschwerten logistischen Verbindungen und das Einstellen der internationalen Rohstofflieferungsketten, Zwischen- und/oder Endprodukte die Nachhaltigkeit vieler Geschäftsunternehmen und Sektoren auf einer ersten Probe. In dieser Situation berichten 70% der großen Weltunternehmen über Unterbrechung der Lieferungen, und zwei Drittel planen mehr oder weniger eine Kürzung der logistischen Kette in den letzten Jahren¹.

Auf EU-Ebene zeigte diese Situation die wesentliche Abhängigkeit vieler europäischen Unternehmen von der Tätigkeit von Partnern und Kontragenten, deren Produktionsorte sich in Asien und insbesondere in China befinden, und stellte die Frage nach der Verletzlichkeit der Mitgliedsstaaten wegen der Bindung mit Lieferanten aus einem oder einer eingeschränkten Anzahl an Orten, insbesondere wenn es um pharmazeutische Produkte und Personenschutzmittel geht.

Auf Unternehmensebene ist das Thema über die Standortsiedlung (Relokation) von Produktionen von Asien nach näheren Standorten in Europa nicht neu und steht im direkten Zusammenhang mit dem sich erhöhenden inneren Verbrauch, den schnell wachsenden Arbeitsaufwandskosten in den geografisch entfernten Orten in Asien, dem Urheberrechtsschutz, und in den letzten Jahren auch mit der Unvorhersehbarkeit der globalen Handelsstreite. Ein immer bedeutender Faktor für die Kürzung der Lieferungsketten ist die immer mehr bemerkbare Erwartung der Verbraucher in Europa zur Reduzierung des Kohlendioxidabdrucks bei der Beförderung und Lagerung der Waren, die buchstäblich und im übertragenen Sinne am anderen Ende der Welt hergestellt sind. Zusätzlich spielt natürlich auch die auf der höchsten politischen Ebene in der Europäischen Union erklärte Verpflichtung eine Rolle, auf dem Kontinent einen

wesentlichen Fortschritt im Übergang zu ökologisch nachhaltigeren Praktiken zu erreichen.

Die relativ kurzen geografischen Entfernungen, die Arbeit in einer oder in einigen nahe liegenden Zeitzone, die ähnliche Weltanschauung und Denkweise, sowie auch die harmonisierte Gesetzgebung sind nur einige Faktoren, die die EU-Mitgliedsstaaten aus Mittel- und Südosteuropa (MSOE) als ein traditionell attraktiver Standort für das s.g. Nearshoring (Nahverlagerung) kennzeichnen.² Nach dem Eintritt der Coronaviruskrise konzentrieren sich die europäischen Unternehmen immer mehr auf das Konzept für das s.g. Reshoring (Rückverlagerung)³, was im Grunde genommen mehr Regionalisierung auf Kosten einer eingeschränkten Globalisierung bedeutet. Praktisch aber wäre die Rückverlagerung von Prozessen, Produktionen und Dienstleistungen in die Herkunftsländer aus vielen Gründen unmöglich oder wenigstens finanziell ungünstig, weswegen in den Umstrukturierungsplänen der Unternehmen in Westeuropa wieder die gut bekannten und geografisch nahen Nearshoring-Standorte in MSOE im Vordergrund stehen.

International und europäisch gesehen, gibt es auf der Karte Europas immer noch Standorte und Staaten mit einer unvollständig ungenutzten Kapazität für eine wesentlichere Beteiligung an den Lieferungsketten und an den Wertketten der europäischen Hersteller. Einer von ihnen ist Bulgarien, das seit mehr als zehn Jahren **das Interesse mit seinem Steuersatzsystem** (10% flache Körperschaftssteuer, 10% flache Einkommenssteuer, 5% Dividendensteuer), mit dem fixen Währungskurs zum Euro und dem wichtigen Schritt zur **Einführung der allgemeinen europäischen Währung** nach dem Beitritt des Landes dem Wechselkursmechanismus II (Vorraum der Eurozone) in der Mitte 2020 weckt. Welche anderen Vorteile aber hat das Land, mit denen es sich als eine mögliche Destination zur Lokalisierung von Produktionen und Dienstleistungen behaupten kann?

Кризата, породена от коронавируса в началото на 2020 г., доведе до безпрецедентно свиване на световната и европейска икономика и сериозни трусове в международната търговия. Още преди настъпването на реалните проявления на икономическата и социална криза, затруднените логистични връзки и прекъсването на международните вериги за доставки на суровини, междинни и/или крайни продукти поставили под сериозно изпитание устойчивостта на редица бизнеси и сектори. В тази ситуация над 70% от големите световни компании съобщават за прекъсване на доставките, а две трети споделят планове да скъсяване на

логистичните вериги в по-малка или по-голяма степен през следващите години¹.

На равнище Европейски съюз тази ситуация очерта значителната зависимост на редица европейските фирми от дейността на партньори и контрагенти, чиито производства се намират в Азия и по-специално в Китай, и повдигна въпроса за уязвимостта на страните членки от обвързване с доставчици от една или ограничен брой дестинации, особено когато става дума за фармацевтични продукти и средства за лична защита.

На фирмено равнище темата за пренасочване на производства от Азия към по-близки дестинации в Европа не е нова и е в пряка връзка с растящото вътрешно потребление в държавите на производство, бързо нарастващите разходи за труд в географски отдалечените азиатски дестинации, защитата на интелектуалната собственост, а през последните няколко години и с непредвидимостта на глобалните търговски спорове. Фактор с все по-голямо значение за скъсяване на дължината на веригите на доставки е все по-осезаемото очакване на потребителите в Европа за намаляване на въглеродния отпечатък при превоза и складирането на стоки, произведени в буквален и преносен смисъл в другия край на света. В допълнение, несъмнена роля играе и декларираният ангажимент на най-високо политическо равнище в Европейския съюз континентът да постигне сериозен напредък в процеса на премиване към екологично по-устойчиви практики.

Сравнително късите географски разстояния, работата в една или няколко близки часови зони, сходният менталитет и начин на мислене, както и хармонизираното законодателство са само част от факторите, които правят държавите членки на Европейския съюз от Централна и Югоизточна Европа (ЦЮИЕ) традиционно атрактивна дестинация за т. нар. ниършоринг². След настъпването на кризата с коронавируса европейските компании

се фокусират все повече върху концепцията за т. нар. ришоринг³, която в основата си означава повече регионализация за сметка на по-ограничена глобализация. На практика обаче връщането на процеси, производства и услуги в страните на произход би било невъзможно или поне финансово неефективно по редица причини, поради което в плановете за реструктуриране на компаниите в Западна Европа на преден план отново излизат добре познатите и географски близки ниършоринг дестинации в района на ЦЮИЕ.

В този международен и европейски контекст, на картата на Европа все още има локации и държави с ненапълно реализиран капацитет за по-значително участие във веригите на доставки и във веригите на стойността на европейските производители. Сред тях е и България, която повече от едно десетилетие **привлича внимание с равнищата си на данъчно облагане** (10% плосък корпоративен данък, 10% плосък подоходен данък, 5% данък върху дивидентите), с **фиксирания си обменен курс** към еврото и сериозната крачка към **въвеждане на общата европейска валута** след приемането на страната във Валутно-курсовия механизъм II (преддверието на еврозоната) в средата на 2020 г. Но кои са другите предимства на страната, с които тя може да се заяви като една от възможните дестинации за локализиране на производства и услуги?



The crisis caused by the Coronavirus disease in early 2020 led to an unprecedented contraction of global and European economies and serious shocks in international trade. Even before the actual manifestations of the economic and social crisis, difficult logistical connections and the disruption of international supply chains for raw materials, intermediate and / or final products put to the test the sustainability of a number of businesses and sectors. In this situation, more than 70% of the world's major companies report supply disruptions, and two-thirds share plans to shorten logistics chains to a greater or lesser extent in the coming years¹.

At EU level, this situation has highlighted the significant dependence of a number of European companies on the activities of partners and contractors based in Asia, in particular China, and has raised the issue of vulnerability of Member States to lock-in with suppliers of one or a limited number of destinations, especially when it comes to pharmaceuticals and personal protective equipment.

At company level, the topic of relocating production from Asia to closer destinations in Europe is not new, and is directly related to the growing domestic consumption in the countries of production, the rapidly rising labour costs in geographically remote Asian destinations, the protection of intellectual property, and in the last few years the unpredictability of global trade disputes. An increasingly important factor in shortening the length of supply chains is the growing expectation of consumers in Europe to reduce the carbon footprint when transporting and storing goods produced literally and figuratively on the other side of the world. In addition, the commitment to make significant progress in the process of transition to more environmentally sustainable practices assumed

at the highest political level in the European Union also plays a clear role.

Relatively short geographical distances, working in one or more close time zones, a similar mentality and way of thinking, as well as harmonized legislation are just some of the factors that make the EU Member States from Central and South-Eastern Europe (CSEE) a traditionally attractive destination for the so-called nearshoring². Following the Coronavirus disease crisis, European companies have increasingly focused on the concept of the so-called reshoring³, which in essence means more regionalization at the expense of more limited globalization. In practice, however, the return of processes, production and services to the countries of origin would be impossible or at least financially inefficient for a number of reasons, which is why the restructuring plans of Western European companies again bring to the fore the well-known and geographically close nearshoring destinations in the CSEE region.

In this international and European context, there are still locations and countries on the map of Europe with incompletely realised capacity for greater participation in supply chains and in the value chains of European producers. Among them is Bulgaria, which has been attracting attention for more than a decade with its levels of taxation (10% flat corporate tax, 10% flat income tax, 5% dividend tax), with its fixed exchange rate against the euro and the serious step towards the introduction of the single European currency after the country's accession to the Exchange Rate Mechanism II (the frontline of the euro area) in mid-2020. But what other advantages does the country in order to be defined as one of the possible destinations for the localization of production and services?

1. Covid-19: The Future of Supply Chain, The Business Continuity Institute

2. Aus dem Englischen „nearshoring“ – Verlagerung von Prozessen, Produktionen und Dienstleistungen nach in geografischer und kultureller Hinsicht nahe liegenden Ländern | От англ. език „nearshoring“ – изнасяне на процеси, производства и услуги в близки в географско и културно отношение страни | From English „nearshoring“ – outsourcing of processes, productions and services to geographically and culturally close countries

3. Aus dem Englischen „reshoring“ – Rückverlagerung von Prozessen, Produktionen und Dienstleistungen nach dem Herkunftsland und/oder nahe liegenden geografischen Gebieten | От англ. език „reshoring“ – връщане на процеси, производства и услуги в страната на произход и/или близки географски региони | From English „reshoring“ – return of processes, productions and services to the country of origin and / or nearby geographical regions

 Makroökonomisch gesehen, **besitzt Bulgarien Perspektiven und Potenzial zur Erhöhung seiner Präsenz in den europäischen Lieferketten**. Nach Angaben der Weltbank für 2019 beträgt der Export von Waren und Dienstleistungen aus dem Lande fast 64% vom Bruttoinlandprodukt. Somit ist Bulgarien einer der Staaten aus dem Mittel- und Südosteuropa, deren Wirtschaften eine schwächere Internationalisierung aufweisen (Abb. 5.1). Allgemein beträgt der Anteil des Exports in den betrachteten acht Ländern durchschnittlich 68,4% vom BIP, wobei er in Rumänien und Polen jeweils 40,4% und 55,8% wegen der Größe ihrer inneren Märkte beträgt.

Während 2000 Bulgarien und Kroatien eine vergleichbare Internationalisierungsebene haben, überholt Bulgarien im 2019

wesentlich das adriatische Land und zeigt eine nachhaltige Exportausrichtung. Der Vergleich mit Wirtschaften, die eine bewiesene Exportkapazität und eine wesentliche Bindung an die europäische (und insbesondere an die deutsche) Wirtschaft haben wie Tschechien, Ungarn und die Slowakei, setzt das Bestehen **eines nicht benutzen Potenzials von Bulgarien als ein Exportstandort von Produktionen und Dienstleistungen zu den westeuropäischen Märkten** voraus. Eine Voraussetzung für eine solche Verlagerung ist auch der **wachsende Anteil des hochtechnologischen Exports als Prozentsatz des Exports von Industriewaren** – von 7,8% bei durchschnittlich 12% für die acht Länder aus Mittel- und Südosteuropa im 2011 bis 10,3 bei durchschnittlich 11,9% für MSOE für 2018 (Abb. 5.2).

 От макроикономическа гледна точка, пред **България има перспектива и потенциал дза увеличаване на присъствието ѝ в европейските вериги на доставки**. По данни на Световната банка за 2019 г., износа на стоки и услуги от страната възлиза на почти 64% от brutния вътрешен продукт, с което България се нарежда сред държавите от Централна и Югоизточна Европа, чиито икономики имат по-слаба степен на интернационализация (Фигура 5.1). В общия случай за разглежданите осем държави делът на износа възлиза на средно 68,4% от БВП, като при Румъния и Полша той е съответно 40,4% и 55,8%, което се обуславя и от големината на техните вътрешни пазари.

Докато през 2000 г. България и Хърватия имат сравнима степен на интернационализация, през 2019 г. България сериозно изпреварва

адриатическата държава и показва характеристики на устойчива експортна ориентираност. Сравнението с икономики, които имат доказан експортен капацитет и значителна степен на обвързаност с европейската (и в частност германската) икономика като Чехия, Унгария и Словакия, предполага наличието на **нереализиран потенциал пред България като дестинация за изнасяне на производства и услуги, насочени към пазарите в Западна Европа**. Предпоставка за такъв тип релокация представлява и **нарастващият дял на високотехнологичния износ като процент от износа на промишлени стоки** – от 7,8% при средно 12% за осемте държави от Централна и Югоизточна Европа през 2011 г. до 10,3% при средна стойност 11,9% за ЦЮИЕ през 2018 г. (Фигура 5.2).

 In a macroeconomic perspective, **Bulgaria has the prospect and potential to increase its presence in the European supply chains**. According to World Bank data for 2019, exports of goods and services from the country amount to almost 64% of GDP, which ranks Bulgaria among the Central and South-Eastern European countries, whose economies have a lower degree of internationalization (Figure 5.1). In general, the share of exports averages 68.4% of GDP for the eight countries under consideration, where for Romania and Poland it is 40.4% and 55.8% respectively, which is also determined by the size of their domestic markets.

While in 2000 Bulgaria and Croatia had a comparable degree of internationalization, in 2019 Bulgaria was seriously ahead of

the Adriatic country and showed characteristics of sustainable export orientation. The comparison with economies with a proven export capacity and a significant degree of connection with the European (and in particular the German) economy such as the Czech Republic, Hungary and Slovakia suggests the **Bulgaria's unrealised potential as a destination for exports of products and services to markets in Western Europe**. A prerequisite for this type of relocation is **the growing share of high-tech exports as a percentage of exports of industrial goods** – from 7.8% compared to an average of 12% for the eight Central and South-Eastern European countries in 2011 to 10.3% compared to an average of 11.9% for CSEE in 2018 (Figure 5.2).

Abb. 5.1. Export von Waren und Dienstleistungen als Prozent vom Bruttoinlandprodukt (2000 – 2019)
Фигура 5.1. Износ на стоки и услуги като процент от brutния вътрешен продукт (2000 – 2019 г.)
Figure 5.1. Exports of goods and services as a percentage of gross domestic product (2000 – 2019)

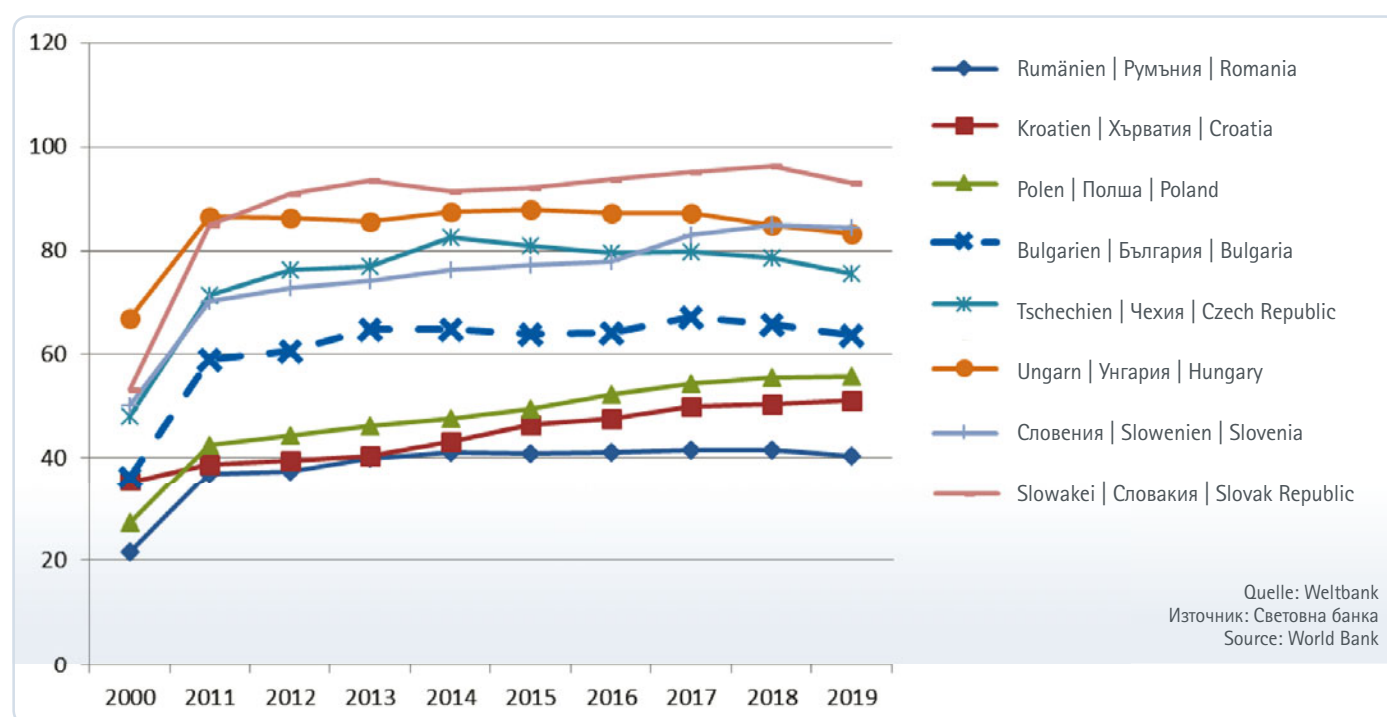
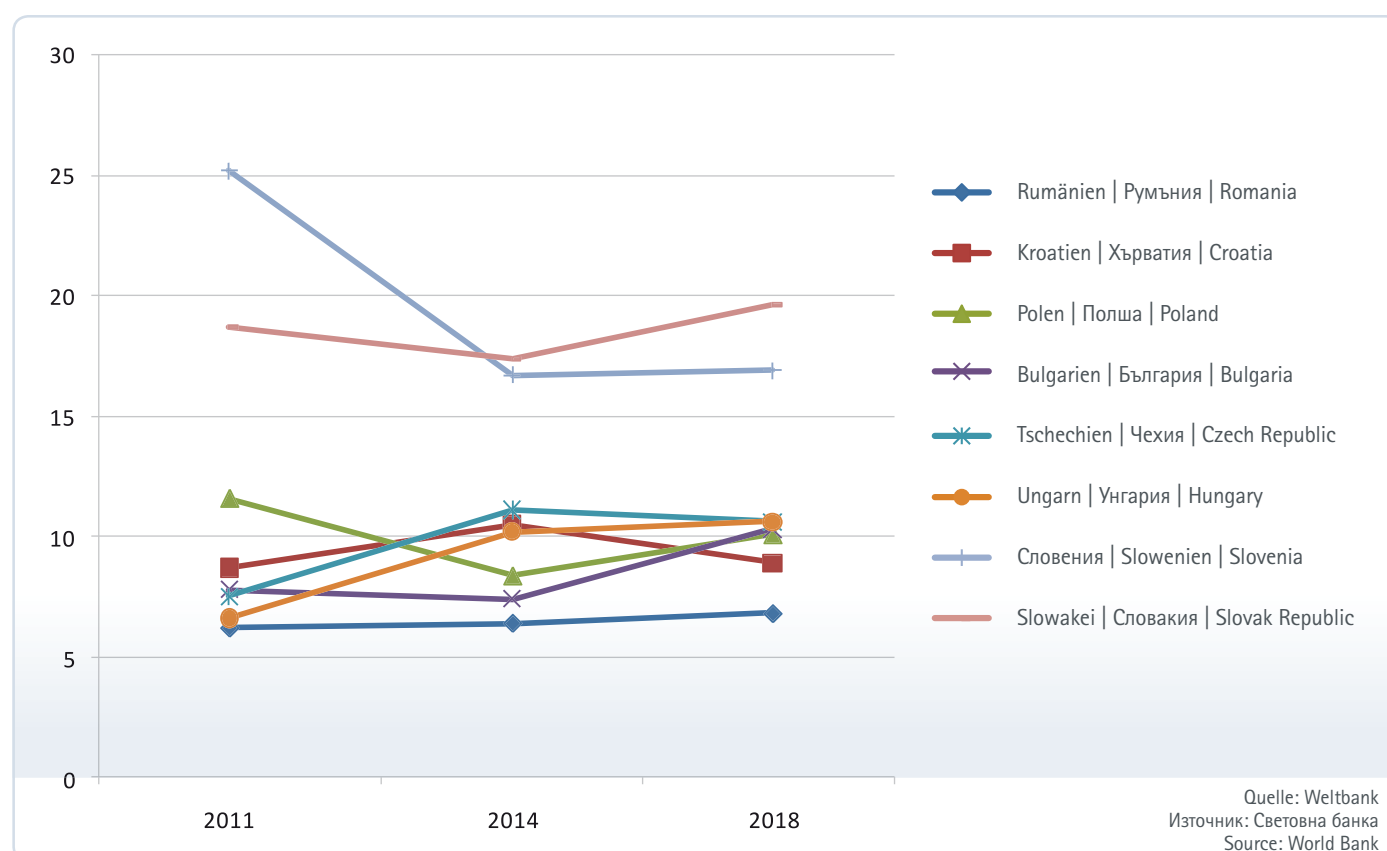


Abb. 5.2. Hochtechnologischer Export als Prozent vom Export von Industriewaren
Фигура 5.2. Високотехнологичен износ като процент от износ на промишлени стоки
Figure 5.2. High-tech exports as a percentage of exports of industrial goods



Obwohl sie relativ kleine Innenmärkte haben, besitzen Bulgarien und die meisten Länder aus Mittel- und Südosteuropa (ausgenommen Polen und einigermaßen Rumänien) einen unbestrittenen Vorteil vor ihren Wettbewerbern – die niedrigeren Arbeitskosten im Vergleich zu Westeuropa. **So sind zum Beispiel nach Eurostat die Arbeitskosten in der deutschen Industrie 3 Mal höher als diese in Tschechien und der Slowakei, ca. 4 Mal höher als diese in Kroatien, Ungarn und Polen, 6 Mal höher als in Rumänien und fast 8 Mal höher als in Bulgarien.** Und noch etwas, die Arbeitskosten in einigen Ländern in MSOE sind in den letzten Jahren mit diesen in China vergleichbar⁴. In Bezug auf die Jahresarbeitskosten in der Industrie bietet Bulgarien bessere Bedingungen als China oder anders gesagt, sind die Lohnkosten der Arbeitgeber in China höher als diese in Bulgarien. Sie sind auch mit den Lohnkosten in Rumänien vergleichbar⁵. Es ist so, weil in der Periode 2004 bis 2018 die Arbeitskosten in China sich um mehr als 5 Mal erhöhten, während die Erhöhung in MSOE viel bescheidener ist: zwischen 1,6 und 2,6 Mal in den Ländern der s.g. Visegrad-Gruppe und über 3 Mal für Bulgarien und Rumänien.

Eine nähere Betrachtung Bulgariens bestätigt, dass das Land **relativ niedrige, obwohl auch schnell wachsende Arbeitskosten** im

Vergleich zu den anderen EU-Ländern anbietet. Nach Eurostat betragen im 2019 die durchschnittlichen Stundensätze in EU-27 27,70 Euro, wobei die Beträge sich zwischen 6,00 Euro in Bulgarien und 44,70 in Dänemark bewegen. Die durchschnittlichen Stundensätze in der Referenzgruppe der Länder aus Mittel- und Südosteuropa betragen 12 Euro, wobei die höchsten Lohnkosten in Slowenien (19 Euro), Tschechien (13,5 Euro) und der Slowakei 12,5 Euro/Stunde (Abb. 5.3) registriert werden. Wesentlich niedriger sind die Nennarbeitskosten der Arbeitgeber in Rumänien (7,7 Euro) und Ungarn (9,9 Euro). Dieser Unterschied kann einigermaßen mit dem unterschiedlichen Startniveau erklärt werden – während 2008 die durchschnittlichen Stundensätze in Bulgarien 3,2 Mal niedriger als in den Ländern von der Referenzgruppe gewesen sind, sind sie 2019 2 Mal niedriger. Das erklärt die Arbeitskostendynamik in Bulgarien – das durchschnittliche Jahreszuwachs für die Periode 2017-2019 beträgt 10,4% bei 7,8% in den anderen 7 Ländern für die selbe Periode (Abb. 5.4). Ein solcher Trend der voranschreitenden Erhöhung der Arbeitskosten gegenüber dem EU-Durchschnitt wird in allen Referenzstaaten beobachtet, für die Periode aber ist er in Rumänien (13,1%) am meisten bemerkbar, das genauso wie Bulgarien wesentlich niedrigere Startebenen registriert.

Макар да имат сравнително малки вътрешни пазари, България и повечето държави от Централна и Югоизточна Европа (с изключение на Полша и донякъде Румъния) имат едно безспорно предимство пред своите конкуренти – по-ниските разходи за работна сила спрямо тези в Западна Европа. **Така например по данни на Евростат разходите за труд в промишлеността в Германия са 3 пъти по-високи от тези в Чехия и Словакия, около 4 пъти в сравнение с тези в Хърватия, Унгария и Полша, 6 пъти спрямо Румъния и почти 8 пъти спрямо България.** Нещо повече, рзходите за труд в някои страни в ЦЮИЕ през последните години са сравними с тези в Китай⁴. По равнище годишни разходи за труд в промишлеността, България предлага по-конкурентни условия от Китай или с други думи по този показател разходите на работодателите за възнаграждения в Китай са по-високи от тези в България. Те са сравними освен това и с равнището на възнагражденията в Румъния⁵. Това е така, защото разходите за труд в Китай се увеличават над 5 пъти за периода от 2004 до 2018 г., докато темпът на нарастване в ЦЮИЕ за същия период е много по-скромен: между 1,6 и 2,6 пъти за страните от т. нар. Вишеградска четворка и над 3 пъти за България и Румъния.

По-детайлен поглед върху България потвърждава, че страната предлага и **сравнително ниски, макар и бързо нарастващи,**

разходи за труд в сравнение с останалите държави в Европейския съюз. По данни на Евростат през 2019 г. средните почасови разходи за труд в ЕС-27 са 27,70 евро, като стойностите се движат в обхвата между 6,00 евро в България и 44,70 евро в Дания. Средните почасови разходи в референтната група на държавите от Централна и Югоизточна Европа са 12 евро като най-високите разходи за възнаграждения се регистрират в Словения (19 евро), Чехия (13,5 евро) и Словакия с 12,5 евро на час (Фигура 5.3). Значително по-ниски са номиналните разходи за труд на работодателите в Румъния (7,7 евро) и Унгария (9,9 евро). Тази разлика до известна степен може да се обясни и с различната стартова база – докато през 2008 г. средните почасови разходи за труд в България са били 3,2 пъти по-ниски от страните в референтната група, то през 2019 г. те са по-ниски 2 пъти. Това обяснява и динамиката в разходите за труд в България – средногодишният ръст за периода 2017-2019 г. е 10,4% при 7,8% за останалите 7 страни за същия период (Фигура 5.4). Подобна тенденция на изпреварващо нарастване на разходите за труд спрямо средните за ЕС се наблюдава във всички референтни държави, но за периода е най-изразено при Румъния (13,1%), която също като България регистрира значително по-ниски стартови равнища.

Although they have relatively small domestic markets, Bulgaria and most Central and South-Eastern European countries (with the exception of Poland and to some extent Romania) have an indisputable advantage over their competitors – lower labour costs compared to those in Western Europe. **For example, according to Eurostat, industrial labour costs in Germany are 3 times higher than in the Czech Republic and Slovakia, about 4 times higher than in Croatia, Hungary and Poland, 6 times higher than in Romania and almost 8 times higher than in Bulgaria.** Moreover, labour costs in some CSEE countries in recent years have been

comparable to those in China⁴. In terms of annual industrial labour costs, Bulgaria offers more competitive conditions than China, or in other words, according to this indicator, the employers' costs for salaries in China are higher than in Bulgaria. Furthermore, they are comparable with the level of salaries in Romania⁵. This is because labour costs in China increased more than 5 times between 2004 and 2018, while the growth rate in CSEE for the same period was much more modest: between 1.6 and 2.6 times for the countries of the so-called Visegrad Four and over 3 times for Bulgaria and Romania.

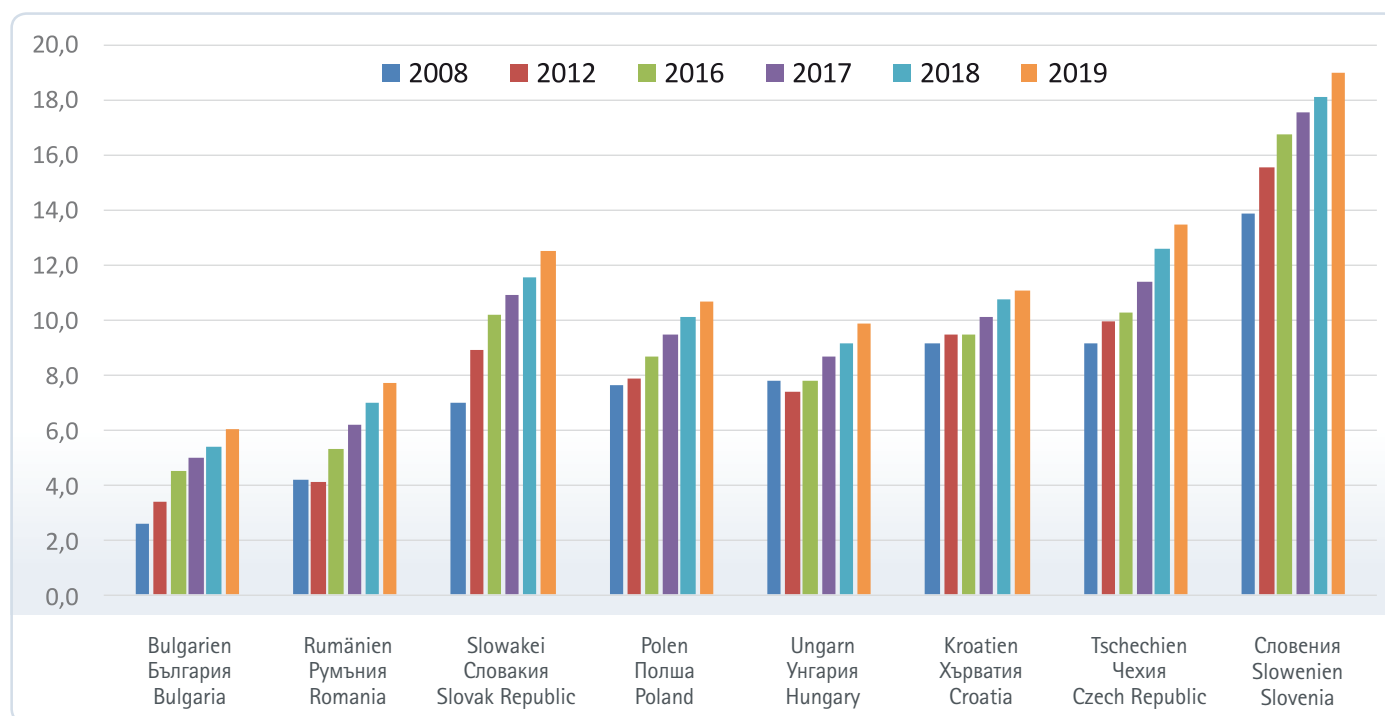
4. The CEE Industrial Upside, Colliers International 2020

5. The Conference Board: <https://www.conference-board.org/ilcprogram>

A closer look at Bulgaria confirms that the country also **offers relatively low, albeit rapidly rising, labour costs** compared to other countries in the European Union. According to Eurostat data, the average hourly labour costs in the EU-27 were EUR 27.70 in 2019, with values ranging between EUR 6.00 in Bulgaria and EUR 44.70 in Denmark. The average hourly costs in the reference group of Central and South-Eastern European countries are EUR 12, with the highest wage costs being recorded in Slovenia (EUR 19), the Czech Republic (EUR 13.5) and Slovakia at EUR 12.5 per hour. (Figure 5.3). The nominal labour costs of employers are significantly lower in Romania (EUR 7.7) and Hungary (EUR 9.9). This difference can

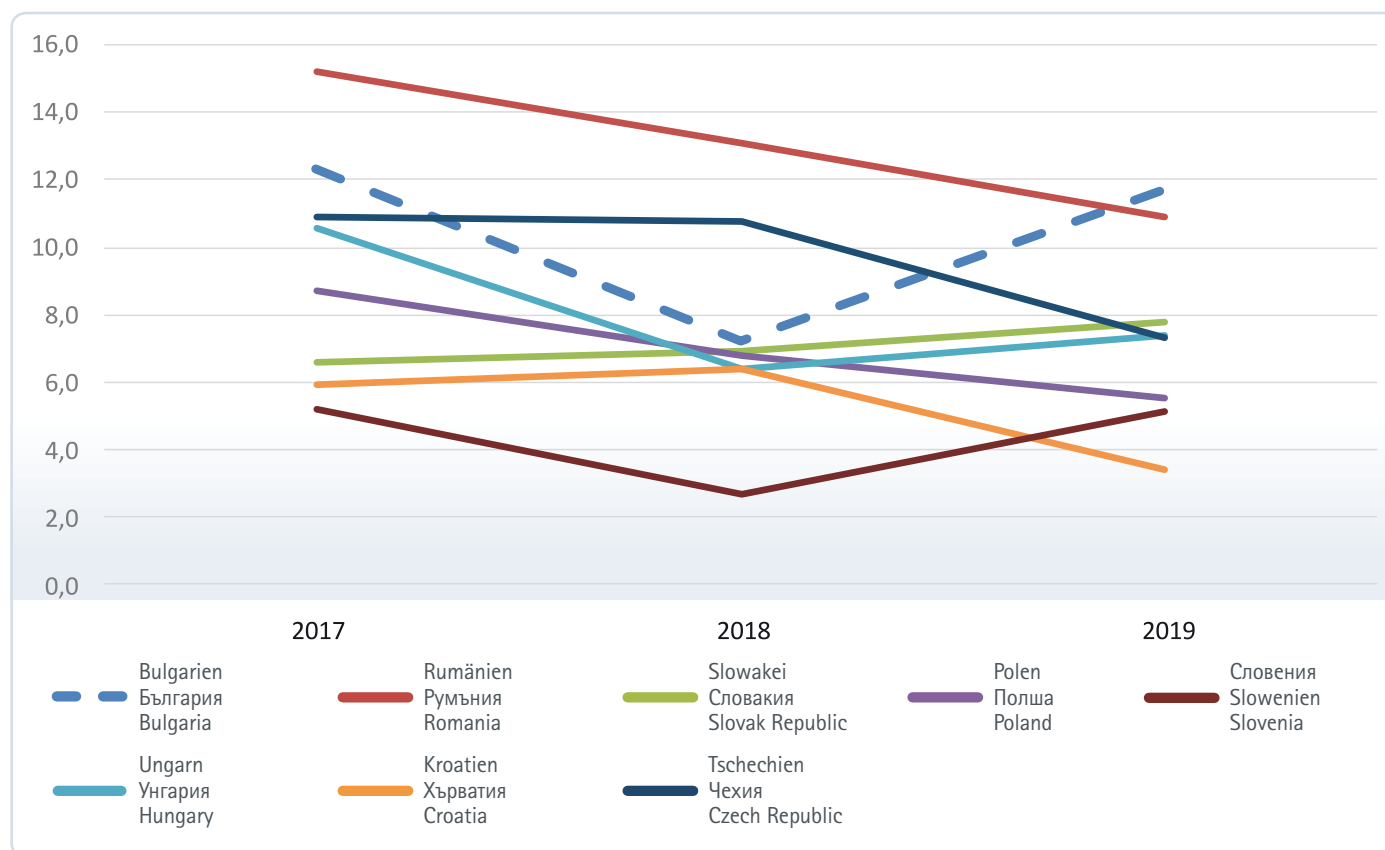
be explained to some extent by the different starting base: while in 2008 the average hourly labour costs in Bulgaria were 3.2 times lower than in the countries in the reference group, in 2019 they were 2 times lower. This explains the dynamics of labour costs in Bulgaria – the average annual growth for 2017–2019 was 10.4% compared to 7.8% for the other 7 countries for the same period (Figure 5.4). While a similar trend of faster growth in labour costs compared to the EU average is observed in all reference countries, during that period it was most pronounced in Romania (13.1%), which, similar to Bulgaria, registered significantly lower starting levels.

Abb. 5.3. Hochtechnologischer Export als Prozent vom Export von Industriewaren
Фигура 5.3. Високотехнологичен износ като процент от износ на промишлени стоки
Figure 5.3. High-tech exports as a percentage of exports of industrial goods



Quelle: Eurostat (Hier sind nicht die Arbeitskosten in der öffentlichen Verwaltung, Verteidigung und der sozialen Pflichtversicherung enthalten) | Източник: Евростат (В тези стойности не са включени разходи за труд в публичната администрация, отбраната и задължителното социално осигуряване) | Source: Eurostat (These figures do not include labour costs in public administration, defence and compulsory social security)

Abb. 5.4. Jahreszuwachs der durchschnittlichen Stundensätze in der Industrie (Lohnkosten mit Steuern und ohne Förderung) | Фигура 5.4. Средни почасови разходи за труд за сектори промишленост, строителство и услуги (стойност на възнаграждения с включени данъци и без субсидии) | Figure 5.4. Average hourly labour costs for industry, construction and services (value of wages including taxes and without subsidies)



Quelle: Eurostat (Hier sind nicht die Arbeitskosten in der öffentlichen Verwaltung, Verteidigung und der sozialen Pflichtversicherung enthalten) | Източник: Евростат (В тези стойности не са включени разходи за труд в публичната администрация, отбраната и задължителното социално осигуряване) | Source: Eurostat (These figures do not include labour costs in public administration, defence and compulsory social security)

In der Verarbeitungsindustrie sind die durchschnittlichen Stundenlöhne in Bulgarien traditionell niedriger gegenüber den verallgemeinerten Stundenlöhnen in den Sektoren Industrie, Bauwesen und Dienstleistungen. So beträgt der durchschnittliche Stundensatz in der Industrie für 2019, als durchschnittliche Löhne mit Steuern und ohne Förderung angegeben, 5,2 Euro bei fast 12 Euro Durchschnitt für die anderen sieben Länder (Abb. 5.5). Nach dieser Kennzahl ist wieder Rumänien Bulgarien ähnlich (6,6 Euro), und am weitesten liegt Slowenien (18,8 Euro). Die Dynamik in den

Arbeitskosten in der Industrie ist der allgemeinen Dynamik ähnlich und zeigt ähnliche Tendenzen – 2008 waren die durchschnittlichen Arbeitskosten in den Ländern aus Mittel- und Südosteuropa 3,5 Mal höher als diese in Bulgarien, während 2019 der Unterschied bis 2,3 Mal senkt. Mit einer durchschnittlichen Jahresveränderung von 11% für die Periode 2017 bis 2019 ist der Zuwachs der durchschnittlichen Stundensätze in Bulgarien fast diesem in Rumänien gleich und überholt den durchschnittlichen Zuwachs in den anderen MSOE-Ländern – 7,9% (Abb. 5.6).

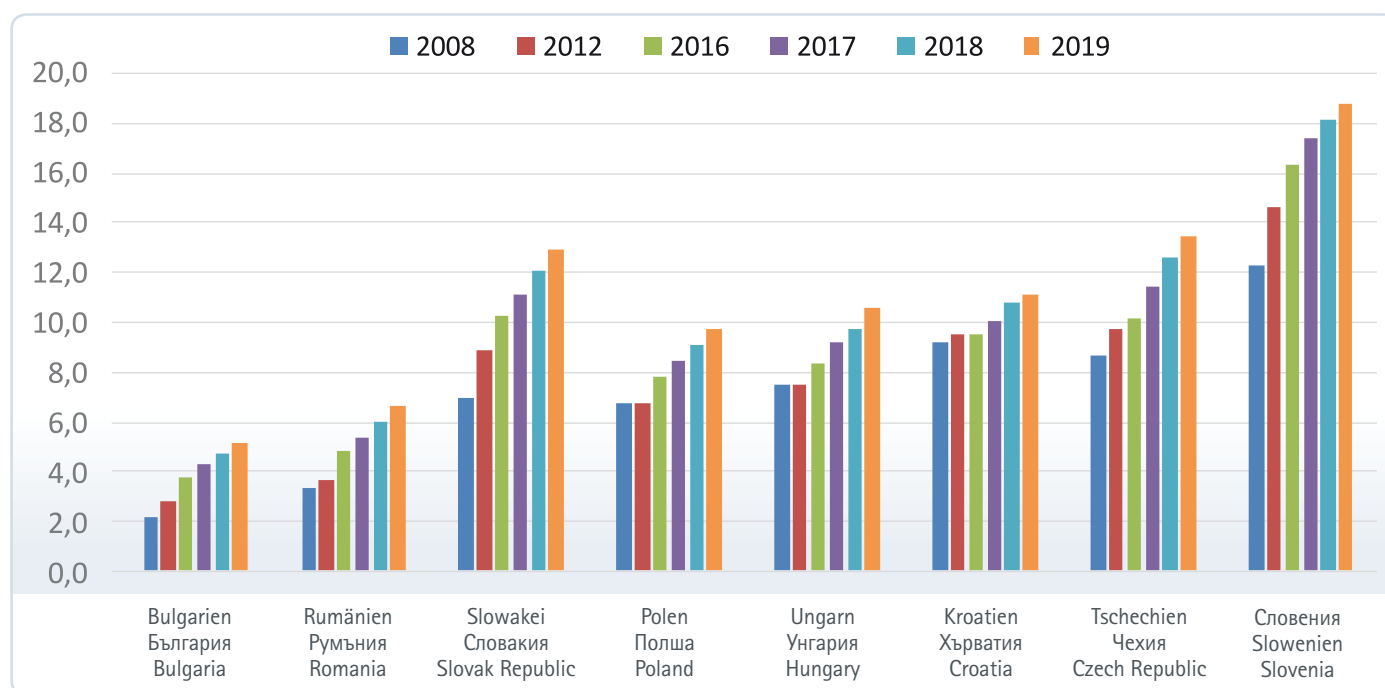
В преработващата промишленост средните почасови разходи за труд в България са традиционно по-ниски от обобщените за промишлеността, строителството и услугите. Така средният почасов разход за труд в промишлеността през 2019 г., изразен като средна стойност на възнагражденията с включени данъци и без субсидии, възлиза на 5,2 евро при близо 12 евро средно за останалите седем държави (Фигура 5.5). По този показател най-близо до България отново е Румъния (6,6 евро), а най-далеч – Словения (18,8 евро). Динамиката в разходите за труд в

промишлеността е аналогична с тази в общия случай и разкрива сходни тенденции – през 2008 г. средният разход за труд в страните от Централна и Югоизточна Европа е бил 3,5 по-висок от този в България, докато през 2019 г. разликата намалява до 2,3 пъти. Със средна годишна промяна от 11% за периода от 2017 до 2019 г. темпът на нарастване на средните почасови разходи за труд в промишлеността в България е почти равен на този в Румъния и изпреварващ средния ръст за останалите страни от ЦЮИЕ – 7,9% (Фигура 5.6).

In the manufacturing industry, the average hourly labour costs in Bulgaria are traditionally lower than the aggregates for industry, construction and services. Thus, the average hourly labour cost in the industry in 2019, expressed as the average value of wages including taxes and without subsidies, amounted to EUR 5.2 compared to nearly EUR 12 on average for the other seven countries (Figure 5.5). Based on this indicator, Romania again scores closest to Bulgaria (EUR 6.6), while Slovenia scores farthest (EUR 18.8). The dynamics

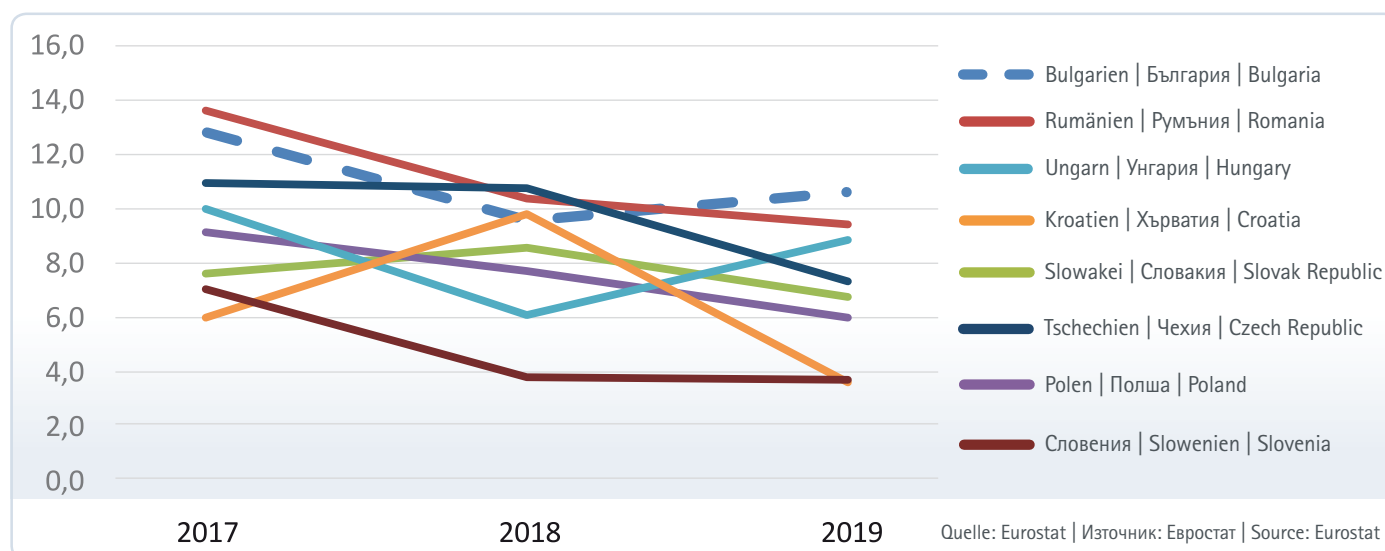
of labour costs in the industry is similar to that in the general case, and reveals similar trends: in 2008 the average labour costs in the countries of Central and South-Eastern Europe was 3.5 times higher than in Bulgaria, while in 2019 the difference dropped to 2.3 times. With an average annual change of 11% in 2017-2019, the growth rate of average hourly labour costs in the industry in Bulgaria is almost equal to that in Romania, and ahead of the average growth for other CSEE countries - 7.9% (Figure 5.6).

Abb. 5.5. Durchschnittliche Stundensätze in der Industrie (Lohnkosten mit Steuern und ohne Förderung)
Фигура 5.5. Средни почасови разходи за труд в промишлеността (стойност на възнаграждения с включени данъци и без субсидии) | **Figure 5.5. Average hourly labour costs in industry (value of wages including taxes and without subsidies)**



Quelle: Eurostat | Източник: Евростат | Source: Eurostat

Abb. 5.6. Jahreszuwachs der durchschnittlichen Stundensätze in der Industrie (Lohnkosten mit Steuern und ohne Förderung)
Фигура 5.6. Годишен ръст на средните почасови разходи за труд в промишлеността (стойност на възнаграждения с включени данъци и без субсидии). | **Figure 5.6. Annual growth of average hourly labour costs in industry (value of wages including taxes and without subsidies).**



Quelle: Eurostat | Източник: Евростат | Source: Eurostat

Die niedrigen Arbeitskosten als Nenn- und Relativwert aber bleiben immer noch auf Kosten einer relativ niedrigen Arbeitsproduktivität. Nach Angaben von Eurostat für 2019 ist die Arbeitsproduktivität in Bulgarien zwei Mal niedriger als der EU-Durchschnitt (EU27=100).

Nach dieser Kennzahl steht das Land auch unter dem Durchschnitt für die EU-Länder aus MSOE (Abb. 5.7), obwohl es seine Produktivität um etwas über 10 Punkte nach dem EU-Beitritt im 2007 bis Ende 2019 verbessert hat.

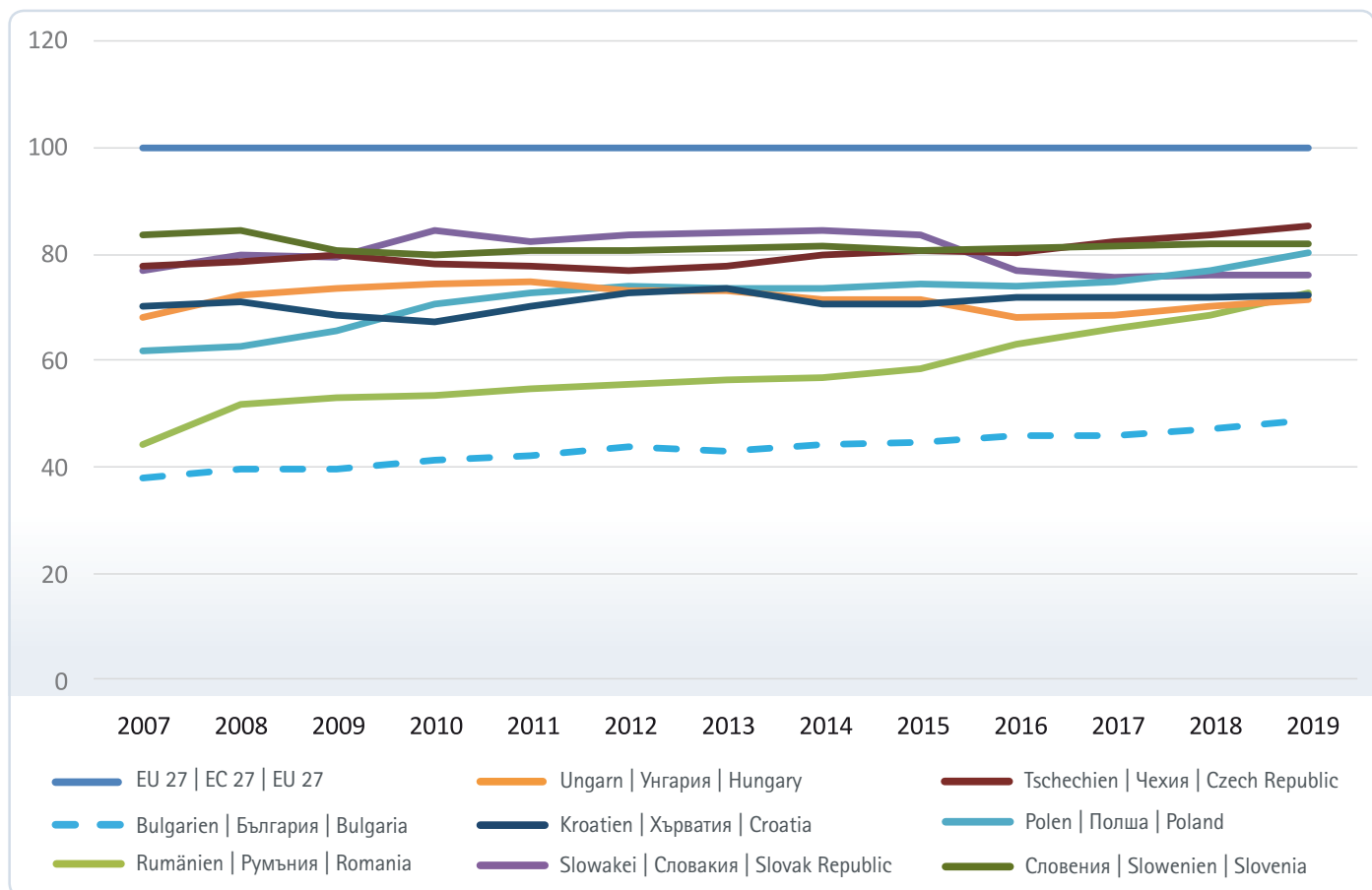
Ниските разходи за труд като номинална и относителна стойност обаче са за сметка на все още сравнително ниска производителност на труда. По данни на Евростат за 2019 г. производителността на труда в България е два пъти по ниска от средната за Европейския съюз

(EC27=100). По този показател страната се представя и под средното ниво за страните членки на ЕС от ЦЮИЕ (Фигура 5.7), въпреки че е подобрила представянето си с малко над 10 пункта за периода от присъединяването си към ЕС през 2007 г. до края на 2019 г.

However, low labour costs as a nominal and relative value are at the expense of still relatively low labour productivity. According to Eurostat data for 2019, labour productivity in Bulgaria was twice lower than the EU average (EU27 = 100). Based on this indicator, the

country is also below the average level for the EU Member States from CSEE (Figure 5.7), although it has improved its performance by just over 10 percentage points from its accession to the EU in 2007 to the end of 2019.

Abb. 5.7. Arbeitsproduktivität pro eine beschäftigte Person und eine abgearbeitete Stunde (EU27=100) |
Фигура 5.7. Производителност на труда, измерена за едно заето лице за един отработен човекочас
(EC27=100) | Figure 5.7. Labor productivity measured per person employed per one man-hour worked
(EU27 = 100)



Quelle: Eurostat | Източник: Евростат | Source: Eurostat

Der Zuwachs der Arbeitsproduktivität in Mittel- und Südosteuropa folgt zumeist dem Lohnwachstum⁶. In Wirklichkeit erhöht sich zwischen 2004 und 2018 in den Ländern aus diesem Teil Europas, einschließlich in Bulgarien, der Unterschied zwischen dem Mehrwert eines Arbeitnehmers und den Arbeitskosten pro Person. Nicht zufällig wächst der Mehrwert in der Industrie für die vier mitteleuropäischen Länder plus Bulgarien und Rumänien von 95 Mrd. Euro im 2004 bis 229 Mrd. Euro im 2019, womit die sechs Staaten das Vereinigte Königreich (217 Mrd. Euro) und Spanien (138 Mrd. Euro) überholen und unmittelbar nach Frankreich (238 Mrd. Euro) stehen⁷. Anders gesagt, wenn der Mehrwert der deutschen Industrie im 2004 453 Mrd. Euro oder 4,8 Mal höher als dieser in den sechs Ländern zusammen gewesen ist, so beträgt der Mehrwert in der Industrie der größten europäischen Wirtschaft im 2019 668 Mrd. Euro oder nur 2,8 Mal höher. Das beruht auf die allmähliche Umstrukturierung der Industrie in den MSOE-Ländern – von einfachen Produktionsprozessen zu Prozessen mit einem hohen Mehrwert und Komplexität.

Die relativ niedrige Arbeitsproduktivität im Lande setzt das Bestehen eines

Potenzials für eine größere Automatisierung und Digitalisierung der Produktionsprozesse voraus. Eine der Voraussetzungen dafür ist die relativ hohe Studentenanzahl gegenüber der gesamten Bevölkerung (Abb. 5.8), ein Vorteil Bulgariens zu seinen direkten Wettbewerbern wie Rumänien und Ungarn. Eine weitere Voraussetzung ist der Anteil der Wissenschaftler und Ingenieure als Prozent von der aktiven Bevölkerung, sodass Bulgarien in einer Gruppe mit Rumänien und Ungarn steht (Abb. 5.9). **Die höheren Automatisierungs- und Digitalisierungsebenen können die qualitativen und quantitativen Kennzahlen des Arbeitsmarktes verbessern, wobei die letzteren auf die eingeschränkte Arbeitsressourcenanzahl beruhen sowohl in Bulgarien, als auch in den anderen MSOE-Ländern, insbesondere im Vergleich zu ihren asiatischen Wettbewerbern. In diesem Zusammenhang stellen auch die Bulgaren, die außerhalb des Landes leben, ein Potenzial dar, und das ist ein Fünftel der bulgarischen Bevölkerung⁸.** Oft suchen ausländische Unternehmen mit vielen Mitarbeitern im Lande nach Arbeitnehmern in den bulgarischen Gemeinschaften im Ausland, die anschließend in ihren Tochtergesellschaften in Bulgarien eingestellt werden.

Ръстът в производителността на труда в региона на Централна и Югоизточна Европа до голяма степен следва темпа на нарастване на възнагражденията⁶. В действителност, между 2004 и 2018 г. в държавите от тази част на Европа, включително и в България, се увеличава разликата между добавената стойност на един служител и разходите за труд на човек. Неслучайно, добавената стойност в промишлеността за четрите централно европейски държави плюс България и Румъния нараства от 95 млрд. евро през 2004 г. до 229 млрд. евро през 2019 г., с което шестте държави изпреварват Обединеното Кралство (217 млрд. евро) и Испания (138 млрд. евро), и се нареждат непосредствено след Франция (238 млрд. евро)⁷. С други думи, ако добавената стойност в промишлеността на Германия през 2004 г. е била 453 млрд. евро или 4,8 пъти по-голяма от тази на шестте държави взети заедно, то през 2019 г. добавената стойност в промишлеността в най-голямата европейска икономика възлиза на 668 млрд. евро или е само 2,8 пъти по-голяма. Всичко това е в резултат от постепенната трансформация на промишлеността в страните от ЦЮИЕ – от производствени процеси с ниско ниво на сложност към производства със средна до висока добавена стойност и степен на комплексност.

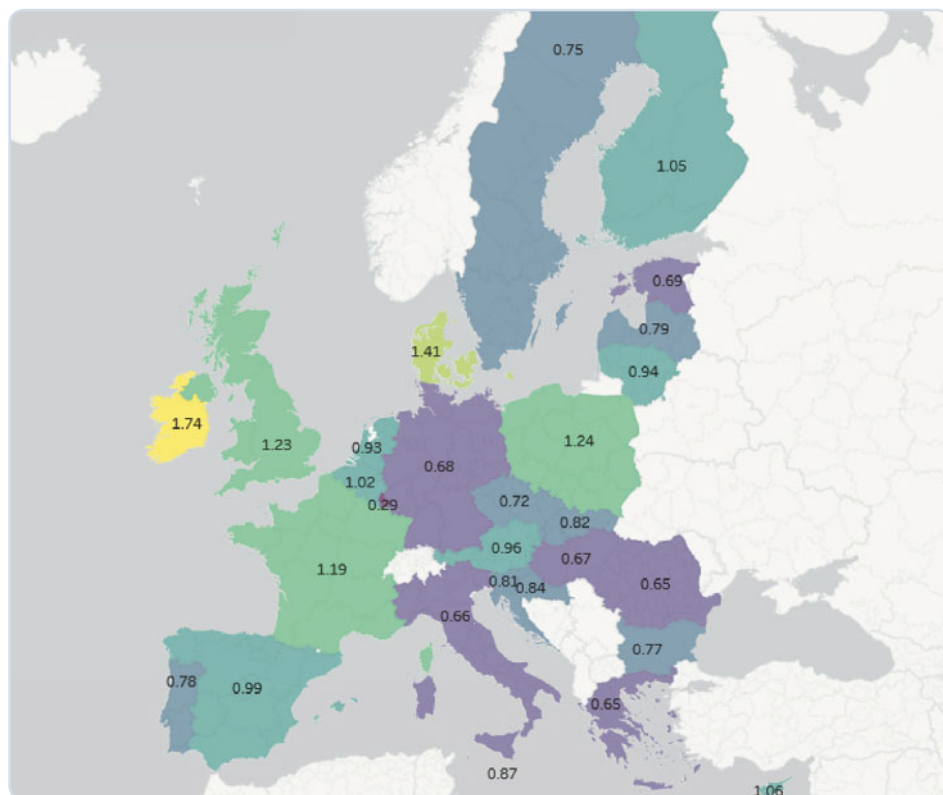
Сравнително ниските нива на производителността на труда в страната предполагат наличието на **потенциал за по-голяма автоматизация и дигитализация на производствените процеси**. Една от предпоставките за това е сравнително високият брой на студентите като процент от цялото население (Фигура 5.8), с което България изпреварва свои преки конкуренти като Румъния и Унгария. Друга предпоставка е делът на учените и инженерите като процент от активното население, който поставя страната в една група с Румъния и Унгария (Фигура 5.9). **По-високите нива на автоматизацията и дигитализацията могат да подобрят качествени и количествени измерения на пазара на труда, като последните са породени от ограничения брой трудови ресурси, както в България, така и другите държави от ЦЮИЕ, особено в сравнение с азиатските им конкуренти. автоматизацията и дигитализацията** В тази връзка, потенциал представляват и живеещите извън страната български граждани, чийто дял възлиза на една пета от населението на страната⁸. Честа практика е чуждестранни фирми с многочислен персонал в страната да търсят служители сред българските общности в чужбина, които в последствие биват назначавани в техните дъщерни подразделения в България.

Growth in labor productivity in the region of Central and South-Eastern Europe largely follows the growth rate of wages⁶. In fact, between 2004 and 2018, the difference between the added value per employee and the labor costs per person increased in the countries of this part of Europe, including Bulgaria. It is not a coincidence that the value added in the industry for the four Central European countries, plus Bulgaria and Romania, drew from EUR 95 billion in 2004 to EUR 229 billion in 2019, and thus the six countries overtake the United Kingdom (EUR 217 billion) and Spain. (EUR 138 billion), and rank immediately after France (EUR 238 billion)⁷. In other words, if the industry's value added in German industry in 2004 was EUR 453 billion or 4.8 times higher than that in the six countries combined, then in 2019 the value added in the industry of the largest European economy amounted to EUR 668 billion or only 2.8 times higher. All this is a result of the gradual transformation of the industry in the CSEE countries: from production processes with a low complexity level to production with medium to high added value and degree of complexity.

The relatively low levels of labor productivity in the country presuppose a **potential for greater automation and digitalization of production processes**. One prerequisite for this is the relatively high number of students as a percentage of the total population (Figure 5.8), in terms of which Bulgaria is ahead of its direct competitors such as Romania and Hungary. Another prerequisite is the share of scientists and engineers as a percentage of the active population, which puts the country in one group with Romania and Hungary (Figure 5.9). **The higher levels of automation and digitalisation can improve the qualitative and quantitative dimensions of the labor market, the latter being caused by the limited number of labor resources, both in Bulgaria and other CSEE countries, especially compared to their Asian competitors. In this regard, the Bulgarian citizens living abroad, whose share amounts to one fifth of the country's population also represent a potential⁸.** It is common practice for foreign companies with a large staff in the country to look for employees among the Bulgarian communities abroad, who are subsequently hired in their subsidiaries in Bulgaria.

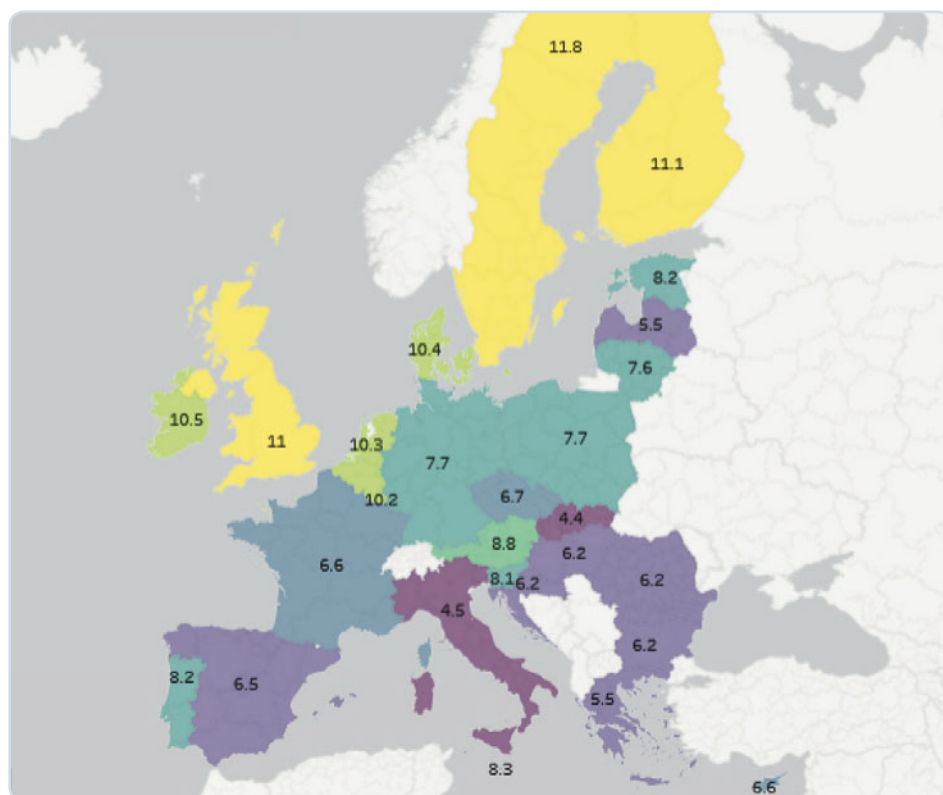
6. The CEE Industrial Upside, Colliers International 2020 | 7. Евпострат | 8. Silviu Kondan, Southeastern Europe Looks to Engage its Diaspora to Offset the Impact of Depopulation, Migration Policy Institute, 2020

Abb. 5.8. Gesamtanzahl der Studenten Hochschulbildung (ISCED, Grad 5 und 6), als Prozent der gesamten Bevölkerung, 2018 | Фигура 5.8. Общ брой на студентите, следващи висше образование (ISCED, нива 5 и 6), като процент от цялото население, 2018 г. | Figure 5.8. Total number of students pursuing higher education (ISCED, levels 5 and 6), as a percentage of the total population, 2018



Quelle: Eurostat
Источник: Евростат
Source: Eurostat

Abb. 5.9. Anteil der Wissenschaftler und Ingenieure als Prozent der aktiven Bevölkerung, 2019
Фигура 5.9. Дял на учените и инженерите като процент от активното население, 2019 г.
Figure 5.9. Share of scientists and engineers as a percentage of the active population, 2019



Quelle: Eurostat
Источник: Евростат
Source: Eurostat

Welche Perspektiven bestehen für eine neue Welle von einem schnellen, umfangreichen und nachhaltigen Nearshoring infolge der Coronaviruskrise in Richtung Bulgarien und der Länder aus Mittel- und Südosteuropa?

An erster Stelle ist es nicht richtig zu denken, dass eine schnelle Verlagerung von Produktionen und Dienstleistungen bevorsteht. Wahrscheinlicher wird das ein Prozess innerhalb von einigen Jahren sein⁹. Zu ihm trägt die **wachsende Automatisierung und Digitalisierung bei, die in Kombination mit den relativ niedrigeren Betriebskosten und der Möglichkeit für eine europäische Förderung** weiter zur Aufrechterhaltung der Wettbewerbsposition der MSOE-Länder, darunter auch Bulgarien, gegenüber den Standorten in Westeuropa beitragen.

An zweiter Stelle ist es wahrscheinlicher, dass das zukünftige Nearshoring zu dem s.g. Neueuropa und Bulgarien nicht infolge der Auslagerung von bestehenden Produktionen wegen schon getätigter Millioneninvestitionen und dem Vorhandensein eines geschulten Personals in den asiatischen Zweigniederlassungen zustande kommt, sondern **infolge der Enthusiasmuskühlung für neue Investitionen in Asien**, größtenteils wegen der Suche nach einer **höheren Diversifizierung und Berechnung der Risiken vor neuen Einschränkungen aller Art**. Nach den letzten Prognosen müssen die Unternehmen, egal in welchem Sektor sie tätig sind, auf eine Situation vorbereitet sein, bei der Störungen in den Lieferketten für einen Monat oder länger in der Zukunft durchschnittlich alle 3,7 Jahre vorkommen¹⁰.

An dritter Stelle ist eine Verlagerung von Produktionen und Dienstleistungen nicht nur nach dem Umfang der herangezogenen ausländischen Investitionen in exportorientierten Sektoren zu betrachten und zu bewerten, sondern durch die **aktivere Einschaltung von lokalen Firmen an den internationalen Wertketten durch Produktions- und Dienstleistungsverträge**, die die Mutterfirmen mit externen Dienstleistern durch die s.g. Modelle zur Beteiligung an übergrenzenden Wirtschaftstätigkeiten ohne Beteiligung abschließen^{11, 12}.

Viertens, wäre die Verlagerung in Europa von ganzen oder Teilen von schon bestehenden und in Asien eng spezialisierten Lieferungsketten außerordentlich schwierig und/oder teuer. So würde zum

Beispiel die Verlagerung der Produktion von Informations- und Kommunikationstechnik eine Annäherung an die Verbraucher, praktisch aber eine Entfernung vom ganzen bestehenden Ökosystem von Lieferanten und logistischen Ketten in diesem Sektor in Asien bedeuten¹³.

Fünftens, obwohl die wettbewerbsfähigen Arbeitskosten und insbesondere die Kennzahlen für allgemeine Betriebskosten eine wichtige Rolle bei der Auswahl von Nearshoring/Reshoring spielen, werden die Entscheidungen letztendlich nach der Bewertung von 60 Kriterien getroffen¹⁴, die die Komplexität eines solchen Prozesses in Bezug auf innere Politik, Geostrategie, Rechtssystem, Wirtschaft, Soziales, Umwelt usw. widerspiegeln.

Sechstens, für einen Staat mit Startpositionen und Kapazität wie diese Bulgariens ist es realistisch zu erwarten, dass die **aktivere Einschaltung in die internationalen Liefer- und Wertketten nicht so große Industrieproduktionsvolumen, sondern eher Nischenproduktionen** umfasst, die am besten die Gegebenheiten der lokalen Wirtschaft berücksichtigen.

Letztens, aber nicht nach Bedeutung, haben Bulgarien und die Länder aus Mittel- und Südosteuropa anhand dieser nicht ausschöpfenden Liste die **zusätzliche Möglichkeit für Nearshoring von digitalen Dienstleistungen**, die nicht von der Pandemie selbst, sondern von den wachsenden globalen Befürchtungen um die Sicherheit der Informationen bei der Datenverarbeitung unter den Bedingungen einer digitalen Wirtschaft verursacht ist. Neben der Spannung auf der Achse USA-China-EU und dem Wunsch der Europäischen Union nach einer strategischen Selbstständigkeit kann ein Teil der weit außerhalb Europas verlagerten Dienstleistungen im Zusammenhang mit hohen Technologien und Datenverarbeitung wieder auf dem alten Kontinent aus rein strategischen Gründen und wegen der nationalen Sicherheit rückverlagert werden. **Als ein Land mit einem sich dynamisch entwickelnden IT- und IKT-Bereich und einem europäischen Gerichtsstand in diesem Zusammenhang, kann Bulgarien sich als eine gute Kompromissvariante erweisen.**

Какви са перспективите за нова вълна от бърз, всеобхватен и траен ниършоринг в следствие на кризата, породена от коронавируса, към България и страните от Централна и Югоизточна Европа?

На първо място, погрешно е да се смята, че предстои бърза релокация на производства и услуги. По-вероятно е това да бъде процес, който ще се реализира в рамките на няколко години⁹. За него ще способства **засилващата се автоматизацията и дигитализацията**, които в съчетание със **сравнително по-ниските оперативни разходи и възможността за достъп до европейско финансиране** ще продължат да допринасят за поддържане на конкурентната позиция на държавите от ЦЮИЕ, сред които и България, спрямо дестинации в Западна Европа.

На второ място, по-вероятно е бъдещият ниършоринг към т. нар. Нова Европа и България да не бъде в следствие от изнасяне на съществуващи производства поради вече направени

многомилионни инвестиции и наличието на обучен персонал в азиатските подразделения, а в **резултат от охлаждане на ентусиазма за нови инвестиции в Азия**, до голяма степен воден от търсенето на **по-висока степен на диверсификация и какулирането на рисковете от нови ограничения от разнообразен характер**. Според последни прогнози, независимо от секторите, в които оперират, фирмите трябва да бъдат подготвени за сценарий, при който смущения във веригите на доставки за срок от един месец или по-дълго се очаква да се случват занапред средно на всеки 3,7 години¹⁰.

На трето място, релокация на производства и услуги не следва да се разглежда и оценява само спрямо обема на привлечените чуждестранни инвестиции в експортно ориентирани сектори, а чрез **по-активното включване на местни фирми в международните вериги на стойността посредством**

9. wiiw Monthly Report No. 5, May 2020 |

10. Risk, Resilience, and Rebalancing in Global Value Chains, McKinsey Global Institute, 2020 |

договори за производство и извършване на услуги, които компаниите-майки възлагат на външни изпълнители чрез т. нар. модели за участие в трансгранични икономически дейности, без придобиване на дял^{11, 12}.

На четвърто място, в някои сфери репликирането в Европа на цели или части от установени и тясно специализирани в Азия вериги за доставки би било изключително трудно и/или скъпо начинание. Така например релокацията на производството на информационна и комуникационна техника би означавало приближаване към потребителите, но на практика отдалечаване от цялата установена екосистема от доставчици и логистичните вериги в сектора в Азия¹³.

На пето място, макар при избора на ниършоринг/ришоринг дестинация важна роля да играят конкурентните разходи за труд и най-вече показателите за общи оперативни разходи, в крайна сметка решения се взимат при претеглянето на над 60 критерии¹⁴, отразяващи комплексния характер на един такъв процес във вътрешнополитически, геостратегически, правен, икономически, социален, екологичен и т.н. контекст.

На шесто място, за държава с изходни позиции и капацитет

като тези на България, е реалистично да се очаква **по-активно включване в международните вериги на доставки и вериги на стойността не толкова с големи обеми промишлена продукция, а по-скоро с нишови производства**, които в най-голяма степен отчитат спецификите на местната икономика.

На последно, но не и по значение място в това неизчерпателно подреждане, пред България и страните от Централна и Югоизточна Европа се разкрива **допълнителна възможност за ниършоринг на дигитални услуги**, която не е породена от самата пандемия, а от нарастващите глобални опасения за сигурността на информацията при обработката на данни в условията на дигитална икономика. Покрай напрежението по оста САЩ-Китай-ЕС и желанието на Европейския съюз за постигане на стратегическа автономност, част от изнесените далеч извън пределите на Европа услуги, свързани с високи технологии и обработка на данни, могат да се върнат обратно на Стария континент по чисто стратегически причини и такива, касаещи националната сигурност. **България като страна с динамично развиващ се ИТ и ИКТ сектор, попадаща под юрисдикцията на европейско законодателство в тази област, би могла да се окаже добър компромисен вариант.**



What are the prospects for a new wave of rapid, comprehensive and lasting nearshoring as a result of the crisis caused by the Coronavirus disease for Bulgaria and the countries of Central and Southeastern Europe?

First and foremost, it is wrong to think that a rapid relocation of production and services is imminent. This is more likely to be a process that will take place over several years⁹. It will be facilitated by **increasing automation and digitalisation**, which, in combination with relatively **lower operating costs** and the possibility of **access to European funding**, will continue to contribute to maintaining the competitive position of CSEE countries, including Bulgaria, compared to destinations in Western Europe.

Second, it is more likely that the future nearshoring to the so-called New Europe will be a consequence not of the relocation of existing industries due to the multimillion investments already made and the availability of trained staff in Asian subsidiaries, but of **a cooling enthusiasm for new investment in Asia**, largely driven by the demand for a **higher degree of diversification and the calculation of the risks of new restrictions of a diverse nature**. According to the latest forecasts, regardless of the sectors in which they operate, companies must be prepared for a scenario in which disruptions in supply chains for a period of one month or longer will be expected to occur on average every 3.7 years¹⁰.

Third, the relocation of production and services should not be considered and assessed only in relation to the volume of attracted foreign investment in export-oriented sectors, **but to the more active involvement of local companies in international value chains through contracts for production and services**, which the parent companies outsource to external contractors through the so-called models for participation in cross-border economic activities, without obtaining an ownership interest^{11, 12}.

Fourth, in some areas, the replication in Europe of whole or parts of supply chains established and highly specialized in Asia would be an extremely difficult and/ or expensive undertaking. For example, relocating the production of information and communication equipment would mean getting closer to consumers, but in practice moving away from the whole ecosystem of suppliers and logistics chains established in the sector in Asia¹³.

Fifth, although competitive labor costs and, above all, indicators of total operating costs play an important role in choosing a nearshoring/reshoring destination, decisions are ultimately made by weighing more than 60 criteria¹⁴, reflecting the complex nature of such a process in domestic political, geostrategic, legal, economic, social, environmental, etc. context.

Sixth, for a country with a starting position and capacity such as Bulgaria, it is realistic to expect **more active involvement in the international supply chains and value chains with not so large volumes of industrial production, but rather with niche industries**, which to the greatest extent take into account the specifics of the local economy.

Last but not least in this inexhaustible ranking, Bulgaria and the countries of Central and South-Eastern Europe have an **additional opportunity for nearshoring digital services**, which is not caused by the pandemic itself, but by growing global concerns about information security of data processing in a digital economy. Along with the tension on the US-China-EU axis and the desire of the European Union to achieve strategic autonomy, some of the high-tech and data-processing services relocated far beyond Europe can be returned to the Old Continent for purely strategic and national security reasons. **Bulgaria, as a country with a dynamically developing IT and ICT sector, falling under the jurisdiction of European legislation in this area, could be a good compromise.**

11. Aus dem Englischen – non-equity modes (NEMs) | От англ. език – non-equity modes (NEMs) | From English – non-equity modes (NEMs)

12. World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development, UNCTAD

13. Zsolt Darvas, Relocating production from China to Central Europe? Not so fast!, Eastern Focus, 2020 |

14. Location perspectives, 2020

Die Studie wurde von der
Konrad-Adenauer-Stiftung finanziert.
Изследването е финансирано от фондация
„Конрад Аденауер“
The study was funded by the
Konrad Adenauer Foundation.

Der gesamte Inhalt und die Auszüge der Studie
können nach der expliziten Erwähnung der
Quelle und des Herausgebers zitiert werden.

Цитирането на цялото изследване или на
части от него е разрешено след изрично
упоменавање на източника и издателя.

The whole content and extracts of the study can
be replicated and quoted after the explicit
mentioning of the source and publisher.



Herausgeber: / Издател: / Publisher:

Deutsch-Bulgarische Industrie-
und Handelskammer (DBIHK)
Interpred – WTC Sofia, Gebäude A, Etage 3
Dragan Tsankov Blvd. 36, 1040 Sofia

Германо-Българска индустриално-
търговска камара (ГБИТК)
Интерпред – СТЦ София, сграда А, ет. 3
бул. „Драган Цанков“ 36, 1040 София

German-Bulgarian Chamber
of Industry and Commerce
Interpred – WTC Sofia, Enter A, Stage 3
36, Dragan Tsankov Blvd., 1040 Sofia

T: +359 89 441 8780
T: +359 2 81630-10
info@ahk.bg
<https://bulgarien.ahk.de/bg/>



**Bundesministerium
für Wirtschaft
und Energie**

Die Deutsch-Bulgarische Industrie- und Handelskammer ist
gefördert durch das Bundesministerium für Wirtschaft und Energie
aufgrund eines Beschlusses des Deutschen Bundestages.

Дейността на Германо-Българската индустриално-търговска
камара е подпомогната от Германското федерално министерство
на икономиката и енергетиката въз основа на решение на
Германския Бундестаг.

The German-Bulgarian Chamber of Industry and Commerce was
supported by the German Federal Ministry of Economic Affairs and
Energy on the basis of a decision by the German Bundestag.

Design | Дизайн: Paint Box Creative EOOD | www.paintbox.bg
Druck | Печат | Print: Paint Box Creative EOOD

Bilder | Снимки | Pictures: Shutterstock, <http://shutterstock.com>

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased by 1.5 million (from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1999) and the number of people in the private sector has increased by 1.5 million (from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1999) (Department of Health 2000).

There is a growing emphasis on the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population. This has led to a number of initiatives, including the introduction of the Health Service Act 1999, which has led to a number of changes in the way the health service is organised and delivered. These changes have led to a number of challenges for the health service, including the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population.

One of the main challenges for the health service is the need to improve the efficiency of the health service. This has led to a number of initiatives, including the introduction of the Health Service Act 1999, which has led to a number of changes in the way the health service is organised and delivered. These changes have led to a number of challenges for the health service, including the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population.

Another challenge for the health service is the need to ensure that the health service is able to meet the needs of the population. This has led to a number of initiatives, including the introduction of the Health Service Act 1999, which has led to a number of changes in the way the health service is organised and delivered. These changes have led to a number of challenges for the health service, including the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population.

A third challenge for the health service is the need to improve the quality of the health service. This has led to a number of initiatives, including the introduction of the Health Service Act 1999, which has led to a number of changes in the way the health service is organised and delivered. These changes have led to a number of challenges for the health service, including the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population.

Finally, a fourth challenge for the health service is the need to ensure that the health service is able to meet the needs of the population. This has led to a number of initiatives, including the introduction of the Health Service Act 1999, which has led to a number of changes in the way the health service is organised and delivered. These changes have led to a number of challenges for the health service, including the need to improve the efficiency of the health service and to ensure that the health service is able to meet the needs of the population.